

Informes
d'Avaluació 19

**Estudi
sociodemogràfic
i lingüístic
de l'alumnat
de 4t d'ESO de
Catalunya. 2013**

Consell Superior
d'AVALUACIÓ
del Sistema Educatiu

**Informes
d'Avaluació 19**

**Estudi
sociodemogràfic
i lingüístic
de l'alumnat
de 4t d'ESO de
Catalunya. 2013**

URL: www.gencat.cat/ensenyament

Aquest llibre està publicat amb una llicència Creative Commons Reconeixement-No comercial
Compartir igual 3.0 Espanya.

Per veure'n una còpia, visiteu: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/legalcode.ca>

Els termes de la llicència impliquen que aquest material pot ser:

- reproduït, distribuït i comunicat públicament sempre que se'n reconegui l'autoria;
- reproduït, distribuït i comunicat públicament sempre que l'ús no sigui comercial, i
- utilitzat per generar una obra derivada sempre que aquesta quedi subjecta a una llicència idèntica a aquesta.

Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO de Catalunya. 2013

© Generalitat de Catalunya
Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu
Departament d'Ensenyament

1a edició: març de 2014

ÍNDEX

Presentació	7
1. Introducció	9
1.1. Finalitat i objectius.....	9
1.2. Contingut del qüestionari.....	10
1.3. Població i mostra avaluada.....	12
1.4. Consideracions metodològiques.....	17
1.5. Recollida d'informació.....	18
2. Dades descriptives de l'alumnat	19
2.1. Sexe.....	19
2.2. Tipus d'hàbitat on hi ha el centre educatiu.....	20
2.3. Lloc de naixement.....	21
2.4. Origen geogràfic de l'alumnat que ha nascut a l'estranger.....	22
2.5. Arribada a Catalunya.....	23
2.6. Repetició de curs.....	24
2.7. Síntesi.....	25
3. Dades descriptives de la família	27
3.1. Origen del pare i de la mare.....	27
3.1.1. Lloc de naixement del pare i de la mare.....	27
3.1.2. Origen geogràfic del pare i de la mare.....	28
3.2. Estudis i situació laboral del pare i de la mare.....	29
3.2.1. Nivell d'estudis del pare i de la mare.....	29
3.2.2. Activitat principal del pare i de la mare.....	30
3.2.3. Professió del pare i de la mare.....	31
3.3. Estructura familiar.....	33
3.3.1. Composició de la llar.....	33
3.4. Hàbits socioculturals familiars.....	35
3.4.1. Hàbits de lectura.....	35
3.4.2. Temes d'actualitat.....	36
3.5. Síntesi.....	38
4. Nivell socioeconòmic i cultural familiar	39
4.1. Síntesi.....	44
5. Dades sociolingüístiques familiars	45
5.1. Llengua inicial de l'alumnat.....	45
5.2. Llengua d'identificació de l'alumnat.....	55
5.3. Llengua en la família.....	66
5.3.1. Llengua a la llar actual.....	66
5.3.2. Llengua entre els progenitors.....	73

5.4. Síntesi.....	75
6. Llengua i context escolar.....	77
6.1. Llengua del professorat amb el grup d'alumnes.....	77
6.2. Llengua de l'alumnat amb el professorat a l'aula.....	79
6.3. Llengua a l'hora de treballar en grup a classe.....	83
6.4. Llengua de l'alumnat amb el professorat fora de la classe.....	87
6.5. Llengua de l'alumnat amb els companys fora de la classe.....	91
6.6. Síntesi.....	95
7. Activitats i llengua fora del context escolar.....	97
7.1. Freqüència de lectura.....	97
7.2. Temps dedicat a la televisió i a les xarxes socials.....	102
7.3. Participació en diferents activitats fora de l'horari lectiu.....	105
7.4. Llengua de lectura (revistes, còmics, llibres i diaris d'informació general).....	107
7.5. Llengua de consum televisiu i a les xarxes socials.....	108
7.6. Llengua d'ús en diferents activitats fora de l'horari lectiu.....	109
7.7. Llengua d'ús amb les amistats de fora del centre.....	110
7.8. Síntesi.....	113
8. Usos lingüístics generals.....	115
8.1. Ús global de la llengua catalana i de la llengua castellana.....	115
8.2. Síntesi.....	123
9. Hàbits de treball personal.....	125
9.1. Freqüència i temps dedicat a fer els deures.....	125
9.2. Dedicació als deures i als treballs.....	130
9.3. Síntesi.....	132
10. Actituds davant l'estudi.....	133
10.1. Puntualitat a l'hora d'entrar a classe.....	133
10.2. Participació a classe.....	136
10.3. Síntesi.....	138
11. Suport a l'aprenentatge.....	139
11.1. Suport familiar.....	139
11.2. Classes de suport fora de l'horari escolar.....	148
11.3. Síntesi.....	150
12. Concepte acadèmic i expectatives.....	151
12.1. Concepte acadèmic de l'alumnat.....	151
12.2. Concepte acadèmic de l'alumnat que té el professorat.....	155
12.3. Concepte acadèmic de l'alumnat que tenen els/les companys/es de classe.....	158
12.4. Concepte acadèmic de l'alumnat que tenen les famílies.....	160
12.5. Expectatives acadèmiques de l'alumnat.....	162
12.6. Expectatives acadèmiques de les famílies.....	166
12.7. Síntesi.....	170
13. Treball de la competència lingüística a l'aula.....	171
13.1. Interès de l'alumnat per les matèries de llengua.....	171

13.2. Ambient de treball a les classes de llengua.....	173
13.3. Desenvolupament de les classes de llengua.....	174
13.4. Activitats didàctiques a les classes de llengua.....	176
13.5. Recursos per a l'aprenentatge.....	178
13.6. Procediments d'avaluació.....	180
13.7. Estratègies d'aprenentatge de l'alumnat.....	182
13.8. Síntesi.....	185
14. Variables associades al rendiment a l'avaluació de l'ESO 2013.....	187
14.1. Característiques prèvies de l'alumnat.....	187
14.1.1. Sexe.....	188
14.1.2. Lloc de naixement.....	189
14.1.3. Origen geogràfic de l'alumnat que ha nascut a l'estranger.....	190
14.1.4. Nivell d'estudis del pare i de la mare.....	193
14.1.5. Professió del pare i de la mare.....	195
14.1.6. Nivell socioeconòmic i cultural familiar.....	197
14.2. Actituds envers l'estudi i hàbits de treball personal.....	201
14.2.1. Puntualitat a l'hora d'entrar a classe.....	201
14.2.2. Participació a classe.....	202
14.2.3. Freqüència i temps dedicat a fer els deures.....	204
14.2.4. Esforç a l'hora de fer els deures i els treballs.....	206
14.2.5. Síntesi.....	208
14.3. Suport a l'aprenentatge.....	209
14.3.1. Implicació familiar.....	209
14.3.2. Síntesi.....	216
14.4. Concepte acadèmic de l'alumnat.....	217
14.5. Expectatives acadèmiques de l'alumnat.....	219
14.6. Freqüència de lectura.....	221
14.7. Estratègies d'aprenentatge de l'alumnat.....	223
15. Síntesi final.....	225
16. Annexos.....	231
16.1. El qüestionari.....	231
16.2. Taula comparativa de l'estudi del 2006 i del 2013.....	245
16.3. Construcció de l'índex de nivell socioeconòmic i cultural.....	246
17. Bibliografia.....	251

PRESENTACIÓ

La decisió d'aplicar un qüestionari sociodemogràfic i d'usos lingüístics a una mostra de l'alumnat de quart d'ESO parteix, de fet, de l'any 2006. Aleshores es va aplicar el primer qüestionari d'aquestes característiques en el context de l'avaluació de l'educació secundària obligatòria amb el propòsit d'obtenir una informació demoscòpica sobre els hàbits d'estudi, el consum cultural i les pràctiques lingüístiques de l'alumnat de Catalunya al final de l'etapa de l'educació obligatòria. Els resultats d'aquell primer qüestionari es poden consultar al número 11 de la col·lecció "Informes d'Avaluació", que periòdicament publica el Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu.

L'any 2013 es va decidir actualitzar algunes de les dades obtingudes a la primera edició. Amb relació al qüestionari de 2006, el 2013 s'hi van matisar algunes preguntes, se'n van eliminar algunes altres i se n'hi van afegir de noves per tal d'aprofundir en el coneixement d'aspectes no contemplats en l'edició precedent. El qüestionari el van respondre una mostra d'alumnes, participants en aquesta ocasió en la prova censal de competències de quart d'ESO, que l'any 2013 es va aplicar per segon cop a tots els centres educatius de Catalunya.

L'Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO de Catalunya. 2013 presenta els resultats obtinguts amb l'aplicació del qüestionari del 2013, que té similituds amb el del 2006 i alhora aporta novetats interessants. Miraré de destacar les que considero que són més rellevants.

En primer lloc, la mostra del 2013, integrada per uns 2500 individus, és més àmplia que la del 2006. La majoria de dades que s'exposen en aquest estudi han estat obtingudes a partir de les declaracions dels enquestats, amb les implicacions que aquest fet comporta. En qualsevol cas, la informació serà útil per conèixer la percepció que té el col·lectiu d'estudi de la realitat educativa.

En segon lloc, el plantejament general del qüestionari del 2013 permet d'establir comparacions vàlides amb moltes de les preguntes del qüestionari del 2006, perquè s'ha mantingut la mateixa formulació de bona part dels ítems. En aquest sentit, i com ja es va observar el 2006, les dades confirmen que els centres educatius són imprescindibles per garantir la cohesió social i són molt importants per al manteniment de l'ús de la llengua. L'estudi mostra que el català continua essent la llengua d'ús més habitual en l'entorn escolar, mentre que el castellà ho és més fora de l'ambient acadèmic, però tot i això, l'estudi revela —i la dada és fonamental— que la llengua catalana i la llengua castellana conviuen sense problemes de cap mena. La diferència més rellevant respecte de l'any 2006 és que ha augmentat el nombre d'alumnes que declara que té com a llengua inicial una llengua diferent del català i del castellà, dada que es correlaciona amb l'estructura demogràfica de la població. Tot i això, continua la tendència manifestada el 2006 de la capacitat d'atracció manifestada pel català en comparar la llengua que parlen els pares entre ells i la llengua inicial que declara l'alumnat, ja que amb independència de quina sigui la llengua parlada entre els progenitors, alguns d'ells opten pel català en dirigir-se per primera vegada als seus fills i filles.

En tercer lloc, voldria remarcar la novetat més notable de l'estudi del 2013: s'han creuat les dades de percepció amb els resultats obtinguts en l'avaluació de competències de quart d'ESO, mentre que el 2006 no es van tenir en compte dades de resultats, sinó la percepció que tenia l'alumnat del seu coneixement de llengües. Els encreuaments de les dades de resultats amb les respostes del qüestionari del 2013 evidencien, com era d'esperar, que els hàbits de treball, el concepte acadèmic de l'alumnat, les expectatives acadèmiques i el suport de la família s'associen amb els resultats. El que ja no era tan esperable és constatar que l'alumnat que fa classes extraescolars d'anglès obté més bons resultats que l'alumnat que fa classes extraescolars de català o de castellà o de matemàtiques i que l'alumnat que dedica unes dues hores a fer els deures obté més bons resultats que el que hi dedica més hores. La primera constatació ens indica, segurament, que les classes d'anglès són d'ampliació, mentre que les altres són de reforç. La segona ens mostra que més hores de dedicació no equivalen necessàriament a més hores de concentració. I una altra dada per reflexionar: més del 80% dels enquestats declara que quan fa els deures escolta música o es connecta a internet, la qual cosa és possible que no s'hagi d'interpretar com un element de distracció, sinó que posa de manifest que els hàbits de treball dels estudiants difereixen considerablement dels de les generacions més grans.

Per acabar aquesta breu presentació, voldria agrair la dedicació i l'esforç de totes les persones que han treballat en el disseny i l'elaboració d'aquest estudi, sense la professionalitat de les quals no hauria arribat mai a bon port. Vull agrair també la bona predisposició dels centres de la mostra, que es van encarregar que l'alumnat respongués amb celeritat el qüestionari. Sense la seva participació desinteressada, l'estudi no hauria estat possible.

JOAN MATEO ANDRÉS
President del Consell Superior
d'Avaluació del Sistema Educatiu

1. INTRODUCCIÓ

Aquest informe presenta els resultats d'un qüestionari aplicat a una mostra d'alumnat que va participar en l'avaluació de quart d'ESO del curs 2012-2013. La finalitat de l'enquesta és recollir informació per conèixer el perfil sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat, informació que a més permet aprofundir en la interpretació dels resultats de la prova de competències de quart d'ESO.

Les dades recollides a través d'aquest instrument han de servir per complementar les anàlisis que presenta periòdicament el Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu en els *Quaderns d'Avaluació* (vegeu el núm. 25 per a la síntesi de resultats de l'avaluació de quart d'ESO del curs 2012-2013). En aquest nou número dels *Informes d'Avaluació*, els resultats de la prova s'analitzen d'acord amb una pluralitat de variables associades tant a l'alumnat (sexe, nacionalitat, procedència geogràfica i repetició de curs), com al centre educatiu (titularitat, nivell de complexitat i grandària del municipi on s'ubica).

1.1. Finalitat i objectius

La informació recollida amb el qüestionari hauria de proporcionar una visió més completa de les variables associades al rendiment de l'alumnat. Les interpretacions derivades de l'anàlisi d'aquestes dades pretenen ser útils per a la millora de la pràctica pedagògica dels centres i proporcionar informació als responsables de les polítiques educatives per a la presa de decisions sobre el conjunt del sistema educatiu.

L'aplicació del qüestionari de l'alumnat de quart d'ESO té com a objectius:

- Caracteritzar l'alumnat de quart d'ESO amb algunes dades personals, familiars i acadèmiques; el context socioeconòmic i cultural familiar; les actituds envers l'estudi; els hàbits de treball personal; el suport a l'aprenentatge; el concepte acadèmic i les expectatives.
- Actualitzar la informació aportada pel qüestionari de 2006 sobre les dades sociolingüístiques familiars, la llengua i el context escolar, la llengua en activitats fora del centre i els usos lingüístics generals (vegeu el número 11 dels *Informes d'Avaluació*).
- Conèixer les percepcions de l'alumnat sobre el treball a l'aula de la competència lingüística en llengua catalana i en llengua castellana.
- Analitzar els resultats de la prova de quart d'ESO en funció d'una pluralitat de variables que poden estar associades al rendiment acadèmic.

1.2. Contingut del qüestionari

El conjunt d'informació contextual que podria ser interessant per caracteritzar el perfil de l'alumnat de quart d'ESO i analitzar-ne els resultats és molt ampli, per la qual cosa cal definir unes dimensions clau. En la mesura que el desenvolupament i l'aprenentatge de l'alumnat de quart d'ESO depenen, en part, de les característiques individuals i familiars, convé analitzar si el perfil sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat incideix en els seus resultats acadèmics. En altres paraules, l'estudi del context ha de permetre identificar fins a quin punt la situació de partida de l'alumnat en condiciona el rendiment a la prova.

Per delimitar el ventall de variables considerades, s'han tingut en compte diversos qüestionaris elaborats per altres organismes d'avaluació, tant d'àmbit estatal com internacional, però especialment *l'Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO de Catalunya* (núm. 11 de la col·lecció "Informes d'Avaluació"). Aquest informe ha estat el referent principal per a la definició de les dimensions sociolingüístiques de l'enquesta. Els ítems dels apartats "Dades sociolingüístiques familiars", "Llengua i context escolar" i "Usos lingüístics generals" són una selecció dels que es van incloure al qüestionari de 2006 sota els mateixos epígrafs. Igualment, la majoria de preguntes incloses en l'apartat "Activitats i llengua fora del context escolar" eren presents ja en el qüestionari de 2006.

Les dimensions que es refereixen a les dades descriptives de l'alumnat i de la família contemplen la majoria dels ítems de la primera edició, però se n'hi afegeixen de nous per aprofundir en el perfil sociodemogràfic de l'alumnat de quart d'ESO i de les seves famílies. A tall d'exemple, el 2013 es va preguntar per l'origen geogràfic de les persones nascudes a l'estranger, ja que es volia contrastar si les percepcions d'aquests alumnes eren diferents segons l'àrea geogràfica de la qual procedien. A més, al qüestionari de 2013 s'ha volgut estudiar la composició de les llars preguntant als alumnes amb quines persones viuen habitualment. Les dimensions "Hàbits de treball personal", "Suport a l'aprenentatge" i "Autoconcepte i expectatives acadèmiques" ja s'abordaven en l'estudi de 2006, però a l'edició de 2013 s'han volgut contrastar hipòtesis en què hi ha poca evidència empírica (per exemple, l'associació entre escoltar música, mirar internet o el mòbil i el rendiment acadèmic de l'alumnat).

Una novetat del 2013 és la inclusió de la dimensió "Actituds davant l'estudi", en què es pregunta l'alumnat si és puntual a l'hora d'entrar a classe i si hi participa activament. La gran novetat del qüestionari de 2013, però, ha estat la construcció d'un índex que mesuri el nivell socioeconòmic i cultural familiar de l'alumnat que ha participat en l'estudi. Si bé algunes de les preguntes que s'han emprat per elaborar l'índex ja es van contemplar a l'edició de 2006, en aquest moment es planteja l'obtenció d'una mesura agregada que sintetitzi l'estatus social de l'entorn dels alumnes. Per representar els atributs principals que caracteritzen el nivell socioeconòmic i cultural es van preveure preguntes noves sobre les possessions materials, la professió del pare i la mare, els hàbits de lectura a la llar i el costum de parlar de temes d'actualitat a casa, entre d'altres. La capacitat del sistema educatiu de modificar l'entorn de l'alumnat és limitada. En canvi, a través del procés d'ensenyament i aprenentatge els centres educatius poden incidir decisivament en l'adquisició de les competències bàsiques. Al qüestionari, s'ha volgut recollir informació referida als processos d'aula per contribuir a la millora de les pràctiques pedagògiques. Per aquest motiu, s'ha donat un tractament específic a la competència lingüística en llengua catalana i llengua castellana, atesa la importància que tenen en l'assoliment d'altres habilitats. A diferència de 2006, en què es va analitzar la competència lingüística dels informants per mitjà d'una pregunta de valoració del coneixement de català, de castellà i d'altres llengües, el 2013 s'ha prescindit d'aquest epígraf ja que es disposa d'informació objectiva del rendiment de l'alumnat. La mostra de l'estudi de 2013 està formada per alumnes que van fer la prova d'avaluació externa de quart d'ESO, per la qual cosa s'utilitzen dades de resultats de l'assoliment de les competències lingüística i matemàtica d'aquests alumnes.

Per a l'elaboració del qüestionari, es va procedir en primer lloc a la dimensionalització dels conceptes teòrics en els atributs més rellevants i, posteriorment, es van cercar les preguntes-indicadors que mesuren de manera més acurada cadascun dels blocs d'informació.

Taula 1.1. Contingut del qüestionari

Dimensió	Subdimensió
1. Dades personals i acadèmiques	1.1. Dades personals (<i>P1, P2 i P3, P3a i P3b</i>)
	1.2. Dades descriptives de la família (<i>P4, P4a, P5, P5a, P6 i P7</i>)
	1.3. Repetició de curs (<i>P27</i>)
2. Nivell socioeconòmic i cultural familiar	2.1. Nivell socioeconòmic (<i>P8, P9, P10, P11, P12 i P12a</i>)
	2.2. Capital cultural familiar (<i>P13, P14a, P15 i P16</i>)
3. Dades lingüístiques	3.1. Llengua inicial de l'alumnat (<i>P18.2</i>)
	3.2. Llengua d'identificació (<i>P17</i>)
	3.3. Llengua d'ús a casa (<i>P18.1 i P18.3</i>)
	3.4. Llengua d'ús al centre educatiu (<i>P19</i>)
	3.5. Llengua d'ús fora del centre educatiu (<i>P19.6 i P20</i>)
	3.6. Llengua de lectura (<i>P21b i P22b</i>)
	3.7. Llengua de consum televisiu (<i>P24b</i>)
	3.8. Llengua d'ús a les xarxes socials (<i>P25b</i>)
	3.9. Ús global de la llengua catalana i la llengua castellana (<i>P26</i>)
4. Actituds envers l'estudi i hàbits de treball personal	4.1. Actituds envers l'estudi (<i>P28 i P32</i>)
	4.2. Hàbits de treball personal (<i>P29, P30, P31 i P32</i>)
5. Suport a l'aprenentatge	5.1. Implicació familiar (<i>P33 i P34</i>)
	5.2. Classes de suport de diferents matèries (<i>P35</i>)
6. Concepte acadèmic i expectatives	6.1. Concepte acadèmic (<i>P45 i P46</i>)
	6.2. Expectatives acadèmiques (<i>P47 i P48</i>)
7. Treball de la competència lingüística	7.1. Interès de l'alumnat per les matèries de llengua (<i>P36</i>)
	7.2. Ambient de treball a les classes de llengua (<i>P37</i>)
	7.3. Desenvolupament de les classes de llengua (<i>P38</i>)
	7.4. Activitats didàctiques (<i>P39</i>)
	7.5. Recursos per a l'aprenentatge a l'aula (<i>P40</i>)
	7.6. Procediments d'avaluació (<i>P41</i>)
	7.7. Estratègies d'aprenentatge de l'alumnat (<i>P43 i P44</i>)

1.3. Població i mostra avaluada

L'univers d'estudi d'aquest qüestionari correspon a l'alumnat matriculat a quart d'ESO que va participar a l'avaluació d'educació secundària obligatòria del curs 2012-2013 amb un procés de correcció externa de les proves. No formen part de l'estudi els alumnes que no van participar a la prova, ni tampoc els qui van comptar amb un procés de correcció interna, dut a terme pel centre educatiu. La delimitació de l'univers respon a la voluntat d'encreuar les respostes al qüestionari amb els resultats obtinguts a l'avaluació d'educació secundària obligatòria.

S'ha previst l'aplicació del qüestionari a una mostra representativa dels alumnes de quart d'ESO de 50 centres educatius. El procediment de mostreig ha estat bietàpic, estratificat per conglomerats, amb la selecció de les unitats primàries (centres) de manera aleatòria no proporcional, respectant quotes d'àrea territorial; i amb la selecció de les unitats últimes (alumnes) a través d'un mostreig per conglomerats.

Els estrats de centres s'han configurat a partir de l'encreuament de quatre variables, per tal de garantir que la mostra recull la diversitat del sistema educatiu català:

- La grandària de l'hàbitat on s'ubica el centre, codificada en tres categories: més de 100.000 habitants, de 10.001 a 100.000 habitants i fins a 10.000 habitants.
- La complexitat del centre, codificada en tres categories: alta, mitjana i baixa.¹
- La titularitat del centre, codificada en dues categories: centres públics i centres privats.
- La grandària del centre, codificada en dues categories: més de 60 alumnes i fins a 60 alumnes.

L'encreuament d'aquestes variables dóna lloc a $3 \times 3 \times 2 \times 2 = 36$ estrats teòrics, 18 dels quals són reals. En el disseny de la mostra s'han considerat 18 perfils de centres, seguint com a criteri el pes que tenen en el conjunt de la població. Els perfils seleccionats cobreixen el 93,1% del centres de Catalunya que imparteixen quart d'ESO (947 de 1.017 centres). Amb un nivell de confiança del 95,5% i assumint la màxima indeterminació $p=q=50\%$, l'error real del qüestionari sota el supòsit de mostreig aleatori simple és de $\pm 1,9\%$ per al conjunt de la mostra.

Per garantir que el marge d'error és acceptable per a tots els grups quan se segmenten els resultats del qüestionari, a la mostra s'ha donat més pes a alguns estrats (com ara els centres de complexitat alta i baixa). Posteriorment, s'han tornat a ponderar els diversos grups per reequilibrar la mostra a les proporcions de la població. El marge d'error per a les diferents categories de les variables d'estratificació de la mostra sempre és acceptable. L'únic grup per al qual els resultats del qüestionari s'han de prendre amb cautela és el dels municipis petits, ja que el marge d'error és del $\pm 4,7\%$. En desagregacions addicionals que compten amb un error mostral superior al $\pm 5,0\%$, si és el cas s'informa sempre que els resultats podrien tenir un marge de variació ampli que condicionaria la interpretació de les dades.

¹ La complexitat de centre és una mesura sintètica elaborada per la Inspecció d'Educació a partir dels quatre indicadors següents: 1. Diversitat significativa: percentatge d'alumnes amb necessitats educatives especials que hi ha al centre, percentatge d'alumnes amb necessitats educatives específiques (situació socioeconòmica desfavorida) i percentatge d'alumnes de nova incorporació al sistema educatiu (menys de 2 anys); 2. Mobilitat de l'alumnat i mobilitat del professorat del centre; 3. Absències de l'alumnat per trimestres i absències del professorat que no generen substitució; 4. Demanda d'escolarització a P3 i sol·licituds de preinscripció a primer d'ESO.

Taula 1.2. Error mostral global i segons variables d'estratificació

Error mostral									
Grandària del municipi			Complexitat del centre			Titularitat del centre		Grandària del centre	
>100.000 hab.	10.001-100.000 hab.	≤10.000 hab.	Baixa	Mitjana	Alta	Públic	Privat	≤60 alumnes	>60 alumnes
±2,7%	±2,4%	±4,7%	±3,3%	±2,6%	±3,0%	±2,2%	±2,6%	±3,1%	±2,0%
Error mostral global: ±1,9%									

A les taules 1.3-1.6, s'exposa la distribució de centres i d'alumnes de la mostra, que es compara amb el pes real de cada grup en la població d'estudi. Amb aquesta descripció es vol comprovar fins a quin punt els diversos estrats es troben ben representats a la mostra del qüestionari i, en conseqüència, es garanteix la validesa dels resultats. En la mesura que les variables d'estratificació poden estar relacionades amb l'objecte d'estudi, possibles desequilibris a la mostra podrien comportar un biaix en els resultats obtinguts.

Pel que fa a la grandària del municipi, les proporcions són molt similars a les del conjunt de Catalunya, tant en la distribució dels centres, com en la selecció dels alumnes.

Com s'ha esmentat anteriorment, els centres de complexitat alta i baixa estan sobrerrepresentats a la mostra per tal de garantir que el marge d'error és acceptable també per a aquests tipus de centres. A la mostra hi ha un 12% més de centres de complexitat alta del que pertocaria i un 14% més de centres de complexitat baixa. Quan es presenten els resultats de manera global (sense segmentar per la complexitat), es reequilibren les proporcions d'acord amb el pes real de cada tipus de centre.

A la mostra hi ha el mateix nombre de centres públics que de privats (concertats, en aquest cas), en concordança amb la distribució real dels centres participants a la prova de quart d'ESO. Amb tot, el percentatge d'alumnes matriculats en centres públics que formen part de la mostra és lleugerament inferior al del conjunt de Catalunya (-2 punts).

La proporció de centres grans i petits que han emplenat el qüestionari és molt similar a la distribució real de la població.

Taules 1.3-1.6. Caracterització de la població i la mostra per variables d'estratificació

		Grandària del municipi					
		>100.000 habitants		10.001-100.000 habitants		≤10.000 habitants	
		N.	%	N.	%	N.	%
Centres	Població (N=1.017)	434	42,7%	418	41,1%	165	16,2%
	Mostra (n=50)	21	42,0%	21	42,0%	8	16,0%
Alumnes	Població (N=63.893)	26.201	41,0%	28.715	44,9%	8.977	14,1%
	Mostra (n=2.552)	1.063	41,6%	1.149	45,0%	340	13,4%

		Complexitat del centre					
		Baixa		Mitjana		Alta	
		N.	%	N.	%	N.	%
Centres	Població (N=1.017)	164	16,1%	708	69,6%	143	14,1%
	Mostra (n=50)	14	28,0%	22	44,0%	14	28,0%
Alumnes	Població (N=63.893)	9.779	15,3%	44.601	69,8%	9.435	14,8%
	Mostra (n=2.552)	363	14,2%	1.835	71,9%	354	13,9%

		Titularitat del centre			
		Públic		Privat	
		N.	%	N.	%
Centres	Població (N=1.017)	515	50,6%	502	49,4%
	Mostra (n=50)	25	50,0%	25	50,0%
Alumnes	Població (N=63.893)	39.189	61,3%	24.704	38,7%
	Mostra (n=2.552)	1.511	59,2%	1.041	40,8%

		Grandària del centre			
		≤60 alumnes prova 4t ESO		>60 alumnes prova 4t ESO	
		N.	%	N.	%
Centres	Població (N=1.017)	529	52,0%	488	48,0%
	Mostra (n=50)	25	50,0%	25	50,0%
Alumnes	Població (N=63.893)	20.413	32,0%	43.477	68,0%
	Mostra (n=2.552)	793	31,3%	1.759	68,9%

Tot i que el territori no va ser un dels criteris per configurar els estrats de centres, a la mostra s'ha garantit una representació equilibrada de les deu àrees territorials en què s'organitza el Departament d'Ensenyament. A la taula 1.7 s'exposa la relació de centres segons el lloc on s'ubiquen. De nou, no hi ha grans diferències en la distribució de la mostra i el conjunt poblacional.

Taula 1.7. Distribució territorial dels centres que formen part de la mostra

		Baix Llobregat		Barcelona Comarques		Catalunya Central		Consorci d'Ed. de Barcelona		Girona	
		N.	%	N.	%	N.	%	N.	%	N.	%
Centres	Població (N=1.017)	102	10,0%	118	11,6%	78	7,7%	211	20,7%	93	9,1%
	Mostra (n=50)	5	10,0%	6	12,0%	4	8,0%	10	20,0%	5	10,0%

		Lleida		Maresme-Vallès Oriental		Tarragona		Terres de l'Ebre		Vallès Occidental	
		N.	%	N.	%	N.	%	N.	%	N.	%
Centres	Població (N=1.017)	64	6,3%	121	11,9%	80	7,9%	25	2,5%	125	12,3%
	Mostra (n=50)	3	6,0%	6	12,0%	4	8,0%	1	2,0%	6	12,0%

En darrer terme, és possible contrastar la validesa de la mostra comparant els resultats obtinguts pels 2.552 alumnes a l'avaluació de quart d'ESO i les puntuacions mitjanes corresponents al conjunt d'alumnes que van fer la prova (vegeu el número 25 dels *Quaderns d'avaluació*). Tenint en compte el marge d'error de l'enquesta, les diferències en el rendiment dels alumnes de la mostra i el del conjunt de Catalunya no són remarcables.

Taula 1.8. Resultats a l'avaluació de quart d'ESO 2013 (mostra i població)

	Resultats de Catalunya		Resultats de la mostra	
	Puntuació mitjana	Desviació típica	Puntuació mitjana	Desviació típica
Llengua catalana	76,6	14,2	77,2	13,1
Comprensió lectora	82,2	13,9	82,7	13,4
Expressió escrita	70,8	18,2	71,7	16,5
Llengua castellana	76,0	14,0	76,2	12,8
Comprensió lectora	82,2	12,2	82,9	11,4
Expressió escrita	69,8	19,4	69,4	17,8
Matemàtiques	68,3	22,7	69,5	20,8
Numeració i càlcul	67,0	23,7	67,8	22,6
Canvi i relacions	75,2	26,4	78,0	24,3
Espai, forma i mesura	60,9	27,1	61,5	26,1
Estadística	69,1	28,8	69,4	27,3
Llengua anglesa	69,8	22,3	70,4	21,5
Comprensió oral	78,8	19,9	78,9	19,1
Comprensió lectora	75,4	20,9	76,1	19,9
Expressió escrita	55,1	33,2	56,4	32,7

El qüestionari del 2013 s'ha aplicat a una mostra més gran d'alumnes que el del 2006, ja que s'ha passat dels 1.500 alumnes de la primera edició als 2.552 de la segona. Aquest canvi és degut a la selecció de la mostra: el 2006, els centres on es va aplicar el qüestionari van ser els mateixos que

van participar en l'estudi internacional PISA 2006. A l'edició de 2013, s'ha fet una selecció de 50 centres dels que van fer la prova d'avaluació de quart d'ESO del curs 2012-2013.

A les dues edicions, el procediment de mostreig utilitzat és el bietàpic estratificat. Amb tot, les variables utilitzades per configurar estrats de centres han variat: el 2006 van ser la titularitat i la grandària de l'hàbitat on s'ubicava el centre, mentre que a l'edició de 2013 s'hi han afegit la complexitat i la grandària del centre. D'altra banda, l'any 2006 es van seleccionar aleatòriament un màxim de 35 alumnes per centre, mentre que el 2013 hi ha participat tot l'alumnat dels centres participants que va seguir un procés de correcció externa a l'avaluació de quart d'ESO.

Com en la primera edició, els centres escollits el 2013 es distribueixen de manera proporcional al pes que tenen en els diversos serveis territorials en què s'organitza el Departament d'Ensenyament. Malgrat les variacions en la selecció de la mostra, en ambdues edicions la metodologia emprada garanteix la representativitat dels resultats i, per tant, possibilita la comparació d'aquelles preguntes que s'han mantingut en els qüestionaris de 2006 i de 2013.

1.4. Consideracions metodològiques

A continuació, s'exposen algunes de les decisions metodològiques que es van adoptar en el disseny del qüestionari:

En primer lloc, es va dissenyar un qüestionari de 48 preguntes que es pogués respondre en 30 minuts, a través del qual es poguessin satisfer les necessitats d'informació prèviament establertes amb el mínim d'ítems possible. D'aquesta manera, es volia garantir que l'interès de l'alumne/a no dequeia mentre anava emplenant el qüestionari i, en conseqüència, que es podia garantir la validesa de totes les respostes.

Es van combinar ítems en què es demanava informació objectiva amb d'altres referits a percepcions. Malgrat les limitacions de la informació subjectiva (risc de desitjabilitat social i aquiescència), es van incloure ítems de percepció per la seva rellevància i per la impossibilitat d'obtenir aquestes dades per altres fonts. Per minimitzar els efectes no-volguts de les manifestacions dels individus, en el disseny del qüestionari es van emprar diverses estratègies en la formulació dels enunciats i les categories de resposta, en l'ús d'ítems referits a comportaments per captar determinades percepcions (es tendeixen a respondre de manera més sincera), així com en la ubicació de les preguntes al llarg del qüestionari.

D'altra banda, pel fet d'haver escollit el mètode d'enquesta autoemplenada era recomanable incloure únicament preguntes amb resposta precodificada, que fossin relativament fàcils de contestar. Així mateix, es va evitar formular preguntes que impliquessin un gran esforç de record o de càlcul.

Per a la redacció dels ítems es va emprar un llenguatge estàndard, apropiat per a l'alumnat de quart d'ESO, que garantís que tots els informants comprenien el que se'ls preguntava i interpretaven els conceptes de la mateixa manera. A més, es va procurar evitar l'ús de conceptes ambigus i, en aquells que podien resultar difícils d'entendre, es van incloure aclariments (per exemple, què s'ha d'entendre per "revistes especialitzades"). En els ítems en què es volia analitzar l'evolució entre el 2006 i el 2013 es van mantenir idèntiques tant la formulació de la pregunta com les opcions de resposta. En alguns ítems, però, a l'edició de 2013 s'ha optat per modificar la redacció de l'enunciat o bé la de les categories de resposta. En aquests supòsits, no s'ha analitzat l'evolució dels resultats.

Pel que fa a les opcions de resposta:

- El qüestionari combina ítems de resposta única amb altres en què es permet marcar més d'una opció.
- Es va intentar evitar biaixos de desitjabilitat social minimitzant el contingut pejoratiu de les categories extremes.
- En la mesura del possible, s'han utilitzat escales que expressen freqüència ("com a màxim, una o diverses vegades l'any"/"una o diverses vegades al mes"...), més que d'intensitat ("molt"/"bastant"/"poc"/"gens"), pel fet que les escales de freqüència proporcionen respostes més objectives. En aquest sentit, "llegir molt" podria tenir un significat diferent per a una persona habituada a llegir que per a una altra que ho fa de manera esporàdica. En canvi, no hi ha dubte a l'hora d'interpretar respostes com "cada dia o gairebé cada dia".
- S'han inclòs preguntes dicotòmiques quan tan sols interessava diferenciar entre dos grups i politòmiques en aquells casos en què es volia obtenir una resposta més matisada. Concretament, s'han emprat escales de tres i cinc categories per als casos en què substantivament tenia sentit incloure una categoria central; i de quatre categories quan es volia incentivar el posicionament en un sentit o en un altre.

- En aquelles dimensions en què diverses preguntes tenien un contingut similar i una mateixa lògica de resposta, s'han previst bateries d'ítems amb enunciat i opcions de resposta comunes. Amb aquesta estratègia, es volia agilitzar la resposta al qüestionari.
- S'ha inclòs la categoria "no ho sé" en els ítems que tenien major complexitat o en els que era rellevant pel contingut de la pregunta. Amb tot, aquest criteri no s'ha estès al conjunt del qüestionari per tal d'incentivar la reflexió dels informants.

1.5. Recollida d'informació

El mètode per a la recollida de dades ha estat l'enquesta autoemplenada per via telemàtica. L'aplicació es va dur a terme dies després d'haver fet l'avaluació de quart d'ESO, a les instal·lacions dels centres.

Des del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu es va trametre als centres participants una guia on es detallaven les fases principals de tot el procés d'aplicació dels qüestionaris.

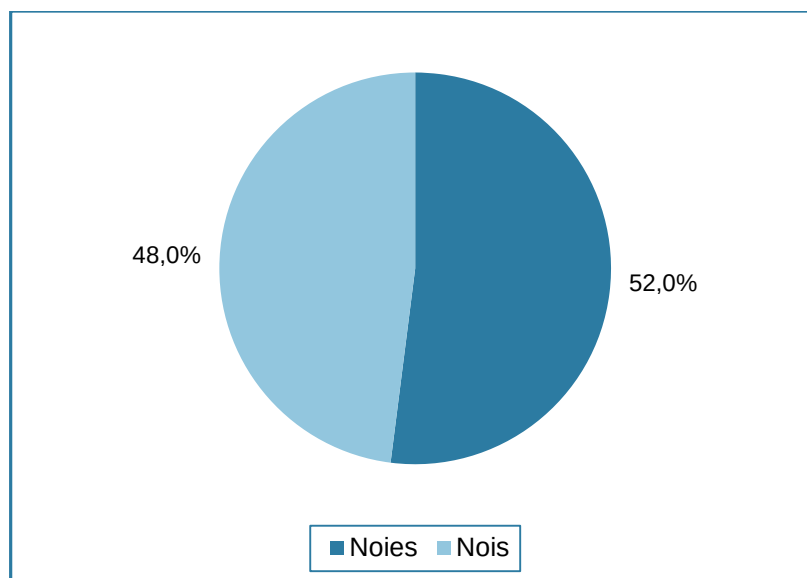
2. DADES DESCRIPTIVES DE L'ALUMNAT

2.1. Sexe

La distribució per sexes a la mostra és força equilibrada, encara que les noies representen un percentatge sensiblement superior al de nois (52,0% i 48,0%, respectivament). Aquestes dades són similars a la distribució per sexes de l'alumnat que va seguir un procés de correcció externa a l'avaluació de quart curs d'ESO del 2012-2013. En aquesta prova, les noies representen el 49,8% i els nois, el 50,2%.

En considerar també la titularitat del centre (públic o concertat), no s'observen diferències en la distribució per sexes: les noies sempre representen un percentatge superior al dels nois. De manera similar, la proporció de noies és superior amb independència de les dimensions del municipi on hi ha el centre educatiu. En canvi, quan s'analitza la distribució per sexes segons la complexitat socioeconòmica del centre educatiu, hi ha més nois que noies als de complexitat alta i baixa. Amb tot, les diferències són molt petites (1,7%).

Gràfic 2.1. Sexe. Percentatges (n=2.552)

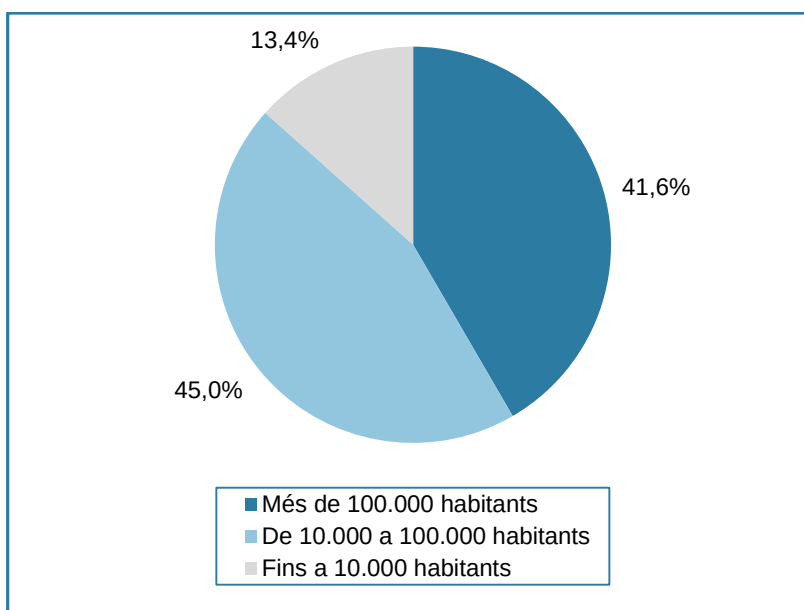

2.2. Tipus d'hàbitat on hi ha el centre educatiu

La major part de l'alumnat que forma part de la mostra estudia en municipis de dimensions intermèdies (45,0%). El 41,6% correspon a municipis de més de 100.000 habitants, mentre que poc més del 13% correspon a poblacions de menys de 10.000 habitants.

Si es comparen les dades amb les del qüestionari de 2006, s'observa que s'incrementa el percentatge d'alumnes que viuen en municipis de 10.001-100.000 habitants (ja que passa del 37,4% al 45,0%). Per contra, tant els municipis petits com els grans perden pes relatiu a la mostra del 2013 (-4,1 i -3,5 punts, respectivament).

Gràfic 2.2. Tipus d'hàbitat on hi ha el centre educatiu. Percentatges (n=2.552)

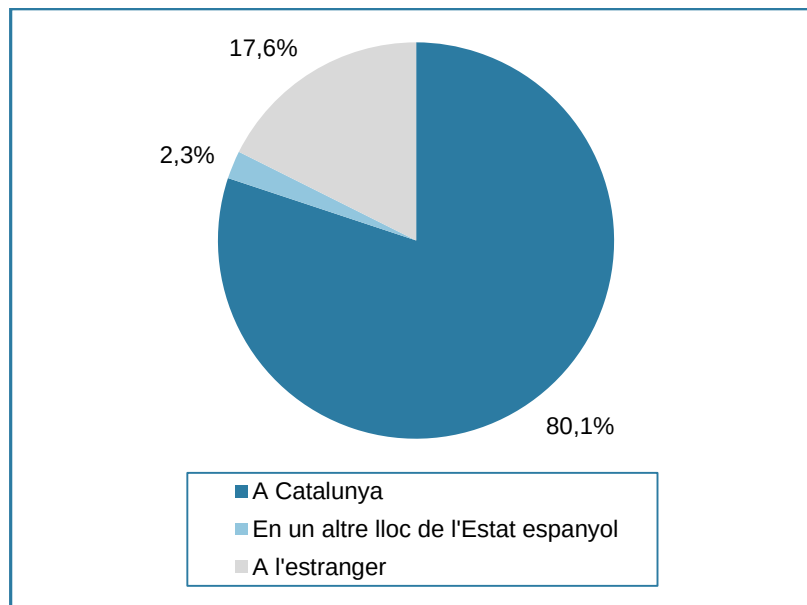

2.3. Lloc de naixement

Més del 80% de l'alumnat de la mostra ha nascut a Catalunya, poc més del 2% en un altre lloc de l'Estat espanyol i el 17,6%, a l'estranger. Comparades amb les dades de l'any 2006, el percentatge que representa la població estrangera s'incrementa uns 12 punts, en detriment dels nascuts a Catalunya. La proporció d'alumnes nascuts en un altre lloc de l'Estat espanyol és molt estable entre 2006 i 2013 (-0,4). L'increment del pes de l'alumnat nascut a l'estranger ve motivat pels fluxos immigratoris que s'han produït a Catalunya en els darrers anys. Actualment, la proporció d'alumnes matriculats al quart curs d'ESO que han nascut a l'estranger és superior a la de l'any 2006, dada que ha de recollir la mostra.

En valorar els resultats d'algunes dimensions dels qüestionaris de 2006 i 2013 (especialment les dades sociolingüístiques) s'haurà de tenir en compte la major presència d'alumnat nascut a l'estranger a l'edició de 2013.

Gràfic 2.3. On vas néixer? Percentatges (n=2.552)

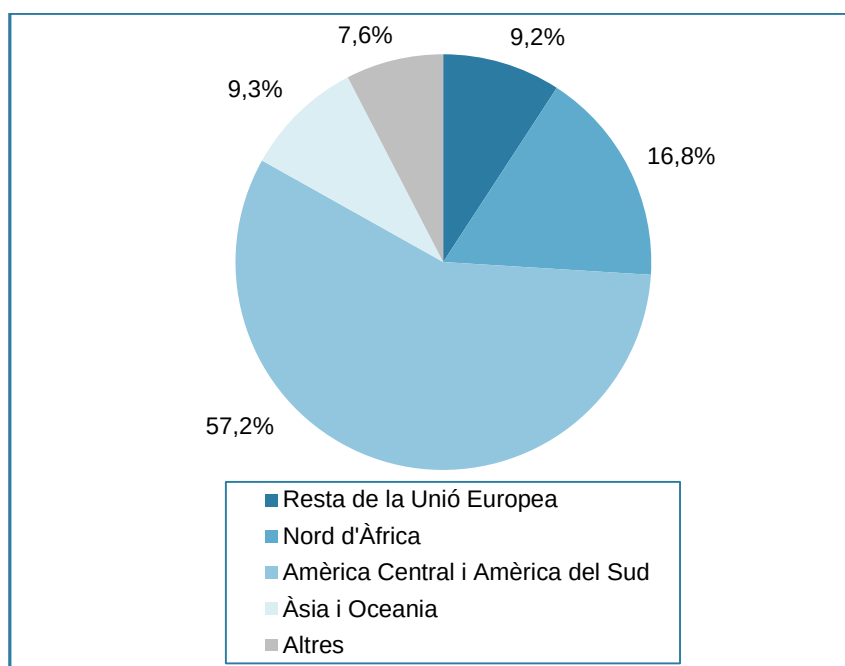

2.4. Origen geogràfic de l'alumnat que ha nascut a l'estranger

La majoria de l'alumnat de la mostra que ha nascut a l'estranger prové de l'Amèrica Central i l'Amèrica del Sud (57,2%). A gran distància hi ha l'alumnat nascut al Nord d'Àfrica (16,8%), a Àsia i Oceania (9,3%), a la resta de la Unió Europea (9,2%) i a altres indrets (7,6%).

En la interpretació d'alguns resultats del qüestionari s'haurà de tenir present que bona part dels alumnes d'origen estranger que estan escolaritzats al sistema educatiu català provenen de l'Amèrica Central i l'Amèrica del Sud, amb les implicacions que aquest fet pot tenir en els hàbits lingüístics d'aquests alumnes.

Gràfic 2.4. Concretament, vas néixer a ...? Percentatges (n=449)

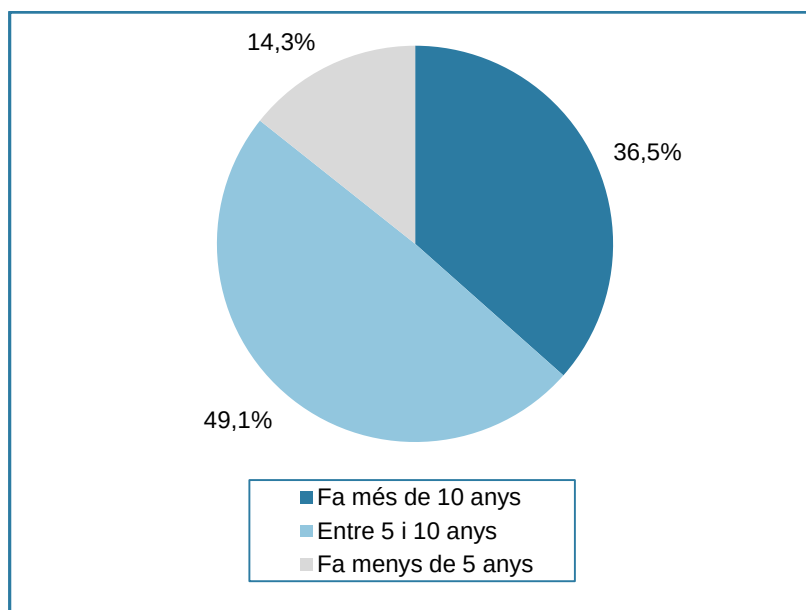
2.5. Arribada a Catalunya

Pràcticament la meitat dels alumnes nascuts a l'estranger que van participar en el qüestionari fa entre 5 i 10 anys que va arribar a Catalunya. Convé destacar també que un gruix important d'aquest col·lectiu (1 de cada 3 alumnes) va venir quan encara no tenia 6 anys; per tant, la major part de l'escolarització i socialització les ha viscudes a Catalunya. Per contra, el 14,3% de l'alumnat estranger va arribar a Catalunya fa menys de 5 anys, és a dir, durant l'adolescència.

És possible que el percentatge d'alumnes que fa menys de 5 anys que van arribar a Catalunya es trobi lleument infrarepresentat a la mostra del qüestionari respecte del conjunt d'alumnes matriculats a quart d'ESO. Aquest fet s'explica perquè l'alumnat que no domina la llengua d'escolarització a causa de la incorporació recent al sistema educatiu no ha seguit un procés de correcció externa a l'avaluació d'educació secundària obligatòria i, en conseqüència, no forma part de l'univers d'estudi d'aquest qüestionari.

En comparació amb el qüestionari aplicat l'any 2006, el pes de l'alumnat que fa menys de 5 anys que es troba al sistema educatiu català passa del 40% al 14,3%, mentre que el percentatge dels qui porten entre 5 i 10 anys creix del 19,1% al 49,1%. L'alentiment en els fluxos immigratoris dels darrers anys podria explicar el transvasament d'alumnes entre les dues franges.

Gràfic 2.5. Quants anys fa que vas arribar a Catalunya?² Percentatges (n=449)

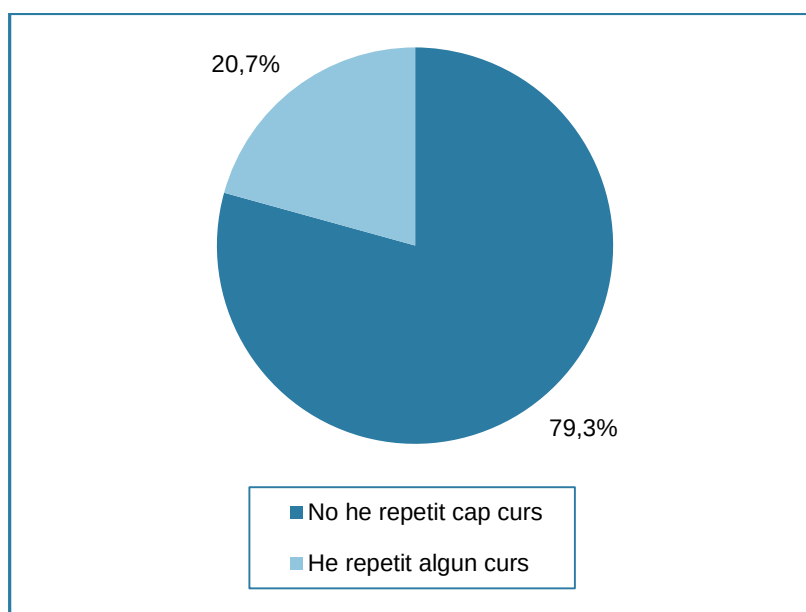
² Recodificació de la pregunta *Quants anys tenies quan vas arribar a Catalunya?*

2.6. Repetició de curs

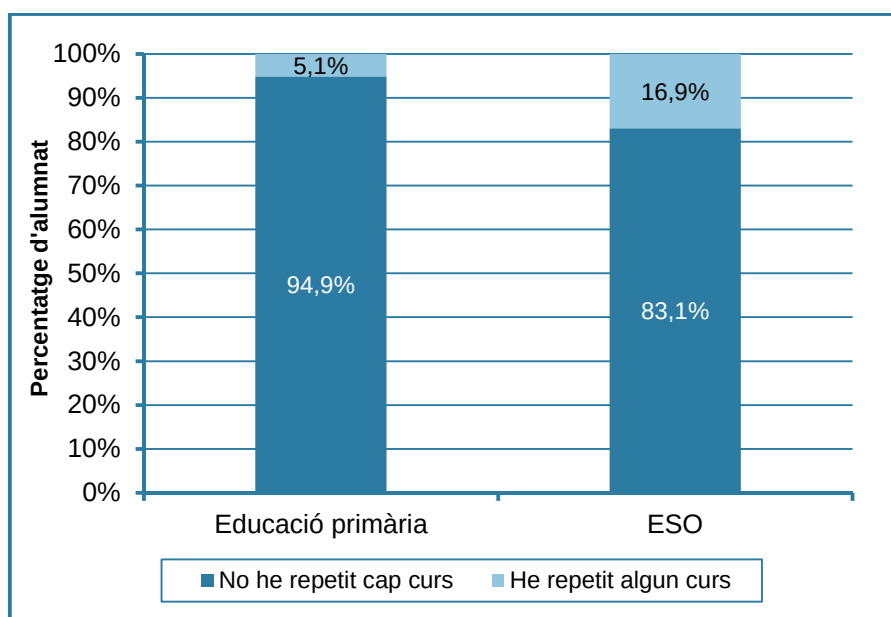
De l'anàlisi de les dades es desprèn que 8 de cada 10 alumnes que formen part de la mostra declaren no haver repetit cap curs acadèmic durant l'escolarització obligatòria.

El percentatge de repetició varia considerablement entre les dues grans etapes educatives: si bé a l'educació primària tan sols el 5,1% dels alumnes que formen part de la mostra havien repetit curs, la xifra frega el 17% a l'ESO.

Gràfic 2.6. Has repetit algun curs? Percentatges (n=2.552)

Gràfic 2.7. Has repetit algun curs? (segons les etapes educatives) Percentatges (n=2.552)

2.7. Síntesi

La mostra d'alumnes que ha respost el qüestionari està equilibrada per sexes, encara que amb un pes superior de les noies.

La major part de l'alumnat viu en municipis de dimensió intermèdia (de 10.001-100.000 habitants) i són pocs els qui resideixen en poblacions de menys de 10.000 habitants.

El 17,6% de l'alumnat objecte d'estudi va néixer fora de l'Estat espanyol, majoritàriament a l'Amèrica Central i l'Amèrica del Sud. El 85% de l'alumnat nascut a l'estranger fa més de cinc anys que va arribar a Catalunya, de manera que bona part de l'escolarització i socialització les ha viscudes al nostre país.

Finalment, 8 de cada 10 alumnes que integren la mostra no han repetit cap curs durant la seva escolarització.

3. DADES DESCRIPTIVES DE LA FAMÍLIA

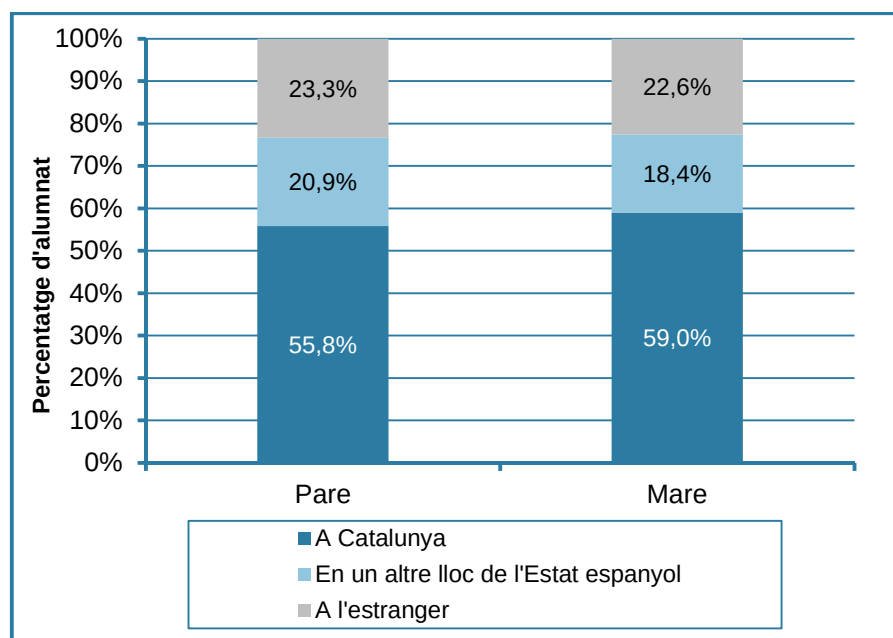
3.1. Origen del pare i de la mare

3.3.1. LLOC DE NAIXEMENT DEL PARE I DE LA MARE

Més de la meitat dels pares dels alumnes participants a l'estudi va néixer a Catalunya (55,8%), percentatge que és inferior al de mares autòctones (59,0%). El nombre de pares i mares d'origen estranger supera el de procedents d'un altre lloc de l'Estat espanyol. Entre els progenitors nascuts en altres parts d'Espanya i a l'estranger, la proporció d'homes és sensiblement major (2,5 i 0,7 punts respectivament).

Respecte del qüestionari aplicat l'any 2006, s'observa una pauta d'estabilitat en el percentatge de pares i mares nascuts a Catalunya (-0,9 i -2,4 punts), un fort retrocés en els que van néixer a altres parts de l'Estat espanyol (-14,9 i -11,7 punts) i un increment remarcable dels pares i mares nascuts a l'estranger (+15,8 i +14,1 punts).

Gràfic 3.1. On va néixer el teu pare? On va néixer la teva mare? Percentatges (n=2.552)

En considerar conjuntament el lloc de naixement del pare i la mare s'obtenen diversos perfils:

- Gairebé el 70% dels alumnes de quart d'ESO tenen, com a mínim, un progenitor nascut a Catalunya (-4,6 punts respecte de l'any 2006).
- El grup dels alumnes amb els dos progenitors nascuts a Catalunya representa el 44,9%.
- El 30,5% dels alumnes tenen almenys un progenitor que ha nascut a la resta de l'Estat espanyol.
- Per al 26,2% de la mostra, o bé el pare o bé la mare són d'origen estranger (+16,1 punts).
- Les combinacions menys esteses corresponen als dos progenitors nascuts a l'estranger (19,6%; +13,8 punts) i als dos progenitors nascuts a la resta d'Espanya (8,7%).

Taula 3.1. Lloc de naixement del pare i de la mare. Combinacions de pare i mare. Percentatges (n=2.552)

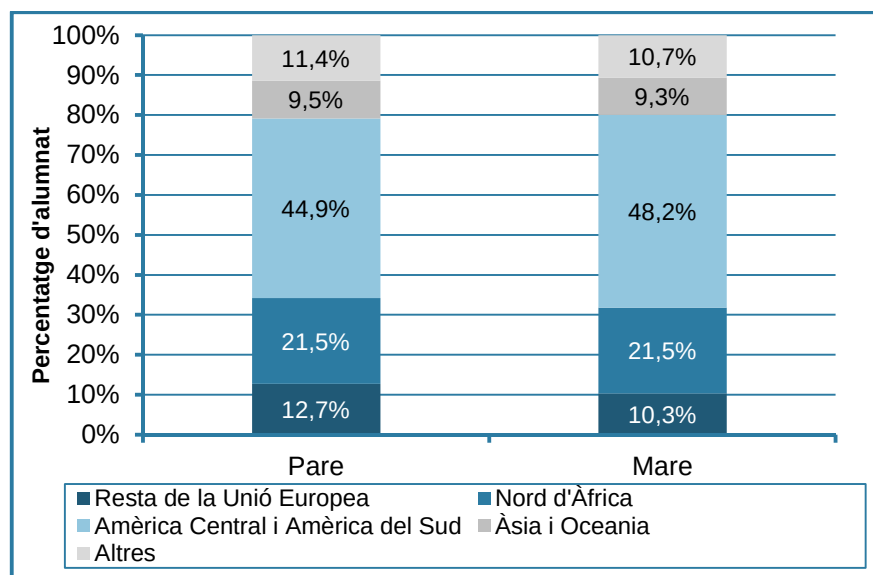
	n. alumnat	Percentatge d'alumnat
2 nascuts a Catalunya	1.146	44,9%
2 nascuts a la resta d'Espanya	223	8,7%
2 nascuts fora d'Espanya	502	19,7%
1 nascut a Catalunya i 1 a la resta d'Espanya	514	20,2%
1 nascut a Catalunya i 1 fora d'Espanya	125	4,9%
1 nascut a la resta d'Espanya i 1 fora d'Espanya	42	1,6%

Als municipis de més de 10.000 habitants, el percentatge d'alumnes amb progenitors nascuts a Catalunya és del 55%, xifra molt inferior a la de les poblacions amb menys de 10.000 habitants (73,8%). Per contra, als municipis grans, els progenitors nascuts a la resta de l'Estat espanyol (20,5%) i a l'estranger (25,0%) representen una proporció superior que als municipis petits.

3.1.2. ORIGEN GEOGRÀFIC DEL PARE I DE LA MARE

La major part dels pares i mares nascuts a l'estranger provenen de l'Amèrica Central o de l'Amèrica del Sud (al voltant del 46%), amb un percentatge sensiblement superior en el cas de les mares. El segon grup més nombrós (21,5%) correspon al de nascuts al Nord d'Àfrica, sense que hi hagi diferències entre pares i mares. Comparat amb a l'àrea de procedència geogràfica de l'alumnat nascut a l'estranger (apartat 2.4), l'origen geogràfic dels progenitors és més heterogeni: el pes relatiu de les persones nascudes a l'Amèrica Central o a l'Amèrica del Sud és menor (-10,6 punts), mentre que la proporció de nascuts a l'Àfrica del Nord o a la resta de la Unió Europea és més elevada. Aquest fet posa de manifest que en la darrera onada migratòria que s'ha produït a Catalunya la població ha vingut majoritàriament de l'Amèrica Central o de l'Amèrica del Sud.

Gràfic 3.2. Concretament, [el teu pare] va néixer a...? Concretament, [la teva mare] va néixer a...? Percentatges (n=594; n=575)

3.2. Estudis i situació laboral del pare i de la mare

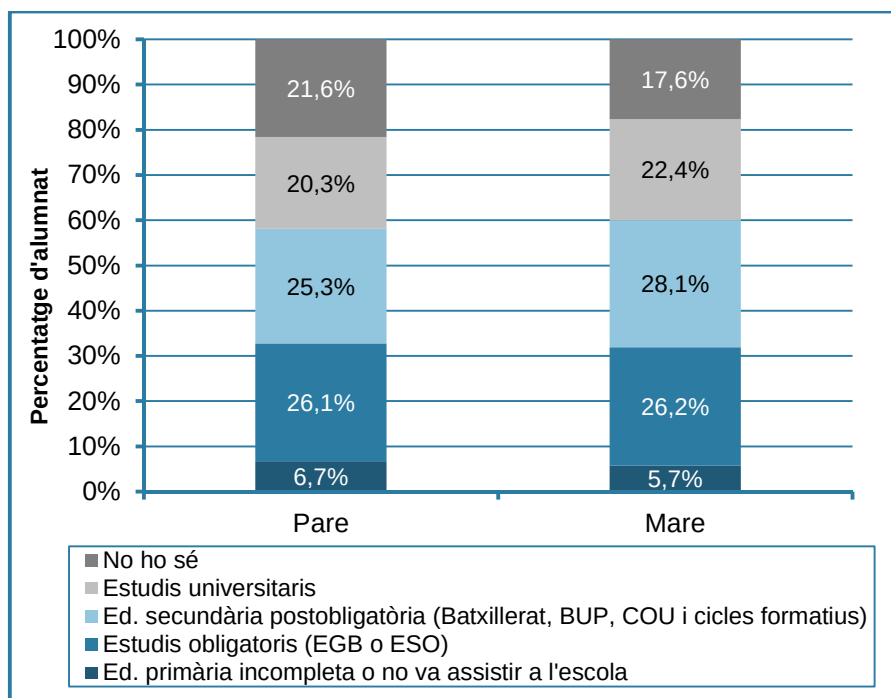
3.2.1. NIVELL D'ESTUDIS DEL PARE I DE LA MARE

En altres recerques ja s'ha posat de manifest que els alumnes acostumen a tenir dificultats per precisar el nivell màxim d'estudis acabats pels seus progenitors. En aquest estudi, el 21,6% desconeix (o no vol revelar) el nivell formatiu del seu pare, dada que baixa fins al 17,5% en preguntar pel nivell d'estudis de la mare. D'acord amb les respostes de l'alumnat, la major part dels pares (26,1%) té, com a màxim, estudis obligatoris (EGB o ESO), però també hi ha un percentatge destacat que ha assolit estudis secundaris postobligatoris (25,3%) o universitaris (20,3%). El nombre de pares sense estudis primaris o que no va assistir a l'escola és baix, inferior al 7,0%. A diferència dels resultats obtinguts al qüestionari aplicat l'any 2006, les mares tenen un nivell màxim d'estudis acabats més alt que els pares: el percentatge de mares amb estudis secundaris postobligatoris és més alt (28,1%; +2,8 punts), així com el d'universitàries (22,4%; +2,1 punts). Si s'encreuen el nivell màxim d'estudis acabats pel pare i per la mare,³ s'obtenen diversos perfils:

- Per al 49,7% dels alumnes, com a mínim un dels progenitors té estudis secundaris postobligatoris.
- Per al 46,9%, almenys un dels progenitors té estudis obligatoris (EGB o ESO).
- El percentatge d'alumnes amb pare o mare universitaris és del 35,4%.
- En el 17% dels casos, ambdós progenitors han acabat estudis universitaris; el mateix percentatge en què ambdós tenen un nivell formatiu de secundària postobligatòria.
- Només el 3,3% de l'alumnat té els dos progenitors amb l'educació primària incompleta o que no van assistir a l'escola.

³ Per a aquesta anàlisi no s'han considerat les respostes dels alumnes que no saben i/o no volen respondre.

Gràfic 3.3. Quin és el nivell màxim d'estudis acabats pel teu pare i la teva mare? (n=2.552)

3.2.2. ACTIVITAT PRINCIPAL DEL PARE I DE LA MARE

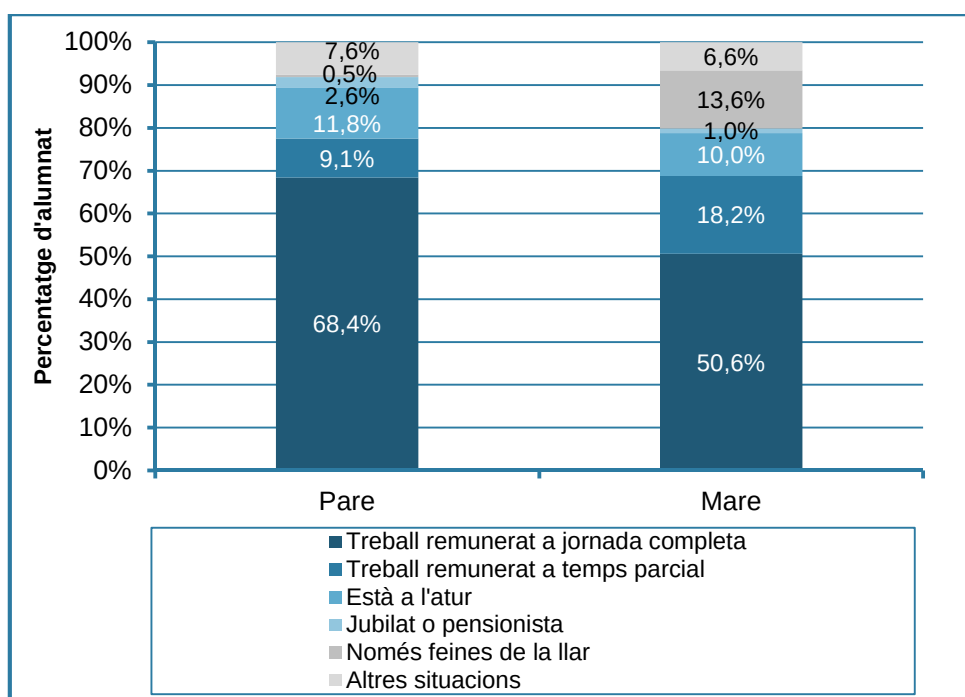
Diversos indicadors posen de manifest que l'estructura del mercat de treball català ha experimentat notables canvis en els darrers anys. Per exemple, el percentatge d'alumnes amb ambdós progenitors treballant fora de casa a jornada completa ha caigut fins al 39,7%. Altres pautes, en canvi, es mantenen estables. En aquest apartat és especialment interessant comparar les dades obtingudes amb els qüestionaris aplicats l'any 2006 i l'any 2013.

L'any 2013, el 68,4% dels pares treballen fora de casa a jornada completa i tan sols el 9,1% ho fa de manera parcial. D'acord amb les respostes de l'alumnat, l'11,8% dels pares es troben actualment en situació d'atur. Convé destacar que el nombre de pares que només es dediquen a les feines de la llar continua per sota de l'1%. Comparat amb l'any 2006, el percentatge de pares que treballen fora de casa tot el dia hauria retrocedit considerablement (-11,3 punts), mentre que la proporció de treballadors a mitja jornada també hauria caigut (-3,8 punts). En contrast, la taxa d'atur entre els pares dels alumnes de quart d'ESO hauria passat d'un baixíssim 1,2% el 2006 a un 10,6% (+9,4 punts) el 2013. Com a dada resum, es pot remarcar que el percentatge de pares que l'any 2006 formaven part de la població activa era molt proper al 94,0%, mentre que l'any 2013, la xifra és del 89,3% (-4,5 punts).

Pel que fa a les mares de l'alumnat de la mostra, més de la meitat treballa fora de casa a jornada completa (50,6%) i prop d'un 20% ho fa a jornada parcial. El nombre de mares dedicades únicament a les feines de llar és del 13,8% i el volum d'aturades, del 10%. En comparació amb l'any 2006, s'observa un lleu repunt de la població activa, que passa del 75,3% al 78,8%. La major presència de dones al mercat de treball es concreta en un increment de la proporció que treballa fora de casa tot el dia (+5,2 punts), però sobretot en el nombre de mares aturades (+6,7 punts). La major incorporació de les dones a la població activa ha anat en detriment del percentatge de dones dedicades únicament a les feines de llar, que cau 6 punts des del 2006.

Els resultats de l'estudi permeten constatar que, tot i els canvis produïts els darrers anys en el mercat de treball, encara hi ha diferències notables en la relació dels homes i de les dones amb l'ocupació i les tasques domèstiques: la proporció d'homes treballant fora de casa a jornada completa és més elevada, com ho és el percentatge d'aturats. Per contra, el pes relatiu de les dones és superior en feines de mitja jornada i en la dedicació en exclusiva a les tasques de la llar. En comparació amb l'any 2006, es detecta una equiparació de les condicions d'homes i dones en l'entrada al mercat de treball, en el percentatge d'aturats i en la dedicació a la llar (en aquest últim supòsit, a causa del retrocés en la proporció de dones que només fa tasques domèstiques).

Gràfic 3.4. L'activitat principal del teu pare és... L'activitat principal de la teva mare és... Percentatges (n=2.413; n=2.448)

3.2.3. PROFESSIÓ DEL PARE I DE LA MARE⁴

Un percentatge destacat dels alumnes de quart d'ESO desconeix la professió del seu pare (13%) i de la seva mare (23,4%).

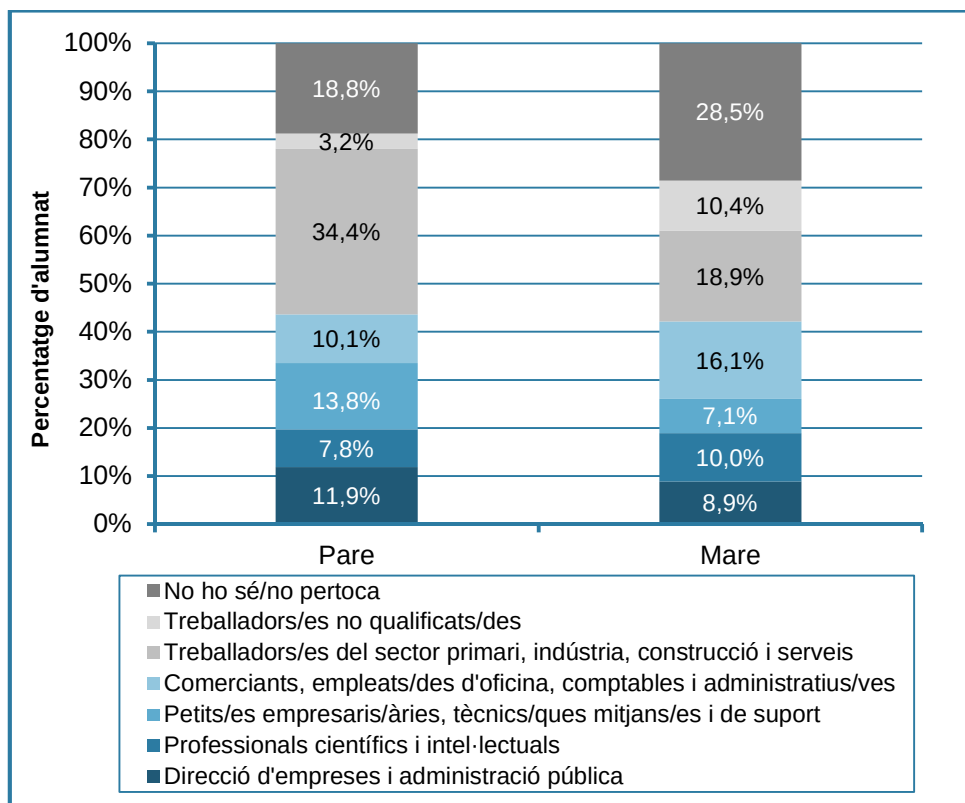
La major part dels pares i de les mares dels alumnes de la mostra treballen (o han treballat) al sector primari, a la indústria, al món de la construcció o al sector dels serveis, si bé el percentatge d'homes (34,4%) és superior al de dones (18,9%).

Entre els pares, el segon grup més nombrós correspon al dels petits empresaris, tècnics mitjans i de suport (prop del 14%). Pel que fa a les mares, més del 16% desenvolupa (o ha desenvolupat) la seva activitat en el món del comerç, com a empleades d'oficina, comptables o administratives.

⁴ En aquesta pregunta no es tenen en compte les persones jubilades o pensionistes, ni les que només fan feines de la llar o tenen altres situacions ocupacionals.

Aproximadament el 20% dels progenitors estan ocupats en les categories amb més estatus professional, sense que hi hagi diferències remarcables entre homes i dones. Amb tot, la distribució interna d'ambdós col·lectius no és pas homogènia: la proporció d'homes en llocs directius en empreses o a l'administració pública és més alta (+3 punts), mentre que les dones tenen més pes relatiu que els homes en les professions científiques o de caràcter intel·lectual (+2,2 punts). Finalment, es constata que per cada home que treballa en una feina que no requereix una qualificació específica, hi ha tres dones.

Gràfic 3.5. A què es dediquen (o s'han dedicat, si en aquest moment no treballen) el teu pare i la teva mare? Percentatges (n=2.552)

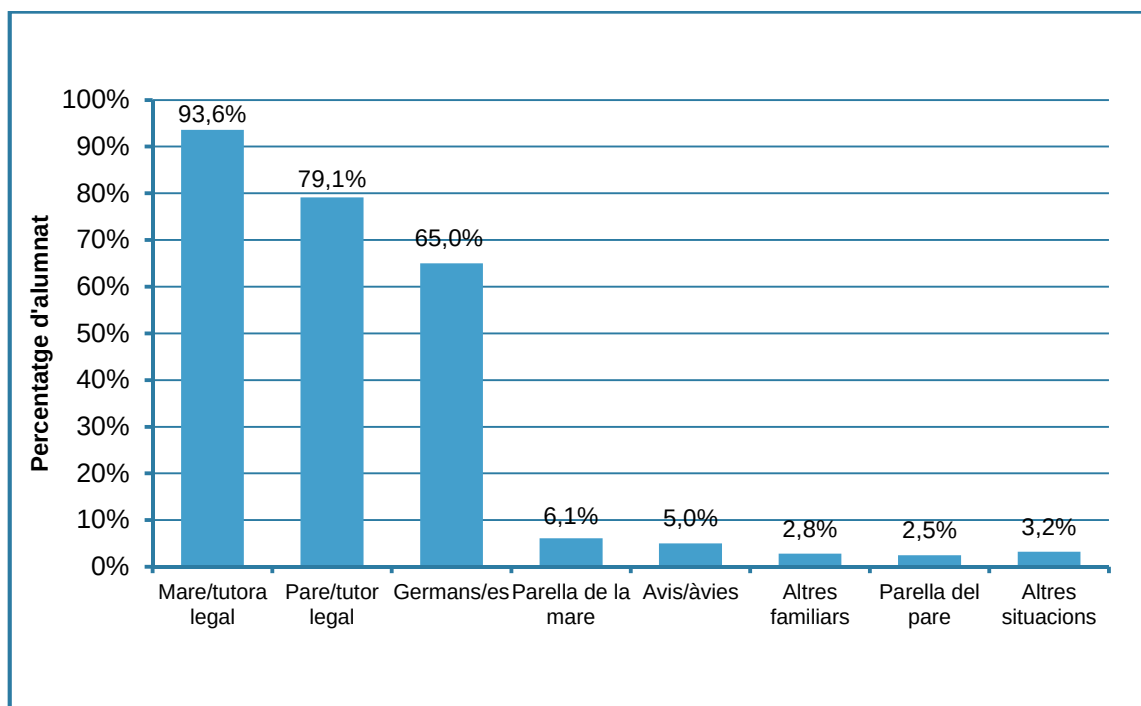
3.3. Estructura familiar

3.3.1. COMPOSICIÓ DE LA LLAR

L'àmplia majoria de l'alumnat de quart d'ESO que ha respost el qüestionari viu, com a mínim, amb la seva mare (o tutora legal) (93,6%⁵). Prop del 80% viu almenys amb el seu pare (o tutor legal) i 2 de cada 3 alumnes resideixen amb els germans/es. Altres situacions són menys freqüents: el 6,1% viu amb la parella de la mare, el 5% viu amb els avis i/o àvies i menys dels 3%, viu amb altres familiars.

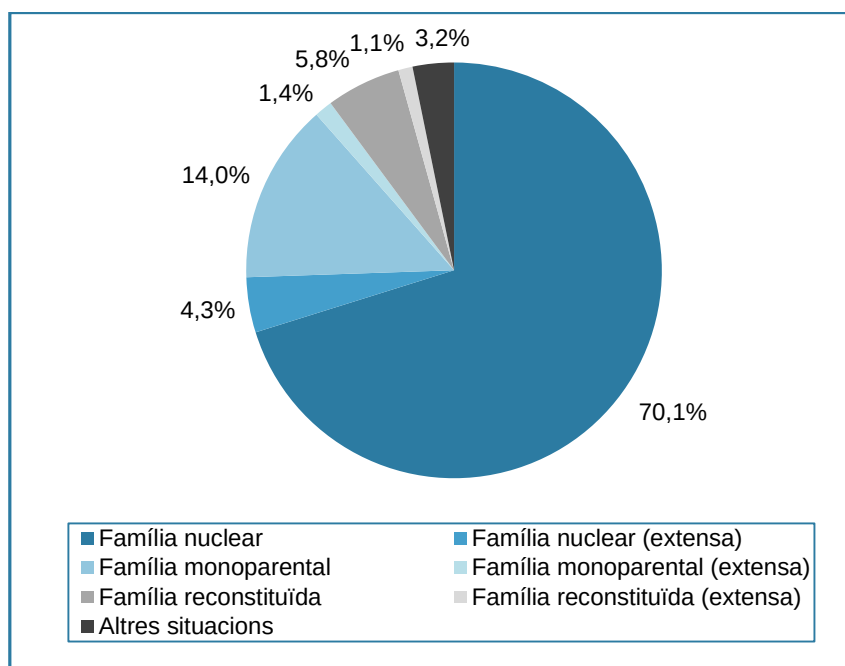
3 de cada 4 alumnes viuen en famílies nuclears, això és, compostes com a mínim per ambdós progenitors, l'alumne/a i algun germà o germana. Un 4,3% d'aquestes llars són famílies nuclears extenses, és a dir, amb altres persones com ara avis o tiets. El 14% viu només amb un dels progenitors (famílies monoparentals) i un 1,4%, amb el pare o la mare i altres individus (famílies monoparentals extenses). Finalment, hi ha les famílies reconstituïdes, en què l'alumne/a viu amb un dels progenitors i la nova parella (3,2%).

Gràfic 3.6. Amb quin viu? Percentatges (n=2.552)

⁵ Els percentatges sumen més del 100% perquè l'alumnat podia indicar més d'una persona o situació familiar.

Gràfic 3.7. Amb quin vius? (recodificació) Percentatges (n=2.552)

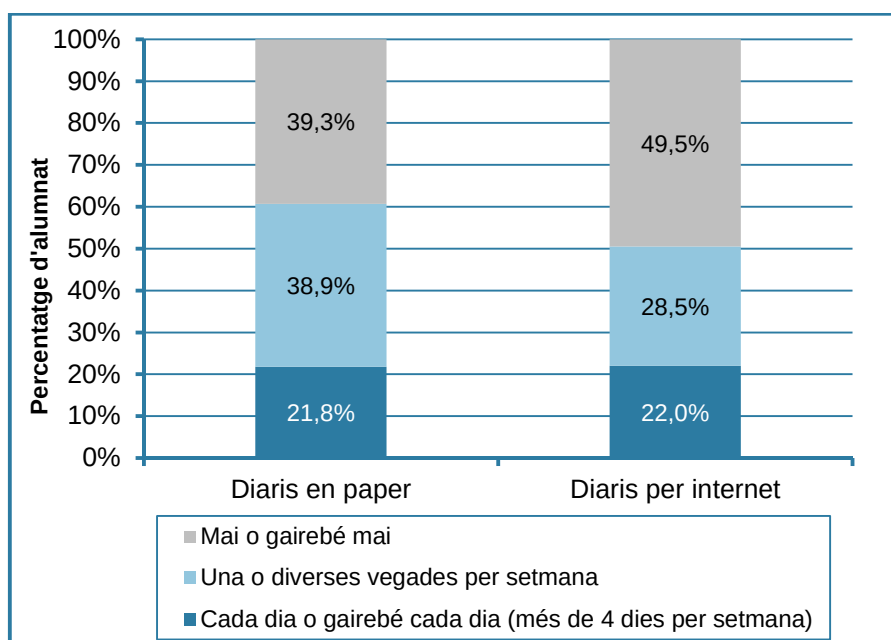
3.4. Hàbits socioculturals familiars

3.4.1. HÀBITS DE LECTURA

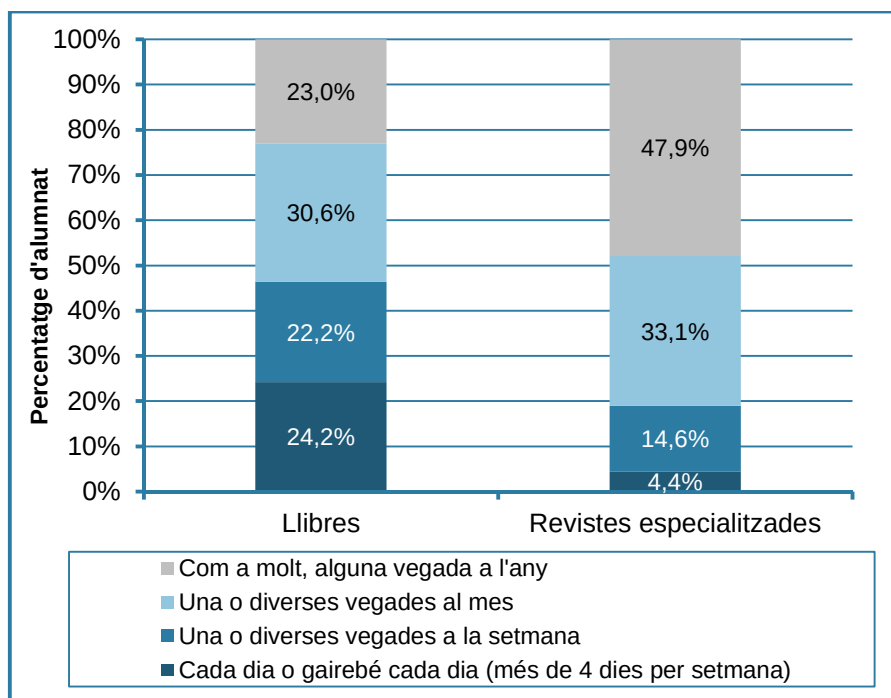
Segons les respostes expressades per l'alumnat, en 1 de cada 4 llars es llegeixen llibres cada dia o gairebé cada dia, mentre que al 22% de les llars es llegeix la premsa més de quatre dies per setmana. La lectura de revistes especialitzades és l'hàbit menys estès entre les llars analitzades (el 4,4% en consumeix regularment).

Excepte en la lectura de llibres, el percentatge de llars on mai o gairebé mai no es llegeix supera al de llars on es fa habitualment. La publicació de part dels continguts de la premsa escrita a internet encara no es tradueix en un increment dels nivells de lectura de diaris. De fet, a la meitat de les llars analitzades mai o gairebé mai no es consulta la premsa a través de la xarxa.

Gràfic 3.8. A casa teva, amb quina freqüència es llegeix la premsa d'informació general? Percentatges (n=2.552)

Gràfic 3.9. A casa teva, amb quina freqüència es llegeixen...? Percentatges (n=2.552)

Si s'analitza conjuntament la freqüència de lectura en els diferents suports, s'observa que en més del 85% de les llars s'acostuma a llegir com a mínim una vegada a la setmana i que la meitat ho fa cada dia o gairebé cada dia. L'hàbit de combinar diversos formats de lectura és força menys habitual: si bé el 58,9% de les llars llegeix setmanalment en dos o més suports, únicament el 17,8% sol fer-ho més de quatre dies per setmana. Al 25% de les llars es llegeix en tres formats diferents una o diverses vegades a la setmana.

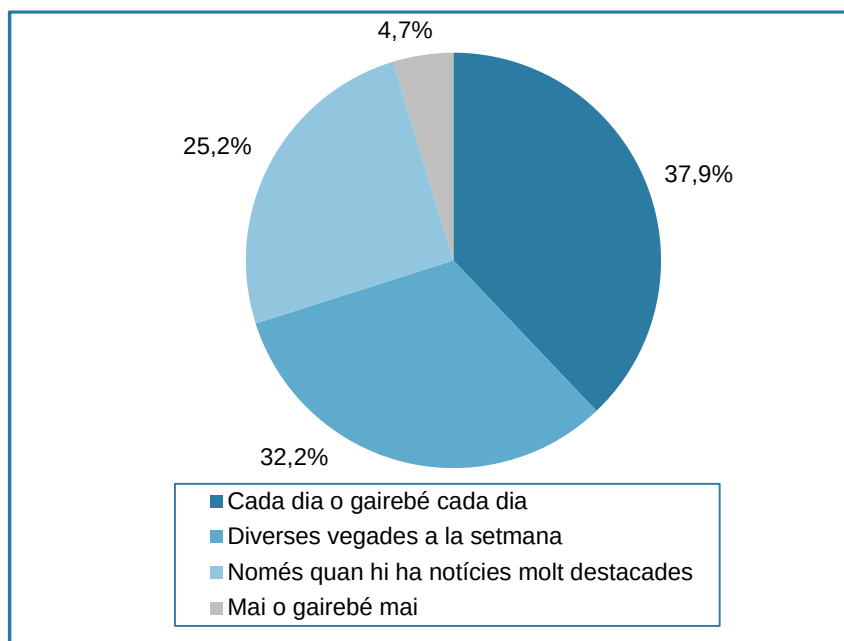
Taula 3.2. Hàbits de lectura. Combinació dels diferents suports. Percentatges (n=2.552)

	Com a mínim, <u>un</u> dels quatre suports	Com a mínim, <u>dos</u> dels quatre suports	Com a mínim, <u>tres</u> dels quatre suports	Els <u>quatre</u> suports
Una o diverses vegades a la setmana	86,4%	58,9%	24,9%	6,3%
Cada dia o gairebé cada dia (més de quatre dies a la setmana)	50,4%	17,8%	3,4%	0,8%

3.4.2. TEMES D'ACTUALITAT

Els hàbits de lectura a les llars contrasten amb l'elevat percentatge en què es parla habitualment de temes d'actualitat, com per exemple, de notícies de política, economia o societat. Al 70% de les llars es tracten aquests temes habitualment, enfront del 4,7% en què mai o gairebé mai no es comenta l'actualitat del dia.

Gràfic 3.10. A casa teva, es parla habitualment de temes d'actualitat? Percentatges (n=2.552)

3.5. Síntesi

Gairebé el 70% dels alumnes de quart d'ESO tenen, com a mínim, un progenitor nascut a Catalunya. Prop de la meitat té el pare i la mare d'origen català. En comparació amb el 2006, hi ha un fort creixement del percentatge de progenitors nascuts a l'estranger: per a una quarta part de l'alumnat, el pare o la mare van néixer fora de l'Estat espanyol. La procedència geogràfica dels progenitors nascuts a l'estranger és diversa, si bé el grup més nombrós prové de l'Amèrica Central o de l'Amèrica del Sud.

En considerar el nivell màxim d'estudis acabats, el percentatge d'alumnes amb pare o mare universitaris és del 35,4%.

A diferència dels resultats obtinguts al qüestionari aplicat al 2006, les mares tenen un nivell formatiu superior al dels pares, i el percentatge d'alumnes amb ambdós progenitors treballant fora de casa a jornada completa experimenta un fort retrocés (fins al 40%), tot i el creixement del percentatge de dones que s'incorporen al mercat de treball. Globalment, les dones ocupen llocs de treball de menor qualificació que els homes, però representen un percentatge més alt entre els professionals científics i intel·lectuals.

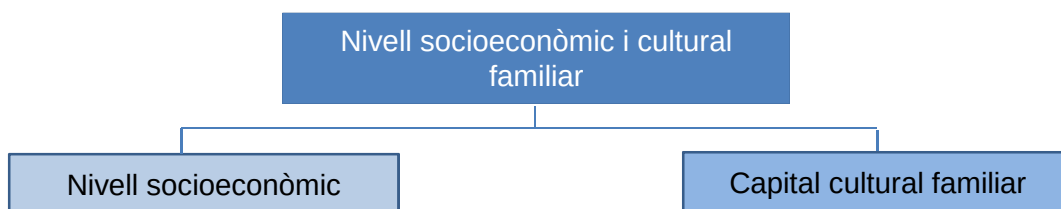
Tres quartes parts dels alumnes viuen en famílies nuclears, i prop d'un 15%, en famílies monoparentals.

A la majoria de les llars es llegeix de manera quotidiana: o bé diaris d'informació general en paper o per internet o bé llibres o revistes especialitzades, tot i que la proporció que combina diversos suports de lectura és menor. Destaca l'elevat percentatge de llars on es parla regularment de temes d'actualitat.

4. NIVELL SOCIOECONÒMIC I CULTURAL FAMILIAR

En la mesura que una part important del desenvolupament personal i l'aprenentatge de l'alumnat de quart d'ESO té lloc fora del centre educatiu, en la valoració del rendiment acadèmic convé analitzar si l'entorn socioeconòmic i cultural de les famílies incideix d'alguna manera en els resultats que obtenen. L'anàlisi del rendiment en funció de l'estatus familiar permet identificar si l'assoliment de bons resultats està relacionat amb l'extracció social dels alumnes. O en altres paraules, fins a quin punt la situació socioeconòmica i cultural de partida condiciona l'èxit acadèmic. Els sistemes educatius més equitatius són aquells que minimitzen l'impacte de l'entorn social i que garanteixen, per tant, la igualtat d'oportunitats en l'assoliment d'un bon rendiment. L'estudi del nivell socioeconòmic i cultural familiar, a més, ajuda a matisar els resultats obtinguts per l'alumnat.

A partir de diverses preguntes del qüestionari, s'ha construït un índex amb dos grans components: un corresponent al nivell socioeconòmic de les famílies i un altre corresponent al capital cultural.

Per seleccionar els ítems més rellevants per construir el subíndex de nivell socioeconòmic, al qüestionari es van incloure algunes preguntes referides a les possessions de la llar: disponibilitat d'una habitació per a l'alumne/a, possessió de segona residència, d'ordinador amb connexió a internet, d'una tauleta (*tablet*), de cotxe, quin és el nombre de banys a casa i si es compta amb una persona externa que ajuda en les feines de la llar. A més, es va preguntar per la freqüència amb què l'alumne/a va de vacances amb la família, si té telèfon mòbil amb connexió a internet, quina és l'activitat principal del pare i la mare i la categoria professional d'ambdós.

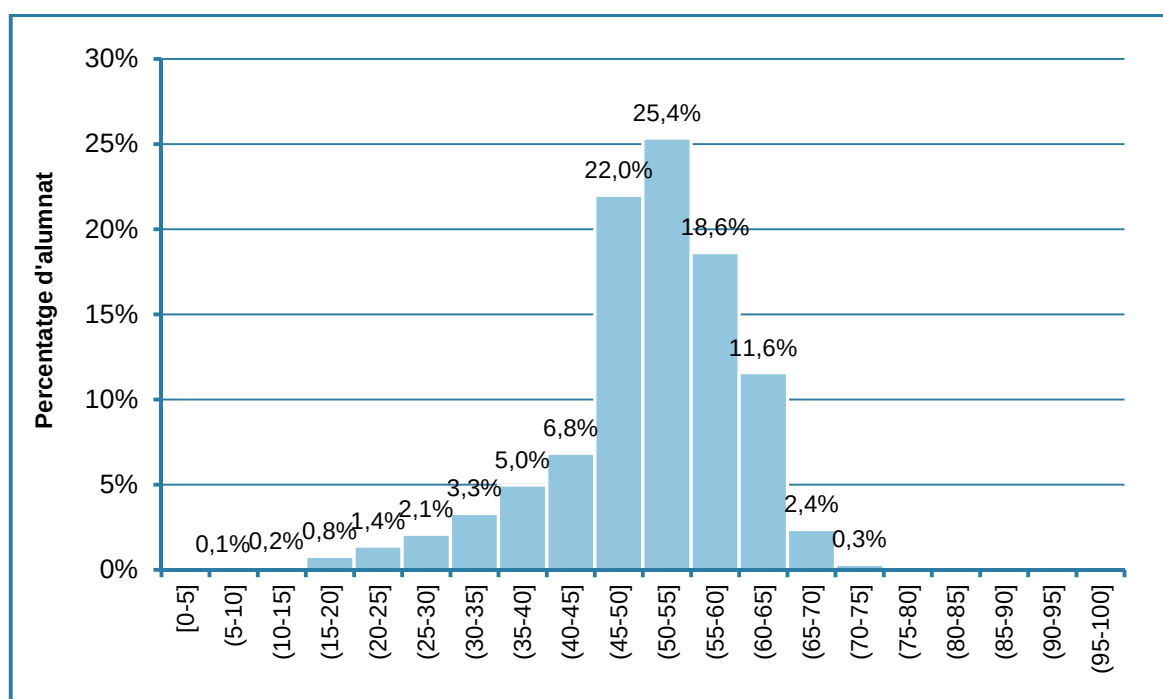
Pel que fa al subíndex de capital cultural familiar, els ítems inclosos al qüestionari van ser el nivell màxim d'estudis acabats pels progenitors, la freqüència de lectura de premsa a casa, la freqüència de lectura de llibres i de revistes especialitzades i el fet de parlar habitualment de temes d'actualitat (notícies sobre política, economia o societat). Per mitjà de procediments estadístics (anàlisi factorial de components principals), es van seleccionar les dotze variables més rellevants per construir l'índex de nivell socioeconòmic i cultural familiar.⁶ Posteriorment, en funció de les respostes al qüestionari, cada alumne/a va obtenir una puntuació en aquest índex. Per tal de facilitar-ne la interpretació, aquests valors (coneguts com a puntuacions originals o factorials) es van transformar en una escala

⁶ En el model definitiu no tots els ítems inclosos al qüestionari van emprar-se per construir l'índex. Es van descartar els que estaven menys correlacionats amb els constructes que es volien mesurar. Per a la construcció de l'índex, vegeu l'annex 16.3.

amb nombres positius, amb una mitjana fixada en 50 per al conjunt de la mostra i una desviació típica de 10.⁷

La majoria dels alumnes de quart d'ESO que han respost al qüestionari (58,3%) tenen un nivell socioeconòmic i cultural familiar superior a la mitjana. El 41,7%, en canvi, té un estatus familiar inferior als 50 punts. 1 de cada 4 alumnes compta amb un valor comprès entre els 50 i els 55 punts, i 2 de cada 3, entre els 45 i els 60 punts. La forma de la distribució segueix la normalitat estadística, per la qual la majoria de persones queden ubicades en els valors centrals. No hi ha alumnes amb un nivell socioeconòmic i cultural familiar superior a 75 punts, però la distribució sí que presenta una accentuada cua cap a l'esquerra. Això és, hi ha una elevada dispersió en les franges més baixes de la distribució, fet que evidencia l'existència d'alguns alumnes de nivell socioeconòmic i cultural familiar molt baix.

Gràfic 4.1. Distribució dels alumnes participants al qüestionari segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar. Percentatges (n=2.552)

A continuació, es presenta l'índex de nivell socioeconòmic i cultural familiar per a diversos col·lectius. L'objectiu d'aquesta anàlisi és evidenciar que alguns grups socials tenen una situació de partida més favorable que d'altres. En conseqüència, a l'hora d'interpretar els resultats d'aquest qüestionari convé tenir present que part dels fenòmens observats podrien venir donats per les diferències en l'estatus socioeconòmic i cultural dels diversos grups.

De les variables analitzades, l'edat amb què l'alumnat estranger va arribar a Catalunya és la que introdueix més diferències en l'índex de nivell socioeconòmic i cultural: els alumnes que van venir quan tenien entre 0 i 5 anys compten amb un estatus familiar proper al del conjunt de Catalunya. En

⁷ Les puntuacions brutes obtingudes directament de les respostes dels alumnes es van tipificar. Inicialment, els valors de cada alumne/a es van estandarditzar (mitjana 0 i desviació típica 1) i, posteriorment, es van multiplicar per 10 i se'ls va sumar 50. Aquestes dades corresponen a la desviació típica i a la mitjana de l'índex, respectivament.

canvi, com menys temps fa que l'alumne/a és aquí, el nivell socioeconòmic i cultural de les famílies és més baix.

S'observen també diferències estadísticament significatives en l'estatus familiar quan es considera la llengua que els alumnes van parlar primer a casa quan eren petits: hi ha més de 9 punts de diferència en el valor dels qui només o sobretot van parlar en català (54,0) i els qui només o sobretot van parlar en una llengua diferent del català i el castellà (44,7).

De mitjana, l'alumnat nascut a l'estranger té un estatus socioeconòmic i cultural més baix que el dels companys nascuts a la resta d'Espanya i a Catalunya. Hi ha una variació de 9 punts respecte d'aquests últims. En canvi, no s'aprecien diferències estadísticament significatives entre l'estatus familiar dels alumnes nascuts a Catalunya i els nascuts a la resta de l'Estat.

Els alumnes matriculats en centres concertats tenen un nivell socioeconòmic i cultural familiar 6 punts superior al dels alumnes matriculats en centres públics.

D'altra banda, els alumnes repetidors tenen un estatus familiar 5 punts més baix que el dels companys que promocionen per la via de la idoneïtat.

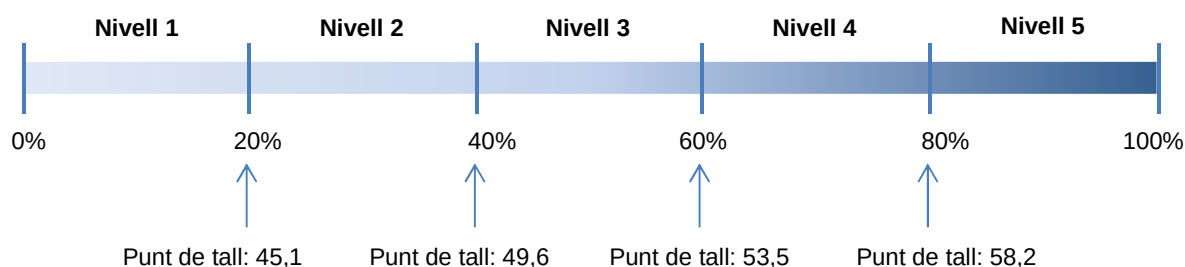
Taula 4.1. Nivell socioeconòmic i cultural familiar per a diferents col·lectius

		Nivell socioeconòmic i cultural familiar (Mitjana=50,0)
Sexe	Noia	50,4
	Noi	50,4
Lloc d naixement de l'alumnat	A Catalunya	52,0
	En un altre lloc de l'Estat espanyol	51,7
	A l'estranger	43,2
Edat amb què l'alumnat nascut a l'estranger va arribar a Catalunya	0-5 anys	46,0
	6-9 anys	43,6
	10-13 anys	39,8
	14-16 anys	36,7
Repetició de curs	Alumnat no repetidor	51,4
	Alumnat repetidor	46,7
Llengua inicial de l'alumnat	Només o sobretot en català	54,0
	Igual en català que en castellà	51,4
	Només o sobretot en castellà	48,5
	Només o sobretot en una altra llengua	44,7
Titularitat del centre	Públics	46,7
	Concertats i privats	53,1
Grandària d'hàbitat on s'ubica el centre	Més de 100.000 habitants	49,9
	De 10.000-100.000 habitants	50,6
	Fins a 10.000 habitants	51,9

Per simplificar l'estudi de la relació que hi ha entre el nivell socioeconòmic i cultural dels alumnes i els diversos fenòmens que es plantegen al qüestionari, s'ha categoritzat l'índex en 5 nivells. El nivell 1 correspon als alumnes amb un estatus familiar més baix i el nivell 5, als qui tenen una situació més favorable.

La ubicació de cada alumne/a en un dels nivells s'estableix en funció de la posició que ocupa amb relació al conjunt d'enquestats que han respost al qüestionari. Per tant, aquest índex és una mesura expressada en termes relatius. El nivell 1 no representa necessàriament un mínim absolut, sinó que tan sols reflecteix que el nivell socioeconòmic i cultural d'aquells alumnes és més baix que el dels seus companys. El mateix raonament es pot aplicar a l'alumnat situat al nivell 5 (superior).

Per facilitar la comparació entre nivells, a cadascun dels trams se li ha assignat el mateix percentatge d'alumnes, un 20%. En cas contrari, hi hauria el risc de comparar grups molt desequilibrats, ja que els nivells més extrems haurien agrupat molts menys alumnes que les categories centrals. A la figura següent s'indiquen els diferents punts de tall de cada nivell:

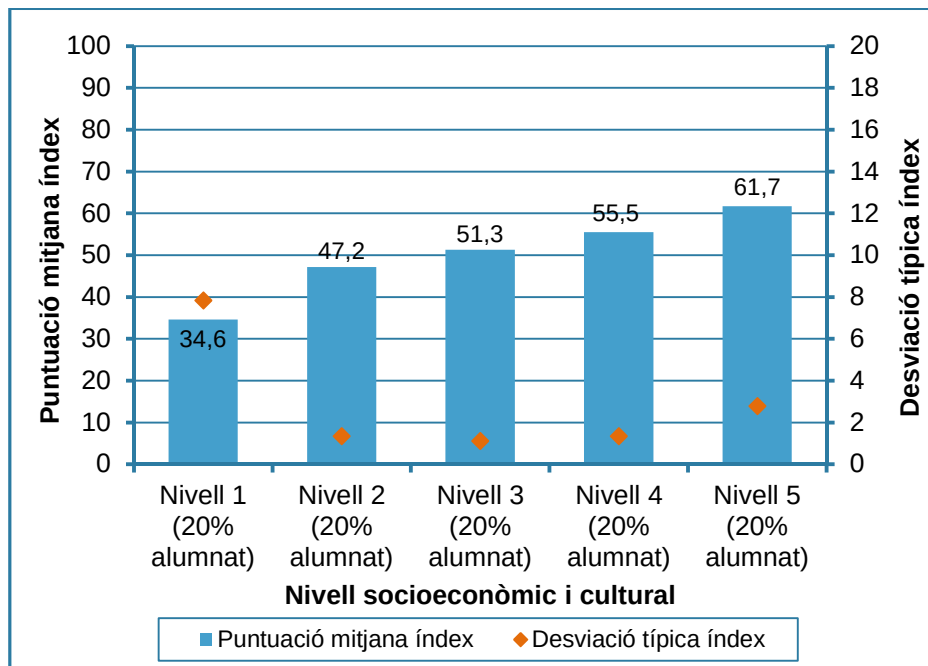

Al gràfic 4.2 es mostra la puntuació mitjana i la desviació típica per als diversos trams del nivell socioeconòmic i cultural.

El grup inferior (nivell 1) és el que presenta uns valors més allunyats dels altres, i alhora, més dispersos internament. Els alumnes d'aquest tram compten amb una mitjana 15,4 punts inferior a la dada global (que és de 50) i una desviació típica molt més alta. El segon tram obté un 47,2 a l'índex, i a partir del nivell 3, la puntuació se situa ja per sobre de la mitjana global de 50 punts, en un interval que arriba fins al 61,7 entre l'alumnat d'entorns socialment més afavorits (nivell 5).

La dispersió dels resultats és força baixa entre l'alumnat que forma part dels grups de nivell socioeconòmic i cultural intermedi. En altres paraules, l'estatus familiar dels individus ubicats a cada tram és molt similar internament. En canvi, els nivells més extrems (1 i 5) compten amb una desviació típica més alta. La variabilitat en el tram inferior és especialment elevada, fet que posaria de manifest que el nivell 1 és encara força heterogeni, amb alumnes que compten amb valors d'entre els 9,3 i els 44,5 punts.

Gràfic 4.2. Puntuació mitjana i desviació típica dels diversos trams del nivell socioeconòmic i cultural familiar (n=2.552)

4.1. Síntesi

La majoria d'alumnes que han participat al qüestionari tenen un nivell socioeconòmic i cultural intermedi.

A la mostra no hi ha alumnes amb un índex molt elevat, però la distribució sí que presenta una destacada cua a l'esquerra. Hi ha una elevada dispersió en les franges inferiors, fet que evidencia la presència d'alguns alumnes de nivell socioeconòmic i cultural familiar molt baix en comparació amb els seus companys.

L'edat amb què l'alumnat estranger va arribar a Catalunya és la variable que introdueix més diferències entre grups sociodemogràfics: els alumnes que van venir quan tenien entre 0 i 5 anys compten amb un estatus familiar proper al del conjunt de Catalunya. En canvi, com menys temps fa que l'alumne/a és aquí, el nivell socioeconòmic i cultural de les famílies és més baix.

De mitjana, l'alumnat nascut a l'estranger té un estatus socioeconòmic i cultural més baix que el dels companys nascuts a la resta d'Espanya i a Catalunya.

Els alumnes matriculats en centres concertats tenen un nivell socioeconòmic i cultural familiar superior al dels alumnes matriculats en centres públics.

Els alumnes repetidors tenen un estatus familiar més baix que el dels companys que promocionen per la via de la idoneïtat.

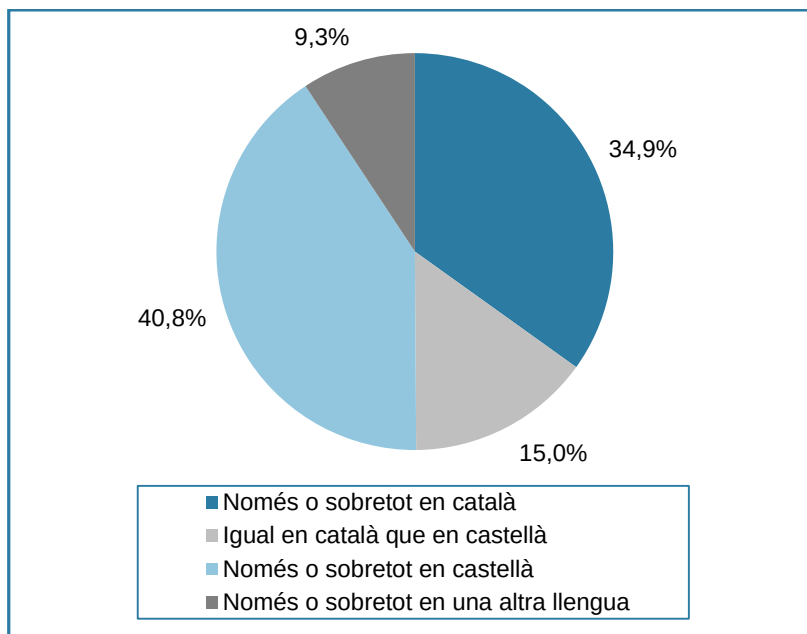
5. DADES SOCIOLINGÜÍSTIQUES FAMILIARS

5.1. Llengua inicial de l'alumnat

En preguntar als alumnes de quart d'ESO sobre la llengua que van parlar primer a casa quan eren petits, el grup més nombrós correspon als castellanoparlants inicials (40,8%), mentre que els parlants inicials de català representen pràcticament el 35% de la mostra. El 15% afirma que quan eren petits utilitzaren ambdues llengües en una proporció similar i el 9% manifesta que la seva llengua inicial no va ser ni el català ni el castellà.

En comparació amb al qüestionari aplicat l'any 2006, s'observa un retrocés de les dues opcions majoritàries. Pel que fa al castellà, tot i la importància de les onades immigratòries a Catalunya en els darrers anys (procedents, bàsicament, de l'Amèrica Central i l'Amèrica del Sud), el nombre de castellanoparlants inicials passa del 42,8% al 40,8% (-2 punts). S'ha de tenir en compte que el 21,7% dels que van parlar primer en castellà són nascuts a l'Amèrica Central o del Sud.⁸ Els parlants inicials de català retrocedeixen des del 39,9% al 34,9% (-5 punts). La pèrdua de pes relatiu d'aquests grups ve motivada, essencialment, pel repunt del percentatge d'alumnes que van parlar per primera vegada una llengua diferent al català i al castellà (que passen del 3,2% al 9,3%; +6,1 punts).

Gràfic 5.1. Recordes quina llengua vas parlar a casa quan eres petit/a? Percentatges (n=2.552)

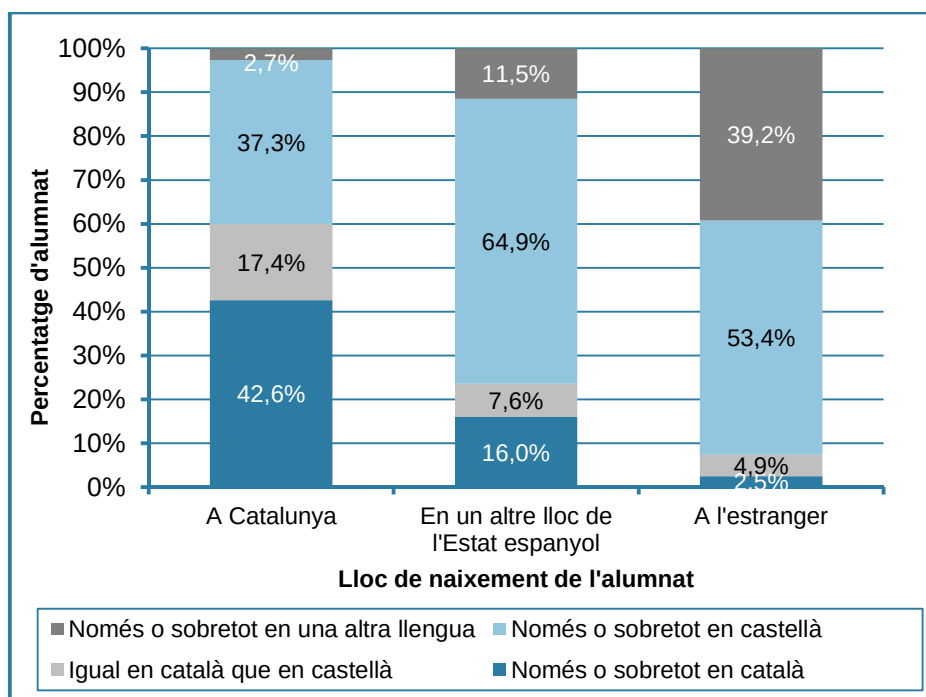
⁸ En analitzar la llengua inicial sense considerar l'alumnat procedent de l'Amèrica Central o del Sud, els resultats serien: "només o sobretot en català", 38,8%; "igual en català que en castellà", 16,0%; "només o sobretot en castellà", 35,4%; i "només o sobretot en una altra llengua", 9,7%.

Per aprofundir en el coneixement dels diversos perfils, a continuació s'analitza la llengua inicial de l'alumnat en funció del lloc de naixement i segons algunes variables referides als progenitors: on van néixer, quin és el seu nivell d'estudis, quina és la seva professió, el nivell socioeconòmic i cultural i la llengua que parlaven entre ells quan l'alumne/a era petit/a. Finalment, s'analitza el comportament d'aquesta variable considerant la titularitat dels centres educatius i també la dimensió del municipi on s'ubiquen els centres.

La llengua inicial de l'alumnat de quart d'ESO està fortament associada al lloc de naixement. Entre els nascuts a Catalunya, el grup més nombrós és el que va parlar per primera vegada només o sobretot en català (42,6%), encara que el percentatge de castellanoparlants inicials també és elevat (37,3%). És entre el col·lectiu de nascuts a Catalunya on la categoria "vaig parlar igual en català que en castellà" és més elevada (17,4%). En analitzar la llengua inicial de l'alumnat nascut en un altre lloc de l'Estat espanyol, s'observa que prop del 65% va tenir el castellà com a llengua inicial, mentre que tan sols el 16% va tenir-hi el català. En aquest cas, el nombre d'alumnes que van utilitzar indistintament ambdues llengües és baix (7,6%). Entre l'alumnat nascut a l'estranger, la majoria tenia com a llengua inicial el castellà (53,4%), però prop d'un 40% va parlar per primera vegada un idioma diferent als oficials a Catalunya.

En comparació amb el qüestionari aplicat l'any 2006, les dades de l'alumnat nascut a Catalunya són molt similars (les taxes de catalanoparlants inicials són sensiblement superiors a la mitjana). Entre l'alumnat nascut a la resta d'Espanya, s'observa un retrocés en el percentatge de castellanoparlants inicials (que passen del 80% al 64,9%). Entre els nascuts a l'estranger, el castellà també perd pes relatiu com a llengua inicial (passa del 61,1% al 53,4%).

Gràfic 5.2. Llengua inicial de l'alumnat. Resultats segons el lloc de naixement de l'alumnat. Percentatges (n=2.552)

Més de la meitat dels alumnes (57,5%) amb el pare i la mare nascuts a Catalunya van parlar només o sobretot català a casa quan eren petits/es. L'ús del català com a llengua inicial també és remarcable entre l'alumnat amb un dels progenitors nascuts a Catalunya: l'utilitza prop d'un 37,0% quan el pare o la mare va néixer fora d'Espanya i prop d'un 30,0% si un dels progenitors procedeix de la resta de l'Estat. En totes les combinacions en què cap dels progenitors no ha nascut a Catalunya, l'ús del català com a llengua inicial està menys estès.

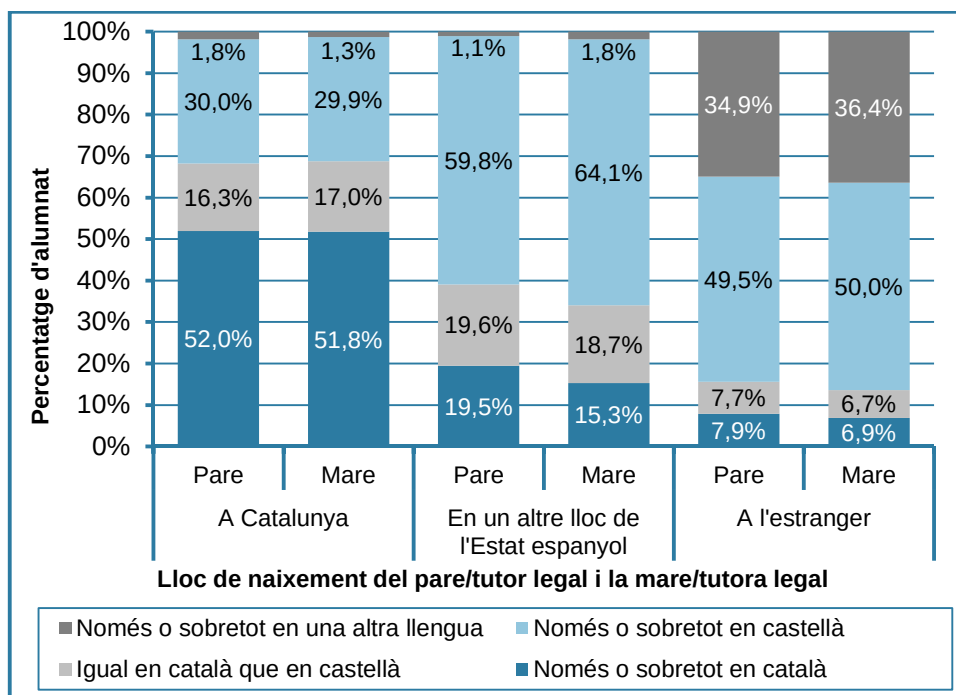
El percentatge d'alumnes que van parlar primer igual en català que en castellà quan eren petits/es no és majoritari en cap de les combinacions analitzades. Amb tot, el percentatge més alt correspon a l'alumnat amb un dels progenitors nascuts a Catalunya i l'altre, a la resta de l'Estat (24,6%).

En les combinacions en què el pare i la mare no van néixer a Catalunya, la major part de l'alumnat va tenir només o sobretot el castellà com a llengua inicial. Amb tot, els nivells d'ús varien considerablement segons la procedència dels progenitors. Quan el pare i la mare van néixer a la resta de l'Estat, l'ús del castellà és molt destacat, ja que 8 de cada 10 alumnes van parlar primer en aquesta llengua. Quan un dels progenitors va néixer a la resta d'Espanya i l'altre, a l'estranger, 2 de cada 3 alumnes també van tenir el castellà com a llengua inicial. En canvi, en les combinacions en què el pare o la mare són autòctons, l'ús del català i del castellà com a llengua inicial és més similar.

És entre l'alumnat amb un dels progenitors d'origen català i l'altre de la resta d'Espanya on hi ha més diversitat en la llengua inicial: el 44,6% va parlar primer només o sobretot en castellà, prop d'un 30,0% va tenir el català com a llengua inicial i el 25,0% hi va tenir ambdues llengües.

Gairebé el 40,0% dels alumnes amb progenitors nascuts a l'estranger van parlar només o sobretot en una llengua diferent del català i del castellà quan eren petits/es. En les combinacions en què el pare o la mare van néixer fora d'Espanya, aquest percentatge oscil·la entre el 8,0% i el 12,0%.

Gràfic 5.3. Llengua inicial de l'alumnat. Resultats segons el lloc de naixement dels progenitors. Percentatges (n=2.552, n=2.552)

Taula 5.1. Llengua inicial de l'alumnat. Resultats segons el lloc de naixement dels progenitors. Combinacions de pare i mare. Percentatges (n=2.552, n=2.552)

	2 Cat. (n=1146)	2 Resta Esp. (n=223)	2 Fora Esp. (n=502)	1 Cat.-1 Resta Esp. (n=514)	1 Cat.-1 fora Esp. (n=125)	1 Resta Esp.-1 fora Esp. (n=42)
Només o sobretot en català	57,5%	4,8%	3,7%	29,6%	36,9%	6,6%
Igual en català que en castellà	15,2%	13,0%	6,4%	24,6%	9,5%	19,2%
Només o sobretot en castellà	26,0%	81,3%	50,1%	44,6%	41,8%	66,2%
Només o sobretot en una altra llengua	1,1%	0,9%	39,8%	1,2%	11,8%	7,9%

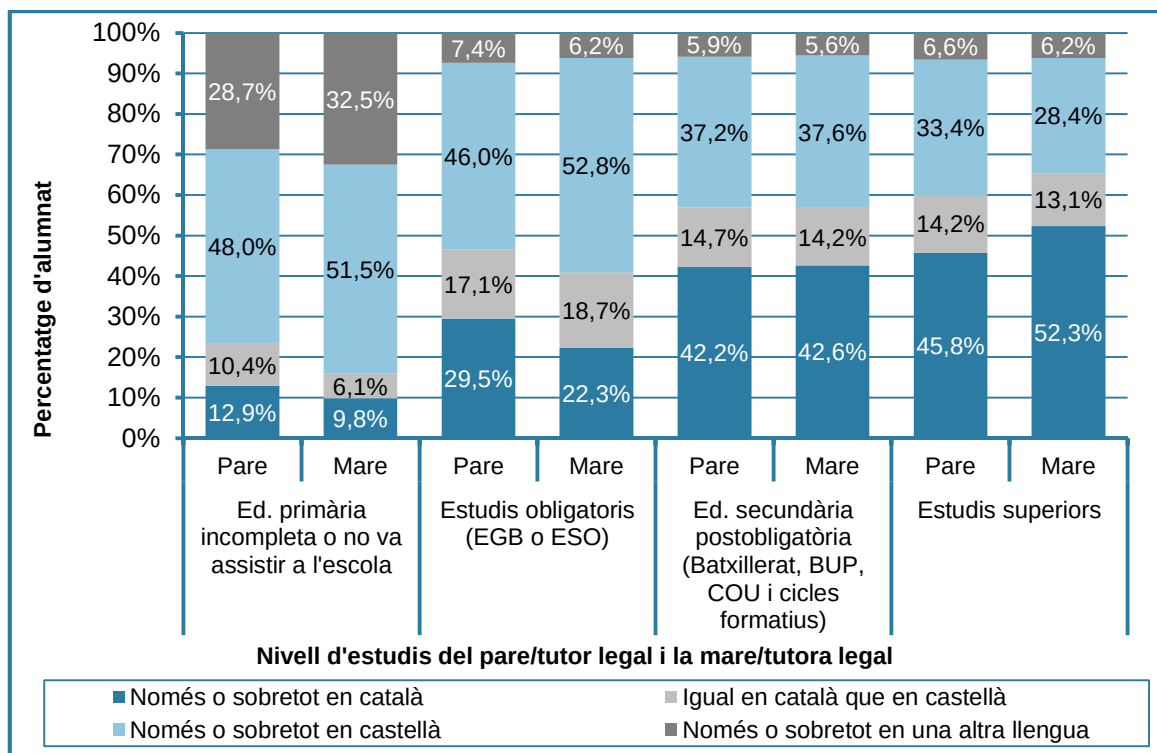
Com més alt és el nivell d'estudis dels progenitors, més alt és el percentatge d'alumnes que tenen com a llengua inicial el català, i més baixa és la proporció de castellanoparlants inicials. La pauta detectada en el qüestionari aplicat l'any 2006 es manté en aquest estudi.

En considerar els progenitors amb estudis primaris incomplets o que no van assistir a l'escola, els alumnes que van parlar castellà a casa primer representen prop del 50%, mentre els qui van parlar una llengua diferent del català i del castellà, el 30%. Entre aquest grup, l'ús del català com a llengua inicial està molt poc estès, amb nivells inferiors al 13%. L'associació entre el nivell d'estudis dels progenitors i la llengua inicial de l'alumne/a és més forta en el cas de les mares que en el dels pares.

Entre els pares i mares amb només estudis obligatoris (EGB o ESO), els alumnes castellanoparlants inicials representen també pràcticament la meitat de la mostra. Respecte dels progenitors amb nivell inferior d'estudis, el pes relatiu del català s'incrementa (25,9%), així com el percentatge d'alumnes que van parlar inicialment català i castellà en proporcions similars (18%).

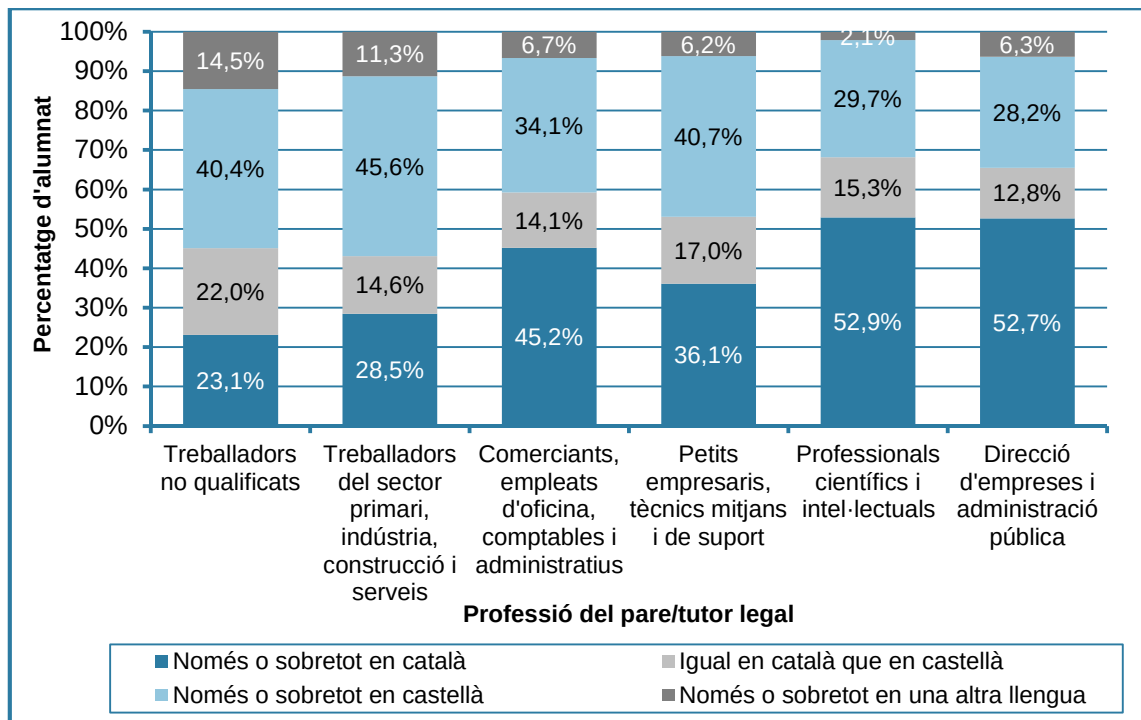
Si s'analitza la llengua inicial dels alumnes que tenen progenitors amb estudis postobligatoris, s'observa que el percentatge de catalanoparlants inicials supera el 40% i esdevé majoritari per als alumnes amb mares universitàries (52,3%).

Gràfic 5.4. Llengua inicial de l'alumnat. Resultats segons el nivell màxim d'estudis acabats dels progenitors. Percentatges (n=2.000, n=2.102)

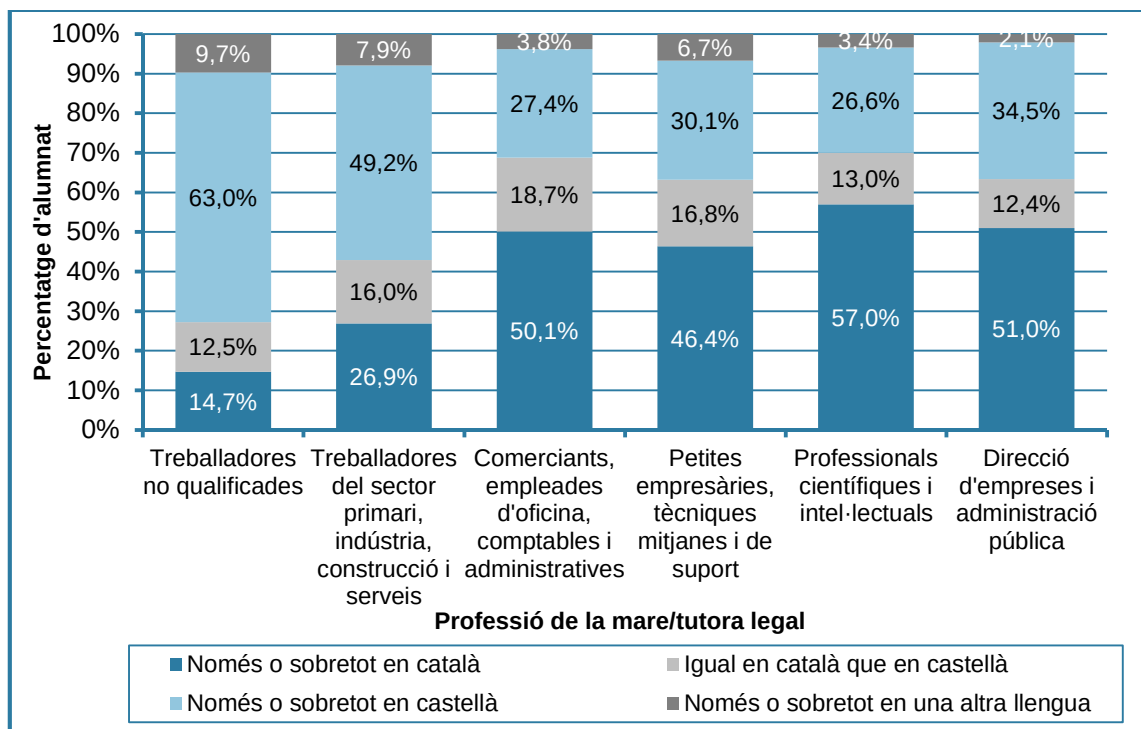

S'observen diferències estadísticament significatives en la llengua inicial de l'alumnat segons la professió dels progenitors, encara que no es pot afirmar amb claredat que com més alt és el prestigi professional de les ocupacions, més alt és el pes relatiu d'una o altra llengua. És cert que entre els alumnes amb pares i mares amb un estatus professional baix el grup més nombrós correspon al de castellanoparlants inicials; de la mateixa manera que entre els fills dels progenitors més qualificats, el percentatge de catalanoparlants inicials esdevé majoritari. Aquest fet no permet afirmar, però, que hi ha una associació lineal entre el nivell de qualificació dels progenitors i l'ús del català com a llengua inicial dels fills. A tall d'exemple, és entre els professionals científics i intel·lectuals on el pes relatiu dels catalanoparlants inicials és superior (prop del 55%, enfront del 52% entre els/les directius/ves d'empreses i d'administració pública). L'associació entre la llengua inicial de l'alumnat i la professió dels progenitors és més forta en el cas de les mares que en el cas dels pares.

Gràfic 5.5. Llengua inicial de l'alumnat. Resultats segons la professió del pare/tutor legal. Percentatges (n=2.072)

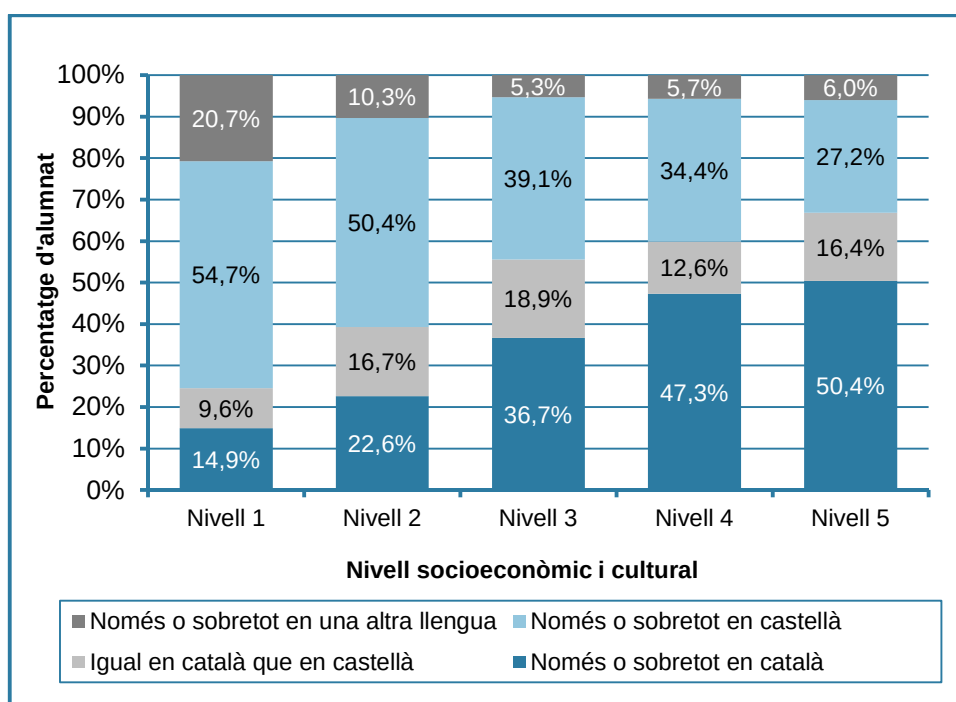
Gràfic 5.6. Llengua inicial de l'alumnat. Resultats segons la professió de la mare/tutora legal. Percentatges (n=1.825)

Entre les famílies de menor nivell socioeconòmic i cultural, el percentatge d'alumnes que van parlar per primera vegada en castellà quan eren petits és majoritari. Destaca igualment la proporció

d'alumnes que van tenir com a llengua inicial un idioma diferent del català o del castellà (més del 10%). Com més alt és el nivell socioeconòmic i cultural familiar, més alt és el percentatge d'alumnes catalanoparlants inicials. L'equiparació entre català i castellà es produeix entre les famílies de nivell socioeconòmic i cultural intermedi (18,9%), i és entre les llars de nivell més alt on l'ús del català com a llengua inicial supera el 50%.⁹

Gràfic 5.7. Llengua inicial de l'alumnat. Resultats segons nivell socioeconòmic i cultural familiar. Percentatges (n=2.551)

Com és d'esperar, la llengua inicial està fortament associada amb l'idioma que parlaven els progenitors entre ells quan l'alumne/a era petit/a. Amb tot, hi ha diferències destacades segons si el pare i la mare parlaven només o sobretot en català, en castellà o en una altra llengua.

El 93% dels alumnes amb progenitors que parlaven només o sobretot català entre ells van tenir com a llengua inicial el català. Poc més del 5% van emprar el català i el castellà en proporcions similars. És en aquest grup lingüístic on hi ha més correspondència entre el que parlaven els progenitors i la llengua inicial dels infants. Més del 76% dels alumnes amb progenitors parlants d'un altre idioma no van tenir el català o el castellà com a llengües inicials. S'observa, novament, una elevada coincidència entre la llengua emprada pels progenitors i la llengua que van parlar primer els fills a casa. Amb tot, convé destacar que prop del 12% d'aquest alumnat va tenir el castellà com a llengua inicial, i més d'un 8%, el català.¹⁰

El fet que els progenitors parlin majoritàriament en castellà entre ells no s'associa tan clarament amb el fet que els fills siguin castellanoparlants inicials. Hi ha prop d'un 30% dels alumnes que, tot i tenir

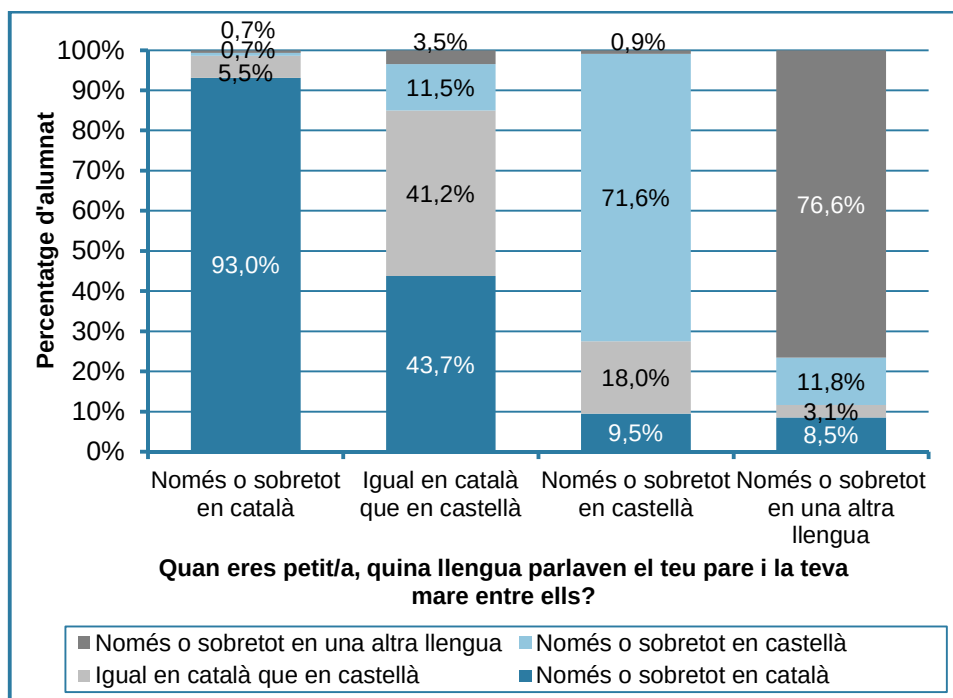
⁹ Si s'analitzen les dades sense considerar l'alumnat nascut a l'Amèrica Central o del Sud, el sentit de l'associació és el mateix: com més alt és el nivell socioeconòmic i cultural familiar, més alt és el percentatge d'alumnes catalanoparlants inicials. Les diferències més destacables respecte de la xifra global es donen en els nivells 1 i 2, on hi ha una major proporció d'alumnes que van parlar per primer cop en català.

¹⁰ El 25% d'aquests alumnes són fills de parelles en què un dels progenitors és nascut a Catalunya i l'altre, fora d'Espanya.

progenitors que empen només o sobretot el castellà, aquesta no va ser la seva llengua inicial. Concretament, el 18% va utilitzar el català i el castellà de manera equiparable, i el 9,5% va utilitzar només o sobretot el català.

Entre els progenitors que parlen tant català com castellà, els percentatges més alts corresponen al grup d'alumnes catalanoparlants inicials (43,7%) i als qui van parlar català i castellà de manera equilibrada (41,2%). Convé apuntar que poc més de l'11% va tenir com a llengua inicial el castellà.

Gràfic 5.8. Llengua inicial de l'alumnat. Resultats segons la llengua que parlaven el pare i la mare entre ells quan eres petit/a. Percentatges (n=2.552)

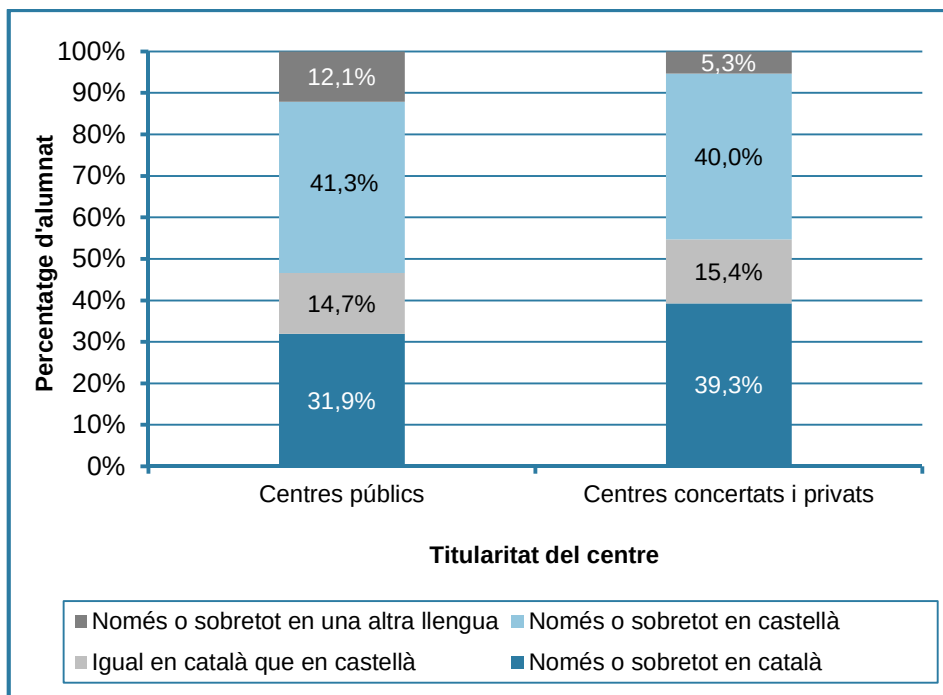

Tant als centres públics com als concertats, la major part dels alumnes van parlar primer castellà a casa quan eren petits (al voltant del 40%), sense que hi hagi diferències destacades per tipus de centre.¹¹ De la mateixa manera, el percentatge d'alumnes que utilitzaren el català i el castellà indistintament és similar als centres públics i als concertats (15%). Les diferències més destacades corresponen a la proporció de catalanoparlants inicials (7,4 punts més als centres concertats) i al percentatge d'alumnes amb una llengua inicial diferent del català o del castellà (6,8 punts superior als centres públics).

En comparació amb el qüestionari aplicat l'any 2006, es reforça la pauta que als centres concertats la proporció de catalanoparlants inicials és més elevada i que els parlants inicials d'una altra llengua es troben majoritàriament als centres públics. En ambdós casos el 2013 s'amplia el diferencial respecte del 2006.

¹¹ Si s'analitzen les dades sense considerar l'alumnat nascut a l'Amèrica Central i del Sud, els percentatges d'alumnat que va parlar per primer cop "només o sobretot en castellà" serien: 34,6% als centres públics i 36,5% als centres privats.

Gràfic 5.9. Llengua inicial de l'alumnat. Resultats segons la titularitat del centre. Percentatges (n=2.551)

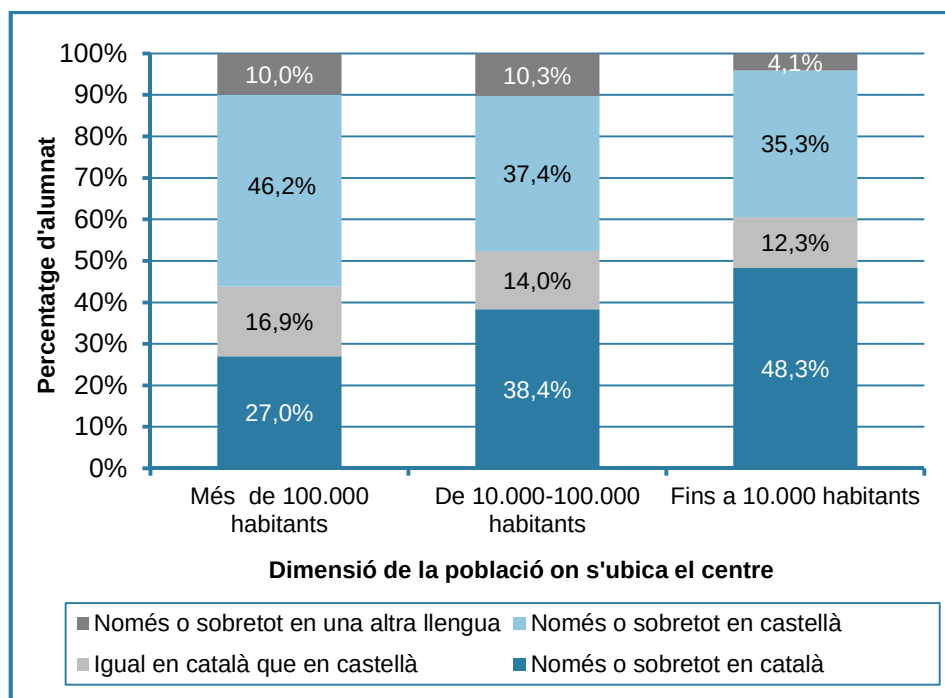

Com més gran és la dimensió del municipi, més alt és el percentatge de castellanoparlants inicials, així com la proporció d'alumnes que van utilitzar el català i el castellà de manera equilibrada. Als municipis petits (fins a 10.000 habitants), el grup més nombrós correspon als parlants inicials de català (48,3%), mentre que a les poblacions de més de 100.000 habitants, els castellanoparlants inicials representen el 46,2%. En les poblacions intermèdies, el nombre d'alumnes que van parlar per primer cop en català i el dels que ho van fer en castellà és molt similar, al voltant del 38%. Convé destacar l'escassa presència als municipis petits d'alumnes amb una llengua inicial diferent del català o el castellà (4,1%).

En comparació amb el 2006, s'observa l'evolució següent:

- Als municipis grans, hi ha un fort creixement del percentatge d'alumnes que van tenir una llengua inicial diferent del català o del castellà (del 3% al 10%), així com un retrocés del nombre de castellanoparlants inicials.
- A les poblacions de dimensió intermèdia s'observa també un repunt dels parlants inicials d'una altra llengua, acompanyat d'un descens del pes relatiu dels que van tenir el català com a llengua inicial.
- A les localitats més petites, hi ha un creixement del nombre de castellanoparlants inicials, que va en detriment del català.

Gràfic 5.10. Llengua inicial de l'alumnat. Resultats segons la dimensió de la població on s'ubica el centre. Percentatges (n=2.552)

En resum, els parlants inicials de català destaquen per haver nascut a Catalunya, tenir progenitors amb estudis postobligatoris o universitaris i que parlaven en català entre ells quan l'alumne/a era petit/a. El nivell socioeconòmic i cultural de les famílies d'aquests alumnes és mitjà-alt o alt, ja que la proporció dels progenitors que treballen com a científics i intel·lectuals o com a directius d'empreses o d'administració pública és elevada. No hi ha diferències remarcables en la distribució de l'alumnat catalanoparlant en la titularitat dels centres. En canvi, representen un percentatge elevat del conjunt dels alumnes de municipis petits.

Els parlants inicials de castellà destaquen entre els nascuts a la resta de l'Estat espanyol i a l'estranger, però també hi ha molts alumnes nascuts a Catalunya que van parlar per primera vegada en castellà. Els progenitors d'aquests alumnes van néixer, sobretot, en una altra part d'Espanya o a l'estranger i quan l'alumne/a era petit/a, parlaven majoritàriament en castellà entre ells. Es caracteritzen per tenir un nivell d'estudis baix i desenvolupar professions que requereixen escassa qualificació. La distribució dels alumnes castellanoparlants inicials és equilibrada entre centres públics i concertats, però destaquen en els municipis més grans.

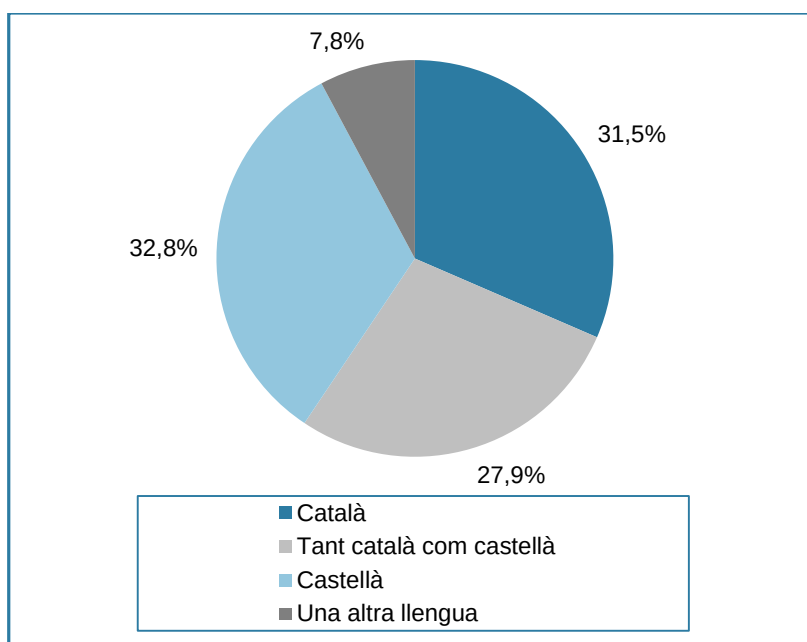
El perfil dels parlants inicials d'una altra llengua diferent del català i el castellà correspon al d'un alumne/a nascut a l'estranger, amb progenitors que també han nascut fora de l'Estat espanyol, que compten amb un nivell formatiu baix (tenen educació primària incompleta o no van assistir a l'escola) i desenvolupen professions d'escassa qualificació. Quan l'alumne/a era petit/a, aquestes persones parlaven majoritàriament una altra llengua entre ells. Hi ha més presència d'alumnat inicial d'una altra llengua als centres públics i als municipis grans i de grandària intermèdia.

5.2. Llengua d'identificació de l'alumnat

La llengua d'identificació correspon a aquella que l'alumne/a sent més propera, sense que això comporti necessàriament un ús més elevat d'aquesta llengua. Respon a la pregunta "Quina és la teva llengua?". La proporció dels qui s'identifiquen amb el castellà o el català és molt similar (32,8% i 31,5%), amb diferències que no són estadísticament significatives. Gairebé el 28% afirma que se sent tan proper al català com al castellà. Destaca que el 7,8% s'identifica amb una altra llengua.

En comparació amb l'any 2006, s'observa un lleu retrocés en el percentatge d'alumnes que creuen que la seva llengua és el català (-5,1 punts), un repunt dels qui s'identifiquen amb una altra llengua (+5,5) i l'equilibri en el nombre d'alumnes que creuen que la seva llengua és el castellà (+0,8) o ambdues llengües (-0,4).

Gràfic 5.11. Llengua d'identificació de l'alumnat. Quina és la teva llengua? Percentatges (n=2.552)

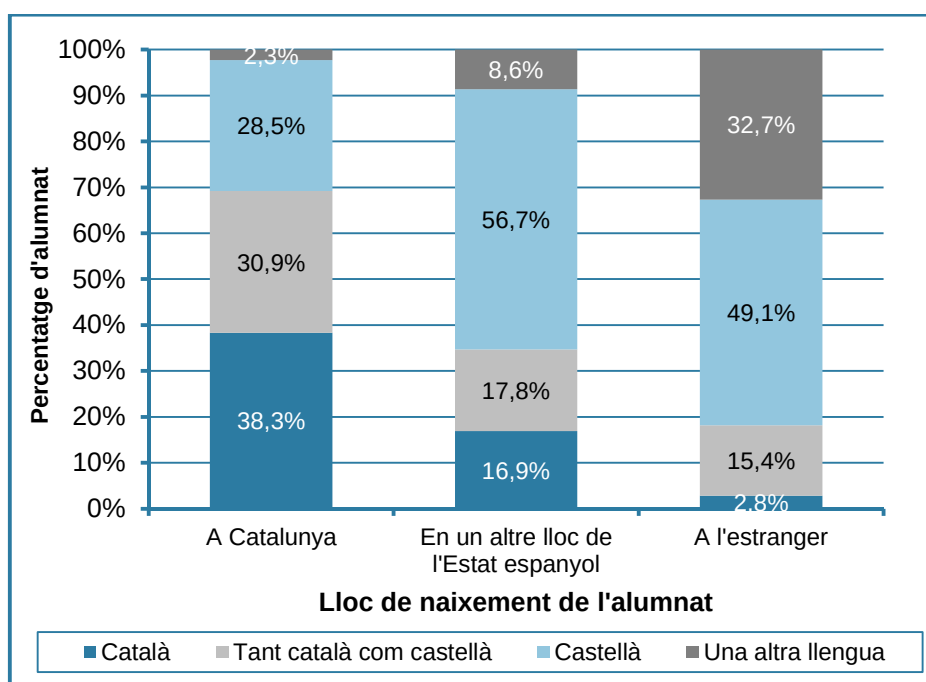
En encreuar la llengua inicial de l'alumnat amb la llengua d'identificació s'observen diferències remarcables en tots els grups lingüístics, però especialment entre els parlants inicials de castellà i els qui van parlar per primera vegada català i castellà. Aquesta pauta ja s'observava en el qüestionari aplicat l'any 2006.

La proporció d'alumnes que s'identifiquen tant amb el català com amb el castellà creix 13 punts respecte dels parlants inicials d'ambdues llengües. Això és, hi ha molts alumnes que, tot i haver parlat majoritàriament en català o en castellà quan eren petits, creuen que la seva llengua és tant el català com el castellà. En conseqüència, el percentatge d'alumnes que s'identifiquen només amb una d'aquestes llengües cau amb relació al nombre de parlants inicials de català i de castellà. Convé destacar que hi ha un retrocés de 8 punts entre el percentatge de castellanoparlants inicials i la proporció d'alumnes que s'identifiquen exclusivament amb aquesta llengua (40,8% i 32,8%, respectivament).

Per aprofundir en el coneixement dels diversos grups, a continuació s'analitza la llengua d'identificació de l'alumnat segons les diverses variables sociodemogràfiques i sociolingüístiques.

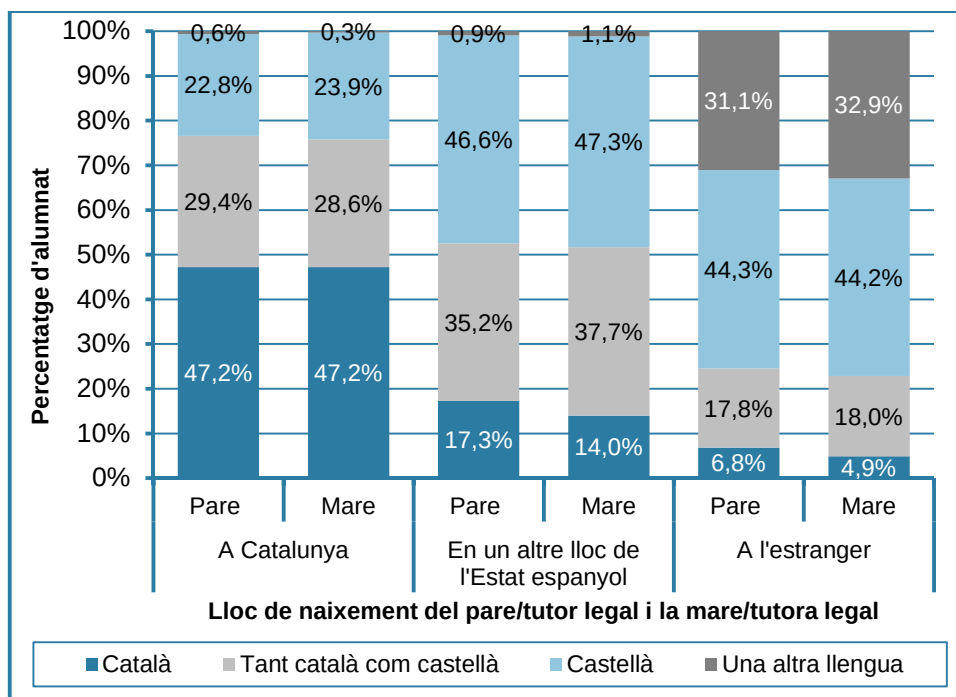
La majoria dels alumnes que han nascut en un altre lloc de l'Estat espanyol o a l'estranger tenen com a llengua d'identificació el castellà. Entre aquests últims, destaca també l'elevat percentatge que se sent proper a una llengua diferent del català i del castellà (32,7%). En considerar l'alumnat nascut a Catalunya (80,1%), si bé el grup més nombrós correspon als qui creuen que la seva llengua és el català (prop del 40%), els qui afirmen que ho són les dues llengües representen un 30,9% i els qui s'identifiquen amb el castellà suposen el 28,5% de la mostra. Entre l'alumnat nascut a Catalunya, hi ha més semblança entre les diverses categories.

Gràfic 5.12. Llengua d'identificació de l'alumnat. Resultats segons el lloc de naixement de l'alumnat. Percentatges (n=2.552)

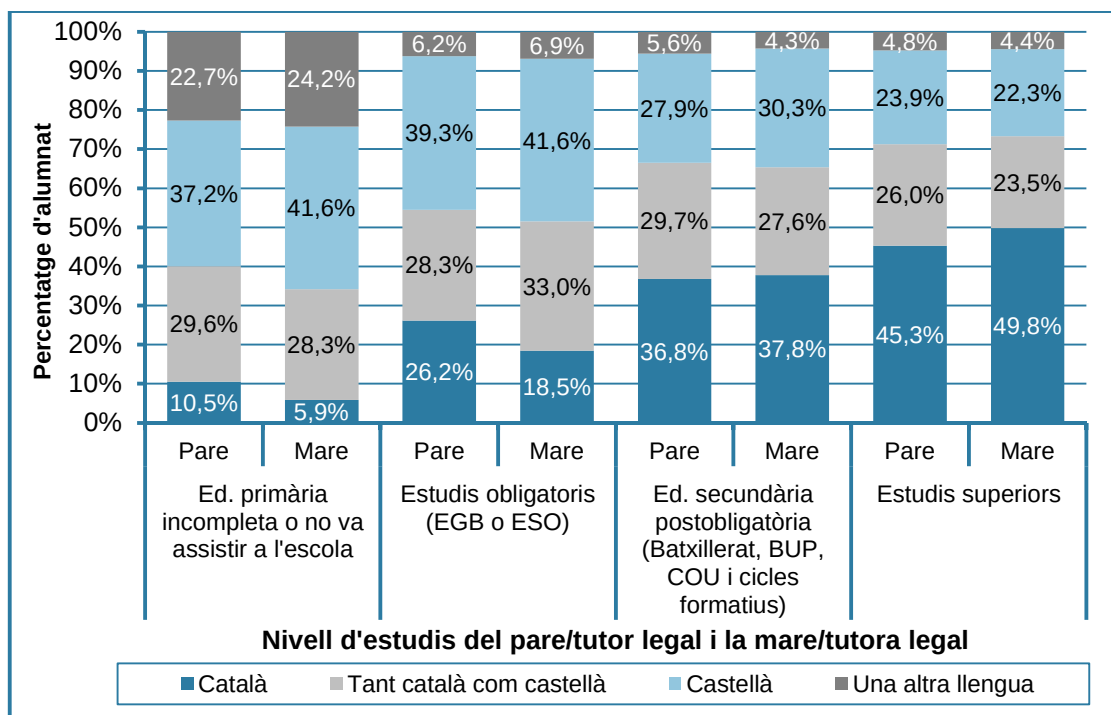
Pràcticament la meitat dels alumnes amb progenitors nascuts a Catalunya afirma que la seva llengua és el català i prop d'un 30% hi consideren el català i el castellà. Entre els fills de nascuts a la resta d'Espanya, en canvi, el grup més nombrós correspon als qui se senten més propers al castellà (47%), encara que els alumnes que esmenten ambdues llengües representen igualment un nombre elevat del total de la mostra (37%). Finalment, més del 44% dels alumnes d'origen estranger declara que el castellà és la seva llengua, enfront del 30% que se sent més proper a una llengua diferent de les oficials de Catalunya. El pes relatiu del castellà entre l'alumnat nascut a l'estranger pot explicar-se, parcialment, per l'elevada proporció d'alumnes de l'Amèrica Central i l'Amèrica del Sud que van venir a Catalunya als darrers anys. En aquest estudi, els alumnes d'aquestes procedències geogràfiques representen el 57,2% del total de les persones nascudes a l'estranger.

Gràfic 5.13. Llengua d'identificació de l'alumnat. Resultats segons el lloc de naixement dels progenitors. Percentatges (n=2.552, n=2.554)

Com més alt és el nivell d'estudis dels progenitors, més alt és el percentatge d'alumnes que tenen com a llengua d'identificació el català. Entre els pares i les mares amb formació universitària, aquesta xifra és propera al 50%, mentre que tan sols és del 8,2% entre els progenitors amb educació primària incompleta o que no van assistir a l'escola. En canvi, el fet de considerar el castellà com a més propera es troba més estès entre l'alumnat amb progenitors de nivells formatius més baixos. El fet de sentir-se tan proper al català com al castellà és independent del nivell d'estudis dels progenitors, ja que aquest percentatge sempre es mou en un interval d'entre el 25% i el 30% de l'alumnat.

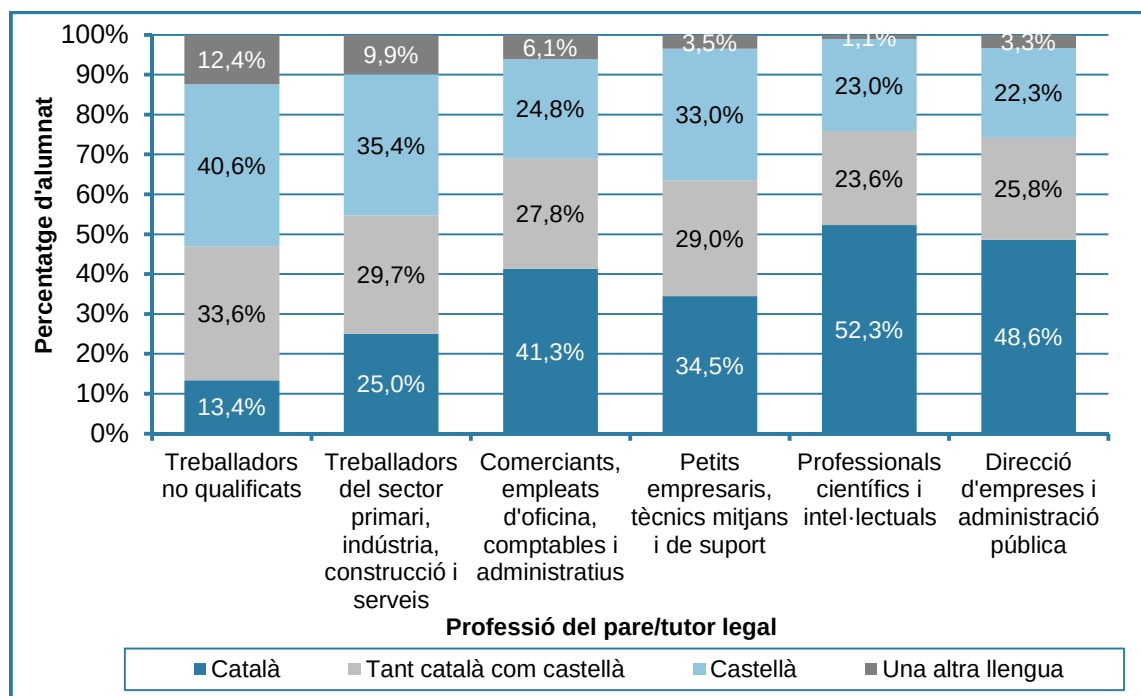
Gràfic 5.14. Llengua d'identificació de l'alumnat. Resultats segons el nivell màxim d'estudis acabats dels progenitors. Percentatges (n=2.002, n=2.103)

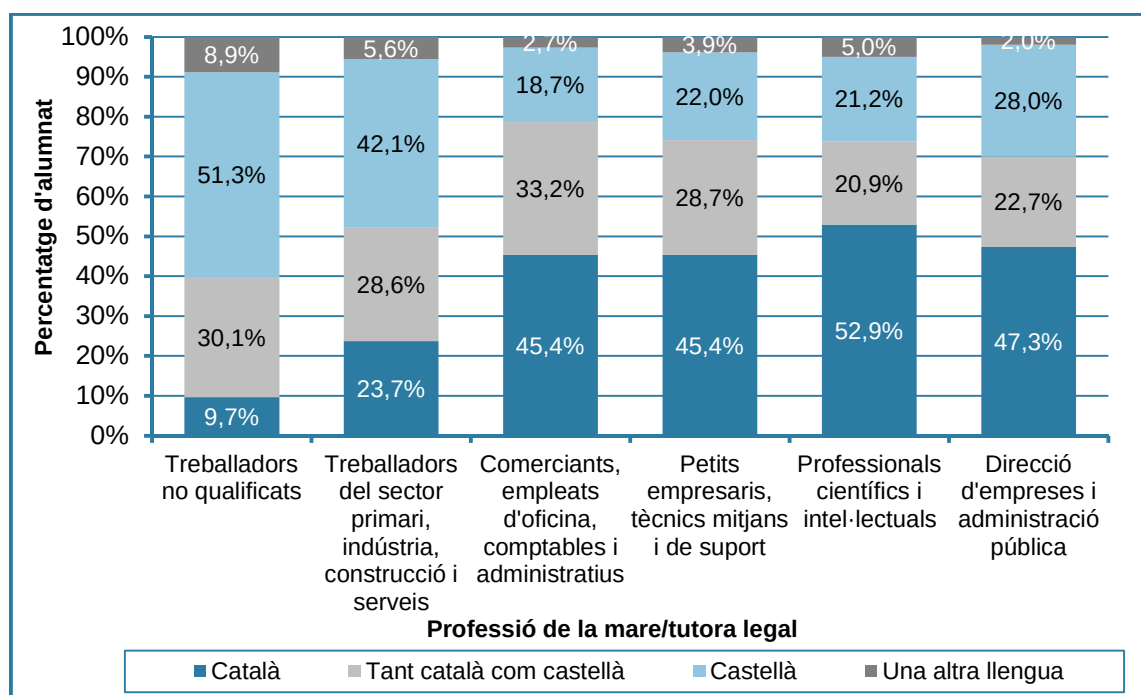
La llengua que sent més propera l'alumne/a varia segons la professió dels progenitors. En línies generals, a mesura que s'incrementa el prestigi professional de l'ocupació del pare i de la mare creix el percentatge d'alumnes que se senten més propers al català i decau la proporció d'alumnes que manifesten que la seva llengua d'identificació és el castellà. Així, per exemple, poc més de l'11% dels enquestats amb progenitors ocupats en feines de baixa qualificació afirma que la seva llengua és el català, xifra que és propera al 50% entre els progenitors que exerceixen funcions directives en empreses o a l'administració pública. S'ha d'apuntar, però, que l'associació observada no és lineal, ja que per a algunes professions amb prestigi professional més baix el percentatge d'alumnes que s'identifiquen amb el català és més elevat.

Com succeïa en analitzar la llengua inicial, l'associació entre la llengua d'identificació de l'alumnat i la professió dels progenitors és més forta en el cas de les mares que en el cas dels pares.

Gràfic 5.15. Llengua d'identificació de l'alumnat. Resultats segons la professió del pare/tutor legal. Percentatges (n=2.072)

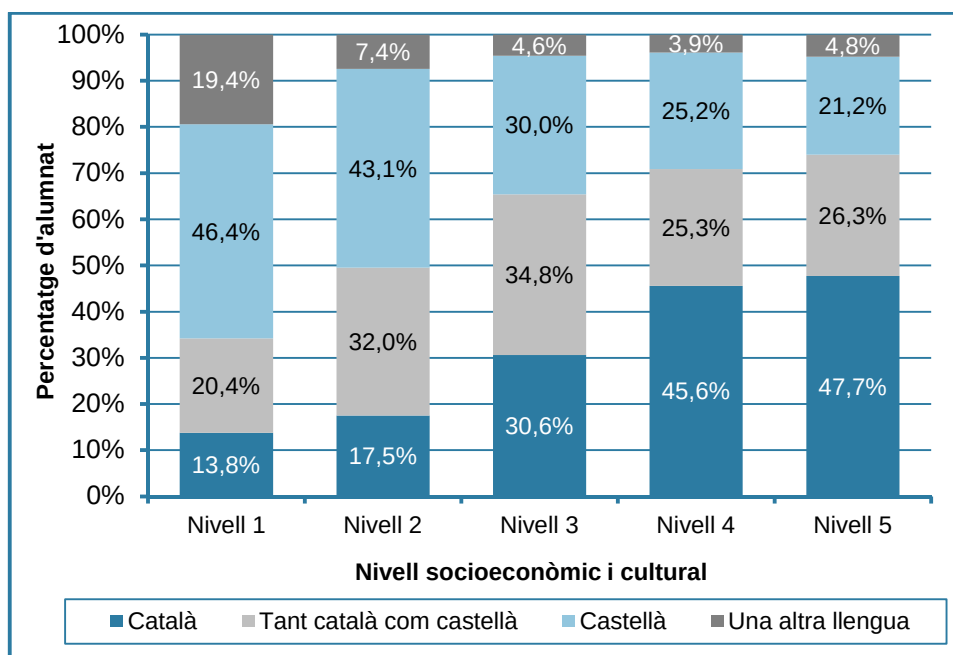

Gràfic 5.16. Llengua d'identificació de l'alumnat. Resultats segons la professió de la mare/tutora legal. Percentatges (n=1.828)

Com més alt és el nivell socioeconòmic i cultural de les famílies, més alt és el percentatge d'alumnes que afirmen que la seva llengua és el català. Tot i això, el ritme de creixement es modera entre els nivells 4 i 5. La pauta per als alumnes que se senten propers al castellà o a una altra llengua és l'oposada: té més pes relatiu entre les famílies de nivell socioeconòmic i cultural inferior, i va retrocedint a mesura que l'estatus social de les famílies és més alt. Finalment, el pes relatiu dels alumnes que s'identifiquen tant amb el català com amb el castellà és més alt a mesura que s'incrementa el nivell socioeconòmic i cultural, però retrocedeix entre les famílies més benestants. En aquest sentit, el percentatge d'alumnes que se sent proper a ambdues llengües assoleix el màxim (34,8%) entre les famílies de nivell socioeconòmic i cultural intermedi.

Gràfic 5.17. Llengua d'identificació de l'alumnat. Resultats segons nivell socioeconòmic i cultural familiar. Percentatges (n=2.552)

Tot seguit s'analitza si la llengua (o llengües) que sent més propera/es els alumnes enquestats es relaciona d'alguna manera amb la llengua inicial. Com és d'esperar, hi ha una forta associació entre ambdues variables, però és interessant analitzar si hi ha diferències significatives entre els diversos grups lingüístics.

El grup de catalanoparlants inicials és el grup amb la correspondència entre la llengua inicial i la llengua d'identificació més alta. Així, el 79,5% dels qui van parlar només o sobretot en català quan eren petits afirmen que aquesta és la seva llengua. Poc més del 17% se sent tan proper al català com al castellà, i només l'1,6% revela que la seva llengua és el castellà.

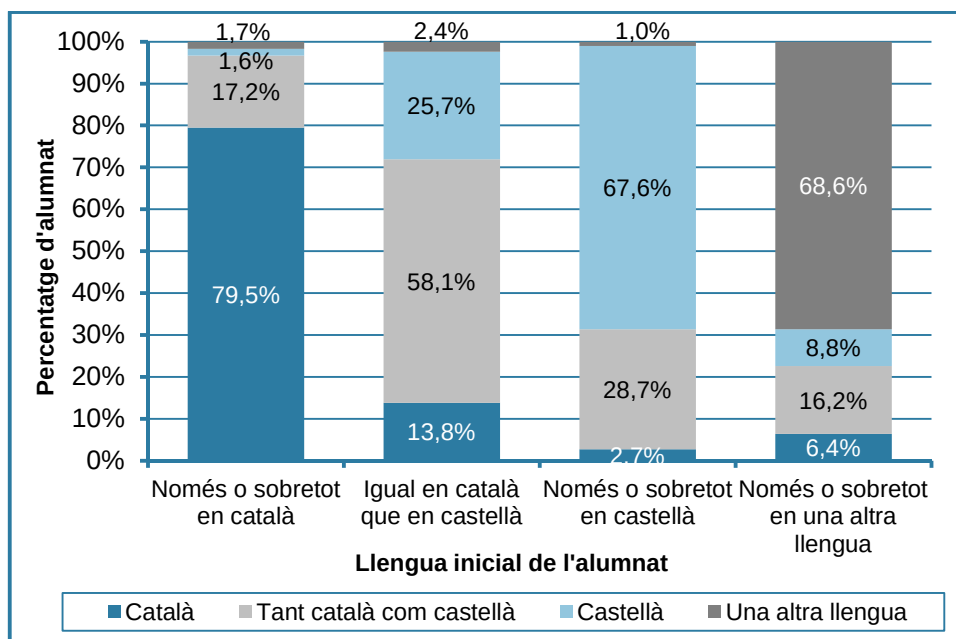
Prop del 69% dels alumnes que inicialment van parlar un idioma diferent del català i del castellà, o combinacions de català o castellà amb una altra llengua, afirmen que aquesta és la llengua que senten més propera. El 16,2% s'identifiquen tant amb el català com amb el castellà.

2 de cada 3 alumnes castellanoparlants inicials afirmen que la seva llengua és el castellà, i prop d'un 30% diu que ho són tant el català com el castellà. En aquest grup hi ha més proporció d'alumnes que

se senten més propers a les dues llengües oficials que no pas en el grup dels catalanoparlants inicials (+11,5 punts).¹²

La majoria dels alumnes que quan eren petits parlaven català i castellà en proporcions similars senten ambdues llengües com a pròpies (58,1%). Amb tot, 1 de cada 4 alumnes d'aquest grup afirma que la seva llengua és el castellà (enfront del 14,8% que afirma que ho és el català).

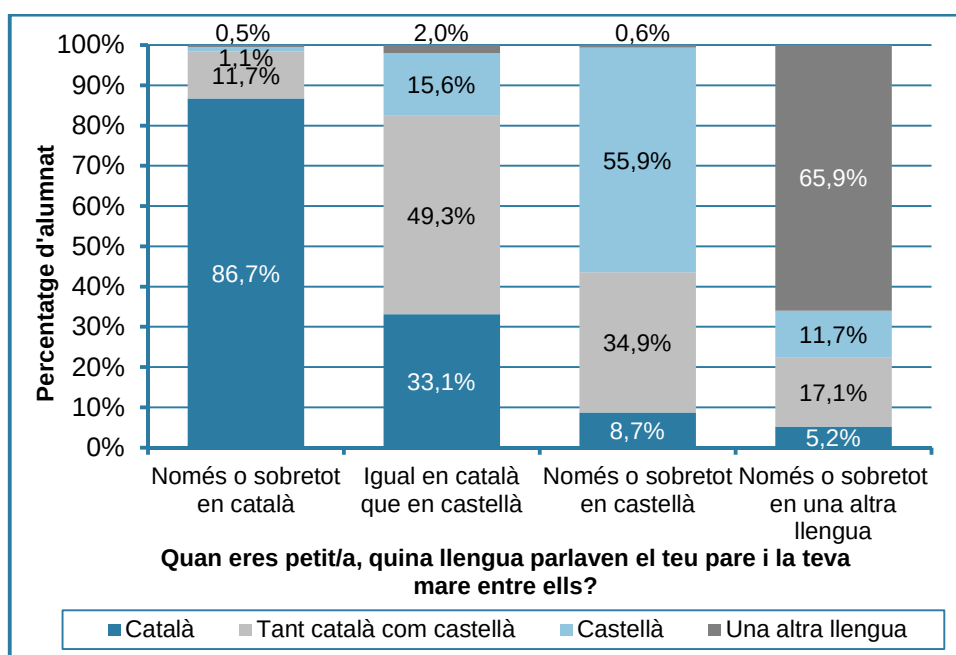
Gràfic 5.18. Llengua d'identificació de l'alumnat. Resultats segons la llengua inicial. Percentatges (n=2.552)

¹² Malgrat que els alumnes castellanoparlants inicials nascuts a Catalunya s'identifiquen en menor mesura amb el castellà en comparació amb l'alumnat nascut a l'Amèrica Central i del Sud, els resultats globals no es veuen alterats de manera substancial per la presència d'aquest col·lectiu.

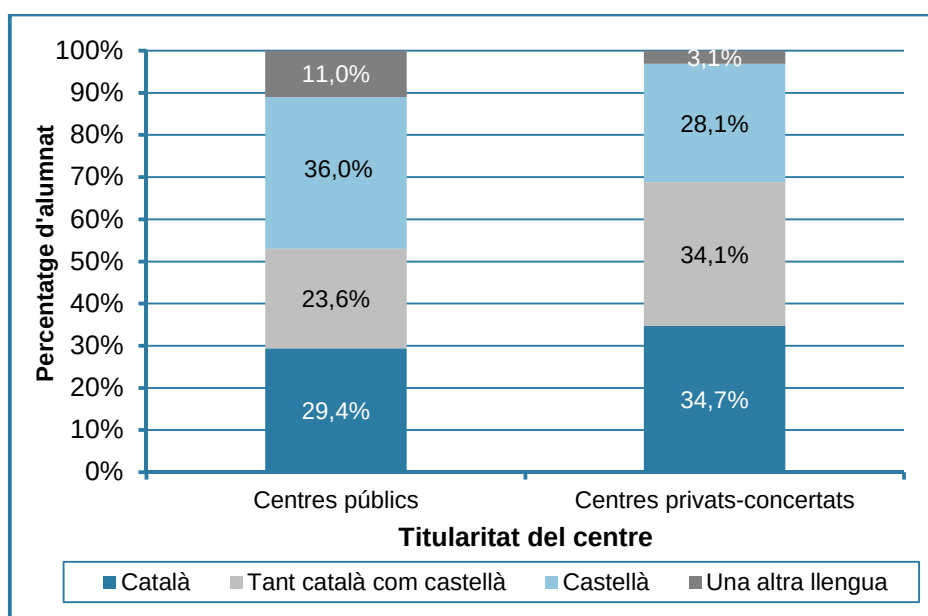
La llengua que parlaven el pare i la mare entre ells quan l'alumne/a era petit/a és una variable fortament associada a la llengua d'identificació de l'alumnat. La correspondència més elevada es dona amb el català, ja que més del 86% dels alumnes amb progenitors que parlaven en aquesta llengua entre ells afirmen que el català és l'idioma que senten més proper. D'altra banda, la majoria dels alumnes amb progenitors que parlaven castellà entre ells manifesta que la seva llengua d'identificació és el castellà, però amb nivells molt més baixos (55,9%). En aquest grup, el percentatge d'alumnes que s'identifiquen amb les dues llengües cooficials és molt alt (34,9%). Finalment, en considerar els alumnes amb progenitors que feien servir tant el català com el castellà quan ells eren petits, s'observa que la majoria s'identifica amb les dues llengües (49,3%), però que 1 de cada 3 se sent més proper al català.

Gràfic 5.19. Llengua d'identificació de l'alumnat. Resultats segons la llengua que parlaven el pare i la mare entre ells quan eres petit/a. Percentatges (n=2.553)

Als centres públics, el grup més nombrós correspon als alumnes que s'identifiquen majoritàriament amb el castellà (36%), tot i que els qui esmenten el català representen també una proporció elevada (29,4%). Als centres concertats, en canvi, és més alt el percentatge dels qui s'identifiquen exclusivament amb el català o tant amb el català com amb el castellà, que esdevenen les categories més nombroses (al voltant del 34%). En comparació amb el qüestionari aplicat l'any 2006, s'observa que als centres públics hi ha un fort creixement del percentatge d'alumnes que s'identifiquen amb una llengua diferent del català i del castellà i que als centres concertats es dona un repunt de la proporció d'alumnes que se senten tan propers al català com al castellà.

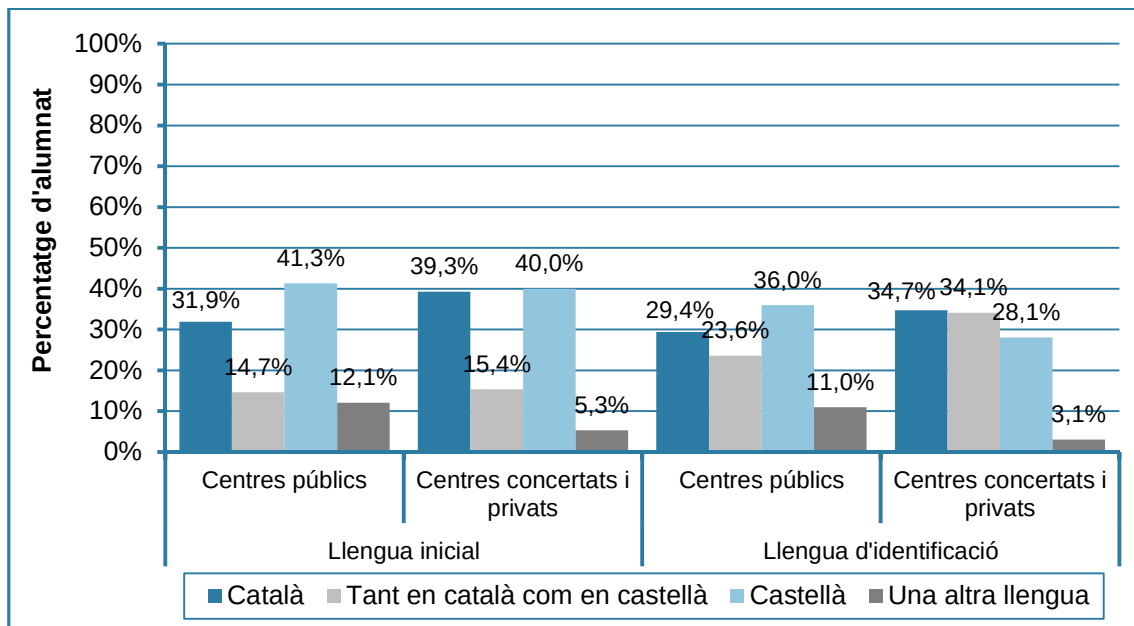
Gràfic 5.20. Llengua d'identificació de l'alumnat. Resultats segons la titularitat del centre. Percentatges (n=2.553)

En analitzar conjuntament la llengua inicial i la llengua d'identificació dels alumnes segons la titularitat dels centres, s'observa que:

- El català, que era més present als centres concertats en preguntar per la llengua inicial, té un pes més similar en ambdós tipus de centres quan s'analitza la llengua d'identificació. Encara que el pes menor del català és comú en centres públics i concertats, en aquests últims el percentatge es redueix en major mesura.
- No hi ha diferències remarcables entre centres públics i privats quan s'analitza el percentatge d'alumnes que van parlar tant en català com en castellà quan eren petits. En canvi, el fet de sentir-se tan proper al català com al castellà està més estès als centres privats. En qualsevol cas, amb independència de la titularitat del centre, la proporció d'alumnes que s'identifiquen amb les dues llengües creix de manera destacada respecte de la llengua que van parlar inicialment.
- Els castellanoparlants inicials representen una proporció similar tant als centres públics com als privats (al voltant del 40%). En canvi, quan se'ls pregunta per la llengua d'identificació, el percentatge que se sent proper al castellà és considerablement més alt als centres públics que als privats.
- El percentatge de parlants inicials d'una llengua diferent del català i del castellà es manté quan s'analitza la llengua d'identificació, tant als centres públics com als privats.

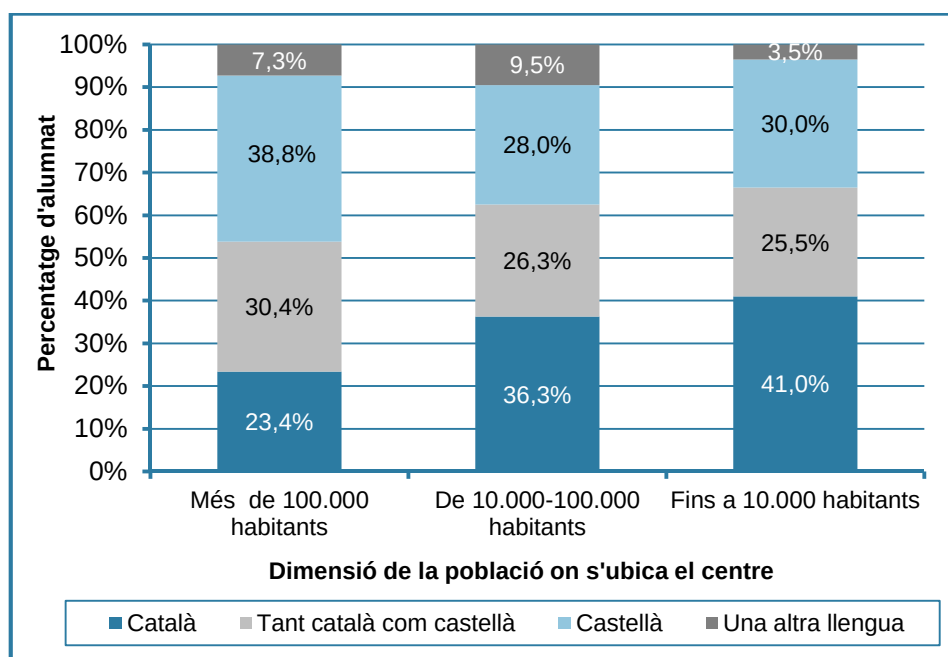
Gràfic 5.21. Llengua inicial i llengua d'identificació de l'alumnat. Resultats segons la titularitat del centre. Percentatges

Com succeïa amb la llengua inicial, el percentatge d'alumnes que se senten propers al català és més elevat als municipis petits que a les poblacions més grans. Concretament, als municipis de més de 100.000 habitants el percentatge d'alumnes que tenen el català com a llengua d'identificació és de poc més del 23%. En poblacions de fins a 10.000 habitants, en canvi, la xifra supera el 40%. A les ciutats grans destaca la proporció d'alumnes que s'identifiquen majoritàriament amb el castellà (40%), uns deu punts per sobre del percentatge que hi ha als municipis intermedis i petits.

La proporció d'alumnes que s'identifiquen tant amb el català com amb el castellà creix fortament amb relació al nombre de parlants inicials d'ambdues llengües (+13 punts). Aquesta pauta és comuna als municipis grans, intermedis i mitjans.

Gràfic 5.22. Llengua d'identificació de l'alumnat. Resultats segons la dimensió del municipi on s'ubica el centre. Percentatges (n=2.554)

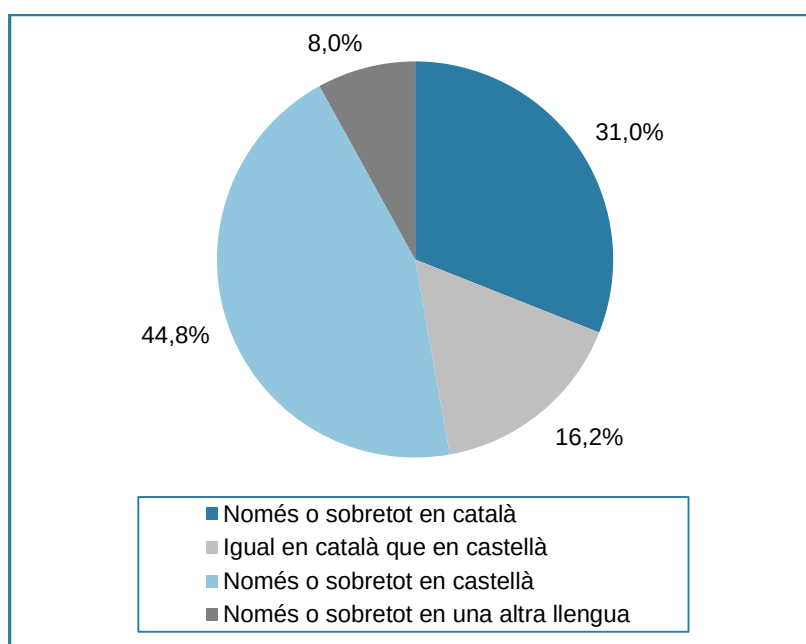

5.3. Llengua en la família

5.3.1. LLENGUA A LA LLAR ACTUAL

La majoria dels alumnes de quart d'ESO que formen part de la mostra parlen només o sobretot en castellà a la llar actual (44,8%). El 31% s'hi comunica en català, mentre que poc més del 16% combina les dues llengües. En comparació amb l'any 2006, s'observa que hi ha un lleu retrocés en el percentatge d'alumnes que hi utilitzen el català (-3,4 punts), retrocés que ve motivat pel repunt del nombre d'enquestats que parlen només o sobretot una altra llengua a la llar actual (+4,9 punts).

Gràfic 5.23. Amb les persones que conviuen amb mi parlo....¹³ Percentatges (n=2.552)

Com ja s'apuntava a l'informe de 2006, hi ha matisos entre la llengua inicial dels alumnes i la llengua que parlen a la llar actual. En comparació amb la llengua que aquests alumnes van parlar primer a casa, el català perd pes (-3,9 punts), ja que passa del 34,9% al 31,0%. El castellà, en canvi, guanya efectius respecte de la llengua inicial (+4 punts), ja que passa del 40,8% al 44,8%.

Els canvis observats entre la llengua inicial i la llengua d'ús a la llar actual es donen en diverses tipologies d'alumnat.

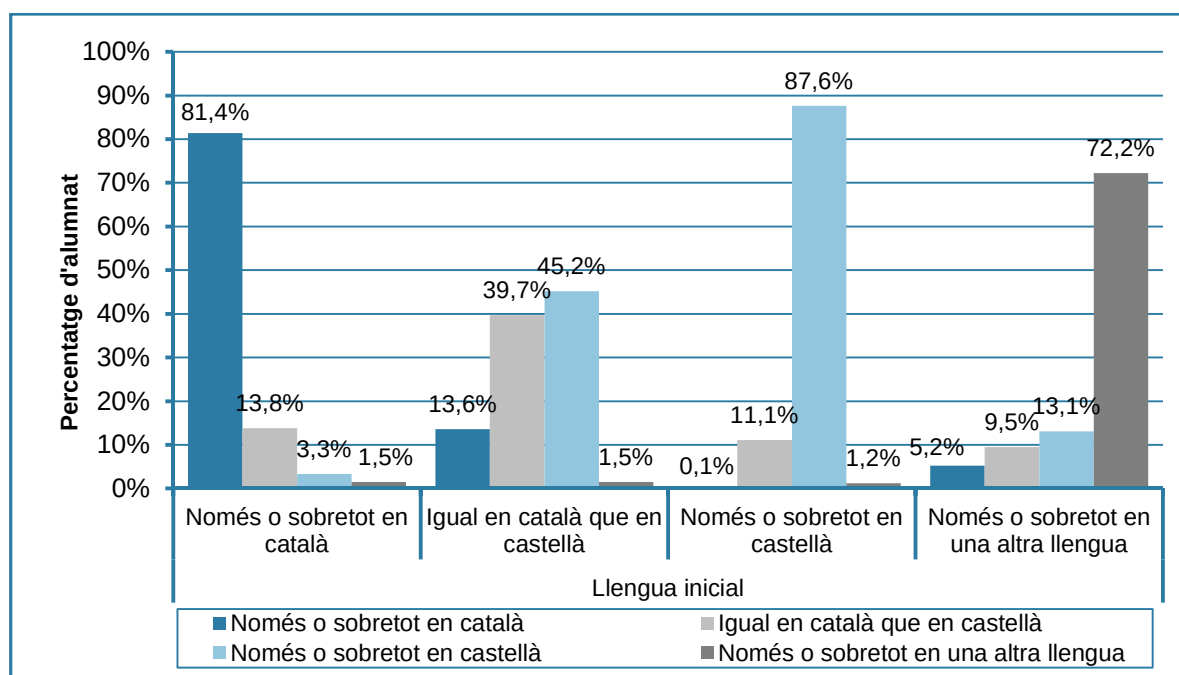
Més del 87% dels alumnes castellanoparlants inicials empen avui dia aquesta llengua quan parlen a la llar actual i tan sols l'11% utilitza el català i el castellà en proporcions similars. Pel que fa als catalanoparlants inicials, l'àmplia majoria continua utilitzant aquesta llengua a la llar actual (81,4%), encara que amb nivells inferiors que en el cas dels castellanoparlants. En considerar el grup d'alumnes que només o sobretot van parlar en una altra llengua o combinació de llengües quan eren petits, el percentatge de manteniment és del 72%. En aquest col·lectiu, la presència del castellà com a llengua d'ús habitual és 8 punts superior a la del català. Finalment, és interessant estudiar la pauta

¹³ Les categories "català amb l'un i castellà amb l'altre" i "altres combinacions de català i castellà" del qüestionari del 2006 corresponen a la categoria "igual en català que en castellà" al qüestionari del 2013. Les categories "altres llengües" i "combinacions amb altres llengües" del qüestionari del 2006 corresponen a la categoria "només o sobretot en una altra llengua" del 2013.

per als alumnes que quan eren petits parlaven tant en català com en castellà. Doncs bé, el percentatge de fidelitat en aquest grup és molt menor (no arriba al 40%). Per contra, el grup més nombrós és el format pels alumnes que parlen castellà amb les persones amb qui conviuen (45,2%). En arribar al quart curs d'ESO, són pocs els alumnes que usen àmpliament ambdues llengües: poc més del 13% parla habitualment en català a la llar actual.

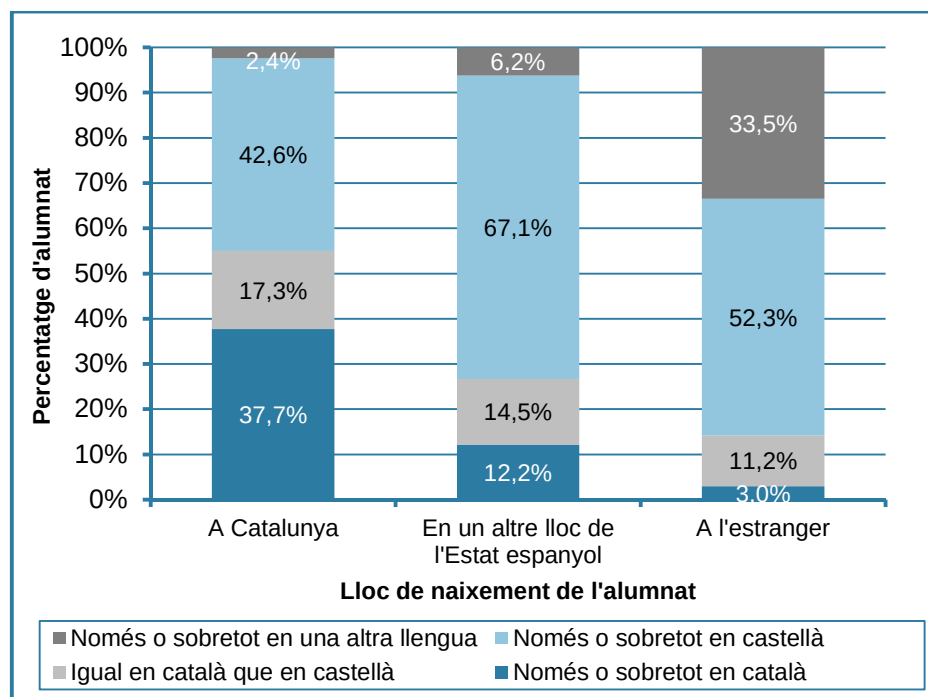
En resum, hi ha una elevada correspondència entre la llengua inicial i la llengua d'ús habitual amb les persones amb qui es conviu (especialment pel que fa al castellà) i una major inclinació cap al castellà dels qui afirmen que quan eren petits parlaven les dues llengües en proporcions similars. Els resultats són molt similars als que es van produir l'any 2006.

Gràfic 5.24. Llengua parlada a la llar actual i llengua inicial. Percentatges (n=2.552)

El castellà és la llengua més parlada pels alumnes amb les persones amb qui conviuen, amb independència del lloc on hagin nascut. 2 de cada 3 alumnes nascuts en un altre lloc de l'Estat espanyol i 1 de cada 2 alumnes nascuts a l'estranger parlen només o sobretot en castellà a casa seva. Entre els nascuts a Catalunya, en canvi, els percentatges són més semblants: el 42,6% utilitza habitualment el castellà, però un elevat 37,7% empra el català amb els progenitors. Convé apuntar que són pocs els alumnes que combinen el català i el castellà quan parlen amb les persones amb qui conviuen (17,3% entre els nascuts a Catalunya, 14,5% entre els nascuts a la resta d'Espanya i 11,2% entre els nascuts a l'estranger).

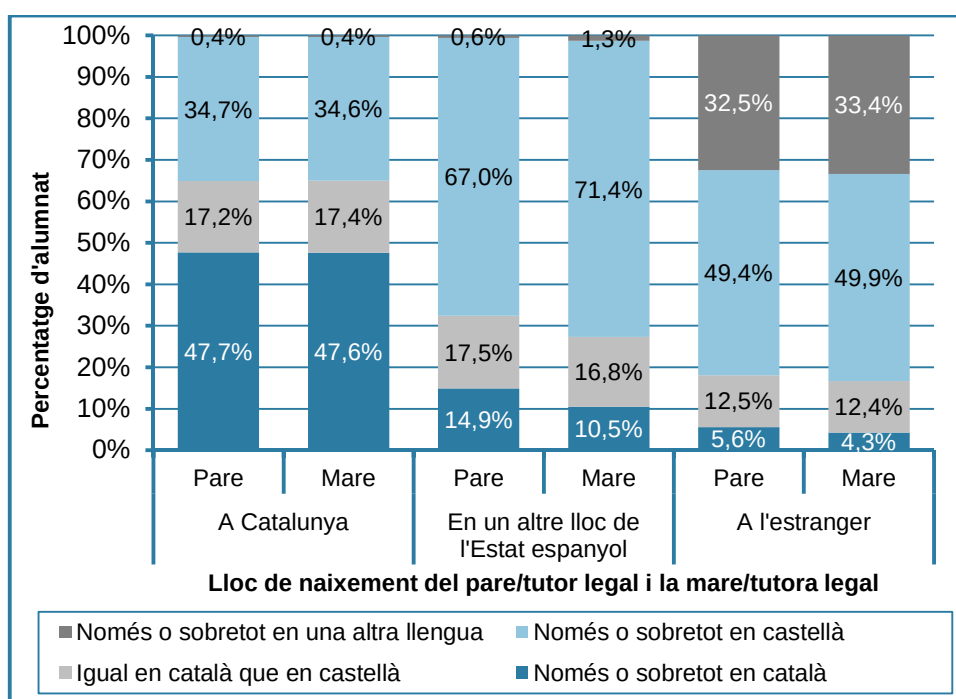
Gràfic 5.25. Llengua parlada a la llar actual. Resultats segons el lloc de naixement de l'alumnat. Percentatges (n=2.554)

El lloc de naixement dels progenitors està fortament associat a la llengua que els alumnes parlen habitualment a casa. L'efecte d'aquesta variable és fins i tot més alt que el lloc de naixement dels alumnes. En aquest sentit, prop de la meitat dels enquestats amb progenitors nascuts a Catalunya empen habitualment el català a casa, enfront del 34% que hi utilitza el castellà. D'altra banda, el 70% dels alumnes amb el pare i la mare nascuts a la resta d'Espanya tenen el castellà com a llengua d'ús habitual amb les persones amb qui conviuen. Finalment, entre els alumnes amb pares nascuts a l'estranger, el castellà és també la llengua més emprada (49,9%).

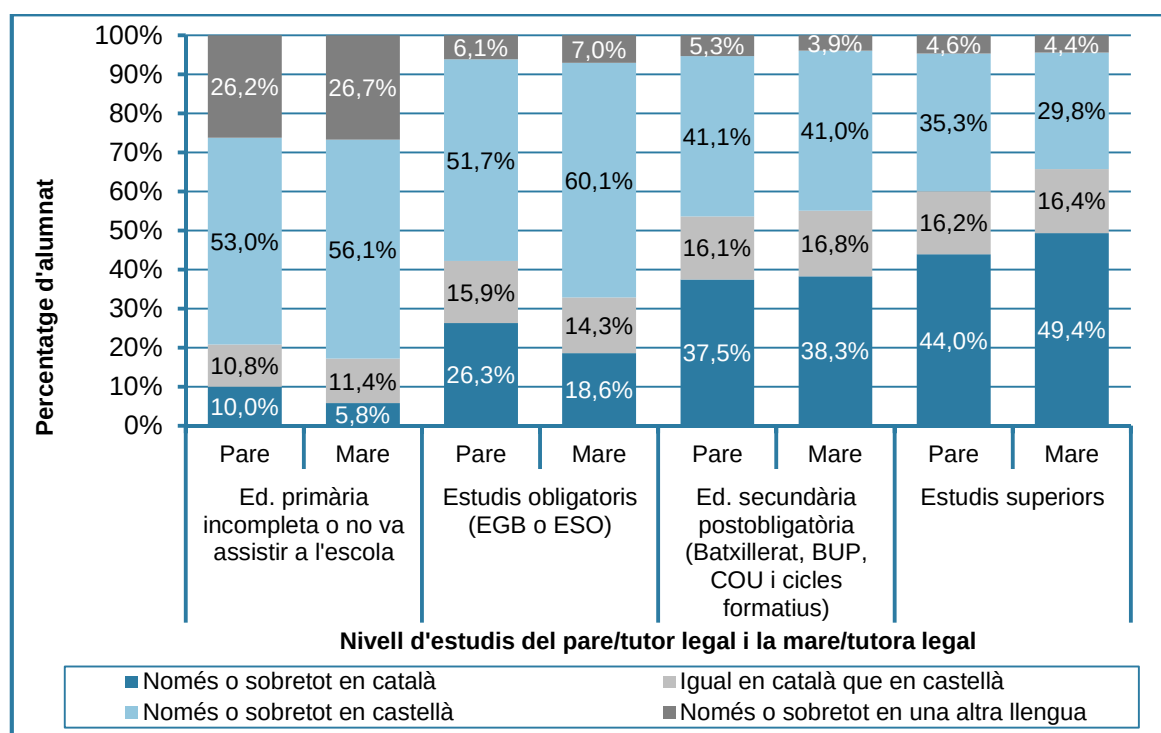
Si s'observa la llengua parlada a casa segons el lloc de naixement de l'alumne/a, es constata que el català té més pes relatiu i el castellà en té menys, especialment entre els enquestats amb progenitors nascuts a Catalunya (+10 punts i -8 punts, respectivament).

Gràfic 5.26. Llengua parlada amb el pare i la mare. Resultats segons el lloc de naixement dels progenitors. Percentatges (n=2.552; n=2.552)

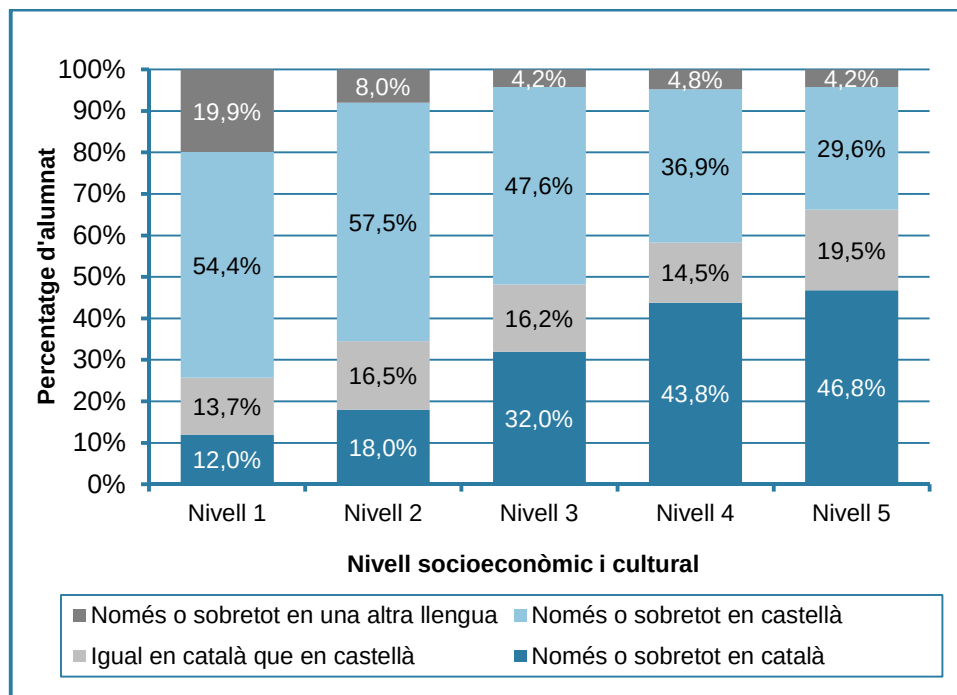
La major part dels alumnes amb progenitors amb estudis superiors parlen en català a casa (47%). En canvi, en considerar els altres nivells de formació, el castellà esdevé la llengua més estesa. El grup en què més s'usen les dues llengües correspon al dels progenitors amb estudis secundaris postobligatoris. En línies generals, l'ús del català és més alt a mesura que el nivell màxim d'estudis acabats dels progenitors és més alt. Per exemple, en considerar els pares i mares amb estudis baixos, la penetració del català és tan sols del 8%. El percentatge d'alumnes que empren les dues llengües oficials de manera similar és més alt quan els progenitors tenen major nivell d'estudis, però s'estanca entre els pares i mares amb un nivell formatiu superior.

Gràfic 5.27. Llengua parlada amb el pare i la mare. Resultats segons el nivell màxim d'estudis acabats dels progenitors. Percentatges (n=2.002, n=2.106)

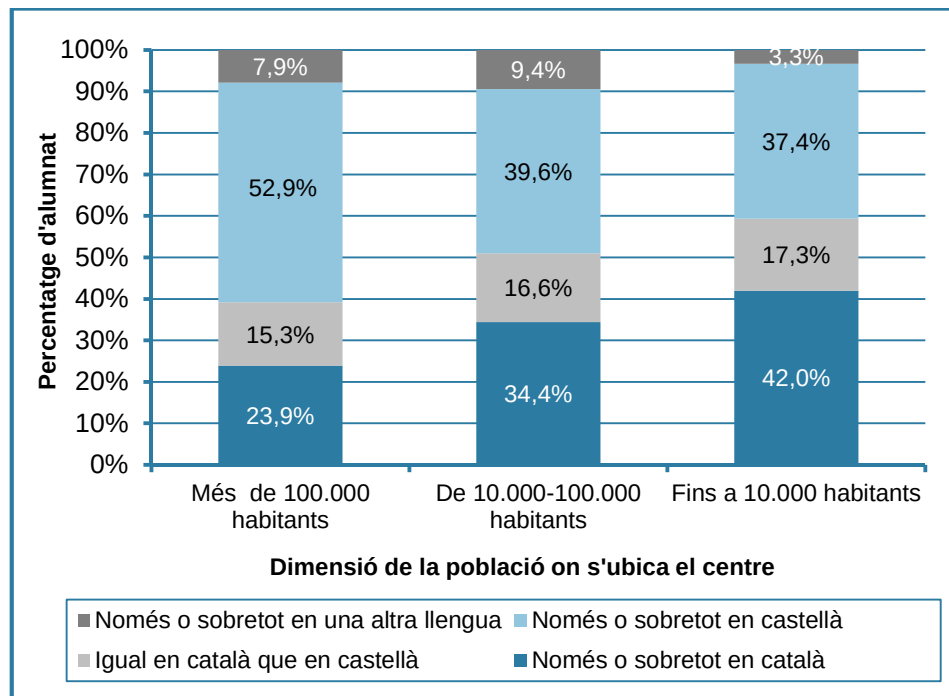
El català com a llengua d'ús habitual amb les persones amb qui es conviu està més estès entre les famílies de nivell socioeconòmic i cultural més alt: només el 12% dels alumnes que pertanyen a famílies de baix estatus formatiu i ocupacional empenen el català amb els seus progenitors. La xifra és més alta, del 47%, en considerar les famílies amb un alt nivell socioeconòmic i cultural. El castellà segueix la tendència oposada, és a dir, que es redueix la seva presència a mesura que l'estatus familiar és més alt. El grup dels qui parlen tant en català com en castellà amb les seves famílies és més nombrós en les que tenen més nivell socioeconòmic i cultural (19,5%).

Gràfic 5.28. Llengua parlada amb el pare i la mare. Resultats segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar. Percentatges (n=2.552, n=2.552)

La majoria dels alumnes que estudien en centres de municipis grans empen habitualment el castellà quan parlen amb el pare i la mare (52,9%). A les poblacions intermèdies i petites, en canvi, la penetració del castellà és menor (39,6% i 37,4%, respectivament). Pel que fa al català, el percentatge d'alumnes que l'empren per parlar amb els progenitors és pràcticament el doble als municipis petits (42%) que als grans (23,9%). La proporció dels qui parlen tant en català com en castellà es manté força estable en els diversos trams poblacionals, però assoleix el màxim als municipis petits, amb un 17,3% dels alumnes.

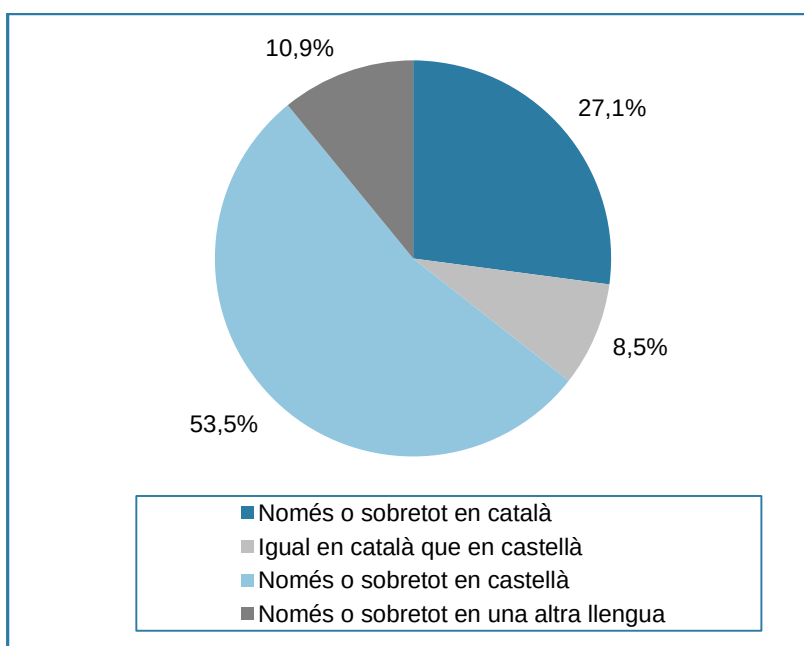
Gràfic 5.29. Llengua parlada amb el pare i la mare. Resultats segons la dimensió de la població on s'ubica el centre. Percentatges (n=2.552)

5.3.2. LLENGUA ENTRE ELS PROGENITORS

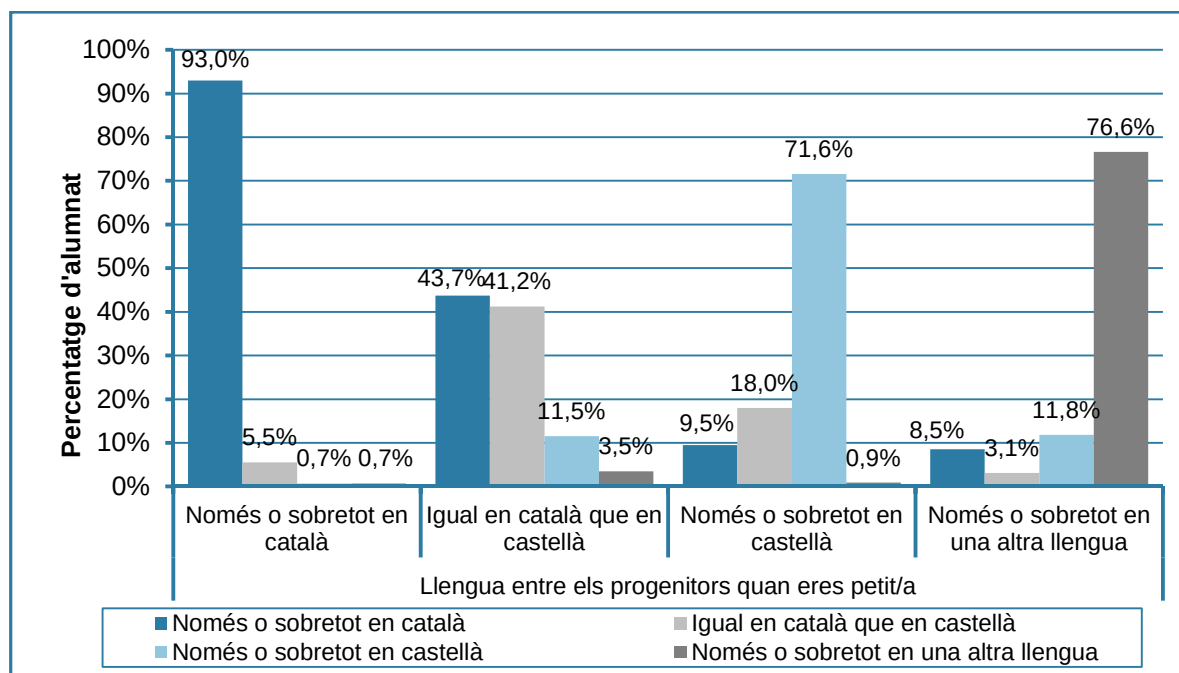
La majoria dels alumnes tenen progenitors que parlaven només o sobretot en castellà quan ells eren petits (53,3%). En canvi, poc més d'una quarta part dels pares i mares utilitzaven el català. Convé remarcar que el percentatge de progenitors que parlaven entre ells una llengua diferent del català i el castellà (10,9%) és més alt que els qui feien servir el català i el castellà de manera similar (8,5%). En comparació amb el qüestionari aplicat l'any 2006, s'observa un fort repunt del nombre de progenitors que parlaven una altra llengua quan l'alumne/a era petit/a (+7,4 punts). Fruit d'aquest creixement, el pes relatiu del català i del castellà com a llengües d'ús entre pares i mares experimenta un lleu retrocés (-5,3 i 3,3 punts, respectivament).

Gràfic 5.30. Quan eres petit/a, quina llengua parlaven el teu pare i la teva mare entre ells? Percentatges (n=2.552)

La majoria dels progenitors van parlar per primera vegada als seus fills en la llengua que utilitzaven entre ells. En el cas del català, la correspondència entre la llengua inicial de l'alumne/a i l'idioma emprat pel pare i la mare és molt elevada (93%). En considerar el castellà i altres llengües, aquest percentatge se situa al voltant del 70%. En canvi, entre l'alumnat amb progenitors que combinaven català i castellà indistintament la pauta és menys clara: el grup més nombrós (43,7%) l'integren els que van parlar per primera vegada als seus fills només o sobretot en català, mentre que els que parlaven les dues llengües oficials representen també un percentatge elevat (41,2%). De l'encreuament d'aquestes dues variables s'observa un flux positiu cap al català, propiciat per l'elevat manteniment dels progenitors catalanoparlants i per la proporció de pares i mares que van decidir utilitzar el català amb els seus fills, amb independència de la llengua que utilitzaven entre ells.

Gràfic 5.31. Llengua parlada entre els progenitors i llengua inicial. Percentatges. (n=2.552)

5.4. Síntesi

Segons les dades, bona part dels progenitors dels alumnes de quart d'ESO es parlaven en una sola llengua, majoritàriament el castellà, quan aquests eren petits. Tanmateix, el català guanya terreny com a llengua inicial, i això per diverses causes.

En primer lloc, un percentatge de pares i mares opten pel català en dirigir-se per primera vegada als fills. En aquest sentit, la diferència entre l'idioma de la parella i la llengua inicial dels alumnes és de 8 punts. Precisament, és en la llengua inicial on el català obté un pes relatiu més alt respecte de les altres llengües.

El nombre de bilingües inicials també és superior al nombre de parelles que usaven les dues llengües quan els alumnes eren petits. Són més els qui actualment parlen a casa tant en català com en castellà. Sens dubte, però, el pes relatiu més important d'aquesta categoria s'assoleix amb la llengua d'identificació, ja que prop del 33% dels alumnes es declara tant proper al català com al castellà.

El castellà era la llengua més parlada entre els progenitors quan l'alumne/a era petit/a, és la llengua inicial del grup més nombrós d'alumnes i és l'idioma més parlat pels alumnes amb les persones amb qui conviuen. Amb tot, el castellà perd pes relatiu en analitzar conjuntament la llengua dels progenitors i la llengua inicial dels alumnes, ja que un nombre destacat de pares castellanoparlants opten pel català com a llengua d'ús amb els fills. El castellà obté els resultats més baixos en analitzar la llengua d'identificació, ja que el percentatge que afirma que aquesta és la seva llengua cau fins al 32,8%.

El grup corresponent a altres llengües diferents del català i del castellà i combinacions d'aquestes amb altres llengües mostra uns resultats molt similars en les diverses variables analitzades. És cert que tant el percentatge de parlants inicials d'altres llengües com l'ús a casa o la llengua d'identificació cauen respecte del nombre de progenitors que parlaven un idioma diferent del català i del castellà, però les variacions són moderades.

Taula 5.2. Resum de dades sociolingüístiques familiars

	Llengua entre els progenitors	Llengua inicial	Llengua amb les persones amb qui convius	Llengua d'identificació
Només o sobretot en català	27,1%	34,9%	31,0%	31,5%
Igual en català que en castellà	8,5%	15,0%	16,2%	27,9%
Només o sobretot en castellà	53,5%	40,8%	44,8%	32,8%
Només o sobretot en una altra llengua	10,9%	9,3%	7,9%	7,8%

6. LLENGUA I CONTEXT ESCOLAR

En aquest apartat s'analitza l'ús de la llengua en l'àmbit escolar. Concretament, es vol conèixer fins a quin punt s'utilitza la llengua catalana quan el professorat parla a tot el grup, quan l'alumne/a s'adreça al professorat dins i fora de la classe i quan l'alumne/a parla amb els companys fora de l'aula.¹⁴

L'ús del català es mesura a través de la percepció de l'alumnat, mitjançant una escala de freqüència de cinc categories, en què l'1 és "mai o gairebé mai" i el 5, "sempre o gairebé sempre".

Addicionalment, les respostes es presenten segmentades en funció d'altres característiques que poden ajudar a matisar els resultats, com són la complexitat del centre i el lloc de naixement de l'alumne/a, així com la llengua d'identificació quan és l'alumne/a qui pren la iniciativa de comunicar-se.

Sempre que sigui possible (quan el redactat de les preguntes i les opcions de resposta ho permetin), s'analitza l'evolució dels indicadors en comparació amb el qüestionari aplicat l'any 2006.

6.1. Llengua del professorat amb el grup d'alumnes

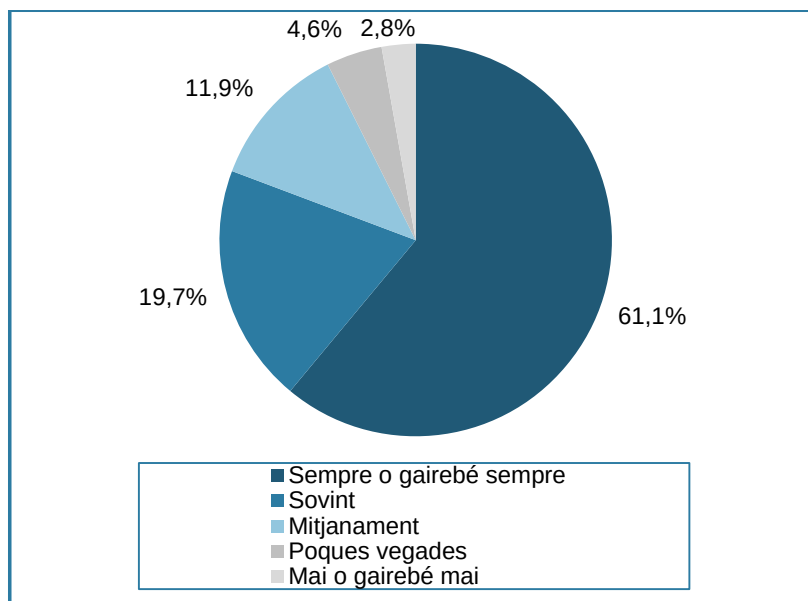
L'alumnat de quart d'ESO afirma que quan el professorat parla a tot el grup dins de l'aula utilitza majoritàriament la llengua catalana. El 61,1% indica que el professorat sempre s'adreça als alumnes en aquesta llengua, resultat molt similar al que es va obtenir l'any 2006 (63,6%). En contrast amb l'edició anterior, però, es dobla el percentatge de professors/es que es dirigeixen sovint en català als alumnes, ja que passa del 10,2% al 19,7% actual.

Tan sols el 7,6% de l'alumnat percep que el català s'utilitza poques vegades, mai o gairebé mai, xifra que també retrocedeix en comparació amb l'any 2006 (12,4%).

Es constata, per tant, un avenç considerable del català com a llengua de comunicació del professorat amb l'alumnat durant la classe.

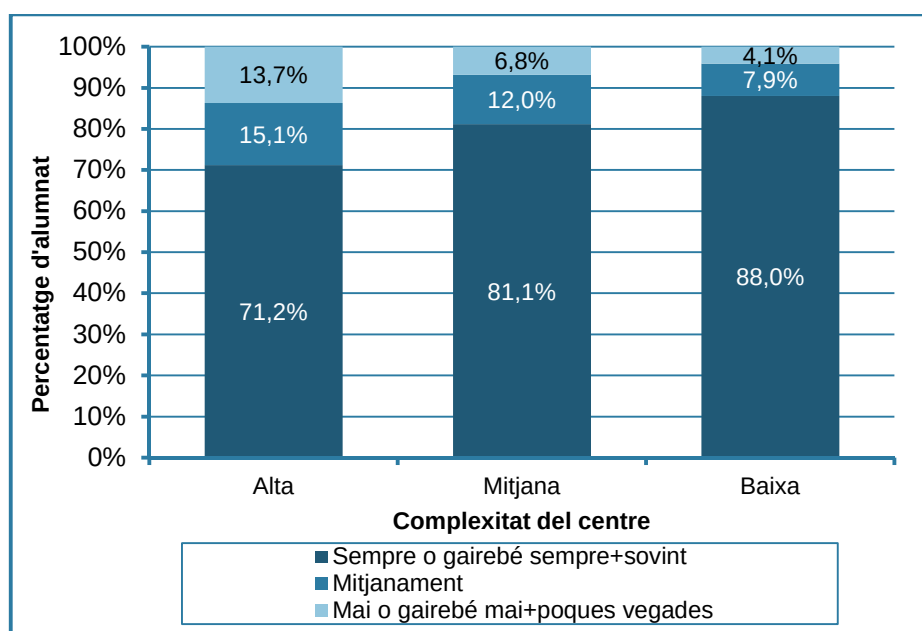
¹⁴ Per analitzar l'evolució dels fenòmens, alguns dels ítems són comuns al qüestionari aplicat l'any 2006.

Gràfic 6.1. Fins a quin punt s'utilitza el català al teu entorn, quan el professorat parla a tot el grup? Percentatges (n=2.552)

L'ús del català decau progressivament a mesura que el nivell de complexitat del centre augmenta: als centres de complexitat baixa, prop del 90% de l'alumnat afirma que el professorat utilitza habitualment el català per adreçar-se al grup-classe. En centres de complexitat mitjana, la xifra baixa fins al 81,1%, mentre que als entorns socioeconòmics més desfavorables és del 71,2%. Convé remarcar que en aquests últims, el 13,7% de l'alumnat afirma que el professorat utilitza poc el català quan parla a tot el grup.

Gràfic 6.2. Ús del català del professorat amb el grup d'alumnes. Resultats segons el nivell de complexitat dels centres. Percentatges (n=2.552)

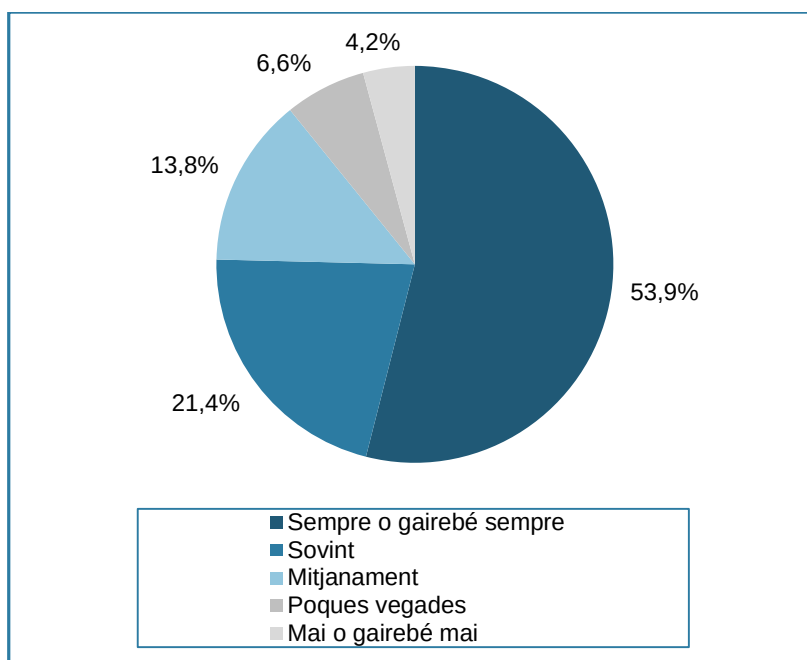

6.2. Llengua de l'alumnat amb el professorat a l'aula

La major part de l'alumnat de quart d'ESO utilitza el català per adreçar-se al professorat dins de l'aula, però la proporció és menor que en el cas del professorat. Si bé el 80,8% del professorat parla al grup-classe en català, quan és l'alumne qui inicia la comunicació aquesta xifra baixa fins al 75,3%. La diferència s'explica sobretot per la menor proporció d'alumnes que utilitzen sempre o gairebé sempre aquesta llengua (53,9% enfront del 61,1% del professorat).

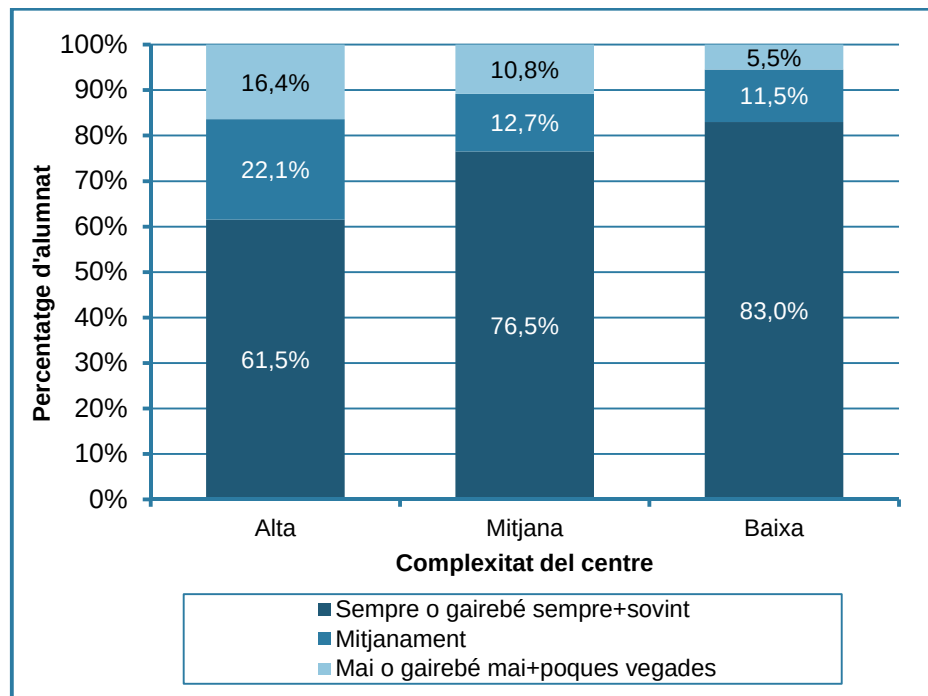
Aquests resultats són similars als obtinguts l'any 2006, en què ja s'observava un major ús del català entre els/les professors/es. Respecte de l'edició anterior, però, tendeix a incrementar-se la proporció d'alumnes que sovint s'adrecen en català al professorat, que passa del 8,6% al 21,4%. Paral·lelament, decau el percentatge d'alumnes que no parlen mai en català amb els seus docents (passa del 14,4% al 4,2%).

Gràfic 6.3. Fins a quin punt s'utilitza el català al teu entorn, quan parles amb el professorat dins la classe? Percentatges (n=2.552)

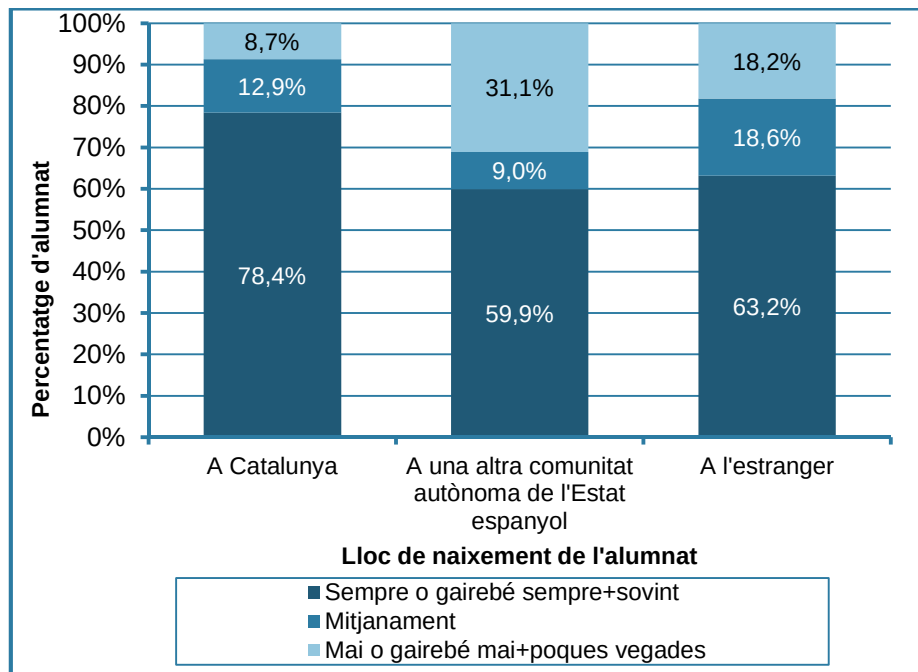
La complexitat del centre presenta una associació estadísticament significativa amb la llengua emprada per l'alumnat a l'hora de parlar amb el/la professor/a dins de l'aula. Com succeïa en el cas del professorat, l'ús del català disminueix a mesura que l'entorn socioeconòmic és més desfavorable: el 83,0% de l'alumnat de centres de complexitat baixa sol utilitzar el català per adreçar-se al professorat, mentre que als centres de complexitat mitjana el percentatge és del 76,5% i als de complexitat alta decau fins al 61,5%. En aquests últims hi ha un 16,4% de l'alumnat que no utilitza regularment el català amb el professorat dins de l'aula.

Gràfic 6.4. Ús del català de l'alumnat amb el professorat a l'aula. Resultats segons el nivell de complexitat dels centres (n=2.552)

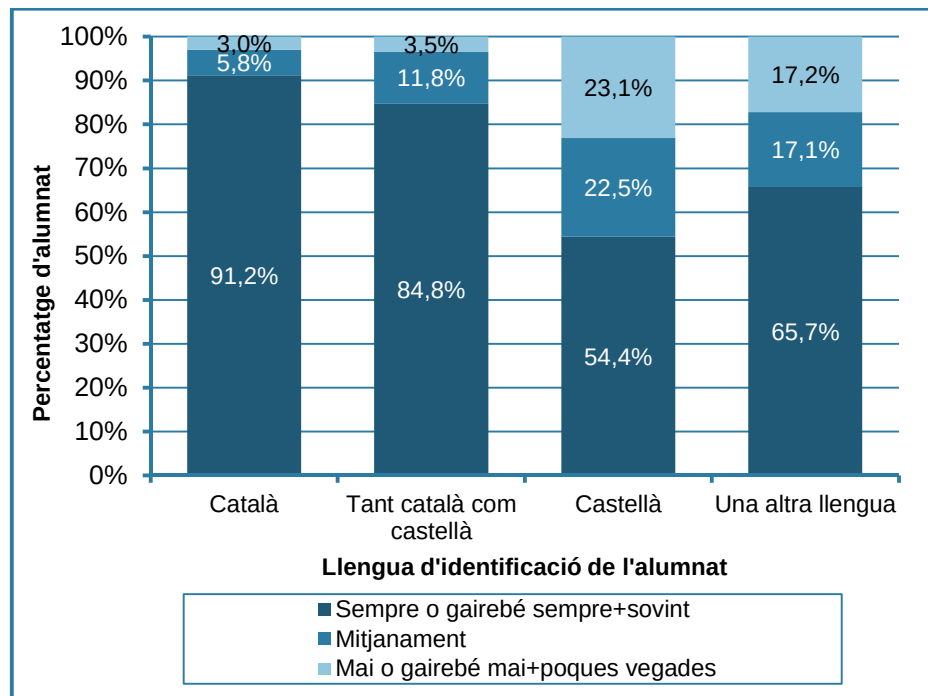
Juntament amb el nivell de complexitat dels centres, el lloc de naixement de l'alumnat també introdueix diferències estadísticament significatives en la freqüència d'ús del català a l'aula a l'hora de dirigir-se al professorat. Com és d'esperar, la majoria dels nascuts a Catalunya hi parla habitualment en català (78,4%). Entre els nascuts fora de Catalunya, l'ús del català està més estès entre els provinents de l'estranger que entre els nascuts en un altre lloc d'Espanya: tan sols el 18% dels nascuts a l'estranger fan un ús baix del català en tractar amb els seus docents, mentre que entre els nascuts a la resta de l'Estat el percentatge s'incrementa fins al 31%.

Gràfic 6.5. Ús del català de l'alumnat amb el professorat a l'aula. Resultats segons el lloc de naixement de l'alumnat (n=2.552)

En analitzar els resultats segons la llengua d'identificació de l'alumnat també s'observen pautes diferenciades en l'ús del català a l'aula. L'alumnat que se sent més proper al català utilitza aquesta llengua amb més freqüència a l'hora de parlar amb el professorat dins de l'aula: un elevat 91,2% ho fa regularment. A escassa distància es troba l'alumnat que té com a llengües d'identificació el català i el castellà indistintament (84,8%). L'alumnat que té com a llengua un idioma diferent del català i del castellà utilitza més el català a l'aula que l'alumnat que se sent més proper al castellà (65,7% enfront d'un 54,4% a les categories "sovint" i "sempre o gairebé sempre").

Gràfic 6.6. Ús del català de l'alumnat amb el professorat a l'aula. Resultats segons la llengua d'identificació de l'alumnat (n=2.552)

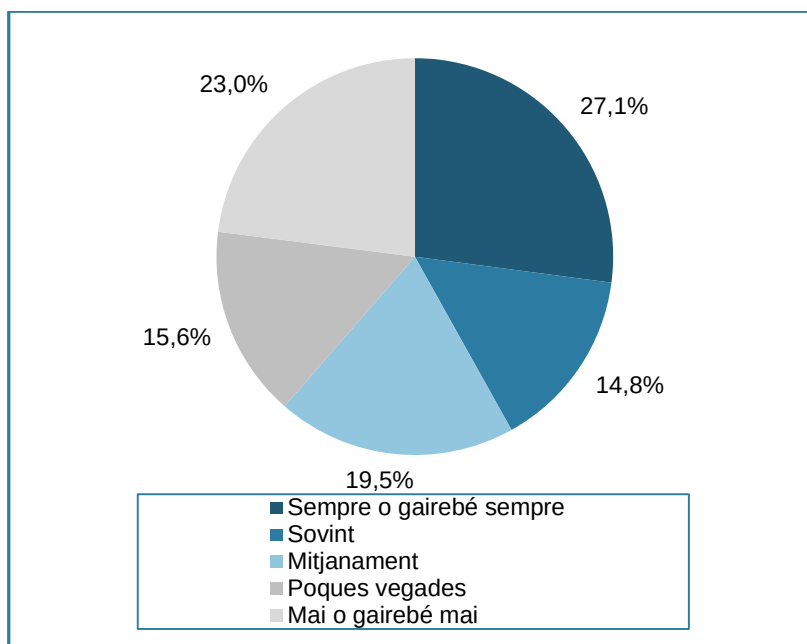
6.3. Llengua a l'hora de treballar en grup a classe

A continuació es descriuen els usos lingüístics de l'alumnat a l'hora de fer treballs en grup dins la classe. En aquest cas, no és possible comparar els resultats amb el qüestionari aplicat l'any 2006, perquè hi ha hagut un canvi en l'enunciat de la pregunta: el 2006 es demanava per la freqüència d'ús del català "quan fas un treball en grup dins la classe" i a l'edició de 2013 s'ha emprat una formulació més concreta: "quan fas activitats en grup amb altres companys dins la classe". El fet d'esmentar els companys al redactat de la pregunta pot haver influït l'alumnat a l'hora de respondre en un sentit o un altre i, per aquest motiu, no seria adequat establir comparacions entre les dades de 2006 i les de 2013.

Com mostra el gràfic 6.7, l'ús del català a l'hora de fer treballs en grup no és tan generalitzat com als altres contextos. El 27,1% l'utilitza sempre i el 14,8% ho fa sovint. Però hi ha un destacat 23,0% que no parla mai o gairebé mai en català quan fa un treball en grup a l'aula amb altres companys, que sumat a la categoria "poques vegades" representa un 38,6%.

Aquestes dades vénen a mostrar que, tot i trobar-se a l'entorn escolar, l'alumnat es comporta de manera diferent segons si la comunicació s'estableix amb el professorat o amb els companys. En aquest últim cas, la preeminència del català és menys contundent.

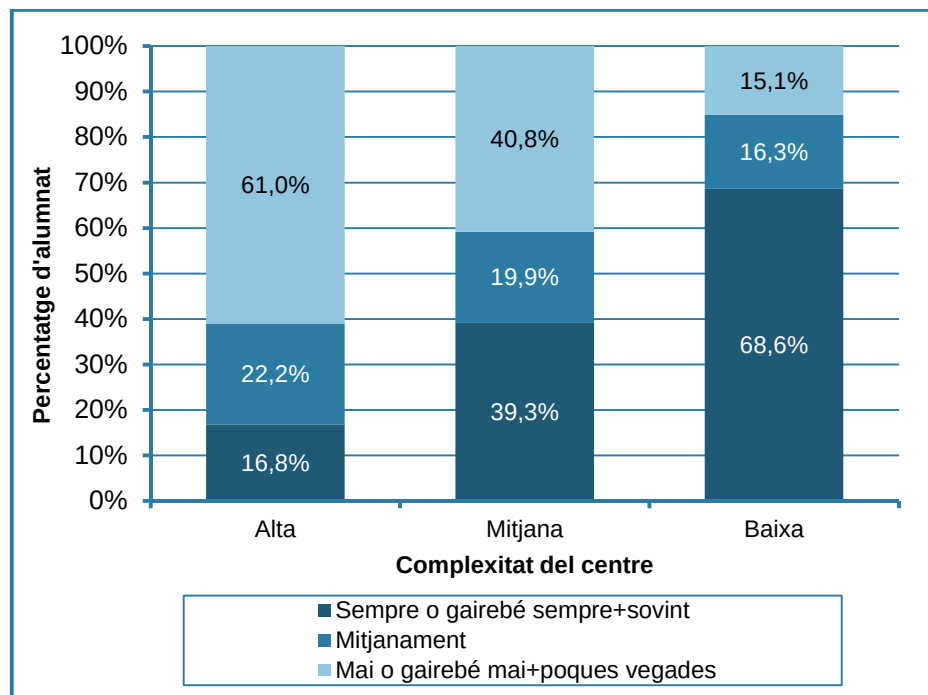
Gràfic 6.7. Fins a quin punt s'utilitza el català al teu entorn, quan fas activitats en grup amb altres companys dins la classe? (n=2.552)

El nivell de complexitat dels centres està fortament associat amb els usos lingüístics de l'alumnat a l'hora de fer treballs en grup. S'evidencia que als centres de complexitat alta el percentatge d'alumnat que utilitza habitualment el català és realment baix (16,8%) i que el percentatge va augmentant en entorns socioeconòmics més favorables.

Tot i que la pauta “a major complexitat del centre, menor ús de la llengua catalana” és comuna als tres ítems analitzats (llengua del professorat al grup-classe, llengua de l'alumnat amb el professorat dins l'aula i llengua en els treballs en grup), és a les activitats en grup on s'observen variacions més marcades entre centres de diferent perfil socioeconòmic.

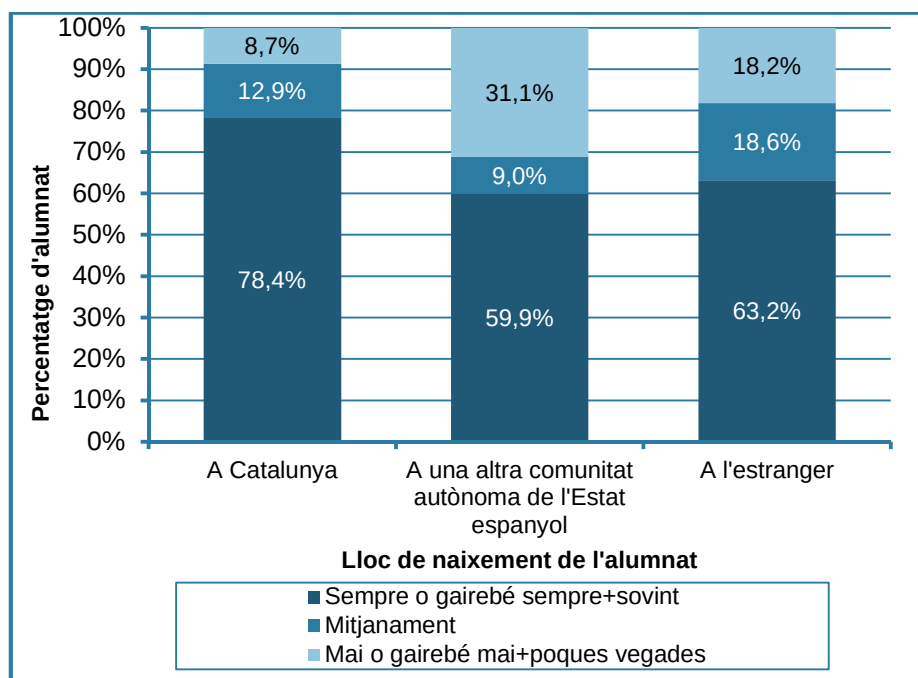
Gràfic 6.8. Ús del català a l'hora de treballar en grup a classe. Resultats segons el nivell de complexitat dels centres (n=2.552)

L'alumnat nascut a Catalunya utilitza més el català per parlar amb els companys que l'alumnat d'altres procedències. El 45,1% d'aquests alumnes es comuniquen sovint, sempre o gairebé sempre en català quan estan fent un treball en grup amb els companys dins la classe, xifra lleugerament superior a la del conjunt de la mostra (41,9%).

Tan sols el 32,2% dels nascuts en un altre lloc de l'Estat espanyol utilitza el català de manera habitual quan fa treballs en grup i entre l'alumnat nascut a l'estranger la xifra és encara més baixa (27,4%). De fet, entre els qui van néixer fora de Catalunya el grup majoritari és "poques vegades i mai o gairebé mai", que representa en ambdós casos més del 50% de l'alumnat.¹⁵

Gràfic 6.9. Ús del català a l'hora de treballar en grup a classe. Resultats segons el lloc de naixement de l'alumnat (n=2.552)

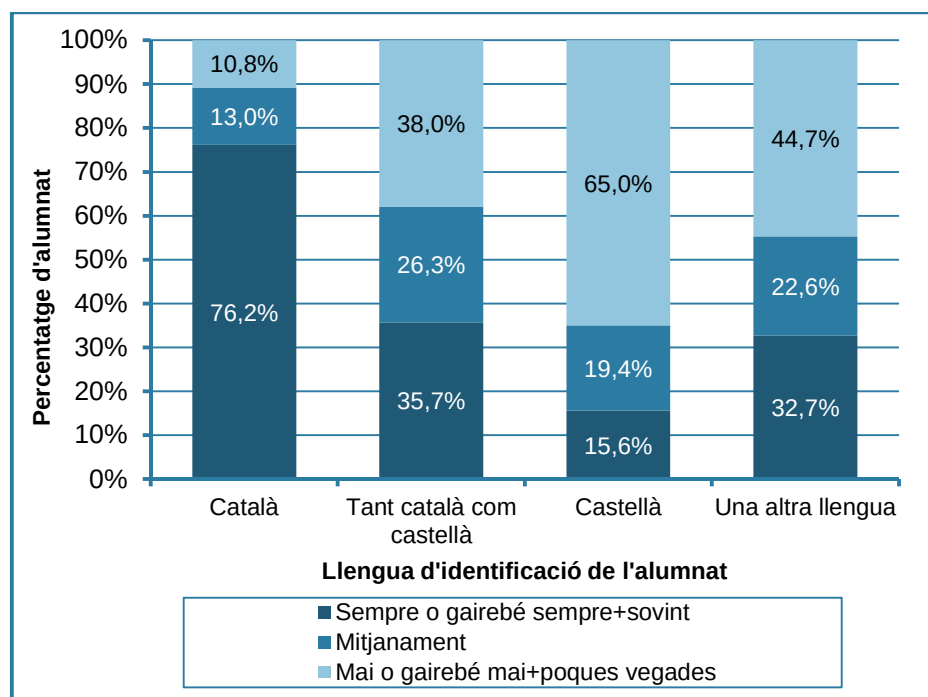

¹⁵ Els resultats corresponents als nascuts en un altre lloc de l'Estat espanyol s'han d'interpretar amb cautela a causa del baix nombre d'alumnes que hi ha en aquesta categoria.

L'alumnat que té com a llengua d'identificació el català utilitza aquest idioma amb major freqüència que la resta quan es tracta de fer treballs en grup amb altres companys. 3 de cada 4 ho fan sovint, sempre o gairebé sempre, a gran distància dels altres col·lectius: tan sols el 35,7% de l'alumnat que té com a llengües d'identificació el català i el castellà parla majoritàriament en català quan fa treballs en grup. Aquesta pauta contrasta amb l'observada quan l'alumnat parla amb el professorat dins l'aula, on l'alumnat que es considera més proper al català i el que té com a llengües d'identificació el català i el castellà mostraven uns resultats molt equilibrats.

L'alumnat que se sent més proper al castellà és el que menys utilitza el català per dirigir-se als companys en aquest context (el 15,6% ho fa habitualment), per darrere d'aquells que s'identifiquen amb una llengua diferent del català i el castellà (32,7%).

Gràfic 6.10. Llengua a l'hora de treballar en grup a classe. Resultats segons la llengua d'identificació de l'alumnat (n=2.552)

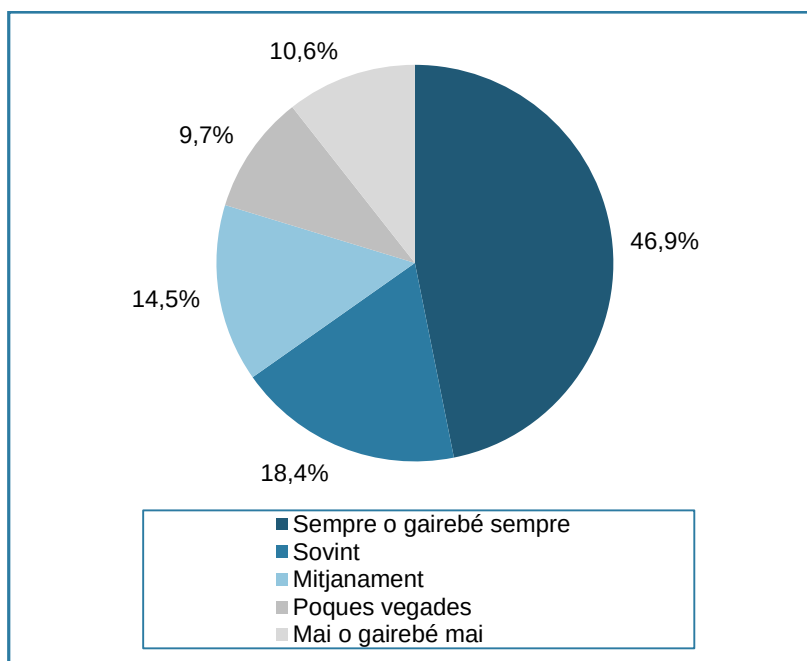
6.4. Llengua de l'alumnat amb el professorat fora de la classe

A continuació s'analitzen els usos lingüístics de l'alumnat amb el professorat fora de l'aula. En aquest context, la majoria d'alumnes utilitzen regularment el català (65,3%) i, concretament, el 46,9% ho fa sempre.

Aquests resultats pràcticament coincideixen amb els del qüestionari aplicat l'any 2006. El canvi es dona, però, en comparar la llengua parlada amb el professorat dins i fora de la classe. Si bé a l'edició de 2006 l'ús del català en ambdós contextos era molt similar (el 65% parlaven habitualment al professorat en català dins i fora de l'aula), l'any 2013 hi ha una certa disparitat. Mentre que el percentatge d'alumnes que parlen regularment en català amb el professorat dins l'aula ha augmentat 10 punts (del 65% al 75,3%), l'ús del català fora de l'aula s'ha mantingut estable entorn del 65%.

Les dades anteriors evidencien que en els darrers anys l'ús del català ha experimentat un avenç significatiu en els centres, tot i que l'evolució positiva es dona sobretot en el contextos comunicatius més acadèmics (durant les classes), mentre que fora de l'aula la llengua catalana es combina amb l'ús de la llengua castellana i d'altres llengües.

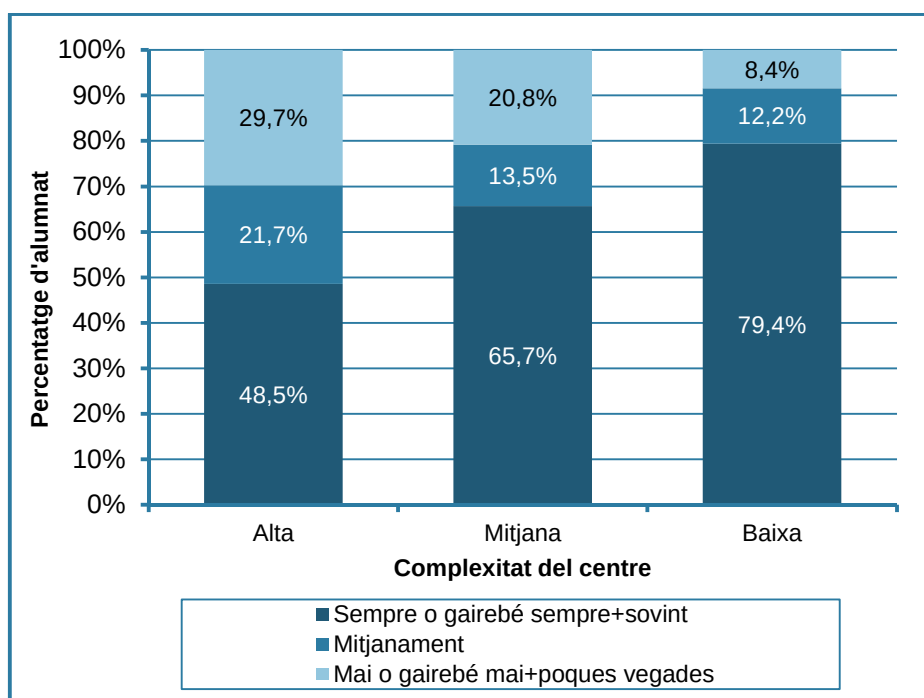
Gràfic 6.11. Fins a quin punt s'utilitza el català al teu entorn, quan parles amb el professorat fora de la classe? (n=2.552)

L'ús del català amb el professorat fora de l'aula varia considerablement en funció del nivell de complexitat del centre. Als centres situats en entorns socioeconòmics més desfavorables, el percentatge d'alumnes que acostumen a parlar en català amb el professorat fora de l'horari de classe és 16,8 punts inferior a la dada global. Paral·lelament, hi ha prop d'un 30% que es comunica poc o gens en aquesta llengua.

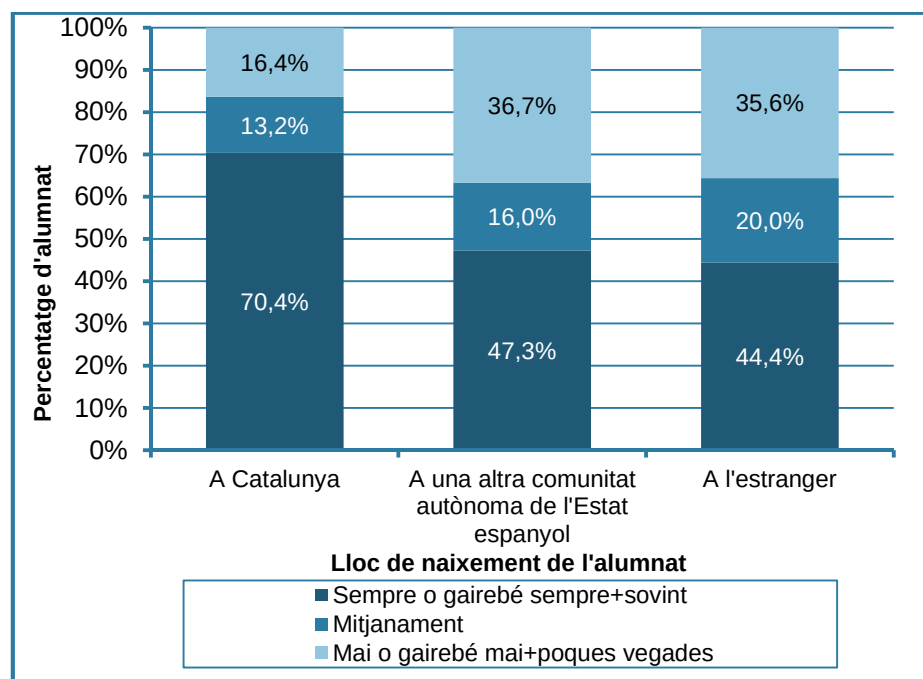
Als centres de complexitat mitjana, el col·lectiu que utilitza habitualment el català representa el 65,7%, i és als centres de complexitat baixa on l'ús d'aquesta llengua està més estès a l'hora de dirigir-se al professorat fora de l'aula (el 79,4% l'utilitza regularment). En aquest últim tipus de centres tan sols el 8,4% declara utilitzar poc o gens el català. És a dir, fins i tot en un àmbit que no és estrictament acadèmic, els centres situats en entorns socioeconòmics més favorables presenten un nivell molt elevat d'ús de la llengua catalana entre l'alumnat.

Gràfic 6.12. Ús del català de l'alumnat amb el professorat fora de la classe. Resultats segons el nivell de complexitat dels centres (n=2.552)

El lloc de naixement presenta també una associació estadísticament significativa amb la llengua emprada a l'hora de dirigir-se al professorat fora de classe. L'alumnat nascut a Catalunya és el que més utilitza el català en aquest context: el 70,4% s'ubica a les categories "sovint" i "sempre o gairebé sempre". En els altres col·lectius, l'alumnat es troba més repartit en les diferents opcions: al voltant del 45% parla habitualment en català, però hi ha un 35% que no sol utilitzar aquesta llengua per adreçar-se al professorat fora de la classe. No hi ha diferències remarcables entre els resultats de l'alumnat nascut en un altre lloc de l'Estat espanyol i de l'alumnat nascut a l'estranger.

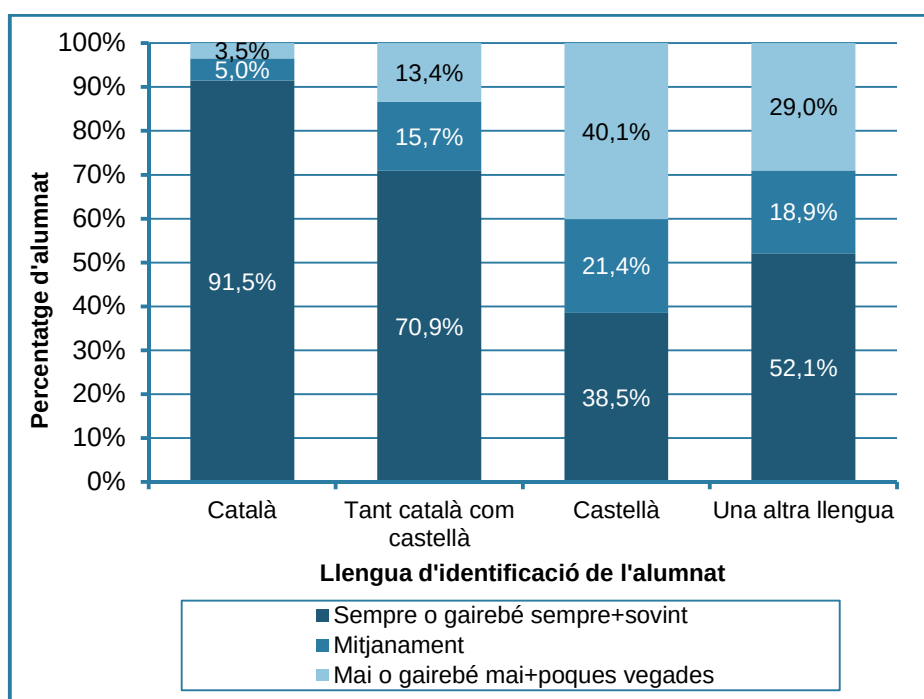
Gràfic 6.13. Ús del català de l'alumnat amb el professorat fora de la classe. Resultats segons el lloc de naixement de l'alumnat (n=2.552)

Si el lloc de naixement ja introduïa diferències remarcables en l'ús del català, la llengua d'identificació de l'alumnat podria ser un factor encara més determinant. D'aquesta manera, entre l'alumnat que assenyalava al català com a llengua d'identificació, la gran majoria utilitza aquesta llengua per parlar amb el professorat fora de l'aula (91,5%). En el cas dels qui s'identifiquen amb el català i el castellà indistintament, el percentatge és del 70,9%, percentatge que per a la resta de col·lectius decau significativament.

Un cop més, destaca el fet que l'alumnat amb una llengua d'identificació diferent de les dues cooficials utilitza el català amb més freqüència que l'alumnat que té el castellà com a llengua d'identificació (52,1% enfront d'un 38,5% a les categories "sovint i sempre o gairebé sempre"). De fet, en aquest darrer grup el percentatge d'alumnat que utilitza poques vegades o mai el català (40,1%) supera la proporció d'alumnes que l'utilitzen habitualment per parlar amb el professorat fora de l'aula.

Gràfic 6.14. Llengua de l'alumnat amb el professorat fora de la classe. Resultats segons la llengua d'identificació de l'alumnat (n=2.552)

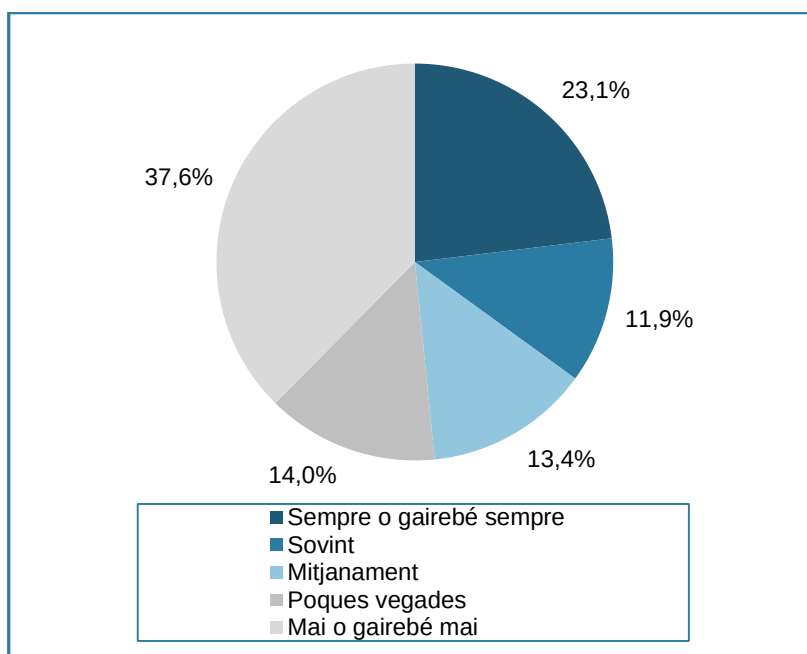

6.5. Llengua de l'alumnat amb els companys fora de la classe

D'entre els diversos ítems inclosos al qüestionari per conèixer l'ús del català en el context escolar, el referit a la llengua amb els companys fora de classe és el que mostra un ús menys generalitzat del català. El 35% de l'alumnat parla sovint, sempre o gairebé sempre en català amb els companys fora de la classe, una xifra clarament inferior a la d'aquells que no solen utilitzar el català en aquesta situació (51,6%).

Aquestes dades vindrien a confirmar la pauta observada en els apartats anteriors: la freqüència d'ús del català varia segons si la comunicació és entre l'alumnat i el professorat en un context lectiu o si, per contra, la interacció es dona fora de l'aula i/o amb els companys en comptes del professorat. En el primer cas, el català és la llengua de comunicació preferent, mentre que en els altres àmbits aquesta llengua no es troba tan consolidada.

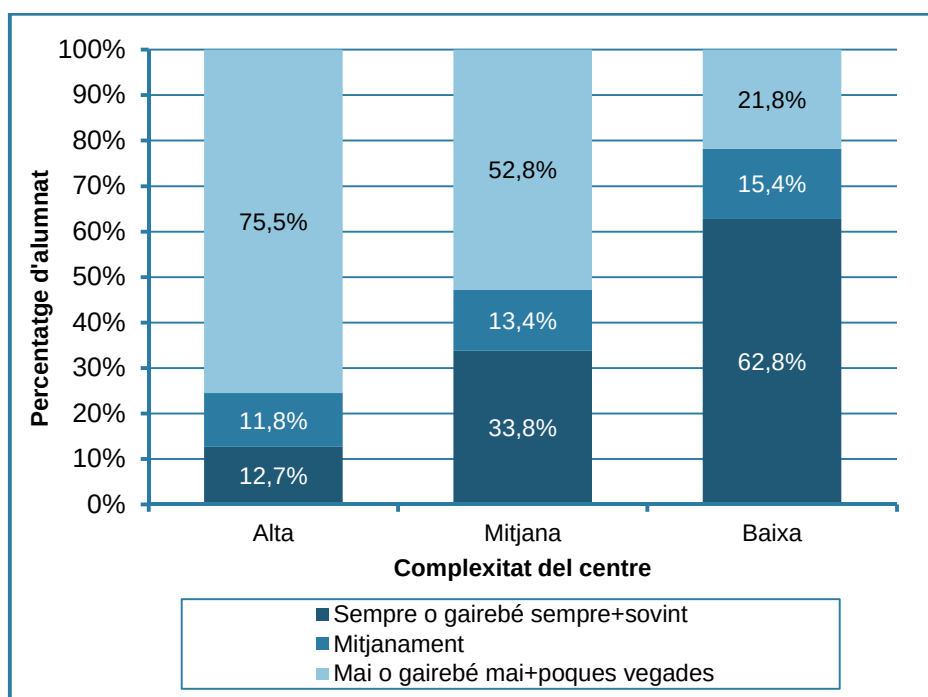
Gràfic 6.15. Fins a quin punt s'utilitza el català al teu entorn, quan parles amb els companys fora de la classe? (n=2.552)

Com succeïa amb la llengua utilitzada en les activitats de grup, en segmentar els resultats s'observen diferències considerables en la freqüència d'ús del català segons el nivell de complexitat dels centres.

Els centres d'entorns socioeconòmics més favorables són els únics en què la major part de l'alumnat utilitza preferentment el català quan parla amb els companys fora de classe (el 62,8% ho fa sempre o gairebé sempre o sovint). Als centres de complexitat mitjana s'inverteix ja aquesta tendència: només 1 de cada 3 alumnes parla habitualment en català i més de la meitat (52,8%) ho fa poques vegades o mai. En canvi, és als entorns socioeconòmics més desfavorables on el català té una presència menor: aquells que afirmen utilitzar-lo regularment en les converses amb els companys representen un baix 12,7%.

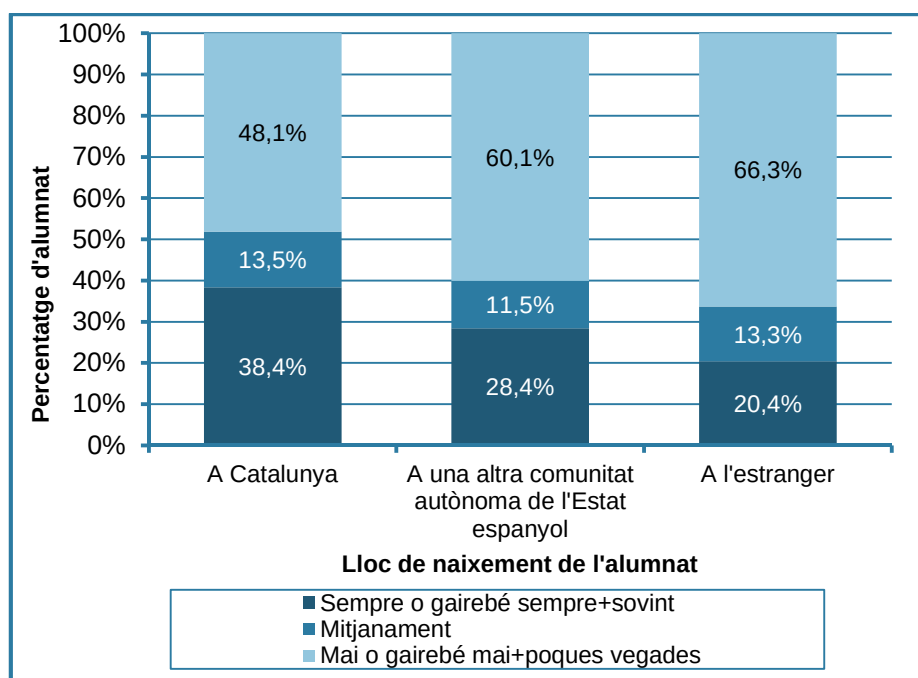
Gràfic 6.16. Ús del català de l'alumnat amb els companys fora de la classe. Resultats segons el nivell de complexitat dels centres (n=2.552)

El lloc de naixement mostra també una associació estadísticament significativa amb la llengua emprada en la interacció amb els companys, tot i que en aquest cas les diferències entre col·lectius són menors que les observades entre centres de diferent complexitat.

El 38,4% dels nascuts a Catalunya fa un ús habitual del català amb els companys fora de classe, 3,4 punts per sobre de la dada global. Entre els procedents d'un altre lloc de l'Estat espanyol, les categories "sempre o gairebé sempre i sovint" representen el 28,4%, per davant dels nascuts a l'estranger (20,4%).

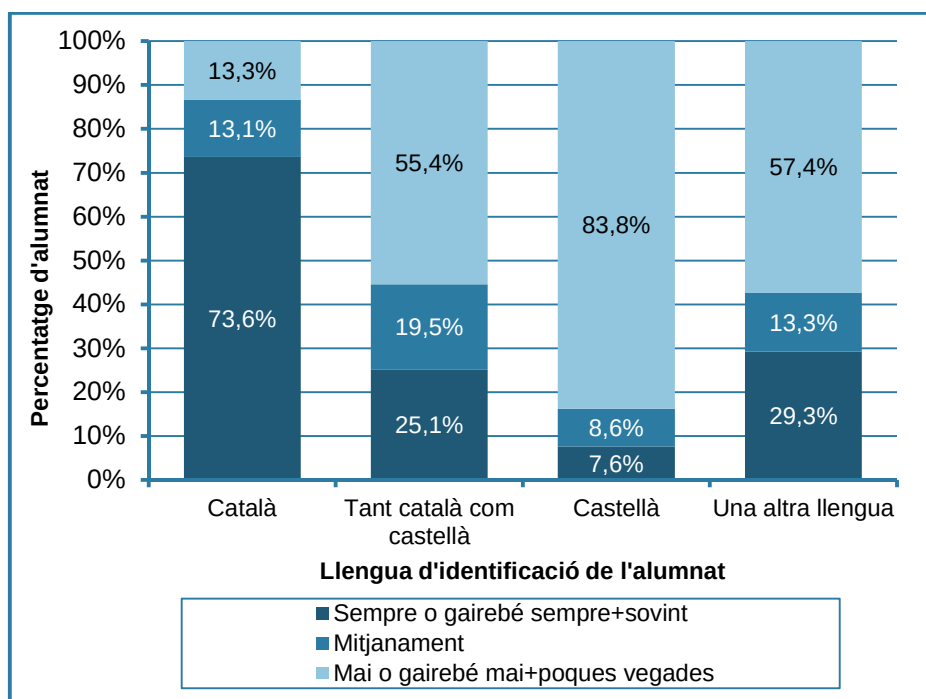
Gràfic 6.17. Ús del català de l'alumnat amb els companys fora de la classe. Resultats segons el lloc de naixement de l'alumnat (n=2.552)

L'ús del català amb els companys fora de classe varia en funció de la llengua d'identificació. L'anàlisi dels resultats encreuant ambdues variables mostra unes pautes ben diferenciades. D'una banda, l'alumnat que se sent proper al català es comunica habitualment en aquesta llengua (el 73,6% es troba ubicat a la categoria "sempre o gairebé sempre i sovint").

En canvi, la resta tendeix a utilitzar poc el català amb els companys fora de l'aula, amb percentatges inferiors al 30%, fins i tot en el cas d'aquells que tenen com a llengües d'identificació el català i el castellà. Així, si el 29,7% de l'alumnat que s'identifica amb "una altra llengua" parla freqüentment en català amb els companys, la xifra es redueix fins al 25,1% entre els que se senten propers al català i al castellà. Amb tot, el col·lectiu que fa un ús més restringit del català amb els companys és el de l'alumnat que s'identifica amb el castellà, on els usuaris habituals de català representen tan sols el 7,6%.

Gràfic 6.18. Llengua de l'alumnat amb els companys fora de la classe. Resultats segons la llengua d'identificació de l'alumnat (n=2.552)

6.6. Síntesi

En aquest capítol s'ha analitzat fins a quin punt els alumnes de quart d'ESO fan un ús habitual del català en diferents situacions, totes elles en el context escolar. Les respostes donades pels enquestats posen de manifest que hi ha pautes diferenciades segons les persones amb qui s'estableix la comunicació (alumnat, professorat i companys) i l'escenari en què es desenvolupa (a classe o fora de l'aula).

La situació en què el professorat s'adreça al conjunt del grup és aquella en què el català es troba més consolidat. Les opcions de resposta que reflecteixen un ús habitual d'aquesta llengua apleguen més del 80% dels casos. En comparació amb el qüestionari aplicat l'any 2006 s'observa un avenç considerable, centrat en els que utilitzen "sovint" el català per parlar amb l'alumnat.

Quan és l'alumne qui es dirigeix al professorat, la freqüència d'ús és lleugerament menor, però es manté en proporcions elevades (3 de cada 4 alumnes parlen regularment en català en aquesta situació). A més, decau el percentatge d'alumnes que no utilitzen mai el català en comparació amb l'any 2006, fet que permet descartar la presència de diferents comunitats lingüístiques en el context de l'aula.

Malgrat trobar-se també en l'àmbit acadèmic, els usos lingüístics de l'alumnat varien a l'hora de fer activitats en grup amb altres companys. Prop del 40% afirma que hi parla poques vegades, mai o gairebé mai en català, percentatge que iguala pràcticament el d'usuaris habituals.

Fora de l'horari lectiu, l'ús del català per parlar amb el professorat mostra un alt grau de consolidació, tot i que és lleugerament inferior a l'observat entre l'alumnat i el professorat dins de l'aula. L'ús del català en ambdós contextos no ha seguit una evolució paral·lela: ha avançat en el context de l'aula, però s'ha mantingut estable en la comunicació fora de classe.

Finalment, la comunicació entre els alumnes fora de classe és l'àmbit amb una menor presència del català. El 35% de l'alumnat l'utilitza de manera habitual, per sota dels que el parlen poques vegades, mai o gairebé mai, que representen més del 50%.

7. ACTIVITATS I LLENGUA FORA DEL CONTEXT ESCOLAR

Aquest capítol se centra en les activitats de l'alumnat fora del context escolar. Concretament, s'analitza la freqüència de lectura de revistes, còmics, llibres i diaris, així com el temps dedicat a mirar la televisió i a les xarxes socials. També s'estudia la participació de l'alumnat en determinades activitats fora de l'horari lectiu: classes de música o dansa, teatre, esports i associacions.

A més dels aspectes relacionats amb el grau de participació o la freqüència amb què es fa una activitat, és interessant conèixer la llengua més utilitzada en les activitats que es fan fora de classe, en la mesura que poden representar una part important del dia a dia de l'alumnat de quart d'ESO. En aquest sentit, s'estudia també la llengua que parlen els alumnes amb les amistats de fora del centre, tant a nivell global com segmentant els resultats en funció de variables que poden ajudar a interpretar millor les dades.

7.1. Freqüència de lectura

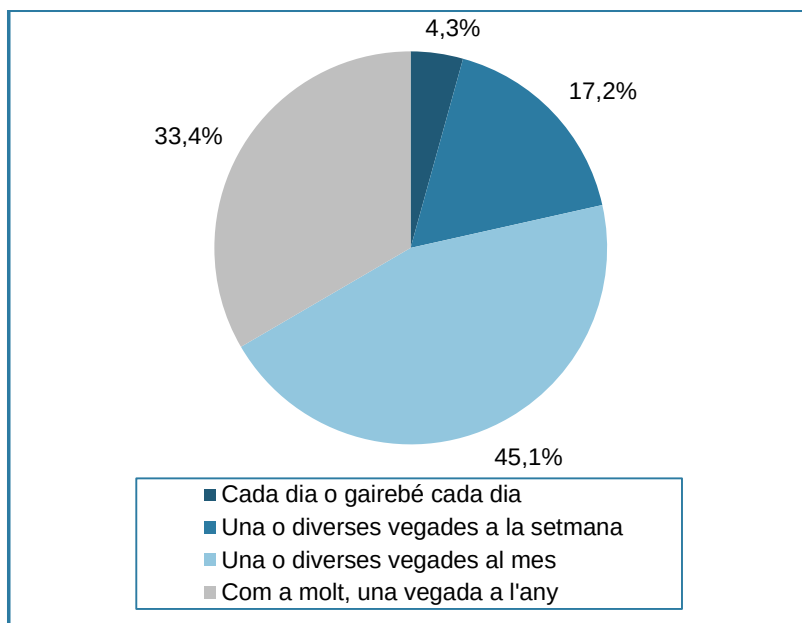
Els gràfics que es presenten a continuació mostren que, més enllà de les lectures obligatòries del centre, l'alumnat de quart d'ESO no acostuma a llegir assíduament, tot i que hi ha diferències segons el suport utilitzat en la lectura.

Tan sols el 21,5% de l'alumnat llegeix revistes com a mínim una vegada a la setmana.¹⁶ En canvi, el 33,4% restant no n'és lector assidu. Els còmics atrauen un percentatge encara més baix d'alumnes: el 10% en consumeix alguna vegada a la setmana, però 3 de cada 4 alumnes ho fan com a molt una vegada a l'any. La freqüència de lectura de llibres és més alta que en d'altres suports, tot i que la majoria de l'alumnat tampoc no n'és lector habitual. L'alumnat es reparteix de manera equilibrada en tres grups: el 31,3% llegeix llibres com a mínim una vegada a la setmana, el 32,2% sol llegir aproximadament una vegada al mes i un altre 36,5% no acostuma a llegir llibres en el temps de lleure.

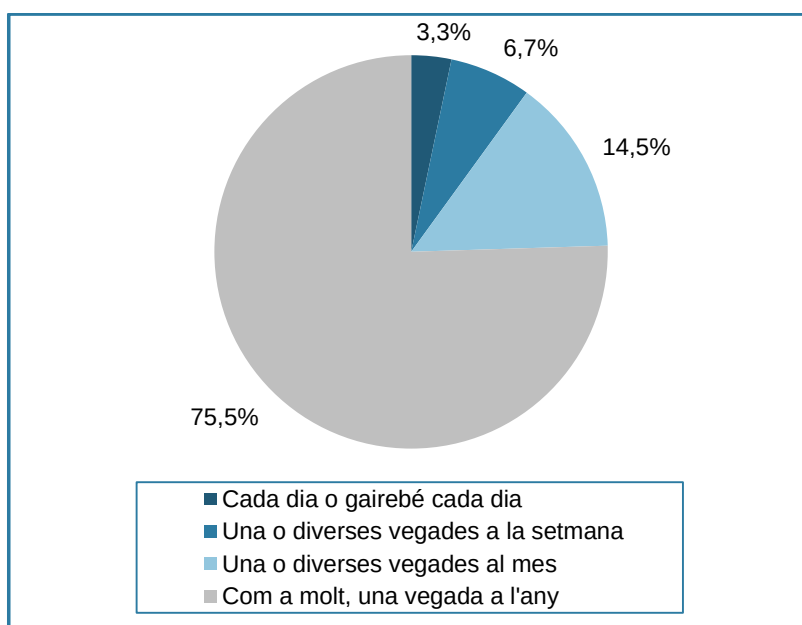
El temps de lectura de diaris s'ha mesurat en tres categories: més de la meitat dels alumnes (53,8%) afirma que no llegeix diaris d'informació general mai o gairebé mai. El 39,5% se situa a la categoria intermèdia "algunes vegades a la setmana" i només el 6,7% llegeix diaris cada dia o gairebé cada dia.

¹⁶ Suma de les categories "cada dia o gairebé cada dia" i "una o diverses vegades a la setmana".

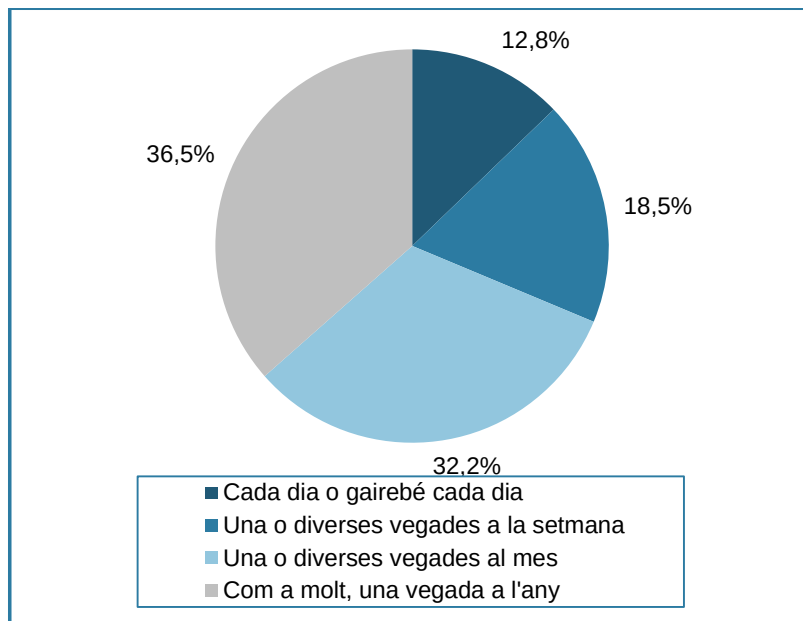
Gràfic 7.1. A part de les lectures obligatòries del centre, amb quina freqüència llegeixes revistes? (n=2.552)

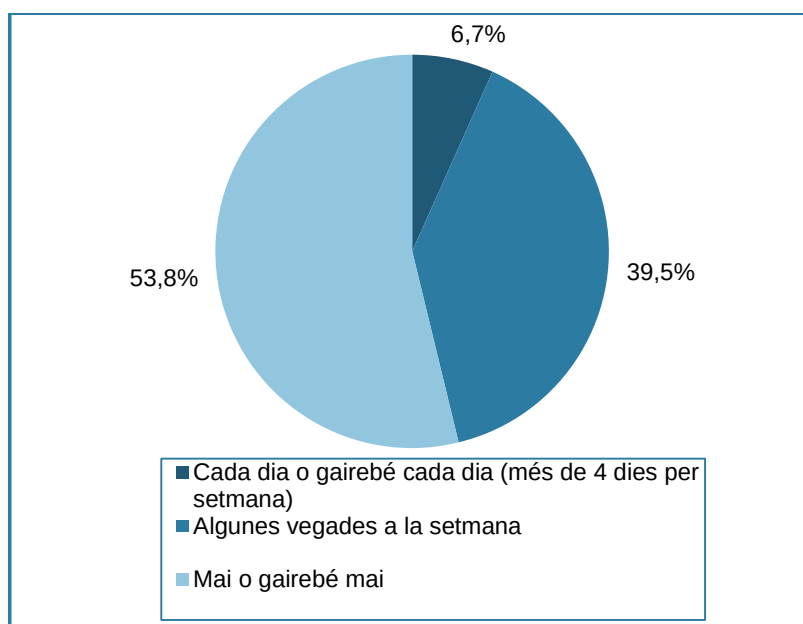
Gràfic 7.2. A part de les lectures obligatòries del centre, amb quina freqüència llegeixes còmics? (n=2.552)

Gràfic 7.3. A part de les lectures obligatòries del centre, amb quina freqüència llegeixes llibres? (n=2.552)

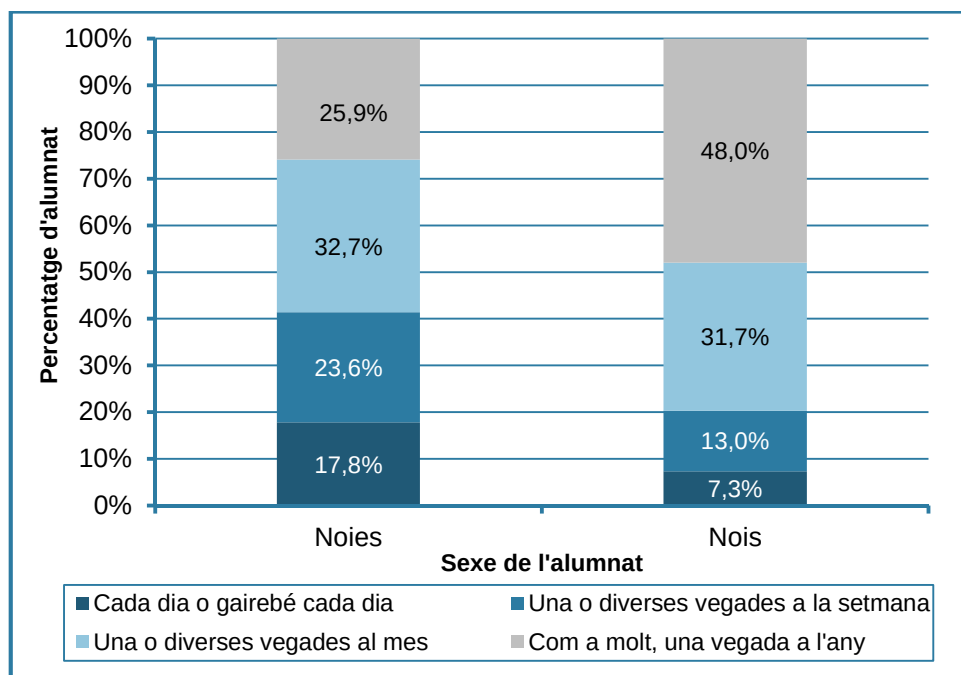

Gràfic 7.4. A part de les lectures obligatòries del centre, amb quina freqüència llegeixes diaris? (n=2.552)

En segmentar els resultats de la pregunta "freqüència de lectura de llibres", s'observa que les noies dediquen més temps a la lectura fora de l'horari de classe que no pas els nois. El 41,4% de les noies acostuma a llegir llibres com a mínim una vegada a la setmana i només el 25,9% mostra una baixa freqüència de lectura. Entre els nois, el percentatge de lectors assidus és considerablement inferior (20,3%). En canvi, prop del 50% afirma que només llegeix llibres com a màxim una vegada a l'any.

Gràfic 7.5. Frequència de lectura de llibres. Resultats segons el sexe de l'alumnat (n=2.552)

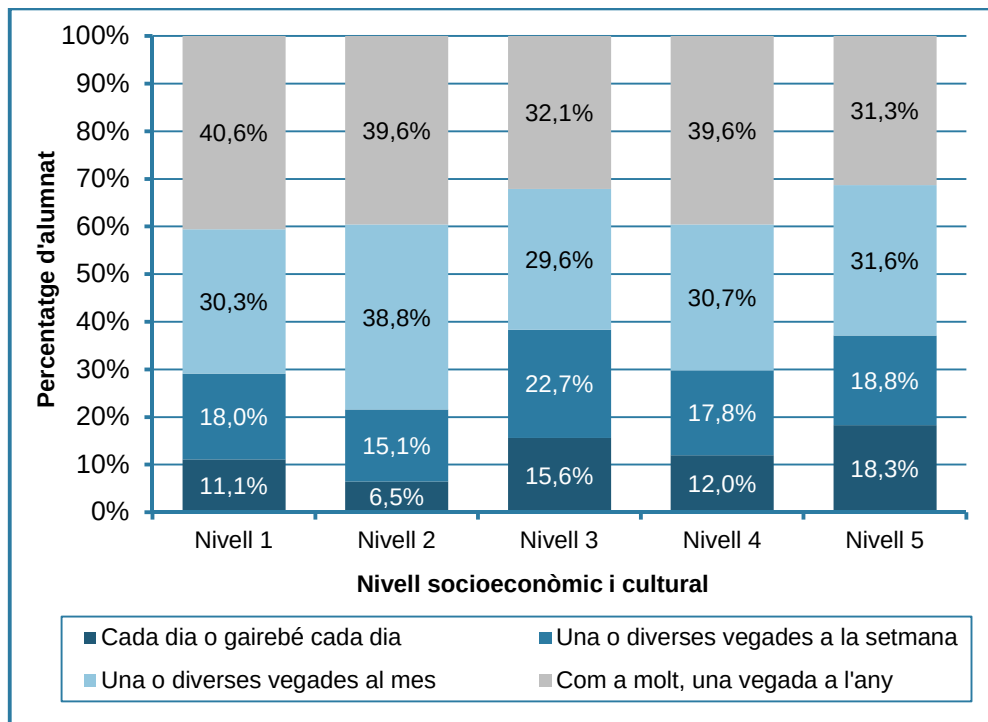
A diferència del que s'observava en altres preguntes del qüestionari, el nivell socioeconòmic i cultural familiar no presenta una associació clara amb la freqüència de lectura de llibres.¹⁷ L'alumnat de nivell 4 és el que presenta uns resultats més similars a les dades globals: hi ha un 29,8% de lectors assidus enfront d'un 39,6% que llegeix, com a molt, una vegada a l'any.

D'altra banda, l'alumnat ubicat al nivell 5 és el que llegeix amb major freqüència (el 37,1% ho fa, com a mínim, una vegada a la setmana) i el de nivell 2 és el que acostuma a fer-ho amb menys assiduitat (21,6%). En qualsevol cas, no hi ha grans diferències en els hàbits de lectura de l'alumnat segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar.

Cal apuntar que el fet d'haver recollit la freqüència de lectura amb una escala temporal dóna més validesa a aquests resultats, en contrast amb les escales subjectives (del tipus "gens-poc-bastant-molt"), en què hi ha el risc que cada persona interpreti de manera diferent el significat de "bastant" o de "molt".

¹⁷ Els cinc nivells classificatoris van de menor a major nivell socioeconòmic i cultural.

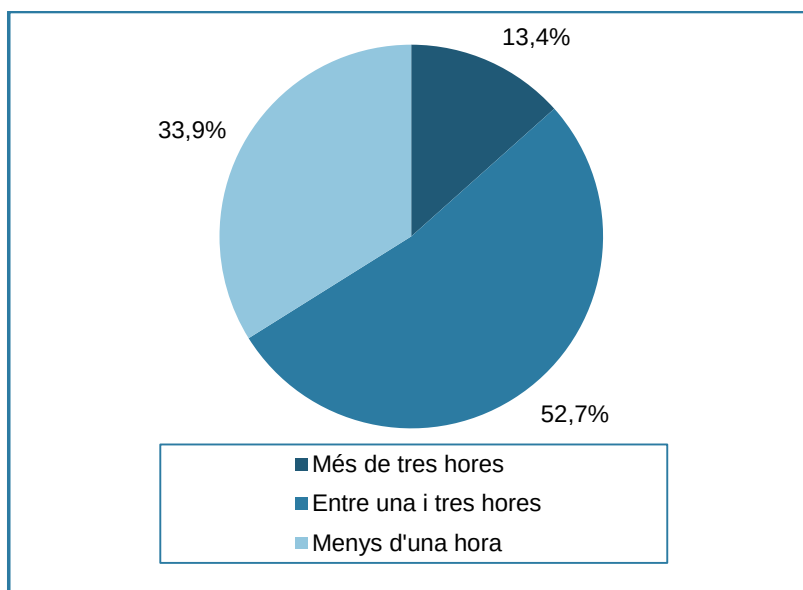
Gràfic 7.6. Freqüència de lectura de llibres. Resultats segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar (n=2.552)

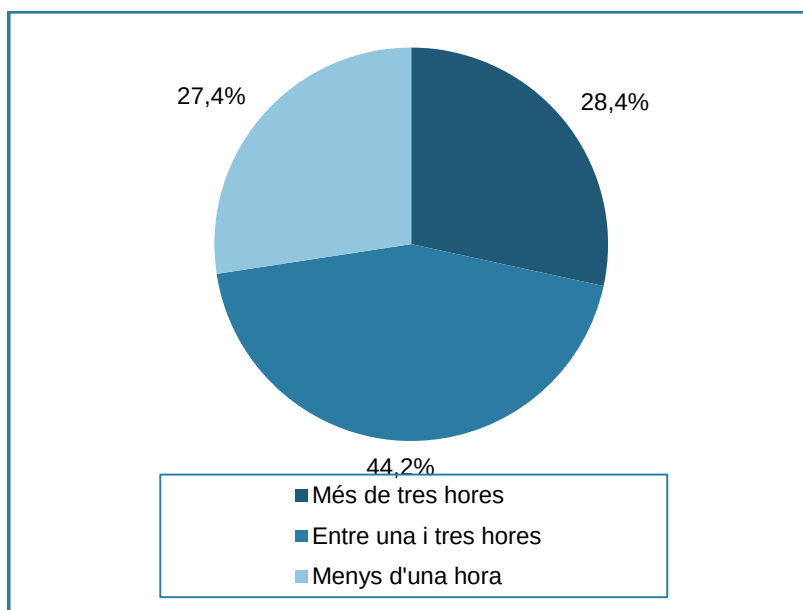
7.2. Temps dedicat a la televisió i a les xarxes socials

La televisió i les xarxes socials són molt presents al dia a dia de l'alumnat de quart d'ESO. La majoria dedica entre una i tres hores a mirar la televisió (52,7%), mentre que un 33,9% hi inverteix menys d'una hora i el 13,4% passa més de tres hores diàries davant el televisor. En temps dedicat a les xarxes socials és encara més alt. Tot i que l'opció majoritària segueix sent "entre una i tres hores" (44,2%), el percentatge d'usuaris assidus s'incrementa fins al 28,4%. Destaca que tan sols el 27,9% d'alumnat interactua a les xarxes socials menys d'una hora diària.

Gràfic 7.7. Quant temps dediques cada dia a mirar la televisió? (n=2.552)

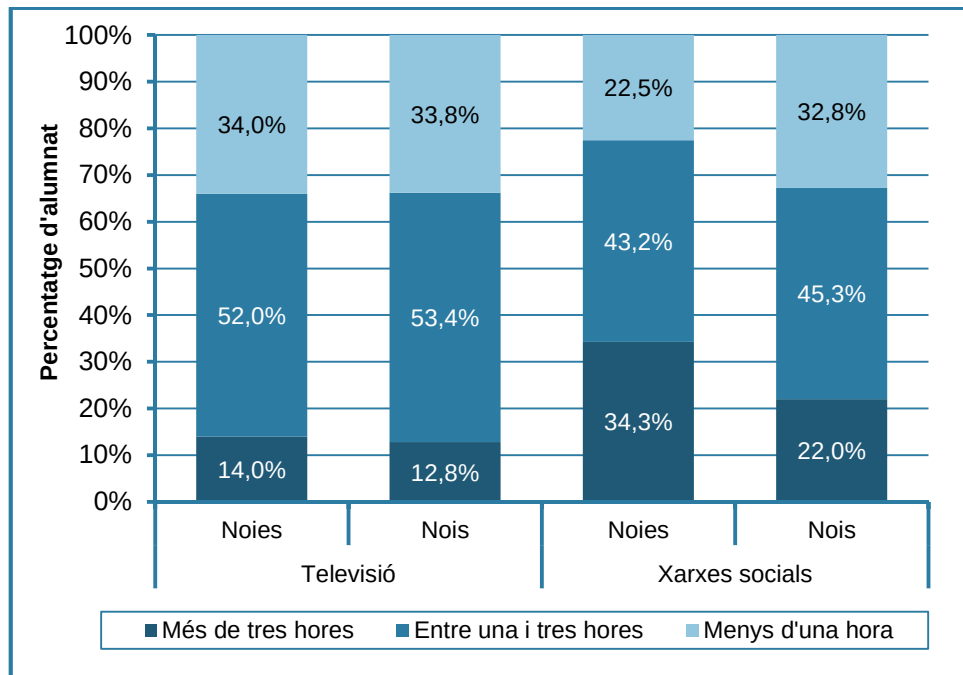

Gràfic 7.8. Quant temps dediques cada dia a les xarxes socials? (n=2.552)

No hi ha diferències remarcables entre nois i noies en el temps dedicat a mirar la televisió. El percentatge d'alumnes ubicats a les diferents categories presenta variacions molt petites, que no arriben a dos punts. En el cas de les xarxes socials, en canvi, el sexe sí que introdueix diferències estadísticament significatives. Les noies dediquen més temps que els nois a interactuar a les xarxes socials: un elevat 34,3% hi inverteix més de tres hores, xifra que és 12,3 punts inferior en el cas dels nois.

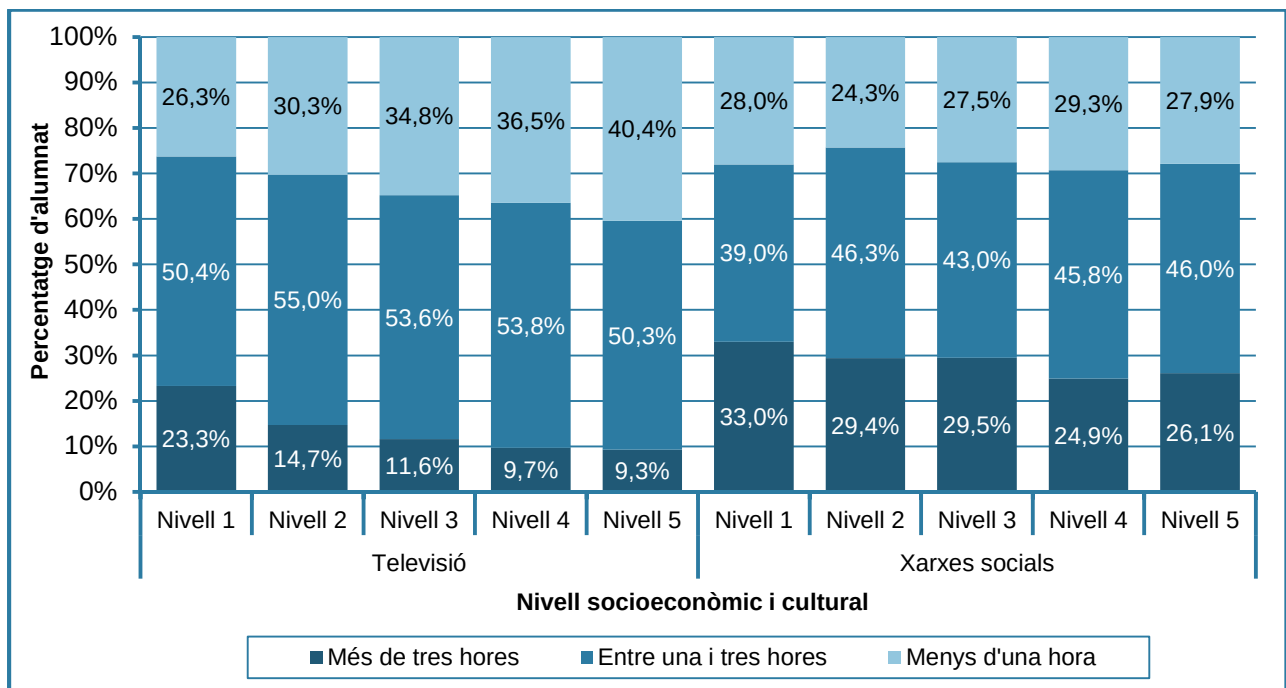
Gràfic 7.9. Temps dedicat a la televisió i a les xarxes socials. Resultats segons el sexe de l'alumnat (n=2.552)

El nivell socioeconòmic i cultural familiar tampoc no presenta una associació estadísticament significativa amb el temps dedicat a la televisió i a les xarxes socials. Amb independència que l'alumnat vingui d'un entorn més o menys benestant, el nombre d'hores dedicades a aquestes activitats és pràcticament el mateix.

Les úniques diferències remarcables es produeixen en el cas de la televisió, entre l'alumnat de nivell socioeconòmic més baix (que dedica més temps a aquesta activitat) i la resta. L'ús de les xarxes socials està igualment estès entre tots els alumnes, amb independència que procedeixin de famílies més o menys benestants.

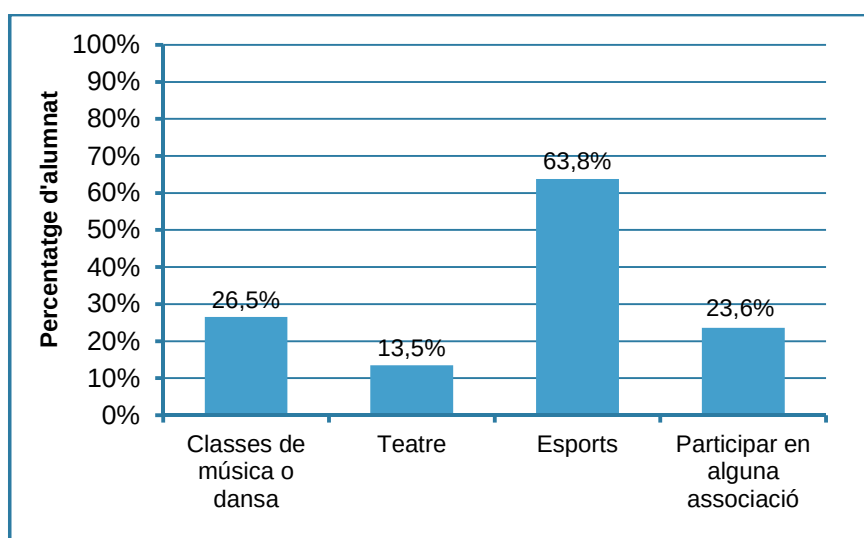
Gràfic 7.10. Temps dedicat a la televisió i a les xarxes socials. Resultats segons el nivell socioeconòmic i cultural (n=2.552)

7.3. Participació en diferents activitats fora de l'horari lectiu

El 63,8% de l'alumnat de quart d'ESO practica algun tipus d'esport fora de l'horari lectiu. Les altres activitats mostren una participació força més baixa: el 26,5% de l'alumnat assisteix a classes de música o dansa, el 23,6% col·labora en alguna associació i, per últim, el 13,5% fa teatre fora de l'horari lectiu.¹⁸

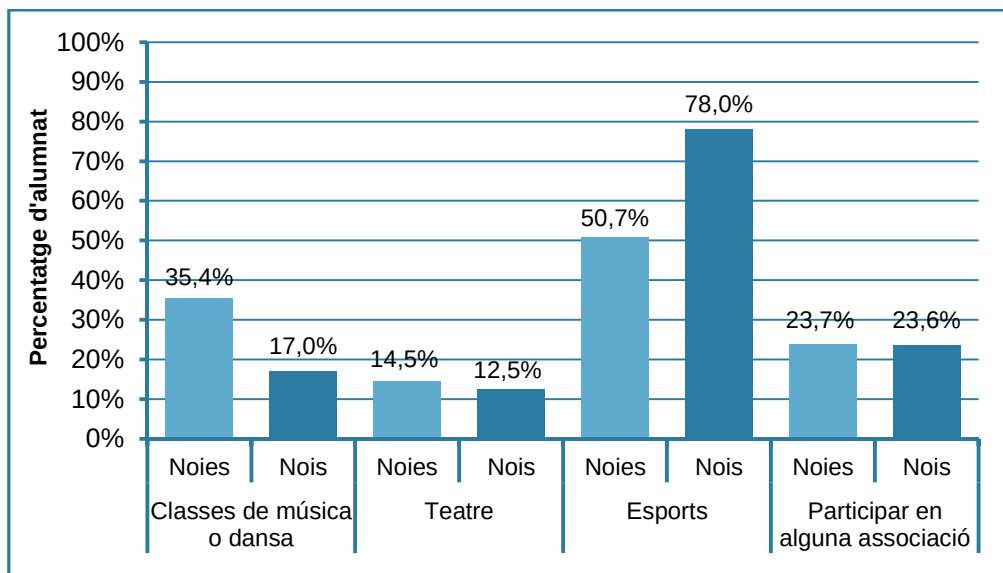
Gràfic 7.11. Participes en alguna d'aquestes activitats fora de l'horari de classe? (n=2.552)

¹⁸ Els percentatges sumen més del 100% perquè hi havia la possibilitat de marcar més d'una activitat.

Per sexes, els nois practiquen més esport que les noies (el 78,0% enfront del 50,7%). En canvi, hi ha un percentatge més alt de noies que assisteixen a classes de música o dansa (35,4% davant del 17% entre els nois). No s'observen diferències remarcables en el percentatge de nois i noies que fan teatre i que participen en alguna associació.

Gràfic 7.12. Participació en diferents activitats fora de l'horari de classe. Resultats segons el sexe de l'alumnat (n=2.552)

7.4. Llengua de lectura (revistes, còmics, llibres i diaris d'informació general)

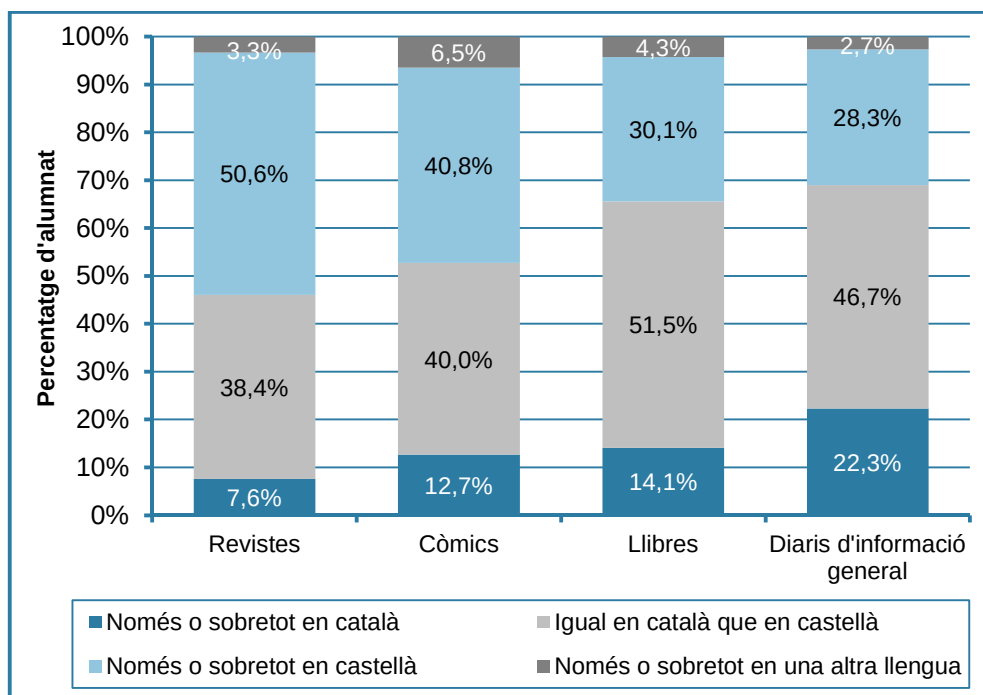
La llengua de lectura varia lleugerament en funció del suport pel qual es pregunta, malgrat que les opcions majoritàries són sempre "igual en català que en castellà" i "només o sobretot en castellà". En el cas de les revistes, la primera opció és "només o sobretot en castellà" (50,6%). En canvi, només el 7,6% es decanta per publicacions en català. Entre els lectors de còmics, s'incrementa lleugerament la proporció d'alumnes que llegeixen sobretot en català.

A diferència del que succeïa en els casos anteriors, quan es tracta de llegir llibres, la major part de l'alumnat combina el català i el castellà (51,5%), tot i que augmenta sensiblement el percentatge que opta per llegir llibres en català (14,1%). Aquesta tendència s'accentua amb els diaris d'informació general, ja que el 22,3% afirma que consumeix sobretot premsa en català.

Per últim, el grup que acostuma a llegir en una altra llengua diferent del català i el castellà és minoritari en tots els formats analitzats i especialment en la premsa, on representa només el 2,7% del total d'alumnes que llegeixen diaris d'informació general.

D'aquestes dades es desprèn que, fora de l'horari lectiu, l'alumnat de quart d'ESO té un contacte habitual amb les dues llengües oficials. Així mateix, s'observa que la lectura en català adquireix més presència en els suports més formals (llibres i diaris) que no pas en la lectura de revistes i còmics, on el castellà té un pes més important.

Gràfic 7.13. En quina llengua llegeixes...? (n=2.552)

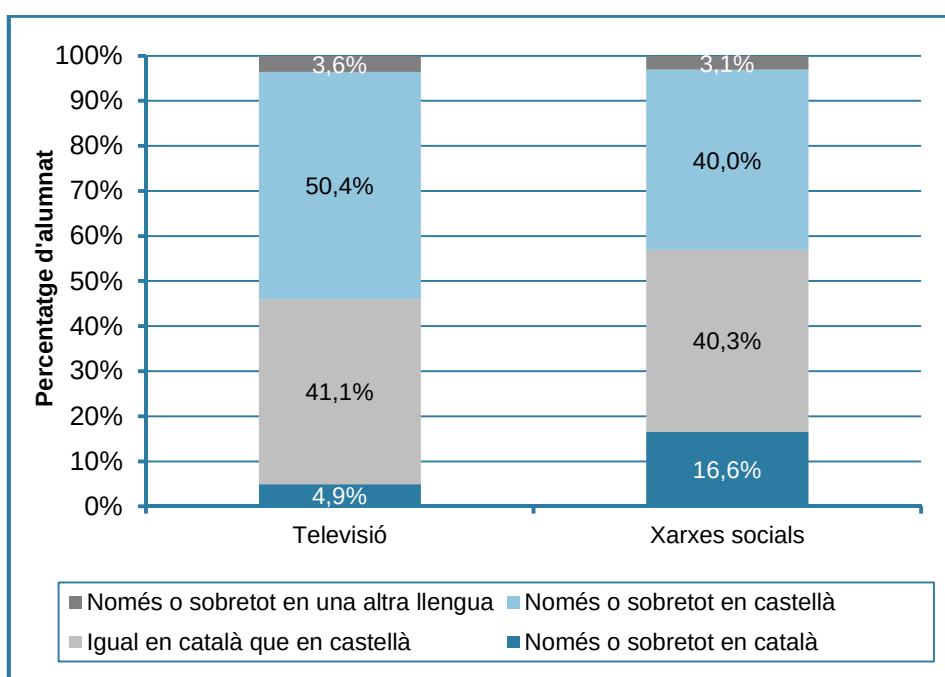

7.5. Llengua de consum televisiu i a les xarxes socials

En coherència amb l'apartat anterior, a l'hora de mirar la televisió i de comunicar-se a les xarxes socials, l'alumnat de quart d'ESO combina el català i el castellà a parts iguals o bé es decanta pel castellà. A l'hora de mirar la televisió, predomina el grup que opta pels mitjans en castellà (50,4%) i hi ha molt pocs alumnes que només o sobretot miren canals en català (4,9%).

A les xarxes socials, s'observa una distribució equilibrada entre els qui combinen català i castellà (40,3%) i l'alumnat que es comunica sobretot en castellà (40,0%), alhora que s'incrementa la proporció d'alumnes que utilitza majoritàriament el català (16,6%).

Gràfic 7.14. En quina llengua mires la televisió?/ En quina llengua et comuniques a les xarxes socials? (n=2.552)

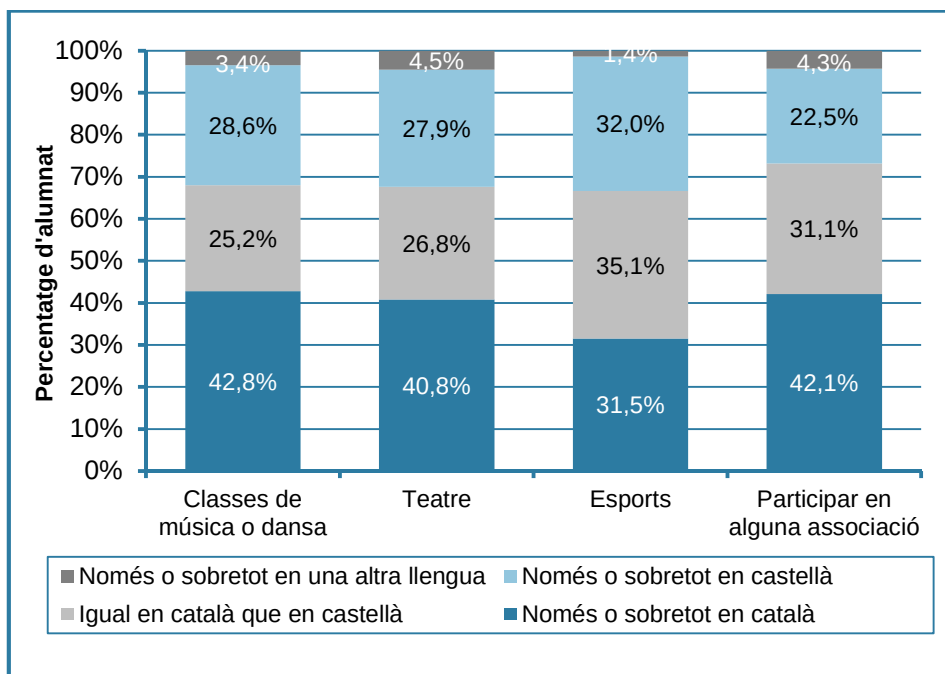
7.6. Llengua d'ús en diferents activitats fora de l'horari lectiu

El grup més nombrós d'alumnes que assisteixen a classes de música, dansa, teatre o que participa en una associació (més del 40%) parla normalment en català en aquests contextos. Entre els alumnes que fan activitats esportives fora de l'horari lectiu, el percentatge decreix fins al 31,5%.

En segon lloc, els alumnes que solen parlar "igual en català que en castellà" i "només o sobretot en castellà" tenen un pes similar, amb lleugeres variacions en funció de l'activitat.

Per últim, la proporció d'alumnes que utilitzen una llengua diferent del català o del castellà en aquestes activitats fora de classe és molt baixa: en cap cas no arriba al 5%.

Gràfic 7.15. Si participes en alguna d'aquestes activitats fora de l'horari de classe, marca-la i indica en quina llengua hi parles més (n=2.552)

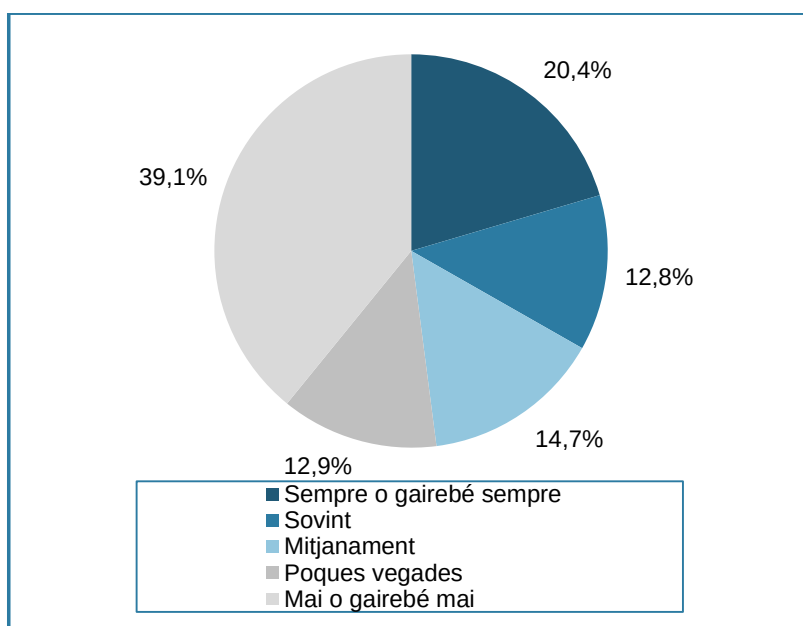
7.7. Llengua d'ús amb les amistats de fora del centre

Un terç de l'alumnat de quart d'ESO parla habitualment en català amb les amistats de fora del centre. Mentre que el 14,7% mostra una freqüència d'ús intermèdia, el col·lectiu més nombrós correspon als alumnes que utilitzen poc o gens el català per dirigir-se als seus amics fora de l'àmbit escolar (52,0%). En aquest grup d'usuaris poc assidus, convé destacar el pes de l'alumnat que en aquest context no utilitza mai o gairebé mai el català (39,1%).

Aquestes dades contrasten amb l'ús del català en l'àmbit escolar. Com s'ha exposat anteriorment, la gran majoria dels enquestats perceben que el català s'utilitza freqüentment dins de l'aula. Tant si el professorat s'adreça al grup com si és l'alumnat qui inicia la comunicació, els percentatges d'ús habitual del català superen el 75%.¹⁹ Fins i tot fora de l'aula, el 65% dels alumnes solen dirigir-se al professorat en aquesta llengua.

Dels diferents ítems sobre llengua en el context escolar, ja presentats en el capítol anterior, l'ús del català amb els amics de fora del centre és el que registra uns resultats més comparables amb els de la "llengua parlada amb els companys fora de classe", on l'ús del català és menys generalitzat. En ambdós casos, el comportament de l'alumnat és gairebé idèntic: al voltant del 35% sol parlar en català mentre que una mica més del 50% mostra un baix ús d'aquesta llengua.

Gràfic 7.16. Fins a quin punt s'utilitza el català al teu entorn, en aquestes situacions? Quan parles amb els teus amics i amigues de fora del centre (n=2.552)

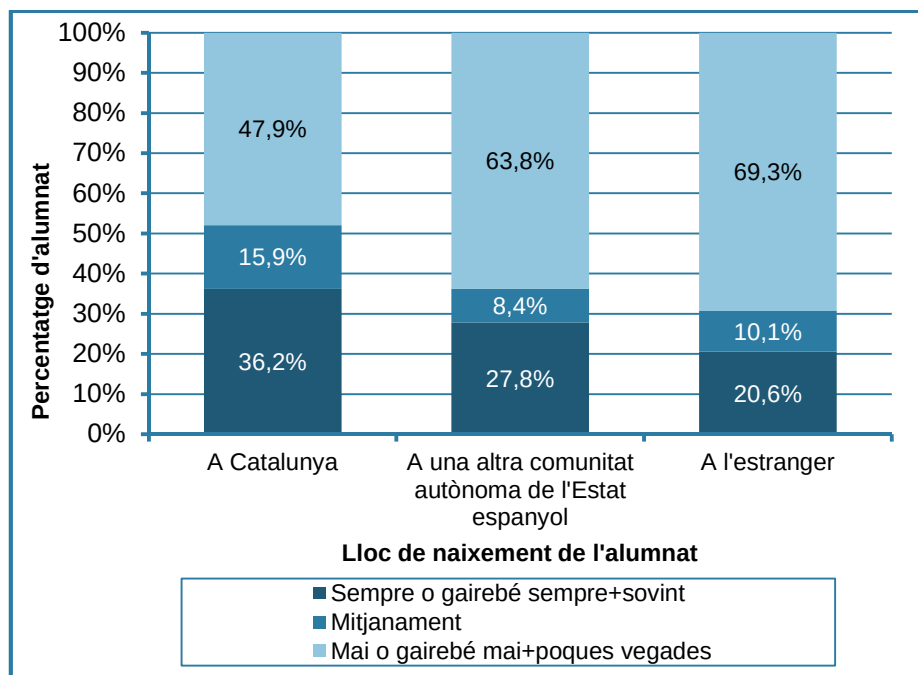

¹⁹ Suma de les categories "sovint" i "sempre o gairebé sempre".

El lloc de naixement introdueix algunes diferències en la distribució d'aquesta variable. L'alumnat que va néixer a Catalunya tendeix a utilitzar el català més que no pas els companys nascuts en un altre lloc de l'Estat o a l'estranger. El 36,2% parla sovint o sempre en català amb els amics, en contrast amb el 33,2% per al conjunt de la mostra. El percentatge retrocedeix fins al 27,8% entre els procedents de la resta d'Espanya i és del 20,6% per a l'alumnat que va néixer a l'estranger.

A la inversa, la proporció d'alumnat que no sol utilitzar el català és inferior a la dada global per als nascuts a Catalunya (el 47,9% enfront del 52,0%) i s'incrementa substancialment en el cas de l'alumnat originari de fora de Catalunya, amb percentatges superiors al 60%.

Gràfic 7.17. Ús del català amb les amistats de fora del centre. Resultats segons el lloc de naixement de l'alumnat (n=2.552)

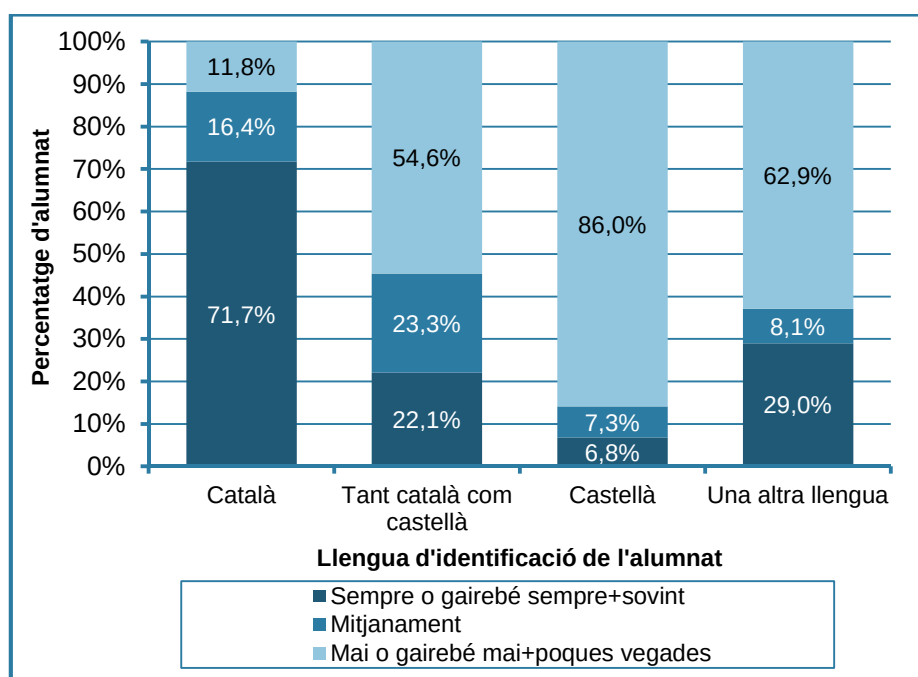

Les pautes d'ús del català amb les amistats estan fortament associades a la llengua d'identificació de l'alumnat. Així, la gran majoria dels qui se senten propers al català (71,7%) utilitza habitualment aquesta llengua per comunicar-se amb les amistats, a gran distància de la resta d'alumnes.

Entre els qui s'identifiquen amb el català i el castellà, els usuaris assidus de català cauen fins al 22,1%, i entre els castellanoparlants representen només el 6,8%. En el cas de l'alumnat que se sent proper a una llengua diferent del català i el castellà, el percentatge és del 29,0%.

Es pot afirmar, per tant, que la llengua d'identificació és un bon predictor dels usos lingüístics de l'alumnat de quart d'ESO a l'hora de comunicar-se amb les amistats fora de l'àmbit escolar.

Gràfic 7.18. Ús del català amb les amistats de fora del centre. Resultats segons la llengua d'identificació de l'alumnat (n=2.552)

7.8. Síntesi

Més enllà de les lectures obligatòries del centre, l'alumnat de quart d'ESO no acostuma a llegir assíduament. La freqüència de lectura de llibres és superior a la de revistes i còmics, tot i que la majoria d'alumnes no són lectors habituals. D'altra banda, més de la meitat de l'alumnat mai o gairebé mai no llegeix diaris d'informació general.

La televisió i les xarxes socials estan molt presents al dia a dia de l'alumnat de quart d'ESO. La majoria passa entre una i tres hores diàries mirant la televisió. El temps dedicat a les xarxes socials és encara més alt, sobretot entre les noies. El nivell socioeconòmic i cultural de la família no sembla estar associat amb el nombre d'hores que els alumnes dediquen a la televisió i les xarxes socials.

Un elevat 63,8% de l'alumnat participa en activitats esportives fora de l'horari lectiu, mentre que les classes de música, dansa o teatre i col·laborar en alguna associació atrauen un percentatge menor d'enquestats (per sota del 25%).

Quan els alumnes llegeixen per plaer, solen combinar lectures en català i en castellà indistintament, o bé es decanten més aviat pel castellà. Aquells que llegeixen sobretot en català representen un percentatge més baix.

A l'hora de mirar la televisió, la presència del castellà està molt estesa. El 50,4% opta normalment per canals en aquesta llengua, i també hi ha un grup considerable que consumeix televisió en català i en castellà amb proporcions similars. A l'hora d'interactuar a les xarxes socials, la presència del català augmenta lleugerament.

L'ús del català s'incrementa a les activitats fora de l'horari lectiu. Al voltant del 40% de l'alumnat utilitza aquesta llengua per comunicar-s'hi, excepte a les activitats esportives, en què el percentatge és lleugerament menor.

El darrer àmbit analitzat és la llengua parlada amb les amistats de fora del centre. En aquest punt, s'evidencia novament la convivència del català amb altres llengües, fonamentalment el castellà. Un terç de l'alumnat utilitza preferentment el català per dirigir-se a les amistats de fora del context escolar, mentre que el 52% no ho fa mai o gairebé mai.

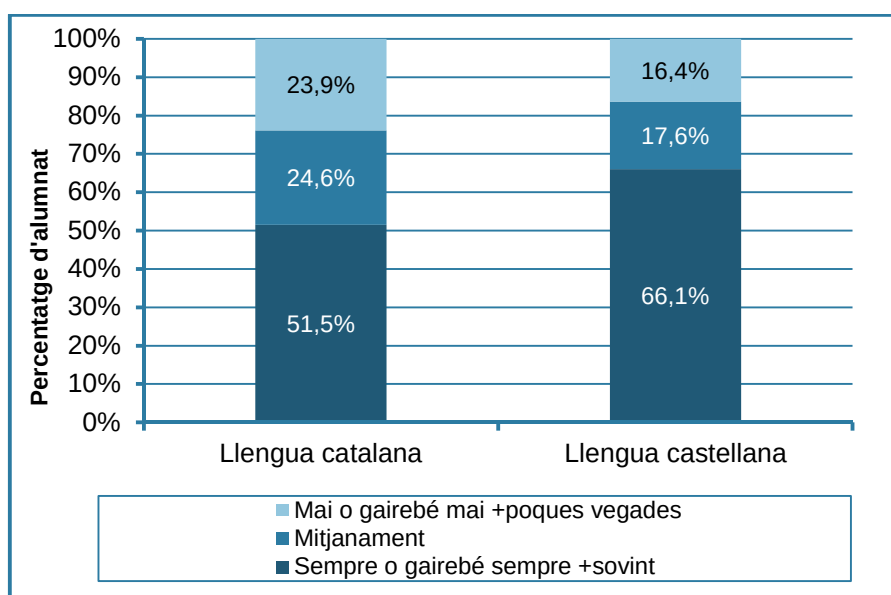
8. USOS LINGÜÍSTICS GENERALS

A continuació, s'analitza fins a quin punt l'alumnat utilitza la llengua catalana i la llengua castellana en termes globals. Per això es proposen respostes independents per a les dues llengües, és a dir, que l'ús habitual d'una de les llengües no implica necessàriament que l'alumnat utilitzi en menor mesura l'altra, ja que es parteix de la hipòtesi que pot haver-hi contextos en què el català i el castellà s'utilitzin de manera similar.²⁰

8.1. Ús global de la llengua catalana i de la llengua castellana

Més de la meitat dels enquestats afirmen que utilitzen sovint, sempre o gairebé sempre el català en termes globals (51,5%), mentre que una quarta part l'utilitza "mitjanament" i el 23,9% no parla de manera habitual en aquesta llengua. En el cas del castellà, els percentatges són més elevats: el 66,1% sol utilitzar-lo per comunicar-se, el 17,6% s'ubica a la categoria intermèdia i tan sols el 16,4% de l'alumnat utilitza poques vegades o mai el castellà. El baix percentatge d'alumnat que utilitza poques vegades, mai o gairebé mai tant el català com el castellà demostra que la majoria de l'alumnat té contacte amb les dues llengües en les seves interaccions quotidianes. En canvi, són pocs els alumnes majoritàriament monolingües.

Gràfic 8.1. Globalment en quina mesura utilitzes... la llengua catalana/la llengua castellana? (n=2.552)

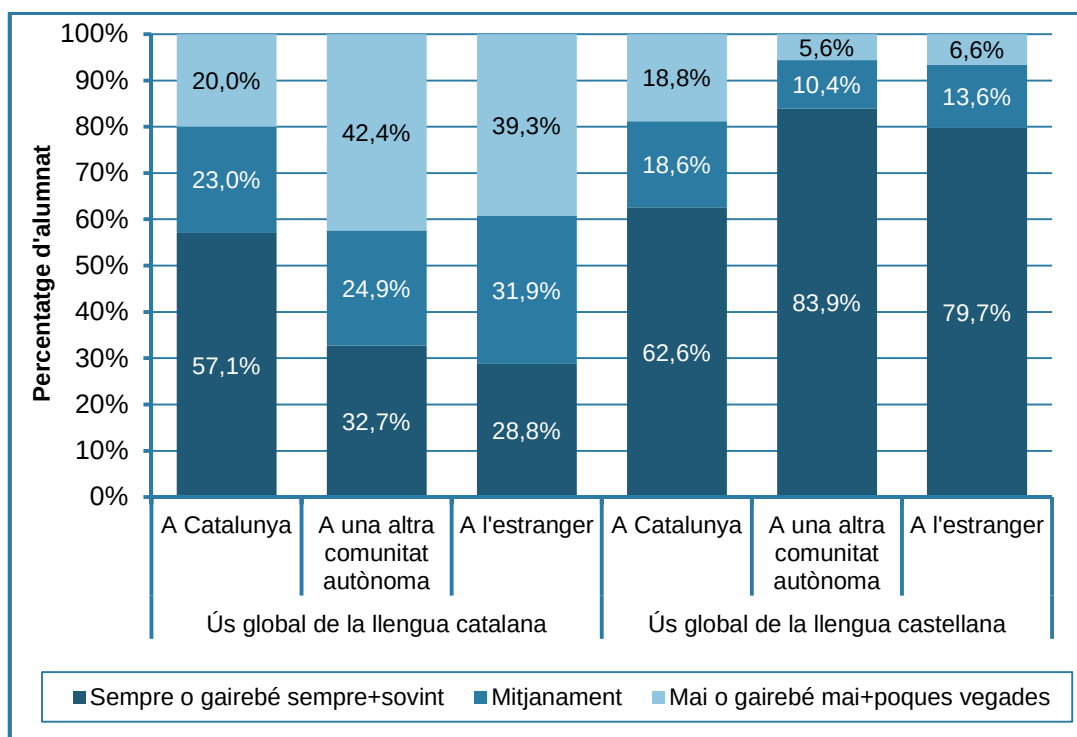

²⁰ No és possible comparar els resultats d'aquests ítems amb els del qüestionari aplicat l'any 2006 atès que hi ha hagut un canvi en la formulació de la pregunta.

Amb relació al conjunt de la mostra, l'alumnat nascut a Catalunya utilitza en major mesura el català (+5,6 punts respecte de la dada global), però en canvi, parla menys freqüentment en castellà (-3,5 punts).

Els nascuts fora de Catalunya utilitzen poc el català en termes generals. Els resultats són similars amb independència de si l'alumne/a va néixer en un altre lloc de l'Estat espanyol o a l'estranger: al voltant del 30% parla en català amb regularitat, mentre que el 40% fa un baix ús d'aquesta llengua. Per contra, una àmplia majoria d'aquest alumnat utilitza freqüentment el castellà, en proporcions molt superiors a les dades globals.

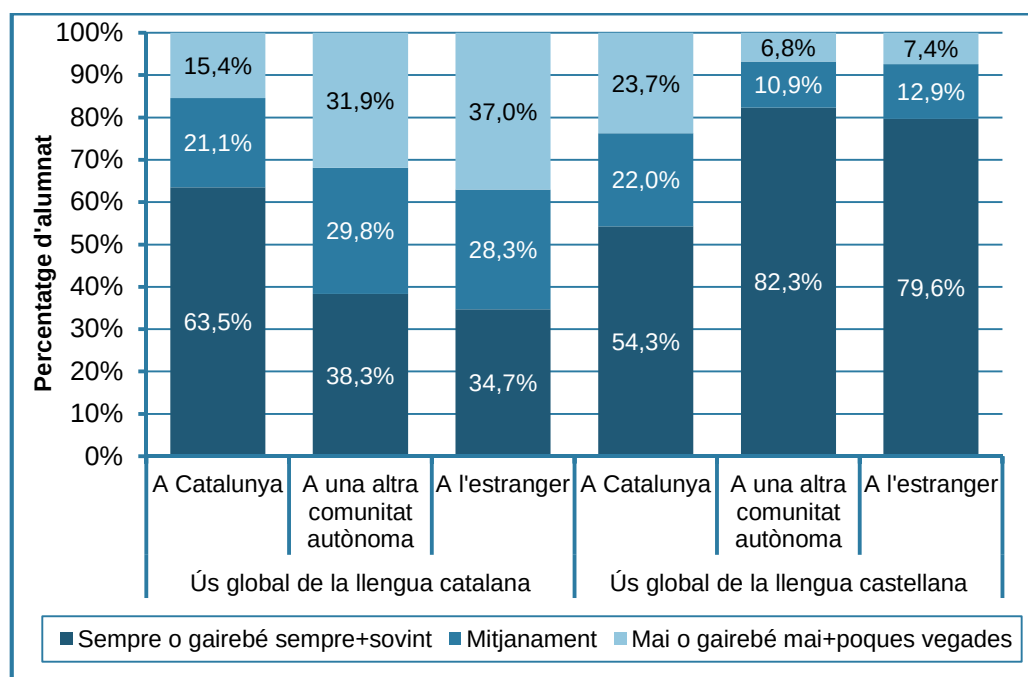
Gràfic 8.2. Ús global de la llengua catalana i la llengua castellana. Resultats segons el lloc de naixement de l'alumnat (n=2.552)

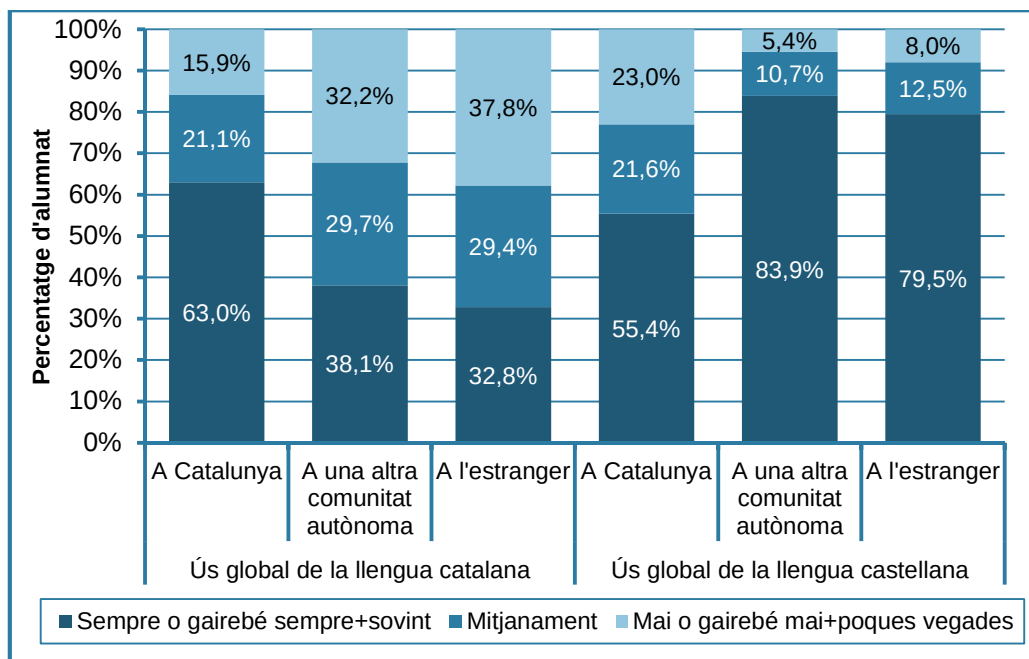
Si s'analitzen els resultats en funció del lloc de naixement dels pares, es constaten algunes pautes diferenciades. En aquells casos en què el progenitor va néixer a Catalunya (amb independència de si és el pare o la mare), la freqüència d'ús del català és més alta que quan ens fixàvem tan sols en el lloc de naixement de l'alumne/a (gràfic anterior). Si bé l'alumnat nascut a Catalunya ja utilitzava el català en major mesura que el conjunt de la mostra (el 57,1% enfront del 51,5%), quan és el pare o la mare qui va néixer a Catalunya el percentatge s'incrementa fins al 63,5% i el 63,0%, respectivament. A la inversa, els percentatges d'ús del castellà són menors entre l'alumnat amb pares nascuts a Catalunya que quan s'analitza només el lloc de naixement de l'alumne/a: el parlen habitualment el 54,3% de l'alumnat amb el pare nascut a Catalunya i el 55,4% amb la mare nascuda a Catalunya, mentre que el percentatge de l'alumnat nascut a Catalunya és el 62,6%.

En el cas dels nascuts fora de Catalunya, en canvi, l'ús global del català i el castellà no varia segons el lloc de naixement de l'alumnat o dels progenitors. En ambdós supòsits, es reproduïx la pauta de baix ús del català i d'elevada freqüència del castellà.

Gràfic 8.3. Ús global de la llengua catalana i la llengua castellana. Resultats segons el lloc de naixement del pare (n=2.552)

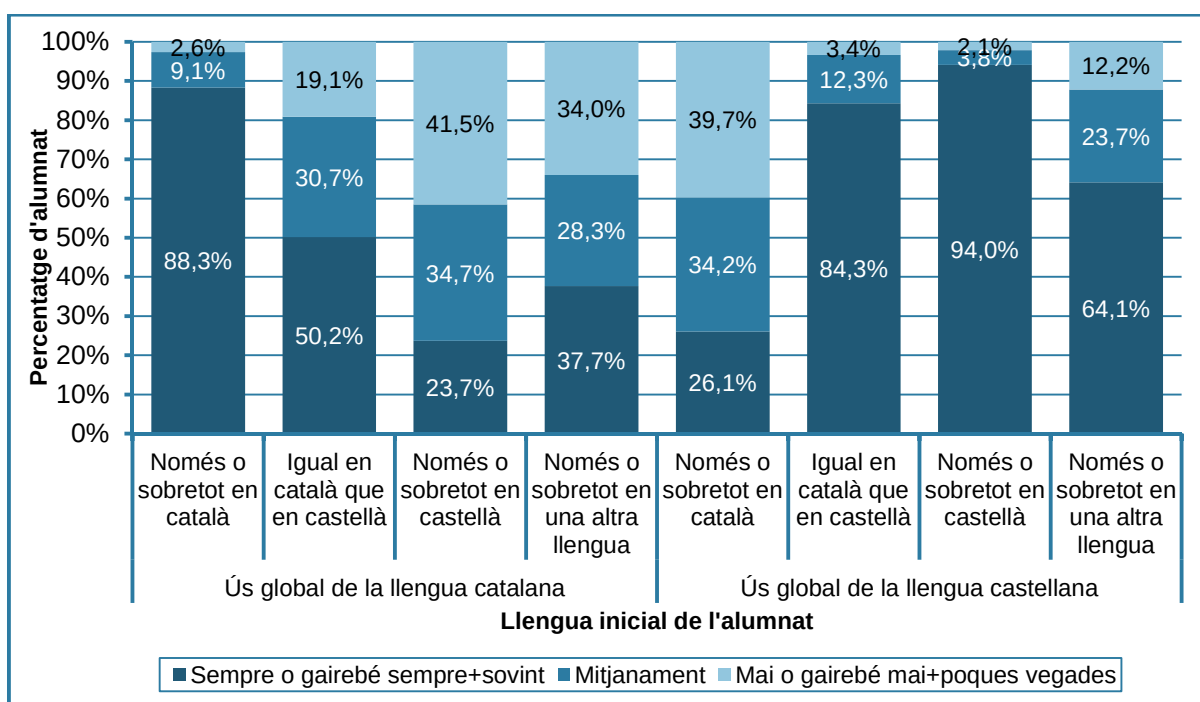
Gràfic 8.4. Ús global de la llengua catalana i la llengua castellana. Resultats segons el lloc de naixement de la mare (n=2.552)

L'ús global de les llengües està estretament vinculat a la llengua inicial de l'alumnat. El 88,3% dels alumnes que van parlar primer en català utilitzen regularment aquesta llengua. Entre els que van parlar inicialment tant en català com en castellà, el percentatge és del 50,2%, i entre els castellanoparlants inicials, tan sols el 23,7% utilitza sovint, sempre o gairebé sempre el català.

En l'ús del castellà s'evidencien encara més les diferències en funció de la llengua inicial. Un baix percentatge de catalanoparlants inicials parla habitualment en castellà (26,1%). En canvi, el 94,0% dels castellanoparlants inicials opta preferentment pel castellà a la seva vida diària. L'alumnat que va parlar inicialment tant català com castellà mostra una elevada freqüència d'ús del castellà (84,3%), clarament per sobre del 50,2% que usa freqüentment el català.

Gràfic 8.5. Ús global de la llengua catalana i la llengua castellana. Resultats segons la llengua inicial de l'alumnat (n=2.552)

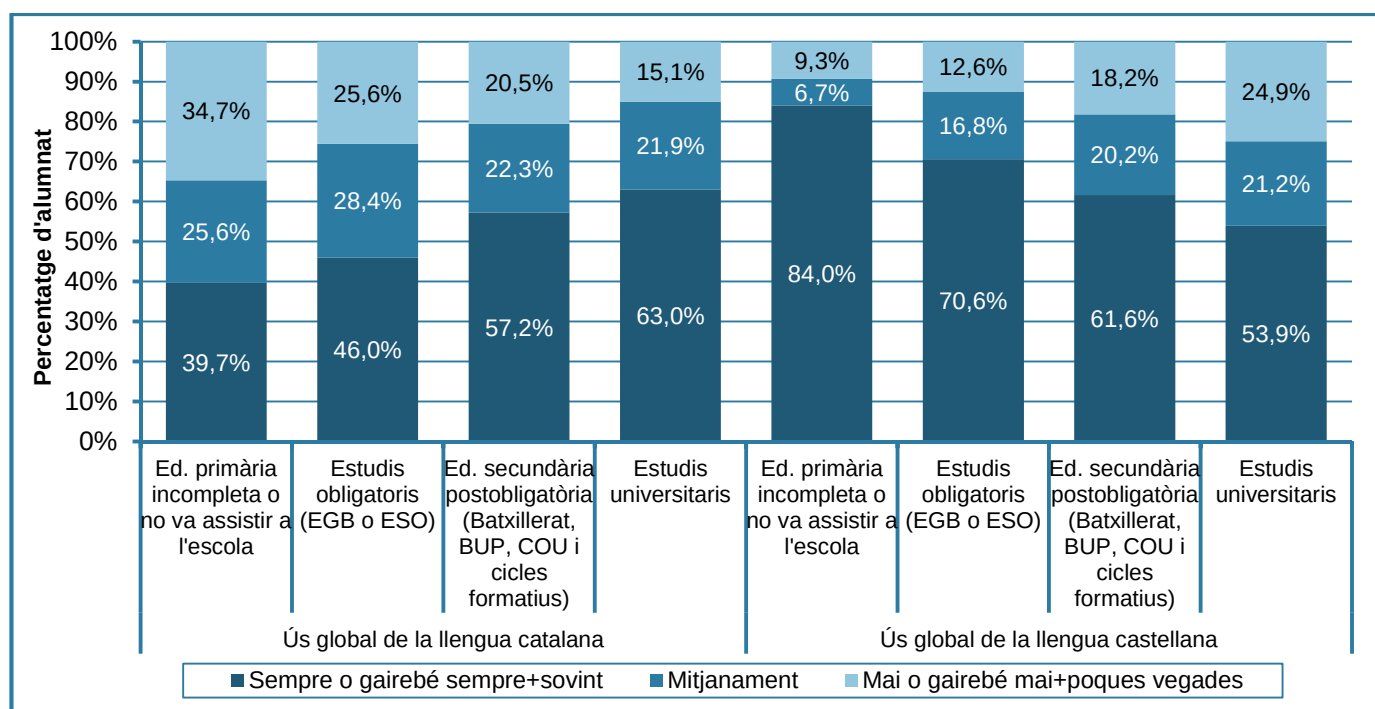

El nivell d'estudis màxim acabats pels progenitors introdueix diferències estadísticament significatives en l'ús global de la llengua catalana i de la llengua castellana. El gràfic 8.6 mostra que, a mesura que el nivell formatiu dels pares és més alt, la freqüència d'ús del català es va incrementant de manera lineal. Així, del grup en què el pare no ha completat l'educació primària, tan sols el 39,7% utilitza el català de manera habitual, percentatge que augmenta fins al 46,0% entre els qui han acabat l'educació obligatòria. Al col·lectiu amb formació postobligatòria, en canvi, és majoritari el grup d'alumnes que utilitza regularment el català, amb percentatges del 57,2% i el 63,0% (estudis universitaris).

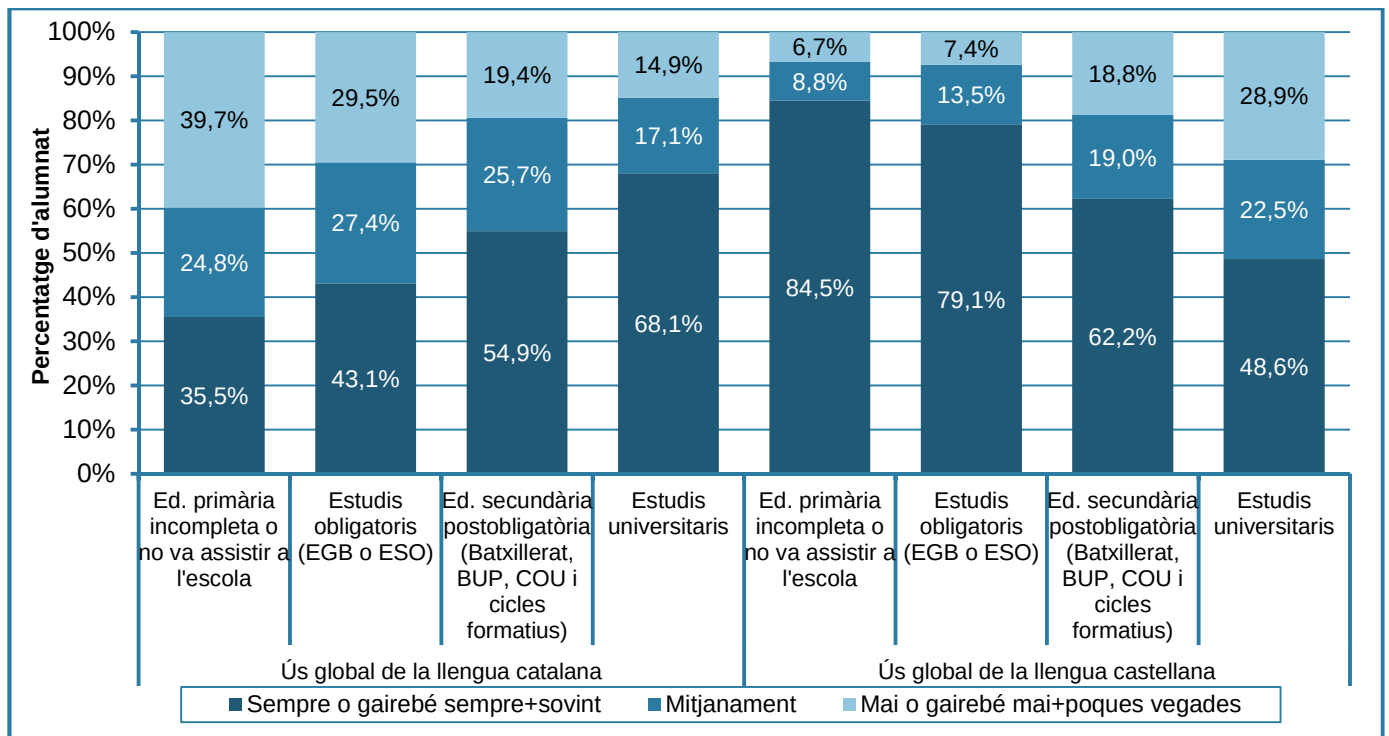
En el cas de la llengua castellana, la pauta és a la inversa: com més alt és el nivell d'estudis del pare, l'alumnat tendeix progressivament a utilitzar menys el castellà. En el grup amb menor qualificació, un elevat 84% parla sovint, sempre o gairebé sempre en castellà. L'ús d'aquesta llengua es redueix considerablement entre els qui tenen pares amb estudis obligatoris (70,6%), punt a partir del qual la xifra decreix a un ritme més lent.

Si es comparen els resultats dels dos progenitors, el nivell d'estudis de la mare sembla estar més directament associat a l'ús global de les llengües que no pas la formació del pare. Tot i que el sentit de l'associació és el mateix en ambdós casos, les diferències entre grups són majors si s'analitza el nivell d'estudis de la mare. Si es prenen com a referència les categories extremes de la variable nivell d'estudis del pare (primària incompleta i estudis universitaris), hi ha una diferència de 23,3 punts en el percentatge d'alumnat que parla regularment en català. En canvi, si es pren com a referència la mare, el diferencial augmenta fins als 32,6 punts. En altres paraules, el fet que la mare tingui un determinat nivell formatiu és un predictor més fiable de l'ús global que faran els fills de la llengua catalana i de la llengua castellana.

Gràfic 8.6. Ús global de la llengua catalana i la llengua castellana. Resultats segons el nivell màxim d'estudis acabats del pare (n=2.552)

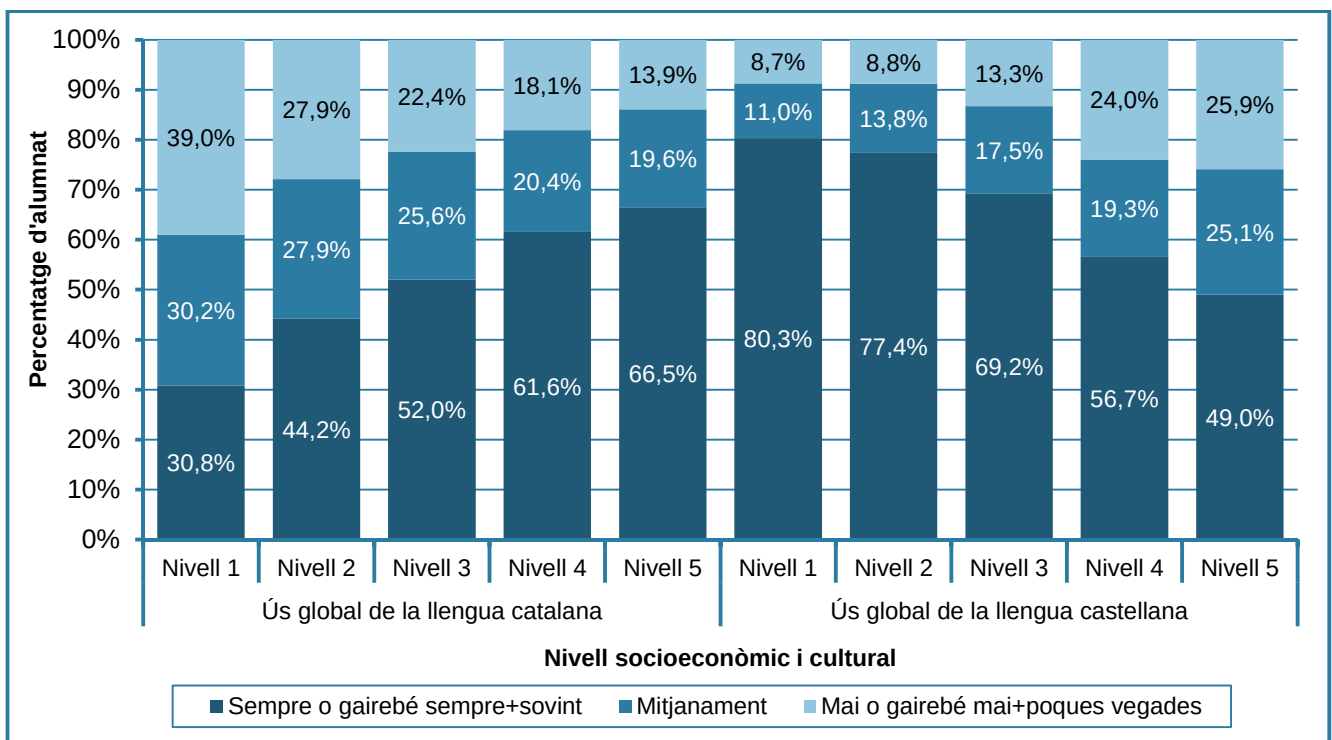
Gràfic 8.7. Ús global de la llengua catalana i la llengua castellana. Resultats segons el nivell màxim d'estudis acabats de la mare (n=2.552)

De manera similar al que s'observava amb el nivell d'estudis dels progenitors, el nivell socioeconòmic i cultural familiar presenta una relació lineal en l'ús del català i del castellà. La freqüència d'ús de la llengua catalana augmenta entre l'alumnat procedent de famílies més benestants, amb diferències notables entre grups. Només el 30,8% de l'alumnat ubicat al nivell més baix (nivell 1) parla en català sovint, sempre o gairebé sempre a la vida quotidiana. La proporció d'usuaris habituals augmenta 13,4 punts per a l'alumnat del nivell immediatament superior (nivell 2) i a partir d'aquest punt ho fa de manera lineal, encara que el ritme de creixement en l'ús del català és menor.

En l'ús del castellà s'observa la tendència contrària: l'alumnat de nivell socioeconòmic més alt tendeix a utilitzar menys el castellà que els alumnes d'entorns més desfavorables. El 80,3% de l'alumnat de nivell 1 utilitza molt el castellà, mentre que els nivells 2 i 3 presenten també una freqüència d'ús del castellà superior a la dada global.

Gràfic 8.8. Ús global de la llengua catalana i la llengua castellana. Resultats segons el nivell socioeconòmic i cultural (n=2.552)

8.2. Síntesi

Més de la meitat dels alumnes utilitzen el català habitualment en la seva vida diària. En l'ús del castellà, la proporció és de dos terços. El baix pes de les categories “poques vegades” i “mai o gairebé mai” demostra que l'àmplia majoria de l'alumnat té contacte amb les dues llengües.

El lloc de naixement condiona en bona mesura els hàbits lingüístics de l'alumnat: els nascuts a Catalunya tendeixen a utilitzar més el català i parlen en castellà amb menor freqüència del que ho fa el conjunt de l'alumnat. A la inversa, entre els originaris de fora de Catalunya hi ha pocs usuaris assidus del català. Una àmplia majoria d'aquests alumnes (entorn del 80%) parlen en castellà en el seu dia a dia.

La llengua inicial de l'alumnat també té una gran influència en l'ús que es fa del català i del castellà en termes globals. Un percentatge molt alt dels alumnes que van parlar primer en català utilitzen habitualment aquesta llengua, mentre que la freqüència decau entre els qui van parlar inicialment en català i en castellà, o sobretot en castellà. En l'ús del castellà, les diferències s'accentuen encara més.

A mesura que el nivell formatiu dels pares és més alt, la freqüència d'ús del català es va incrementant de manera lineal. En l'ús del castellà es dona la tendència oposada. El nivell d'estudis de la mare sembla estar més directament associat a l'ús global d'ambdues llengües que no pas la formació del pare. En aquesta línia, com més alt és el nivell socioeconòmic i cultural familiar, més s'utilitza el català, mentre que el castellà guanya pes entre l'alumnat procedent d'entorns menys benestants.

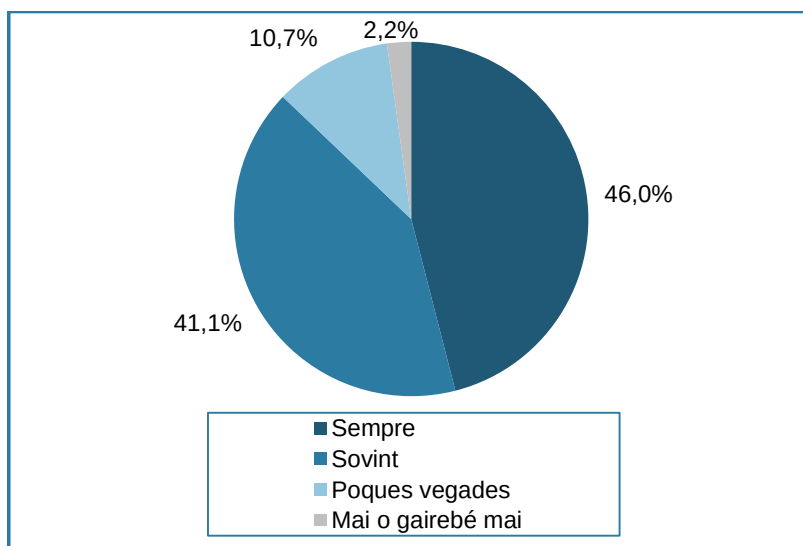
9. HÀBITS DE TREBALL PERSONAL

Aquest capítol analitza com l'alumnat de quart d'ESO afronta el treball autònom fora de l'aula. S'analitzen la freqüència i el temps dedicat a fer els deures, la concentració a l'hora de treballar i l'esforç que mostren els alumnes a l'hora de fer les tasques encomanades pel professorat. Aquestes dades han de permetre caracteritzar els hàbits de treball personal dels alumnes, una informació que serà de gran utilitat a l'hora de valorar els resultats que obtenen a l'avaluació de quart d'ESO.

9.1. Freqüència i temps dedicat a fer els deures

En ser preguntats pels hàbits de treball personal, la major part dels alumnes asseguren que fan els deures habitualment. El grup més nombrós correspon als alumnes que “sempre” duen a terme les tasques encomanades (46,0%), al qual se suma un considerable 41,1% que les fa “sovint”. Tan sols el 12,9% admet que no porta els deures al dia. Aquests resultats, en principi positius, s'han de posar de costat amb al temps invertit a fer les tasques per tenir una idea més ajustada del grau de dedicació de l'alumnat al treball personal fora de l'aula.

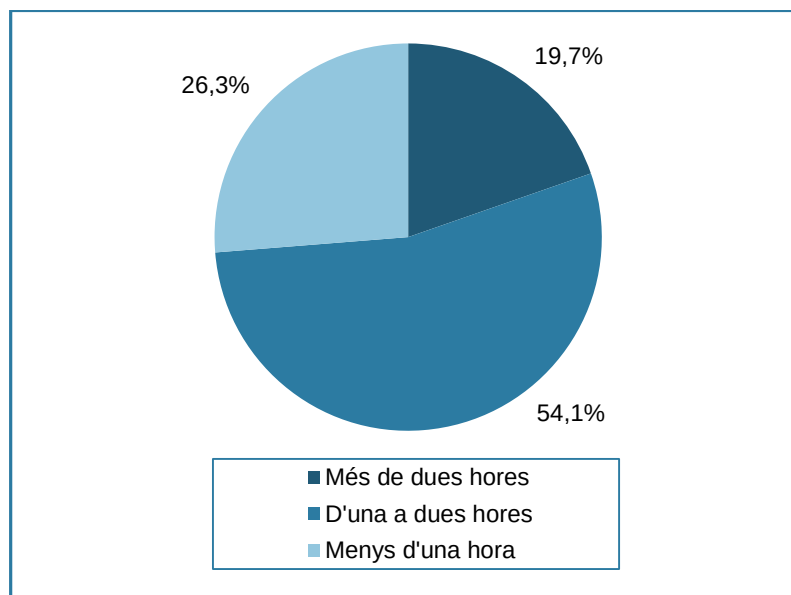
Gràfic 9.1. Generalment, fas els deures? (n=2.552)

El més habitual és que els alumnes dediquin entre una i dues hores diàries a fer les tasques encomanades pel professorat, ja siguin deures, treballs o estudiar (54,1%). La resta es distribueix de manera força equilibrada, amb un lleuger avantatge de l'opció "menys d'una hora" (26,3%).

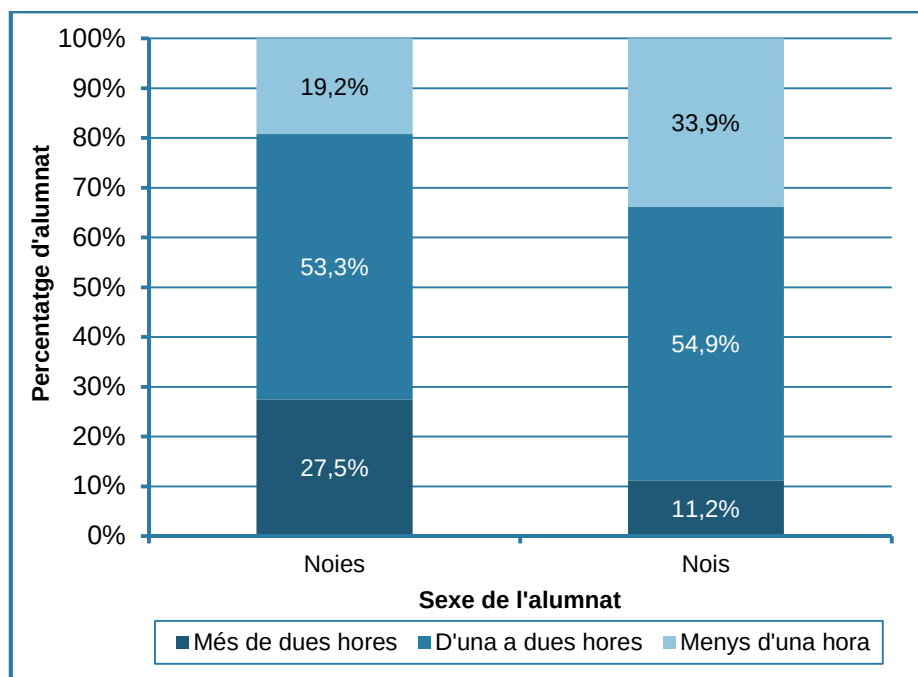
Aquests resultats no difereixen significativament dels obtinguts amb el qüestionari de 2006. El percentatge d'alumnat que dedica menys d'una hora a fer els deures és pràcticament idèntic (el 26,3% enfront del 26,1% de l'any 2006), mentre que a les altres opcions el diferencial entre el 2006 i el 2013 no supera els 3 punts.

Gràfic 9.2. Quant temps dediques cada dia a fer les tasques que et posen els/les professors/es? (deures, treballs, estudiar) (n=2.552)

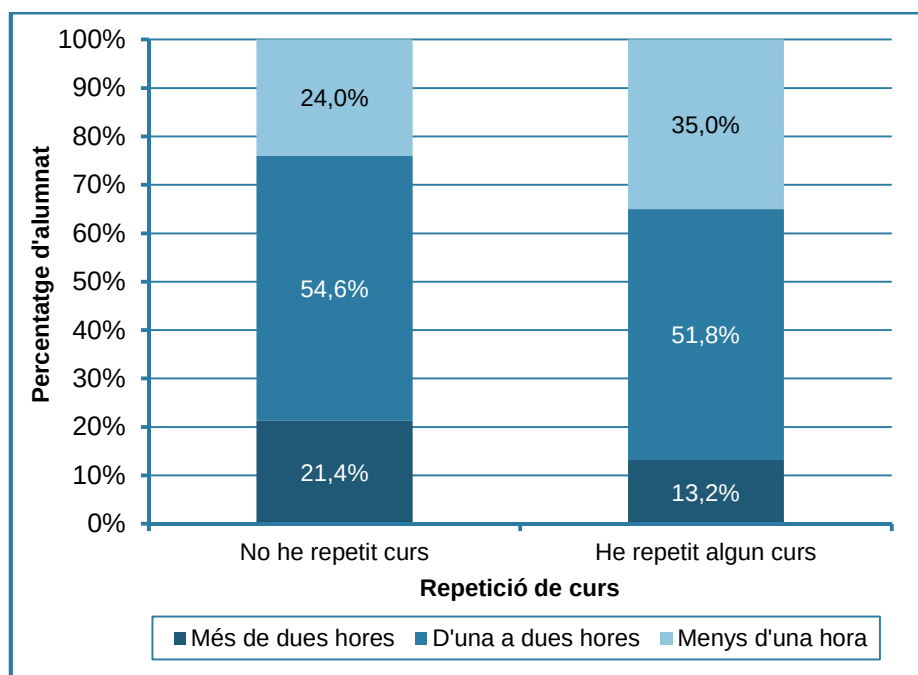
Una anàlisi detallada permet apreciar que les noies dediquen més temps que els nois al treball personal. Malgrat que en ambdós casos la categoria predominant és “d’una a dues hores” amb una freqüència similar, entre les noies és més habitual dedicar més de dues hores al treball personal (un 27,5% enfront d’un 11,1%). En canvi, destaca que un terç dels nois no passa ni una hora diària fent els deures. En comparació amb el qüestionari de 2006, la distribució per sexes es manté estable, amb variacions que no arriben als 3 punts percentuals.

Gràfic 9.3. Temps dedicat a fer els deures. Resultats segons el sexe de l’alumnat (n=2.552)

Hi ha algunes diferències en el temps dedicat a fer els deures entre els alumnes que han repetit algun curs i els que no ho han fet. Com en els casos anteriors, el grup més nombrós és el que inverteix d'una a dues hores diàries en el treball personal i la diferència entre repetidors i no repetidors és tan sols de 2,8 punts. Les variacions entre un i altre grup vénen donades perquè entre els no repetidors hi ha un percentatge més alt que dedica més de dues hores a fer els deures (un 21,4% enfront d'un 13,2%), mentre que en el grup dels repetidors destaca el 35,0% d'alumnes que no passa ni una hora diària treballant. En qualsevol cas, les diferències motivades pel fet d'haver repetit curs són menys remarcables que les variacions entre nois i noies.

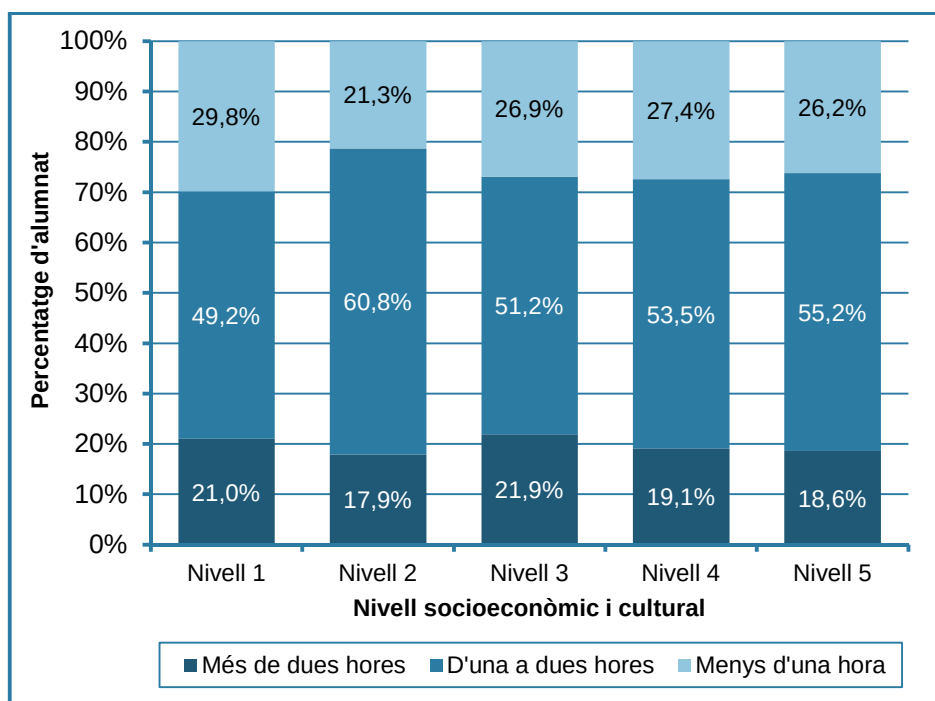
Gràfic 9.4. Temps dedicat a fer els deures. Resultats segons si l'alumnat és repetidor (n=2.552)

A diferència del que succeeix en altres àmbits, el temps que els alumnes dediquen a fer els deures no sembla estar vinculat al nivell socioeconòmic i cultural de la família. És a dir, no hi ha diferències estadísticament significatives entre la dedicació d'un alumne d'extracció social baixa al treball personal i l'esforç que fan els fills de famílies més benestants.

El grup més nombrós sempre és el que inverteix d'una a dues hores diàries en el treball autònom, amb un interval d'entre el 50% i el 60%, aproximadament. Les altres dues opcions mostren freqüències d'entre el 18% i el 30%, amb un lleuger avantatge de "menys d'una hora", tal i com succeïa a nivell global.

Gràfic 9.5. Temps dedicat a fer els deures. Resultats segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar (n=2.552)

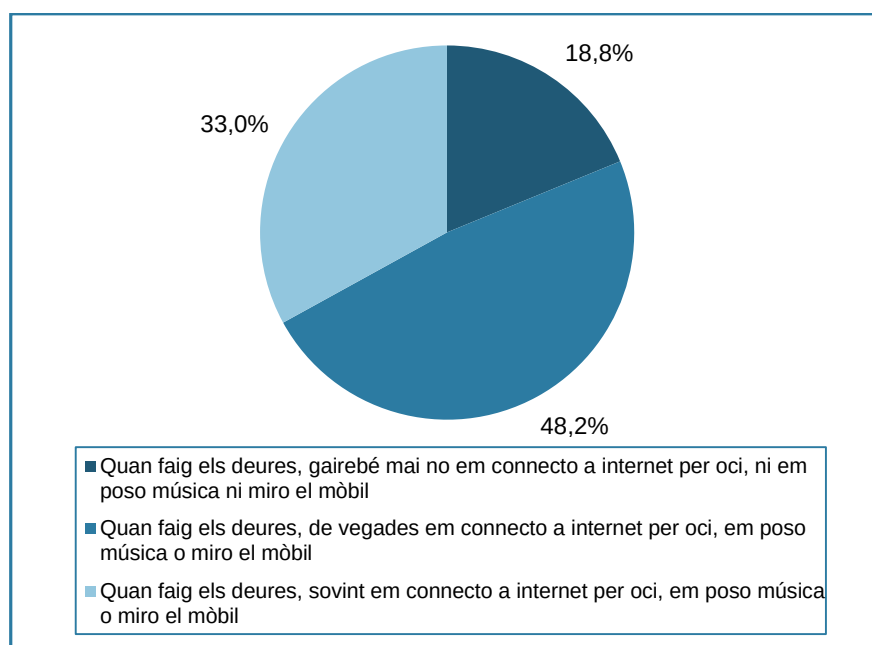

9.2. Dedicació als deures i als treballs

A més de conèixer el temps invertit en el treball personal, en el qüestionari de 2013 es va creure interessant preguntar als alumnes fins a quin punt fan altres activitats quan estan fent els deures. Convé apuntar que no s'ha elaborat una hipòtesi clara sobre l'efecte de possibles distraccions en el rendiment acadèmic, pel fet que hi ha escassa evidència empírica. Amb tot, la indiscutible presència d'internet, de la telefonia mòbil i d'altres dispositius electrònics en el dia a dia dels joves fa que sigui necessari conèixer la incidència que tenen en els hàbits d'estudi de l'alumnat.

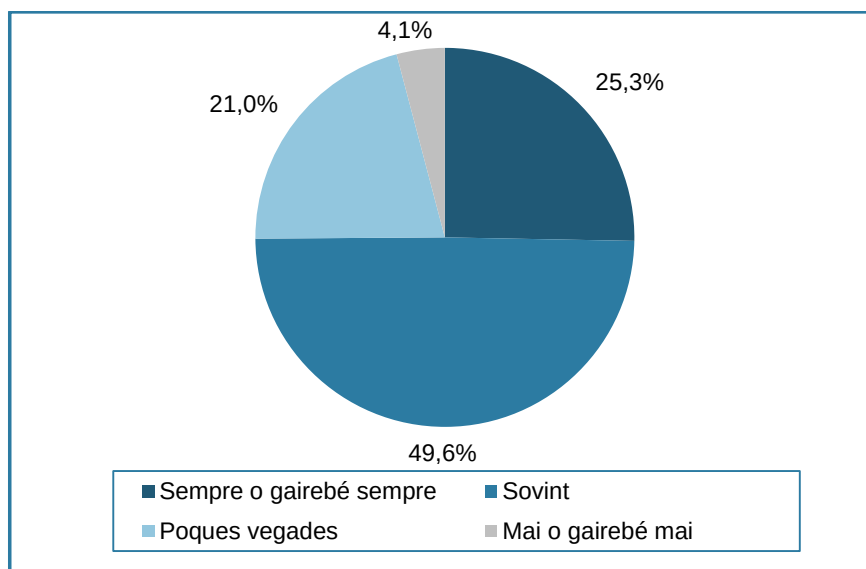
Bona part de l'alumnat de quart d'ESO reconeix que es connecta a internet per oci, escolta música o mira el mòbil mentre fa els deures. Prop del 50% (el grup més nombrós) "de vegades" combina les tasques escolars amb alguna d'aquestes activitats i un considerable 33% admet que ho fa sovint. Tan sols hi ha un 18,8% d'alumnes que fa els deures sense consultar internet, el mòbil ni escoltar música.

Gràfic 9.6. Amb quina d'aquestes frases t'identifiques més? (n=2.552)

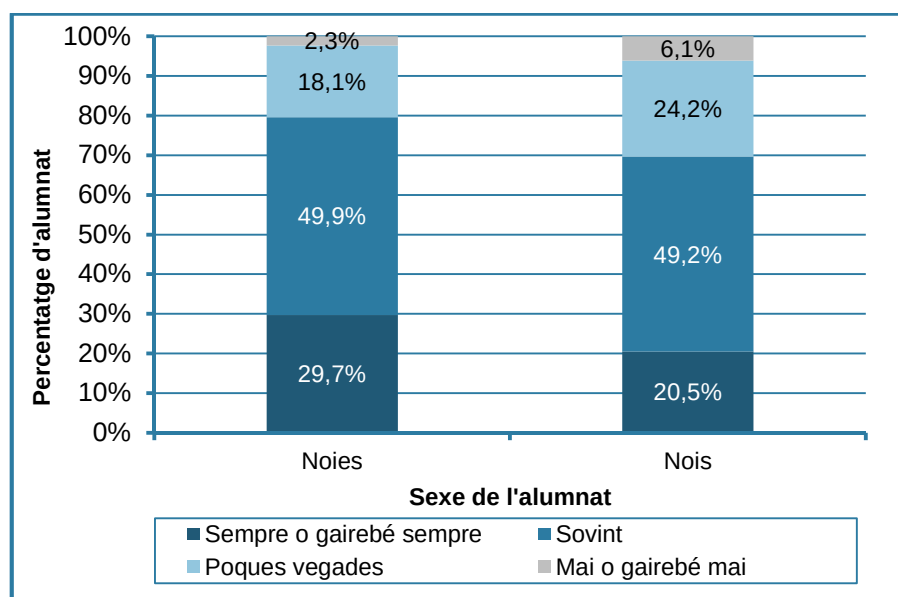
Un altre element que pot ajudar a conèixer millor els hàbits de treball de l'alumnat de quart d'ESO és el grau d'esforç a l'hora de fer les tasques encomanades pel professorat. Doncs bé, en termes generals l'alumnat té una visió positiva de la seva dedicació a les activitats de classe: gairebé la meitat afirma que "sovint" treballa fins que la feina està ben feta i, a continuació, un 25,3% assegura que ho fa "sempre o gairebé sempre". El 25,1% restant reconeix que no acostuma a fer la feina ben feta.

Gràfic 9.7. Quan els/les professors/les et posen deures o treballs... treballes fins que la feina està ben feta? (n=2.552)

Segons les respostes dels enquestats, les noies tendeixen a esforçar-se més per fer bé els deures. Malgrat que la categoria "sovint" té un pes molt similar en ambdós sexes, el percentatge de noies que "sempre o gairebé sempre" treballa fins que la feina està ben feta és 9 punts superior al de nois.

Gràfic 9.8. Esforç a l'hora de fer els deures i treballs. Resultats segons el sexe de l'alumnat (n=2.552)

9.3. Síntesi

Un elevat percentatge d'alumnat assegura que fa els deures sovint o sempre, i la majoria hi dedica d'una a dues hores diàries. Només un de cada cinc alumnes dedica més de dues hores diàries al treball personal fora de l'aula. Aquests resultats mostren una pauta d'estabilitat en comparació amb el qüestionari aplicat l'any 2006.

Per sexes, les noies hi inverteixen més temps que els nois, tal i com es constata ja l'any 2006. El nombre d'hores de treball autònom també varia entre repetidors i no repetidors, tot i que aquesta variable és menys rellevant que el sexe. D'altra banda, el nivell socioeconòmic i cultural familiar no introdueix diferències significatives en el temps dedicat a les tasques escolars.

El més habitual és que els alumnes de quart d'ESO facin altres activitats (connectar-se a internet per oci, mirar el mòbil o escoltar música) mentre estan fent els deures. Tan sols el 18,8% s'absté de fer aquestes activitats durant el temps dedicat a l'estudi.

Pel que fa al grau d'esforç en la realització de deures i treballs, en termes generals l'alumnat es mostra satisfet amb la seva dedicació. El 75% afirma que sovint o sempre treballa fins que la feina està ben feta, xifra que s'incrementa fins al 79,6% en el cas de les noies.

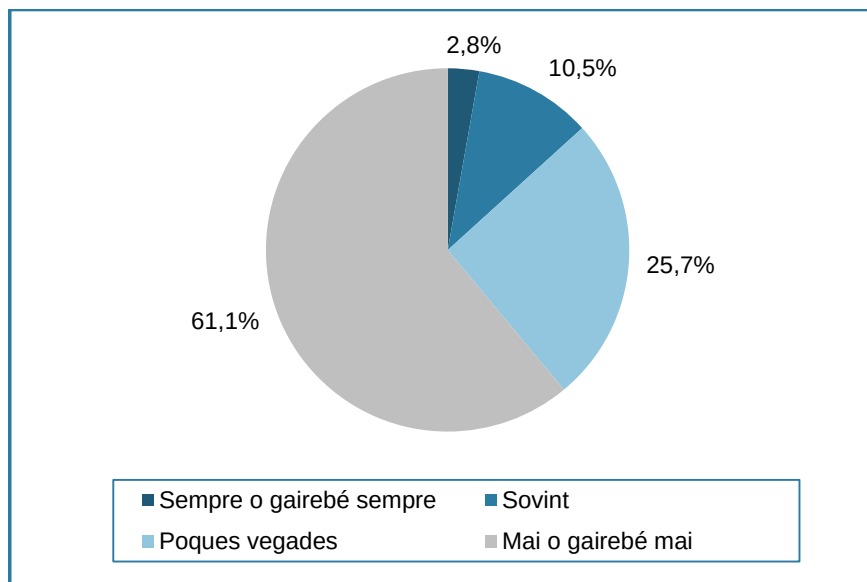
10. ACTITUDS DAVANT L'ESTUDI

En aquest capítol s'analitzen alguns comportaments de l'alumnat de quart d'ESO en el context escolar que poden contribuir a caracteritzar-ne les actituds davant l'estudi. Concretament, s'estudia fins a quin punt l'alumnat és puntual a l'hora d'entrar a l'aula i si participa activament a les classes. Per tal d'analitzar cadascun d'aquests aspectes més detalladament, els resultats se segmenten en funció del sexe, el fet d'haver repetit curs o no i el nivell socioeconòmic i cultural familiar.

10.1. Puntualitat a l'hora d'entrar a classe

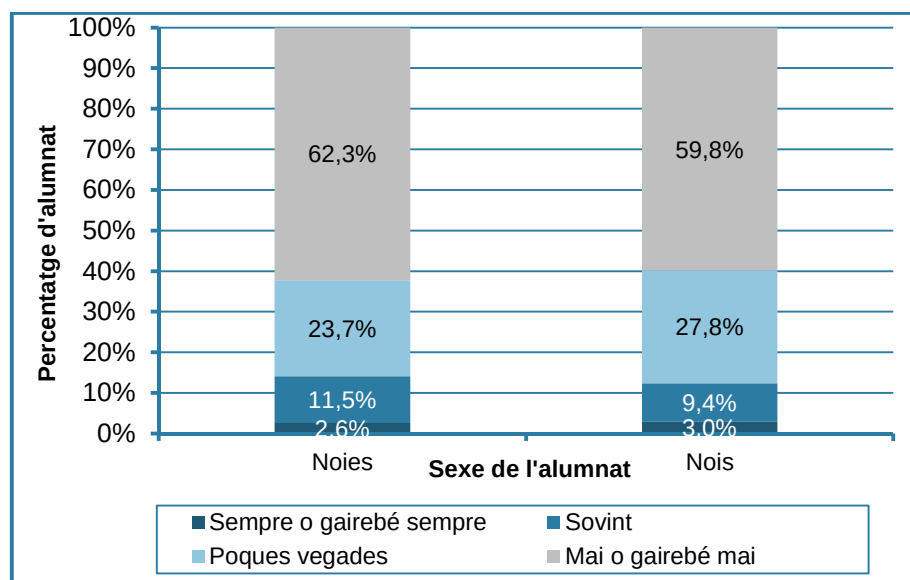
Segons les respostes dels enquestats, la major part dels alumnes són puntuals a l'hora d'entrar a classe: un elevat 61,1% sosté que no arriba mai o gairebé mai tard, xifra que s'amplia fins al 86,8% si se sumen els alumnes que arriben tard "poques vegades". El col·lectiu que fa tard de manera sistemàtica és minoritari (10,5%, sovint i 2,8%, sempre).

Gràfic 10.1. Fins a quin punt has arribat tard a classe durant l'últim mes? (n=2.552)

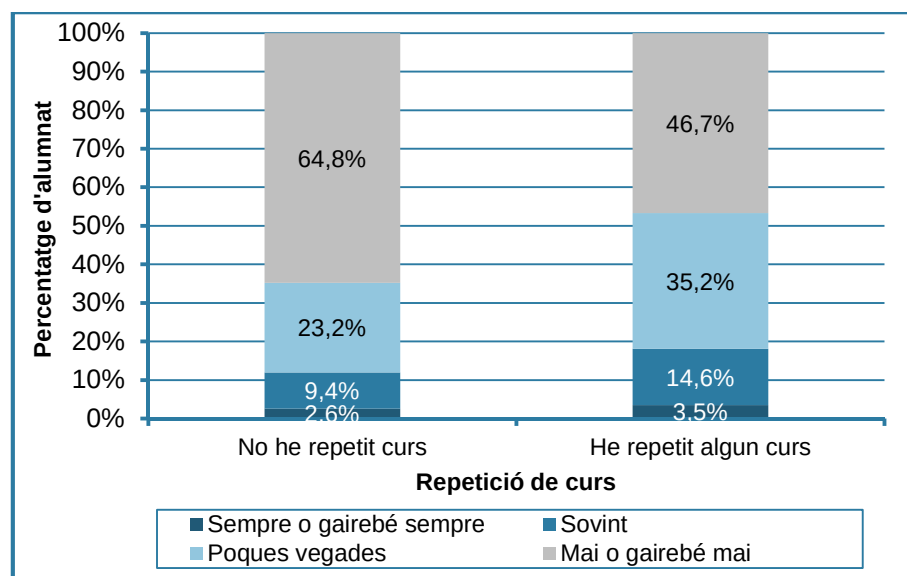
No hi ha diferències significatives entre nois i noies en la puntualitat. En ambdós grups, la moda correspon a la categoria “mai o gairebé mai”, amb una variació de només 2,5 punts. A la resta d'opcions tampoc no s'aprecia un comportament específic per sexe, de manera que les escasses diferències entre nois i noies han d'atribuir-se a l'atzar.

Gràfic 10.2. Entrada puntual a classe. Resultats segons el sexe de l'alumnat (n=2.552)

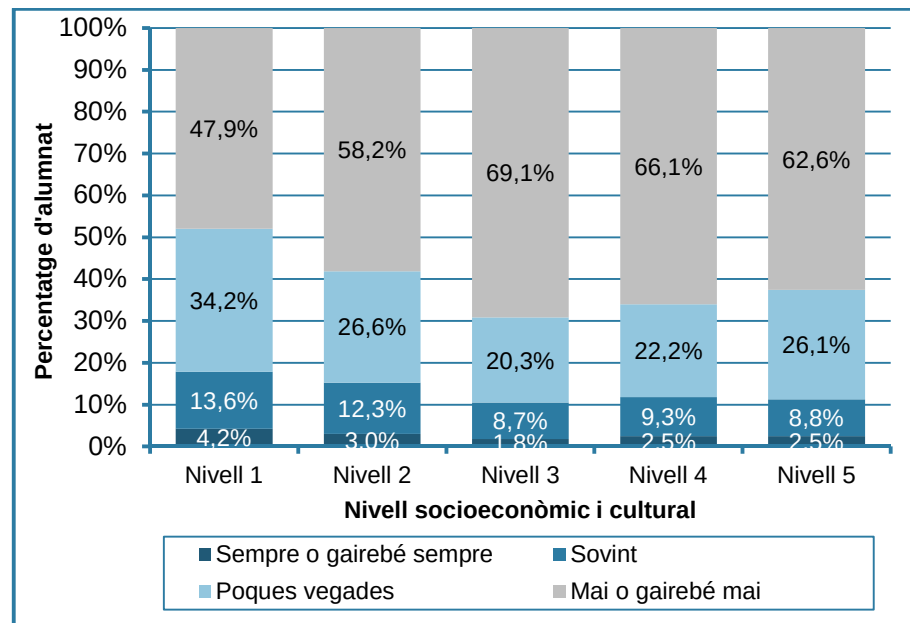
En canvi, el fet d'haver repetit algun curs al llarg de l'escolarització sí que està associat amb la puntualitat. Entre el col·lectiu que ha promocionat per la via de la idoneïtat, el 64,8% declara no arribar “mai o gairebé mai” tard a classe. En canvi per als repetidors la dada baixa 18,1 punts i s'incrementa el pes de les opcions “poques vegades” (+12,0) i “sovint” (+5,2). Com s'exposa en altres capítols de l'informe, sembla que la repetició no és una estratègia efectiva per garantir que l'alumnat repetidor acabi obtenint resultats equiparables als dels companys que han promocionat de curs.

Gràfic 10.3. Entrada puntual a classe. Resultats segons si l'alumnat és repetidor (n=2.552)

El nivell socioeconòmic i cultural familiar també és un factor rellevant a l'hora d'analitzar la puntualitat de l'alumnat. Es tracta, però, d'una associació no lineal entre ambdues variables, amb una distribució que té forma d'U: els alumnes menys puntuals són els de nivell 1, seguits dels que estan ubicats al nivell 2, mentre que l'alumnat de nivell 3 és el més puntual. A partir d'aquest punt, els resultats tornen a empitjorar lleugerament i es dona la circumstància que l'alumnat d'entorns més favorables és menys puntual que l'alumnat de nivell socioeconòmic i cultural intermedi.

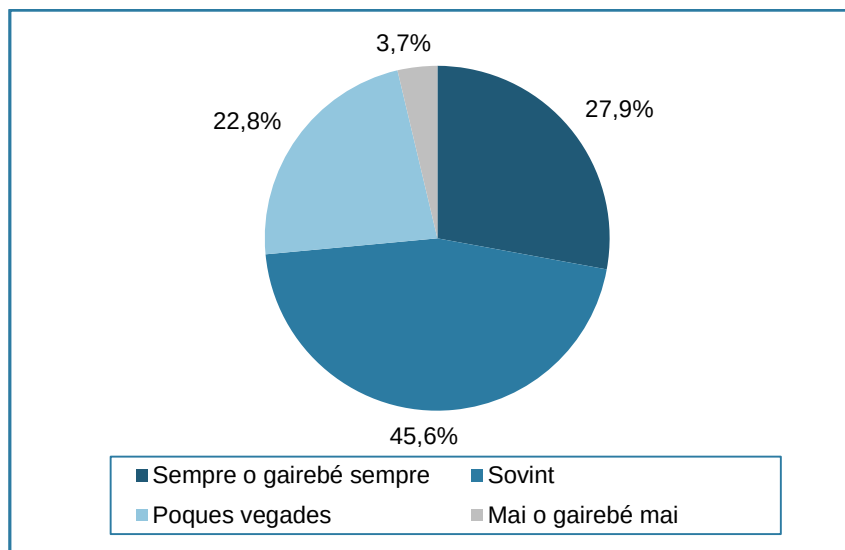
Gràfic 10.4. Entrada puntual a classe. Resultats segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar (n=2.552)

10.2. Participació a classe

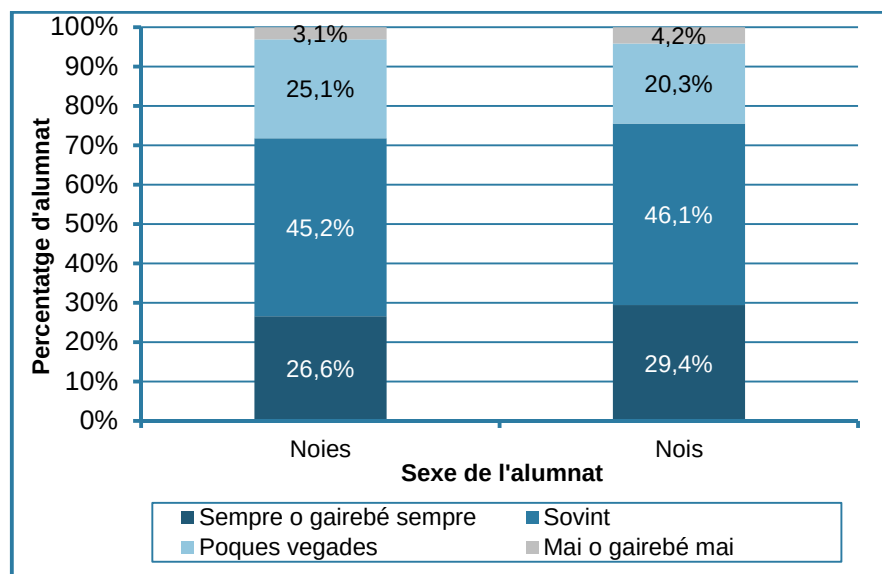
3 de cada 4 alumnes de quart d'ESO declaren participar activament a classe de manera habitual. Concretament, la categoria més nombrosa correspon a l'alumnat que participa "sovint" a classe (45,6%), mentre que el 27,8% va més enllà i assegura que s'hi implica "sempre o gairebé sempre". Tan sols un baix 3,7% reconeix que no sol participar a classe.

Gràfic 10.5. Fins a quin punt has participat activament en les classes durant l'últim mes? (n=2.552)

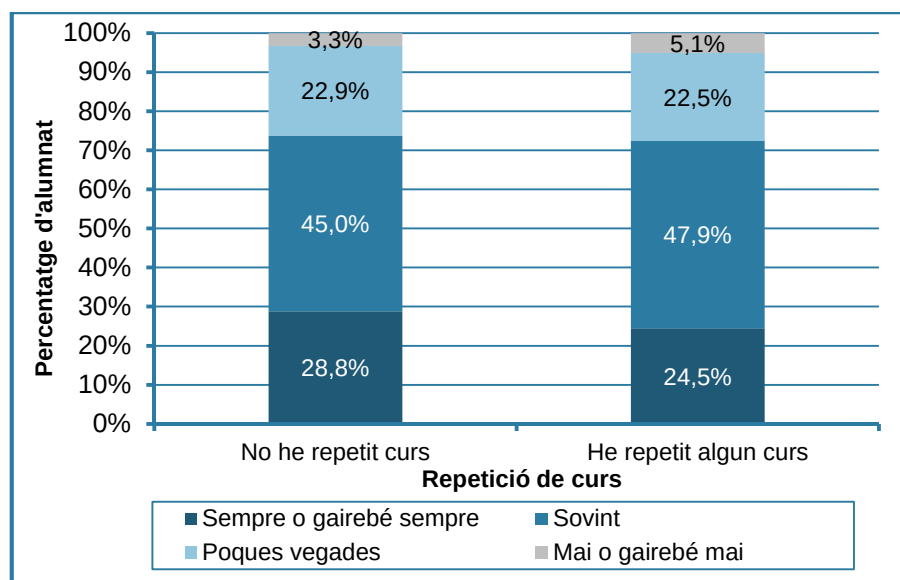
Si bé el diferencial no és elevat, es pot afirmar que els nois participen a classe més activament que les noies. Les variacions es donen a les categories extremes: el 29,4% dels nois hi participa "sempre o gairebé sempre", tres punts per sobre de les noies. En contraposició, el percentatge de noies que hi participa "poques vegades" és cinc punts superior al de nois.

Gràfic 10.6. Participació a classe. Resultats segons el sexe de l'alumnat (n=2.552)

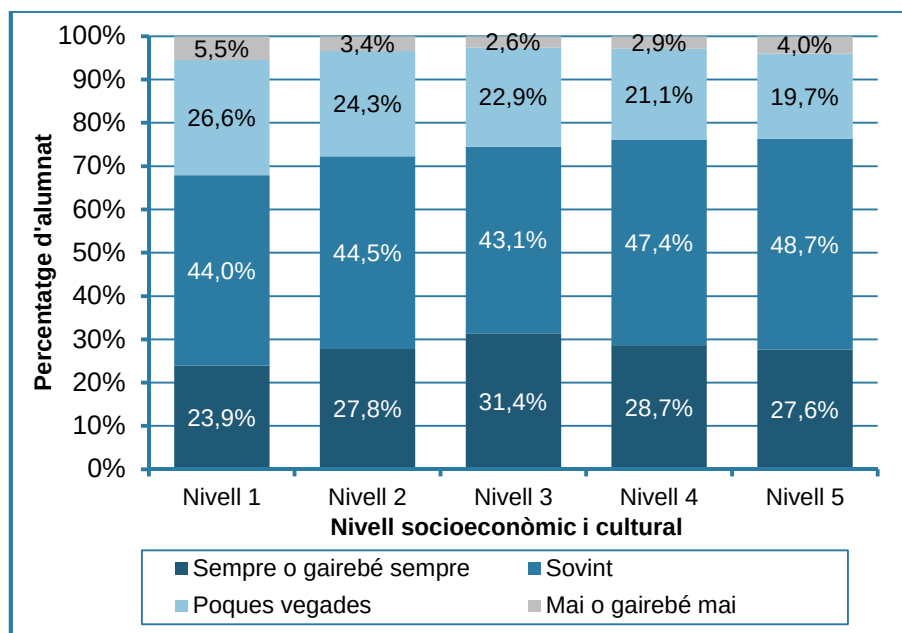
De manera similar, el fet d'haver repetit curs introdueix diferències estadísticament significatives en els resultats de la participació a classe, però un cop més les variacions són poc remarcables. En aquest cas, el diferencial entre grups es concentra en els més participatius (+4,3 a favor dels no repetidors)

Gràfic 10.7. Participació a classe. Resultats segons si l'alumnat és repetidor (n=2.552)

A diferència del que succeïa amb les variables de sexe i repetició de curs, no hi ha una associació estadísticament significativa entre participar a classe i el nivell socioeconòmic. És a dir, les variacions que es produeixen entre alumnes de diferents entorns no responen a una pauta determinada, sinó que són fruit de l'atzar.

Gràfic 10.8. Participació a classe. Resultats segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar (n=2.552)

10.3. Síntesi

Les respostes dels enquestats revelen que la major part de l'alumnat de quart d'ESO és puntual. 6 de cada 10 alumnes afirmen que no arriben mai o gairebé mai tard a classe, mentre que només el 13,3% acostuma a fer-ho. Els resultats no varien per sexe, però sí en funció de si l'alumnat ha repetit curs: es constata que els alumnes repetidors són menys puntuals que els seus companys. El nivell socioeconòmic i cultural familiar també s'associa amb la puntualitat, tot i que la relació no és lineal.

Prop del 75% de l'alumnat participa activament a classe, amb predomini clar de l'opció "sovint" (45,6%). Tant el sexe com el fet d'haver repetit curs són rellevants a l'hora de descriure la implicació de l'alumnat a classe, malgrat que les variables no introdueixen grans diferències en els resultats. La relació entre participació i nivell socioeconòmic i cultural ni tan sols és estadísticament significativa.

11. SUPORT A L'APRENTATGE

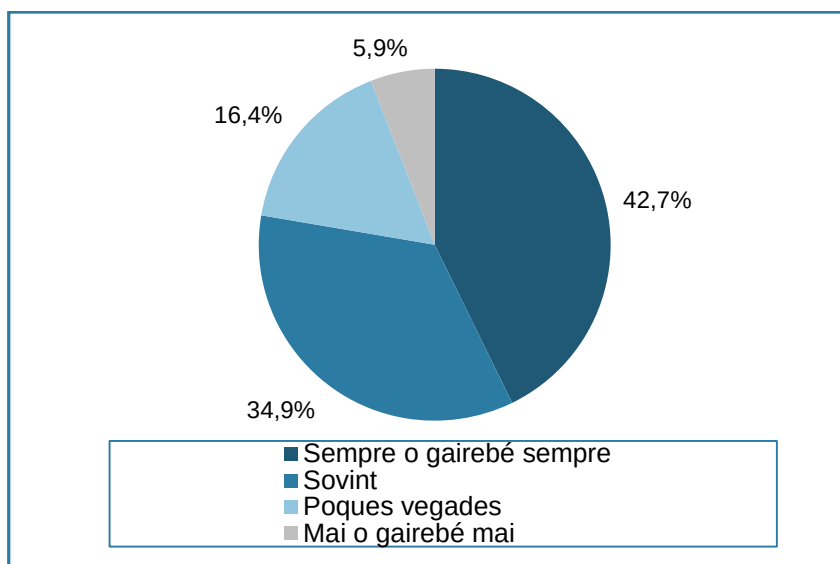
A continuació, s'analitzen diferents aspectes relacionats amb el suport a l'aprenentatge de l'alumnat. Es fa referència als estímuls rebuts de la família a través de preguntes que mesuren l'interès pels estudis, així com a l'ajuda que tenen els alumnes per fer els deures i l'assistència a classes extraescolars de diferents matèries.

Atesa la importància de l'entorn en les qüestions relacionades amb el suport a l'aprenentatge, tots els ítems se segmenten en funció del nivell socioeconòmic i cultural familiar, ja que es té la hipòtesi que aquesta variable pot ser molt rellevant en la interpretació dels resultats.

11.1. Suport familiar

En termes generals, els alumnes de quart d'ESO consideren que la família s'interessa pels deures i treballs que tenen. Les dues categories que denoten una percepció favorable ("sovint" i "sempre o gairebé sempre") apleguen prop del 80% de l'alumnat. Fins i tot si es pren només l'opció més positiva, la freqüència és considerablement alta (42,7%). A la inversa, el 22,3% es mostra pessimista sobre la implicació familiar. En aquest cas, però, tan sols el 5,9% s'identifica amb la posició més extrema.

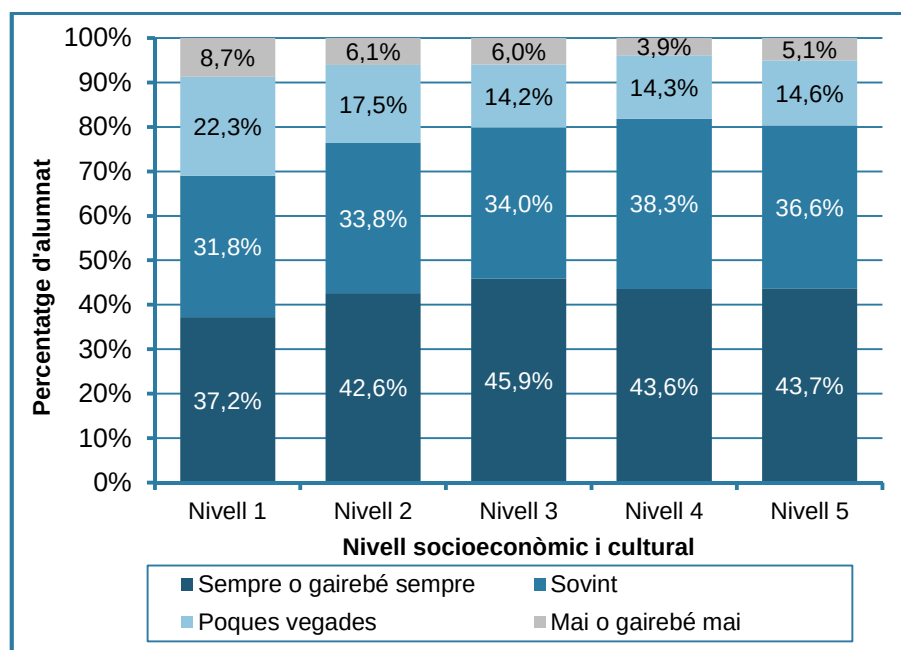
Gràfic 11.1. La teva família s'interessa pels deures i treballs que tens? (n=2.552)

El nivell socioeconòmic i cultural incideix en la percepció que tenen els alumnes sobre l'interès de la família pels seus deures i treballs. L'associació entre ambdues variables és robusta estadísticament, encara que les diferències entre grups són moderades i la pauta de relació no és lineal.

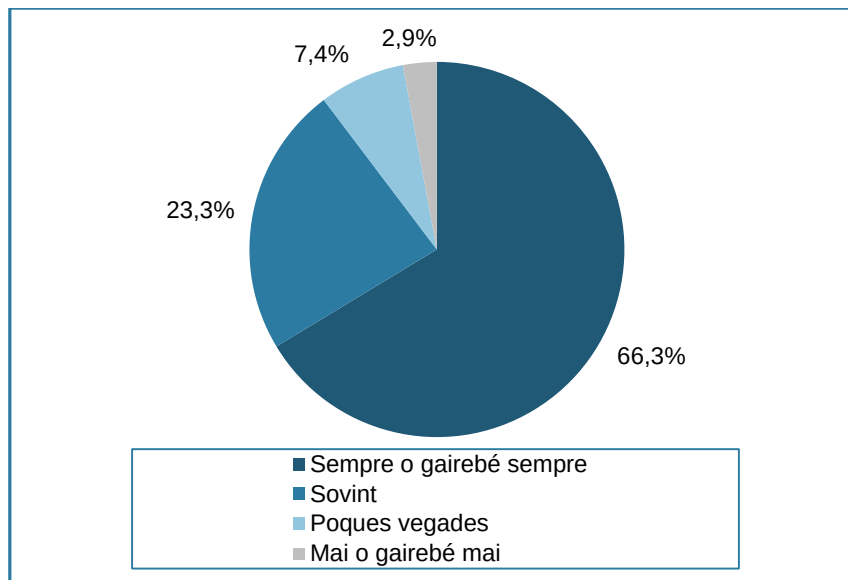
Visualment, es constata que l'alumnat dels dos nivells inferiors té una visió més pessimista que els altres sobre el suport rebut de la família. Concretament, en el nivell 1 el percentatge que afirma que a casa s'interessen "sempre o gairebé sempre" pels deures i treballs és 7,2 punts inferiors a la mitjana dels nivells 3, 4 i 5. Entre els alumnes d'entorns més benestants (nivells 3, 4 i 5), les percepcions sobre l'interès de la família pràcticament no varien.

Gràfic 11.2. Interès de la família pels deures i treballs. Resultats segons el nivell socioeconòmic i cultural (n=2.552)

En demanar als alumnes fins a quin punt la família els anima a estudiar, el grau de consens és encara més alt que en la pregunta anterior. Les opinions favorables sumen prop del 90% de la mostra, amb un predomini clar de l'opció "sempre o gairebé sempre" (66,3%). Un cop més, el pes de la categoria més negativa és realment minoritari (2,9%). Aquests resultats s'han de valorar molt favorablement si es tenen en compte els efectes positius que pot exercir el suport familiar en el rendiment acadèmic de l'alumnat.

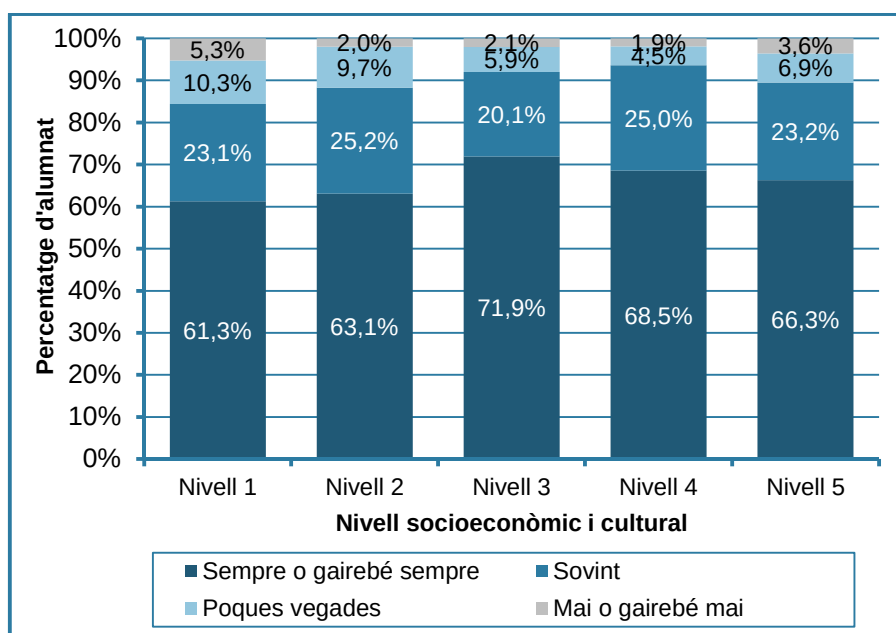
Gràfic 11.3. La teva família t'anima perquè estudiïs? (n=2.552)

El nivell socioeconòmic i cultural familiar incideix en la percepció que tenen els alumnes sobre si la família els anima a estudiar o no. Com en la pregunta anterior, la pauta de relació no és lineal. L'alumnat ubicat als nivells 1 i 2 tendeix a ser més pessimista. Destaca, en canvi, la percepció positiva que tenen els alumnes de nivell socioeconòmic i cultural intermedi (nivell 3), que es mostren més satisfets que la resta amb els estímuls rebuts per part de la família. Després d'aquest repunt, la visió que té l'alumnat torna a empitjorar lleugerament en els nivells 4 i 5, corresponents a l'alumnat d'entorns més benestants.

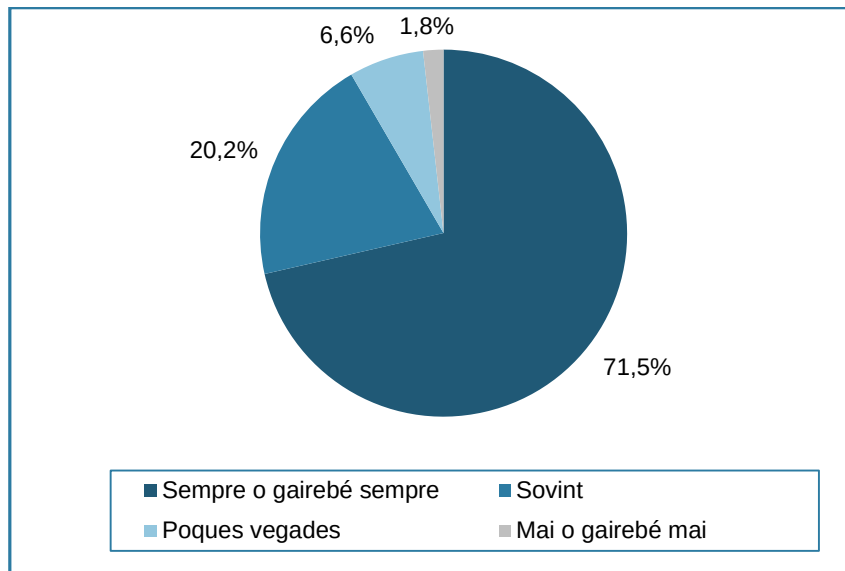
D'aquestes dades es desprèn una conclusió important: les famílies amb un estatuts més alt (més ben posicionades en possessions materials, hàbits i consum cultural) no són necessàriament les que donen més suport als fills. Com a mínim, aquesta és la percepció de l'alumnat en preguntar-li per la freqüència amb què reben estímuls de la família.

Gràfic 11.4. Motivació de la família a l'hora d'estudiar. Resultats segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar (n=2.552)

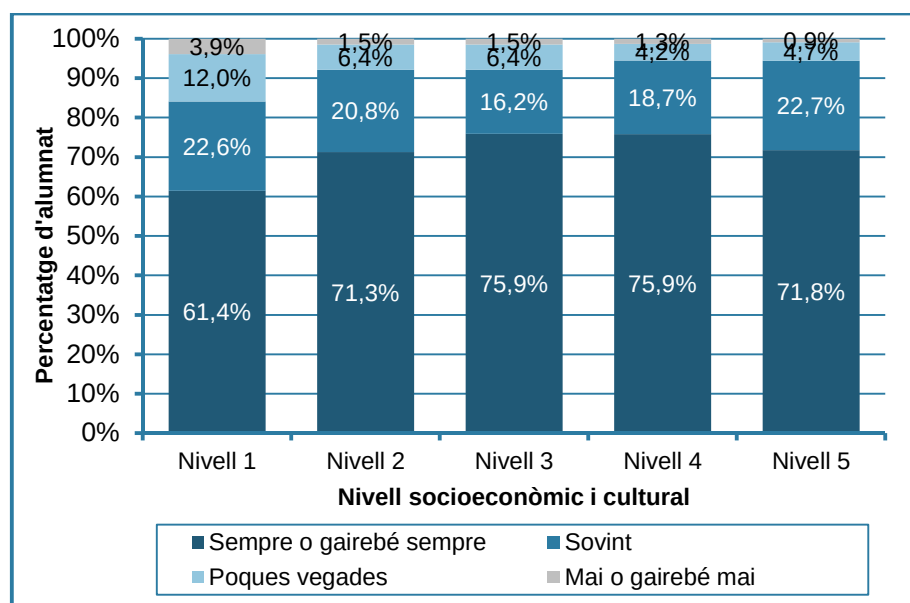
L'àmplia majoria de l'alumnat de quart d'ESO assegura que a casa seva s'interessen per les notes que treu als exàmens i als treballs. Els qui perceben que la família s'interessa "sempre o gairebé sempre" sumen un elevat 71,5% de la mostra, que arriba al 91,7% si s'hi afegeix l'opció "sovint". Tan sols l'1,8% reconeix que la família no s'interessa per les notes que treu.

Gràfic 11.5. La teva família s'interessa per les notes que treus en els exàmens i treballs? (n=2.552)

Els resultats anteriors es matisen en considerar el nivell socioeconòmic i cultural familiar. Com succeïa amb els altres dos ítems relatius al suport familiar, l'alumnat dels nivells inferiors té una visió més pessimista que els seus companys, alhora que el col·lectiu de classe mitjana és el que percep més interès de la família. Respecte dels altres dos ítems, però, convé apuntar que hi ha un diferencial important entre el nivell 1 i la resta de nivells.

Gràfic 11.6. Interès de la família per les notes en exàmens i treballs. Resultats segons el nivell socioeconòmic i cultural (n=2.552)

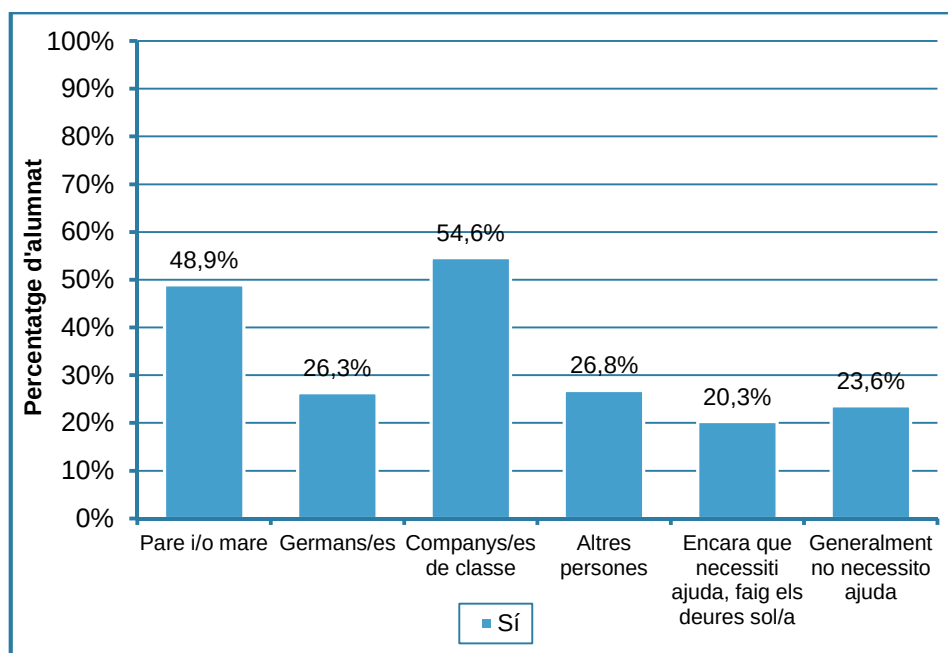
En l'apartat de suport a l'aprenentatge també es va voler conèixer si els alumnes reben ajuda d'algú per fer els deures, si és que ho necessiten, i qui els ajuda. Per fer-ho, es va plantejar una pregunta multiresposta, en què es donava la possibilitat de marcar més d'una persona i s'hi afegien dues opcions més per tal de recollir tots els supòsits: "encara que necessiti ajuda, faig els deures sol/a" i "generalment no necessito ajuda".

D'acord amb les respostes dels enquestats, més de la meitat dels alumnes reben ajuda dels/de les companys/es de classe per fer els deures (54,6%). A escassa distància, el 48,9% compta amb el suport del pare i/o la mare. Una proporció menor (entorn del 26%) declara que els germans i/o altres persones l'ajuden a fer els deures sempre que té dificultats. Prop d'una quarta part assegura que no necessita ajuda per fer els deures.

Convé remarcar que un nombre considerable d'alumnes (20,3%) acostuma a fer els deures en solitari, encara que tingui dubtes. Aquest perfil mereix una atenció especial, ja que és probable que la manca d'ajuda no sigui voluntària, sinó fruit d'una falta de suport per part del seu nucli més proper.

En comparació amb el qüestionari aplicat l'any 2006, s'observa un augment del percentatge d'alumnes que reben ajuda dels companys (+5,1) i un decreixement del suport dels/de les germans/es (-3,1).

Gràfic 11.7. Si ho necessites, a qui demanes ajuda per fer els deures? (n=2.552)

Es planteja la hipòtesi que el suport que reben els joves a l'hora de fer les tasques escolars està estretament relacionat amb l'estatus de la família. Per aquest motiu, s'ha considerat interessant segmentar els resultats anteriors en funció del nivell socioeconòmic i cultural familiar.

Analitzant els diferents supòsits un per un,²¹ es constata que el fet de rebre ajuda del pare i/o de la mare està estretament relacionat amb l'estatus de la família. El percentatge d'alumnes que fan els deures amb els progenitors varia àmpliament segons si l'alumnat prové d'entorns més o menys benestants. Com es pot observar al gràfic 11.8, la relació no és lineal, sinó que les diferències es donen bàsicament entre l'alumnat d'entorns més desfavorables (nivells 1 i 2) i la resta (nivells 3, 4 i 5). El diferencial arriba a 18,3 punts si es compara l'estrat inferior (36,0%) amb la mitjana dels nivells 3, 4 i 5. En canvi, entre l'alumnat de classe mitjana i els grups més benestants no hi ha diferències significatives en el suport rebut dels progenitors.

El fet de rebre ajuda dels germans, dels companys de classe i/o d'altres persones per fer els deures no sembla estar associat amb el nivell socioeconòmic i cultural familiar. En cap d'aquests tres supòsits no s'observa una pauta determinada, segons la qual els alumnes d'entorns benestants reben més o menys suport que els seus companys o a la inversa.

És interessant analitzar també els dos supòsits en què l'alumne/a declara fer els deures sense ajuda de ningú (tant si la necessita com si no), per comprovar si aquest comportament està més estès en uns determinats entorns que en d'altres. Doncs bé, segons les respostes de l'alumnat de quart d'ESO, es pot afirmar que l'estatus socioeconòmic i cultural condiona la probabilitat que l'alumne/a acabi fent els deures sense consultar ningú.

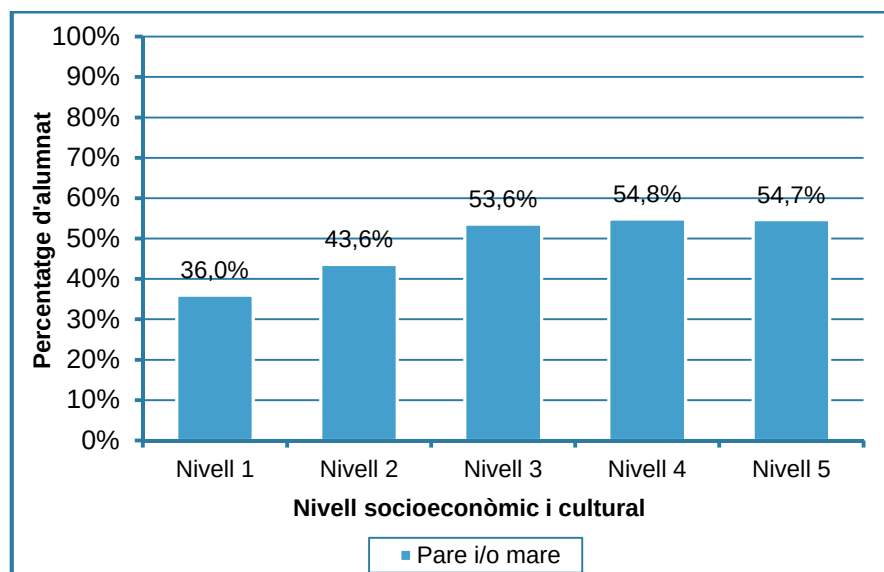
En el primer supòsit (gràfic 11.9), el percentatge d'alumnes que necessitarien ajuda però que no en tenen és superior entre l'alumnat procedent d'entorns més desfavorables. En el nivell 1, una quarta

²¹ Es representen gràficament els supòsits en què hi ha una associació estadísticament significativa entre les variables.

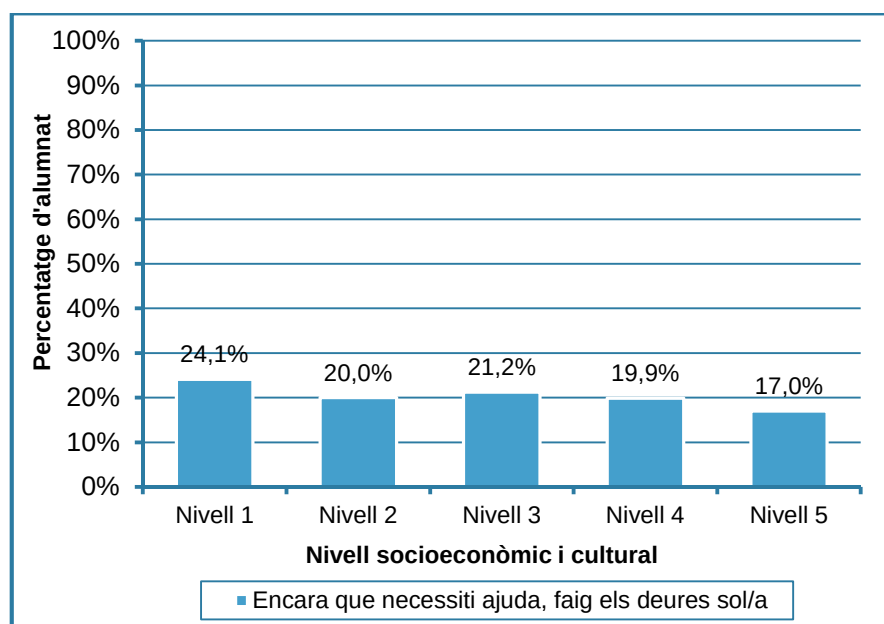
part dels alumnes es troba en aquesta situació, mentre que als grups intermedis la dada se situa entorn del 20% i al nivell 5 representa només el 17,0%.

En el segon supòsit (11.10), el fet de no necessitar ajuda per fer els deures presenta una relació encara més visible amb l'entorn familiar. Entre el col·lectiu de nivell socioeconòmic i cultural més baix (nivell 1) hi ha pocs alumnes autònoms a l'hora de fer els deures (15,4%). La xifra s'incrementa per a l'alumnat d'entorns més benestants fins a arribar al 30,1% en el nivell 5.

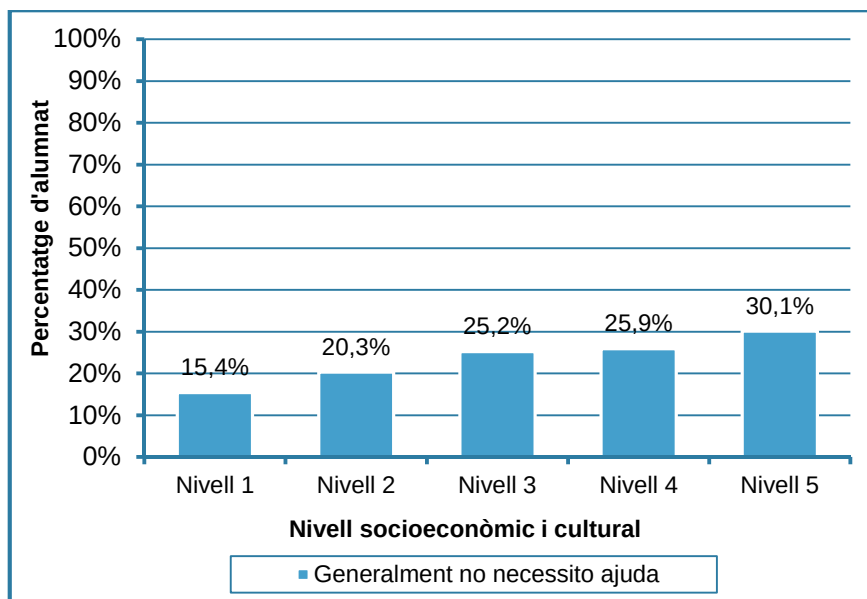
Gràfic 11.8. Rebo ajuda del pare i/o la mare per fer els deures. Resultats segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar (n=2.552)

Gràfic 11.9. Encara que necessiti ajuda, faig els deures sol/a. Resultats segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar (n=2.552)

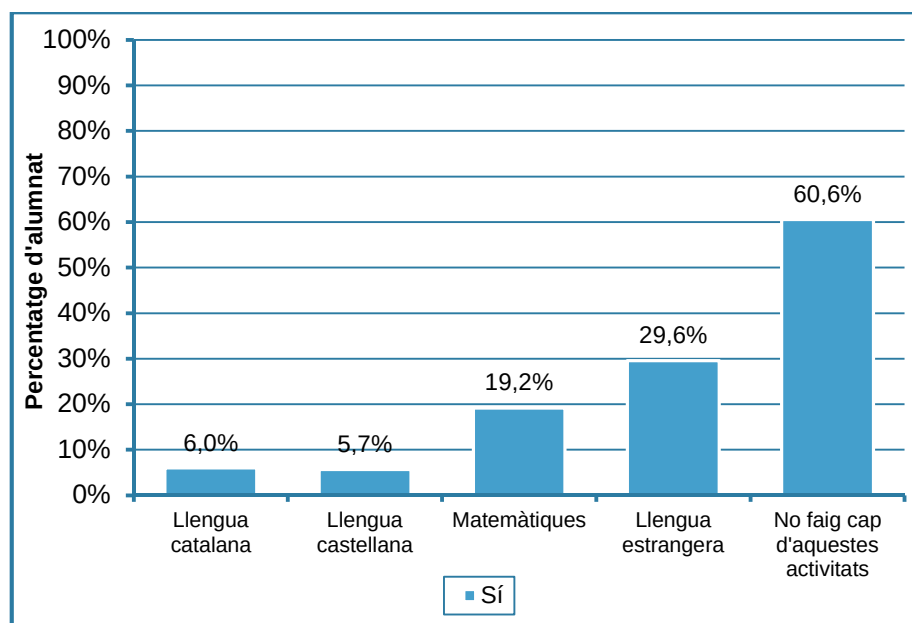
Gràfic 11.10. Generalment, no necessito ajuda per fer els deures. Resultats segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar (n=2.552)

11.2. Classes de suport fora de l'horari escolar

El 39,4% de l'alumnat rep classes de suport d'alguna de les matèries avaluades a la prova de quart d'ESO (que poden ser de reforç o d'ampliació), tot i que els percentatges varien en funció de la competència. Si bé el 30% de l'alumnat assisteix a classes de llengua estrangera, en el cas de les matemàtiques ho fa el 20% i tan sols el 6% rep sessions de llengua catalana i/o de llengua castellana.

Gràfic 11.11. Fora de l'horari escolar, fas alguna d'aquestes activitats? (n=2.552)

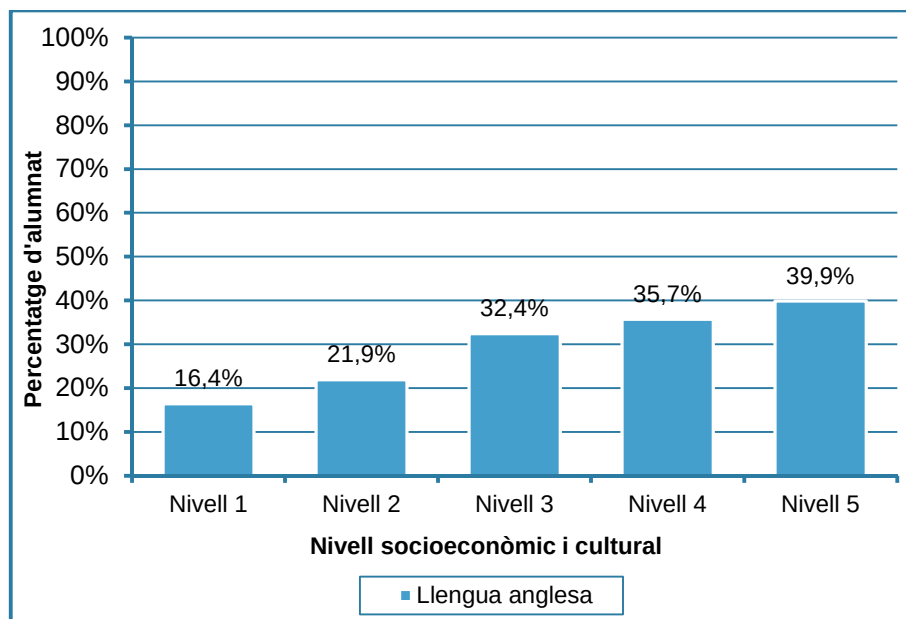

La proporció d'alumnes que assisteixen a classes de llengua catalana i/o de llengua castellana pràcticament no varia en funció del nivell socioeconòmic i cultural de la família. En ambdós casos les diferències són molt escasses, sempre inferiors a tres punts percentuals. A les classes de matemàtiques, el marge de variació és més ampli, però l'associació tampoc no és estadísticament significativa.

En canvi, es confirma la hipòtesi que el fet d'assistir a classes de llengua estrangera (majoritàriament, de llengua anglesa) fora de l'horari escolar té molt a veure amb el nivell socioeconòmic i cultural familiar.²² A mesura que l'estatus de la família és més alt, el percentatge d'alumnat que rep classes de llengua estrangera s'incrementa de manera lineal. Si a l'estrat inferior (nivell 1) només el 16,4% compta amb aquest suport, en el grup més benestant (nivell 5) la proporció és 23,5 punts superior. Si s'assumeix que aquestes classes poden tenir un efecte positiu en el rendiment acadèmic de l'alumnat, és raonable afirmar que el biaix socioeconòmic en l'assistència a classes de suport podria malmetre la igualtat d'oportunitats en l'aprenentatge.

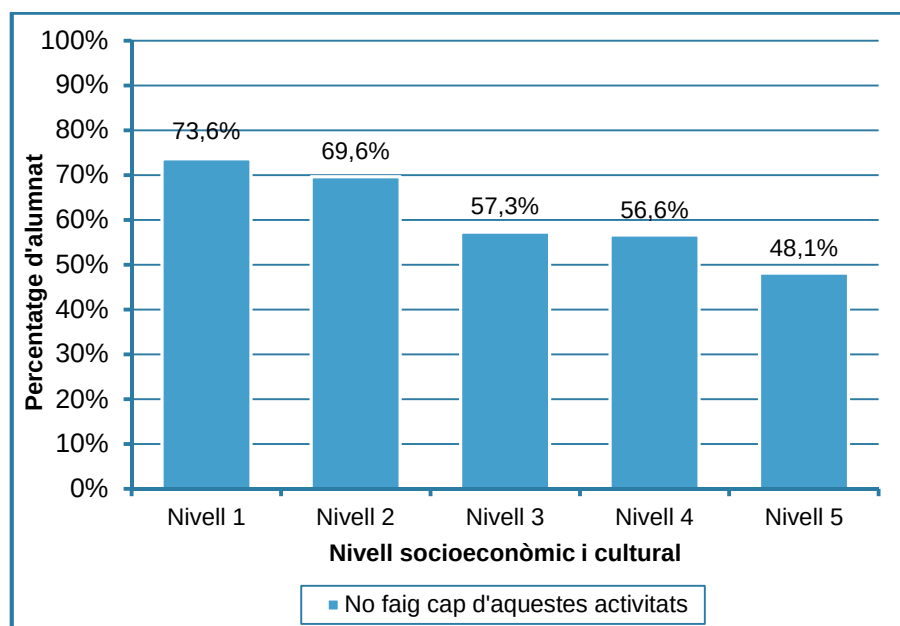
²² Es representen gràficament només els supòsits en què hi ha una associació estadísticament significativa entre les variables.

Gràfic 11.12. Classes de suport de llengua estrangera. Resultats segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar (n=2.552)

Finalment, és rellevant analitzar si en termes globals, el fet de participar o no en alguna d'aquestes activitats (amb independència de la matèria) també està condicionat per l'estatus de la família. Doncs bé, es constata que l'alumnat d'entorns més benestants assisteix més a classes de suport. De fet, en el nivell 5 més de la meitat de l'alumnat fa alguna activitat d'aquest tipus, en contrast amb els nivells més baixos, en què només el 30% hi té accés.

Gràfic 11.13. No faig cap d'aquestes activitats. Resultats segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar (n=2.552)

11.3. Síntesi

En termes generals, els alumnes de quart d'ESO consideren que la família s'interessa pels deures i treballs que tenen, tot i que l'alumnat d'extracció social inferior és més pessimista. De manera similar, l'àmplia majoria assegura que a casa l'animen a estudiar. L'alumnat procedent d'entorns de classe mitjana és el que es mostra més satisfet amb l'actitud del seu nucli més proper, fins i tot per sobre de l'alumnat més benestant.

Com en els casos anteriors, la percepció que els progenitors s'interessen per les notes dels fills està àmpliament generalitzada. Només l'1,8% reconeix que la família no li pregunta per aquest tema. Un cop més, l'alumnat de nivell socioeconòmic intermedi es mostra més optimista que els seus companys.

Més de la meitat dels alumnes reben ajuda de companys/es de classe a l'hora de fer els deures i el 48,9% compta amb el suport del pare i/o la mare. Prop del 25% declara no necessitar ajuda. Convé destacar que hi ha un 20,3% d'alumnes que necessitarien ajuda però que no en tenen.

Si s'analitzen els diferents supòsits, es constata que rebre ajuda del pare i/o la mare està directament vinculat a l'estatus de la família. En canvi, el fet de tenir o no el suport de companys/es de classe, de germans/es i/o d'altres persones no sembla estar associat amb l'extracció social. El que està fortament condicionat per l'entorn familiar és la probabilitat que un/a alumne/a faci els deures en solitari, tant si és perquè no necessita ajuda com perquè en necessita i no en rep.

Fora de l'horari escolar, el 40% de l'alumnat rep classes de suport d'alguna de les matèries avaluades a la prova de quart d'ESO, que poden ser de reforç o d'ampliació. El 30% va a classes de llengua estrangera, el 20% a classes de matemàtiques i el 6% a classes de llengua catalana i/o de llengua castellana. Es confirma que el fet d'anar o no a classes de llengua estrangera fora de l'horari lectiu està fortament condicionat pel nivell socioeconòmic i cultural de la família.

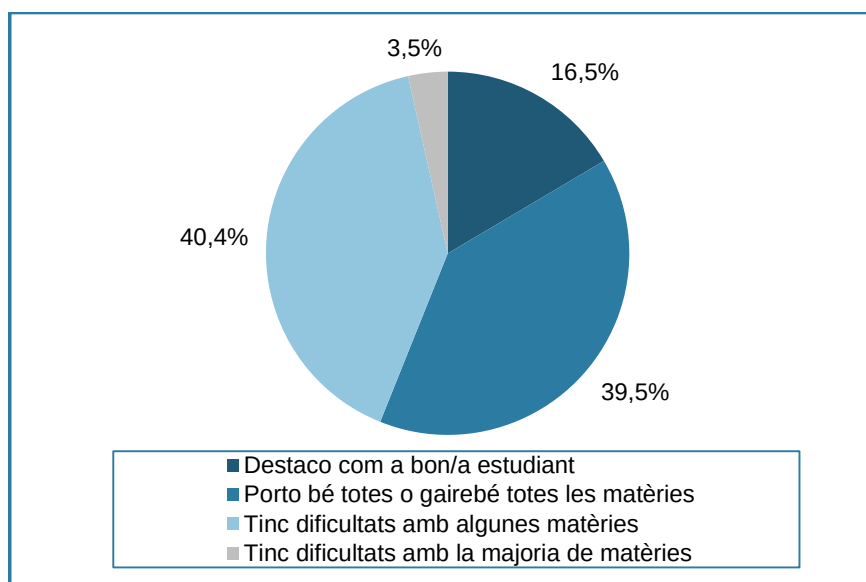
12. CONCEPTE ACADÈMIC I EXPECTATIVES

12.1. Concepte acadèmic de l'alumnat

Hi ha equilibri entre el percentatge d'alumnes que manifesten tenir dificultats amb algunes matèries (40,4%) i la proporció dels qui afirmen que porten bé totes o gairebé totes les matèries que fan al centre (39,5%). Són menys els alumnes que s'autoqualifiquen com a "bons estudiants" (16,5%) i un percentatge molt baix revela que té dificultats amb la majoria de matèries (3,5%). D'acord amb la distribució de les respostes, es podria dir que l'alumnat tendeix a ser conservador a l'hora de definir el seu rendiment acadèmic, ja que prop del 80% s'ubica a les opcions que comporten uns resultats intermedis. Des d'una altra perspectiva, el percentatge d'alumnes que creu tenir un bon rendiment (56%) és més alt que el que reconeix mancances (43,9%).

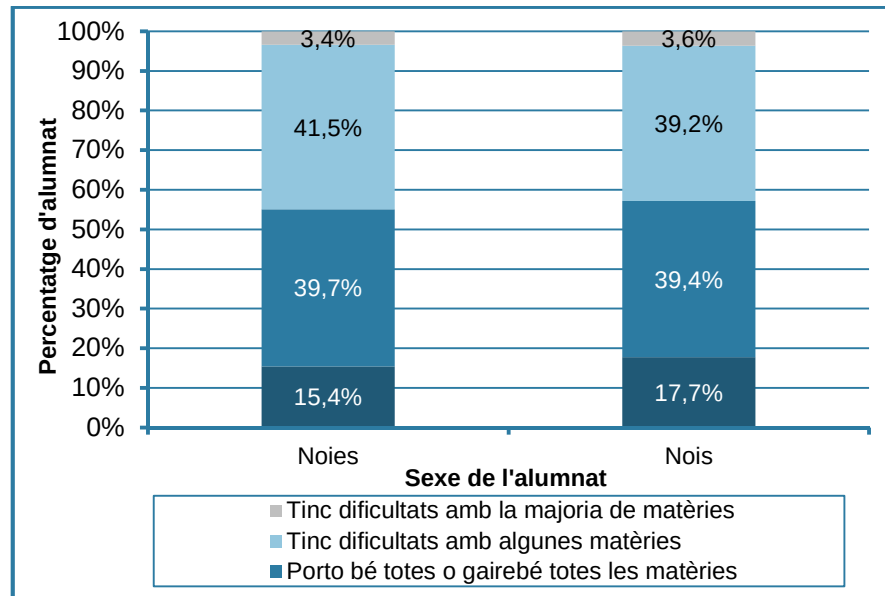
Serà interessant analitzar fins a quin punt la percepció dels alumnes sobre el seu rendiment és coherent amb els resultats que van obtenir a l'avaluació de l'educació secundària obligatòria. Només llavors serà possible determinar si els alumnes participants tendeixen a ser optimistes o no sobre el seu rendiment, així com si hi ha diferències entre col·lectius sociodemogràfics (vegeu l'apartat 14).

Gràfic 12.1. Amb quina d'aquestes frases t'identifiques més? Percentatges (n=2.552)

No hi ha diferències estadísticament significatives entre la percepció que tenen els nois i les noies sobre el seu rendiment acadèmic, encara que nombroses avaluacions han evidenciat que les noies obtenen millors resultats en la majoria de competències i que fenòmens com l'abandó escolar estan més estesos entre els nois.

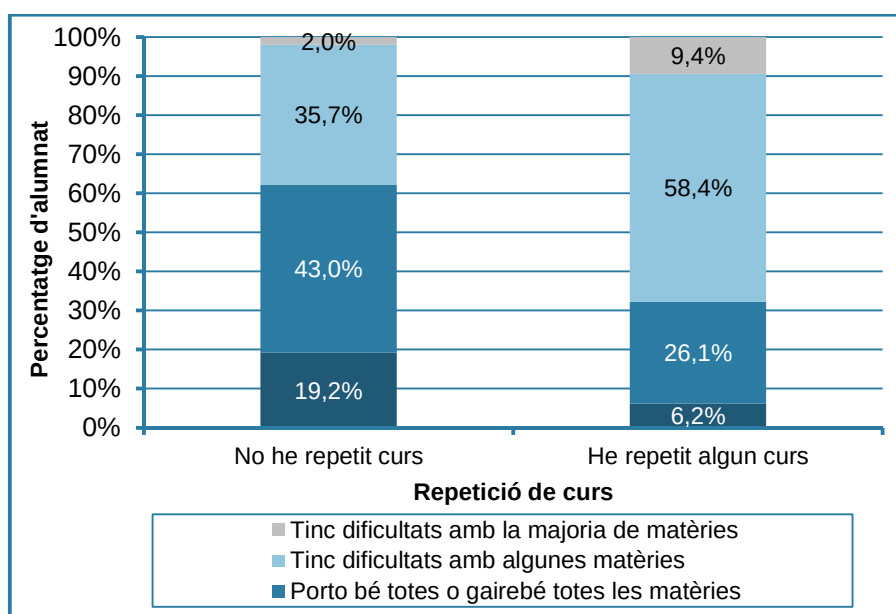
Gràfic 12.2. Autoconcepte acadèmic segons el sexe. Percentatges (n=2.552)

A diferència del sexe, que no introdueix diferències estadísticament significatives, la repetició de curs és una variable fortament associada a la percepció que té l'alumnat del seu rendiment acadèmic. Entre l'alumnat no repetidor, el grup més nombrós (43%) declara portar bé totes o gairebé totes les matèries i prop d'un 20% pensa que destaca com a bon estudiant. Convé assenyalar, també, que el percentatge que declara tenir problemes amb la majoria de matèries és molt baix (2%). Entre els alumnes que han repetit com a mínim un curs durant la seva escolarització, en canvi, les percepcions són menys optimistes: només 1 de cada 4 alumnes afirma que porta bé totes o gairebé totes les matèries i un baix 6,2% pensa que destaca com a bon estudiant. En aquest col·lectiu, el grup més nombrós (58,4%) correspon al dels qui reconeix tenir problemes amb algunes matèries.

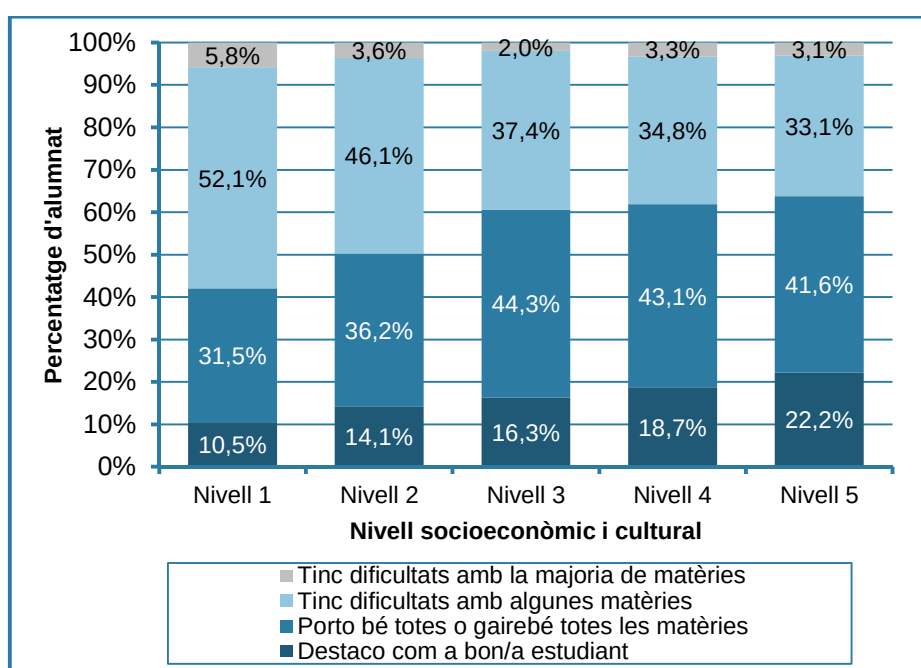
Amb independència de l'eficàcia de la repetició en el rendiment acadèmic, el cert és que aquesta estratègia no sembla efectiva per aproximar la percepció acadèmica dels repetidors a la dels alumnes que promocionen amb idoneïtat.

Gràfic 12.3. Autoconcepte acadèmic segons si l'alumne/a ha repetit curs. Percentatges (n=2.551)

Els alumnes provinents de famílies amb baix estatus socioeconòmic i cultural tenen un autoconcepte acadèmic inferior als companys de famílies més benestants. En analitzar els nivells 1 i 2 (corresponents als nivells socioeconòmics i culturals més baixos), la major part dels alumnes reconeix tenir dificultats amb algunes matèries. En canvi, entre els alumnes amb més recursos econòmics i culturals, la categoria més esmentada és “porto bé totes o gairebé totes les matèries”. Aquestes dades posen de manifest que, més enllà de la influència en el rendiment acadèmic, l'estatus familiar pot acabar incidint també en la percepció que tenen els alumnes sobre els seus resultats. Com s'evidencia al gràfic 12.4, l'efecte d'aquesta variable és especialment destacat entre els alumnes de nivell socioeconòmic i cultural inferior. Per contra, les diferències en l'autoconcepte acadèmic dels alumnes de classe mitjana i mitjana-alta (nivells 3, 4 i 5) són poc rellevants.

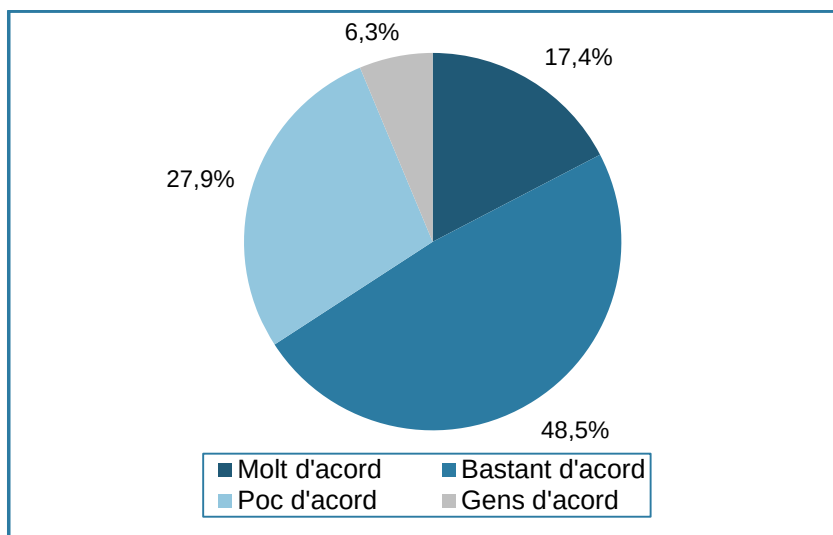
Gràfic 12.4. Autoconcepte acadèmic segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar. Percentatges (n=2.552)

12.2. Concepte acadèmic de l'alumnat que té el professorat

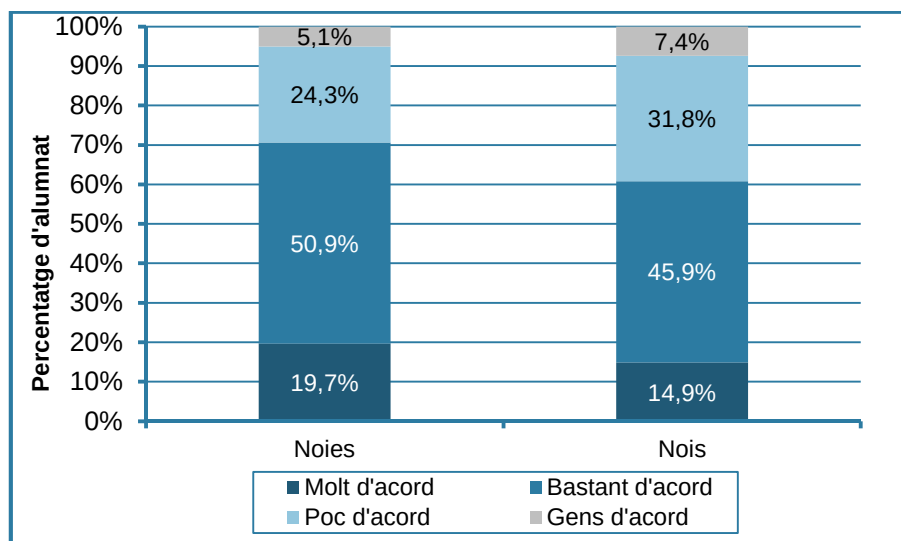
2 de cada 3 alumnes que han contestat el qüestionari afirmen que el seu professorat els considera bons estudiants. En canvi, 1 de cada 3 pensa que els docents tenen una mala percepció del seu rendiment. El percentatge que no està gens d'acord amb la frase “els meus professors i professores em consideren un/a bon estudiant” és certament baix, tan sols del 6,3% de l'alumnat.

Gràfic 12.5. Fins a quin punt estàs d'acord amb la frase... els meus professors i professores em consideren un/a bon estudiant? Percentatges (n=2.552)

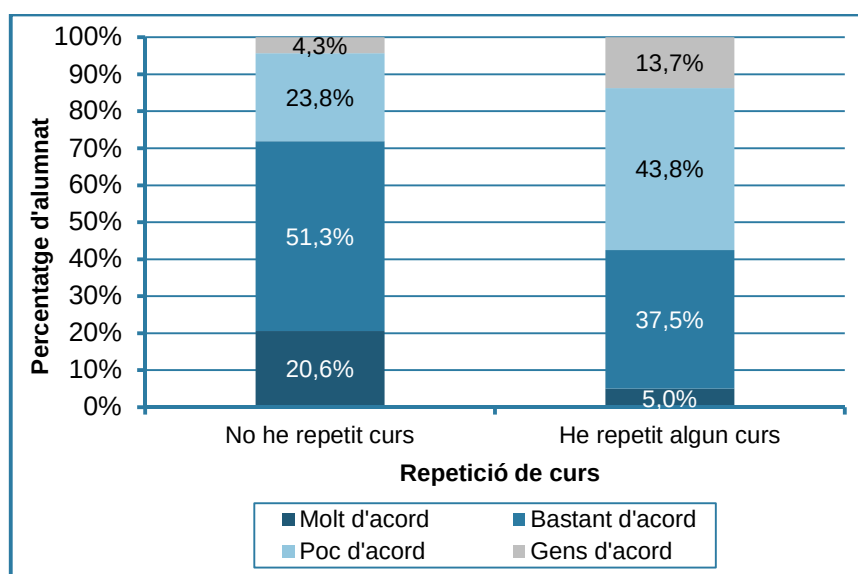
Tot i que no s'observen diferències estadísticament significatives entre la percepció que tenen els nois i les noies del seu rendiment acadèmic, el sexe sí que introdueix matisos en com pensen els alumnes que els veuen els professors. 7 de cada 10 noies estan “molt” o “bastant d'acord” amb la frase “els meus professors i professores em consideren un/a bon estudiant”. En el cas dels nois, la proporció és inferior (6 de cada 10).

Gràfic 12.6. Concepte acadèmic que té el professorat segons el sexe de l'alumnat. Percentatges (n=2.552)

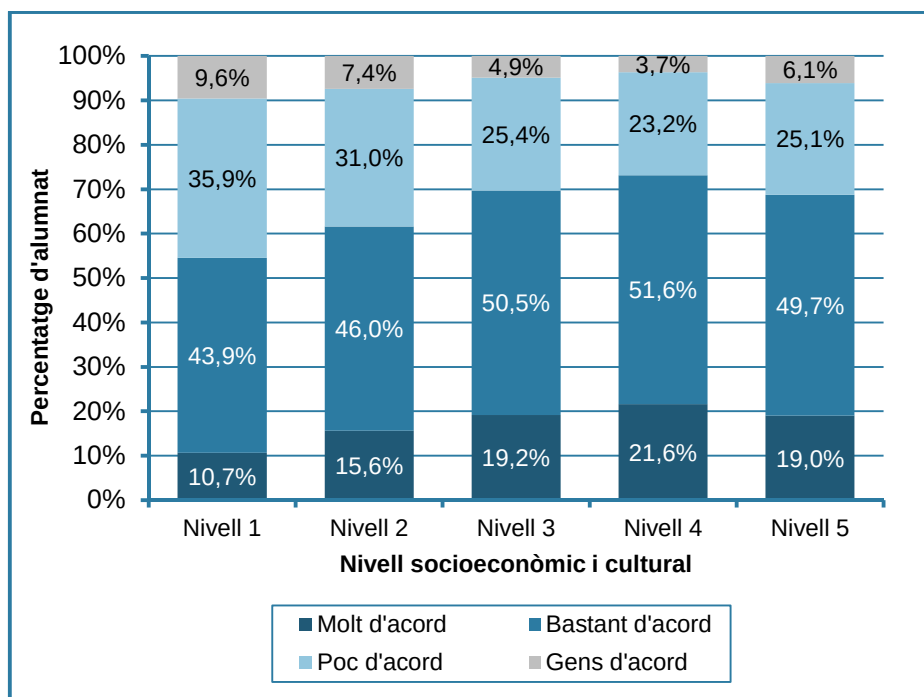
La repetició de curs introdueix notables diferències en la percepció dels alumnes sobre com els veuen els professors. Entre els que promocionen per la via de la idoneïtat, més del 70% pensa que els docents els consideren bons estudiants. Per als alumnes repetidors, en canvi, aquest percentatge és tan sols del 42,5%. Amb aquestes dades es posa novament de manifest que la repetició no sembla una estratègia útil per millorar la percepció dels alumnes sobre el seu rendiment, sinó que el sentiment negatiu perdura fins i tot després d'haver repetit curs.

Gràfic 12.7. Concepte acadèmic que té el professorat segons si l'alumne/a ha repetit curs. Percentatges (n=2.552)

La major part dels alumnes que han contestat el qüestionari estan bastant d'acord amb la idea que els seus professors els consideren bon estudiants, sense que hi hagi grans diferències segons el nivell socioeconòmic i cultural de les famílies. En contrast amb la pauta d'associació que acostuma a introduir l'estatus familiar, en aquest cas no és possible afirmar que com més alt és el nivell socioeconòmic i cultural, millor és la percepció que tenen els alumnes sobre com els veuen els seus professors, ja que els valors més positius s'assoleixen entre les famílies de classe mitjana.

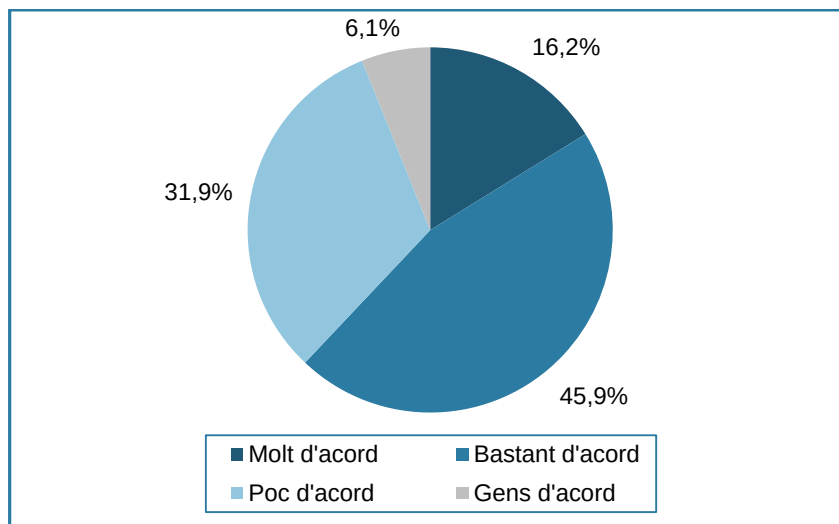
Gràfic 12.8. Concepte acadèmic que té el professorat segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar. Percentatges (n=2.552)

12.3. Concepte acadèmic de l'alumnat que tenen els/les companys/es de classe

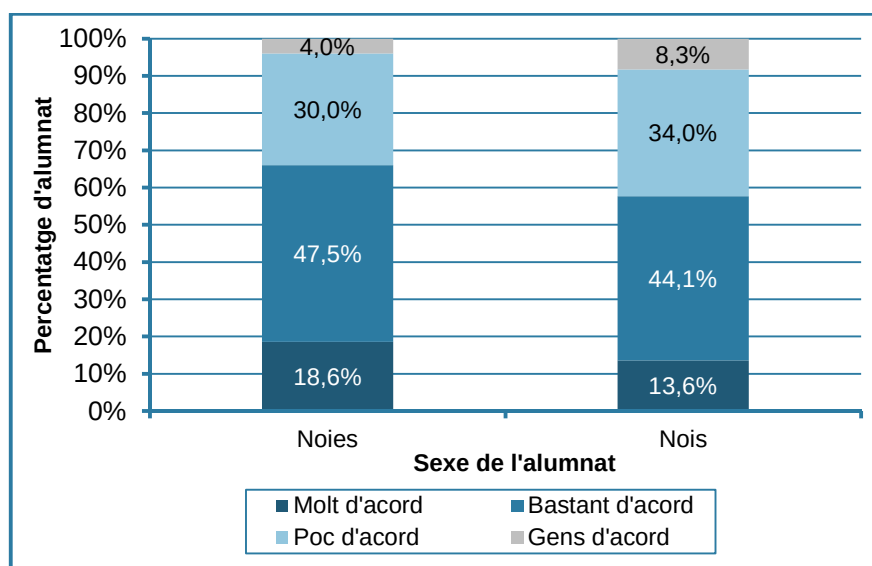
La major part dels alumnes que han respost el qüestionari estan d'acord amb l'afirmació que els/les seus/seves companys/es de classe els consideren bons estudiants (62,1%). Hi ha un 38%, però, que es mostra contrari a aquesta afirmació. Convé destacar positivament el fet que la majoria dels alumnes de quart d'ESO se sentin valorats pels companys i companyes de classe, ja que aquest factor pot ser rellevant en l'assoliment d'un bon rendiment acadèmic.

Gràfic 12.9. Fins a quin punt estàs d'acord amb la frase... els/les meus/meves companys/es de classe em consideren un bon/a estudiant? Percentatges (n=2.552)

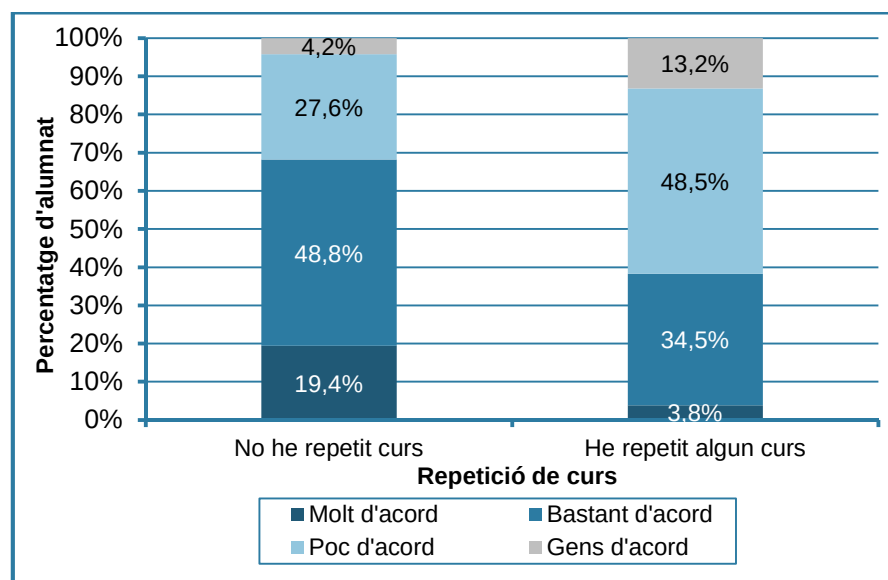
En arribar a quart d'ESO, les noies se senten més valorades pels companys i companyes que no pas els nois. Així, 2 de cada 3 noies creuen que els col·legues de classe les veuen com a bones estudiants, enfront del 57,7% dels nois. Les diferències observades són estadísticament significatives.

Gràfic 12.10. Concepte acadèmic que tenen els companys/es de classe segons el sexe de l'alumnat que respon el qüestionari. Percentatges (n=2.552)

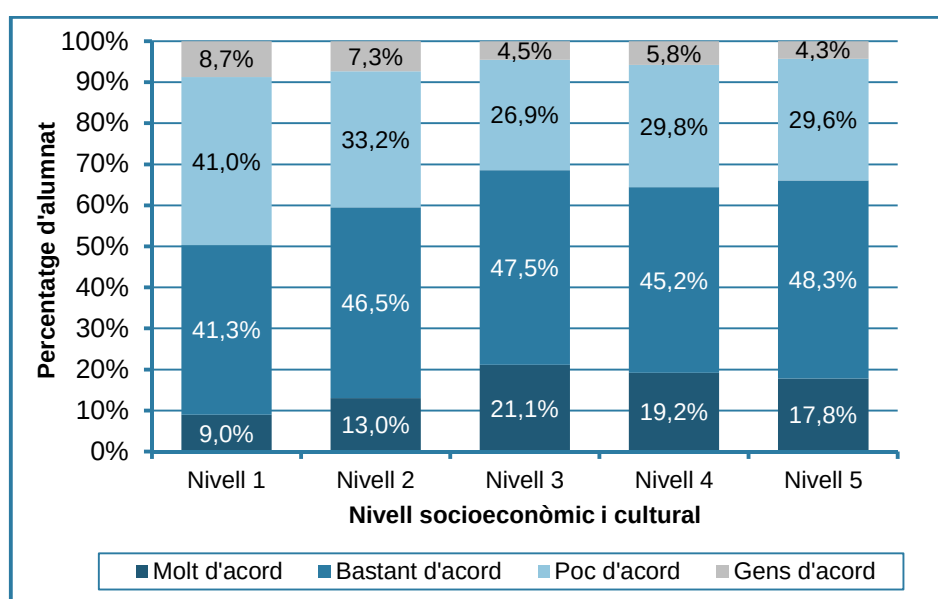
La majoria dels alumnes que han repetit algun curs durant l'escolarització no pensen que els companys i companyes de classe tinguin una bona percepció del seu rendiment acadèmic (61,7%). Per contra, entre l'alumnat no repetidor la distribució és molt diferent: 2 de cada 3 afirmen que els/les companys/es de classe els consideren bons estudiants.

Gràfic 12.11. Concepte acadèmic que tenen els companys/es de classe segons si l'alumne/a ha repetit curs. Percentatges (n=2.552)

El nivell socioeconòmic i cultural familiar no té una associació clara amb la percepció dels alumnes sobre com els veuen els seus companys i companyes. Com succeïa en analitzar el concepte acadèmic que té el professorat, no és possible afirmar que com més alt és l'estatus familiar millor és la percepció dels companys i companyes.

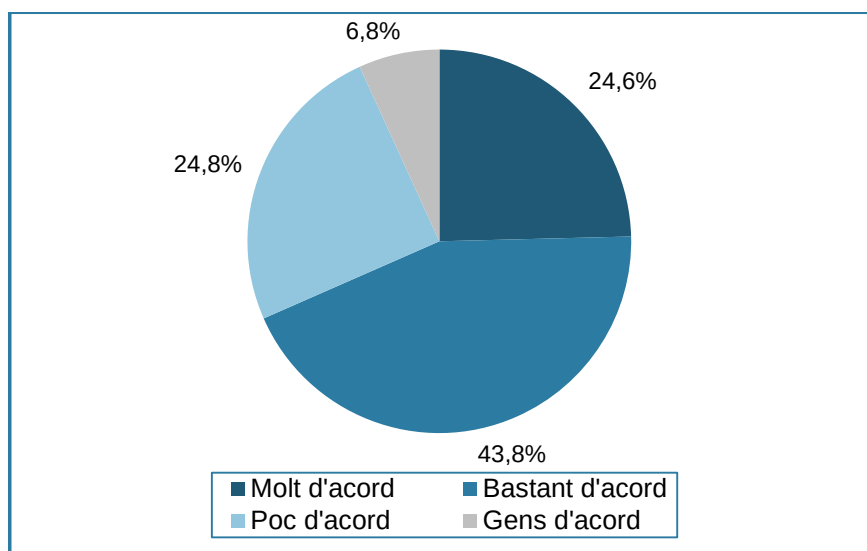
Gràfic 12.12. Concepte acadèmic que tenen els companys/es de classe segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar. Percentatges (n=2.552)

12.4. Concepte acadèmic de l'alumnat que tenen les famílies

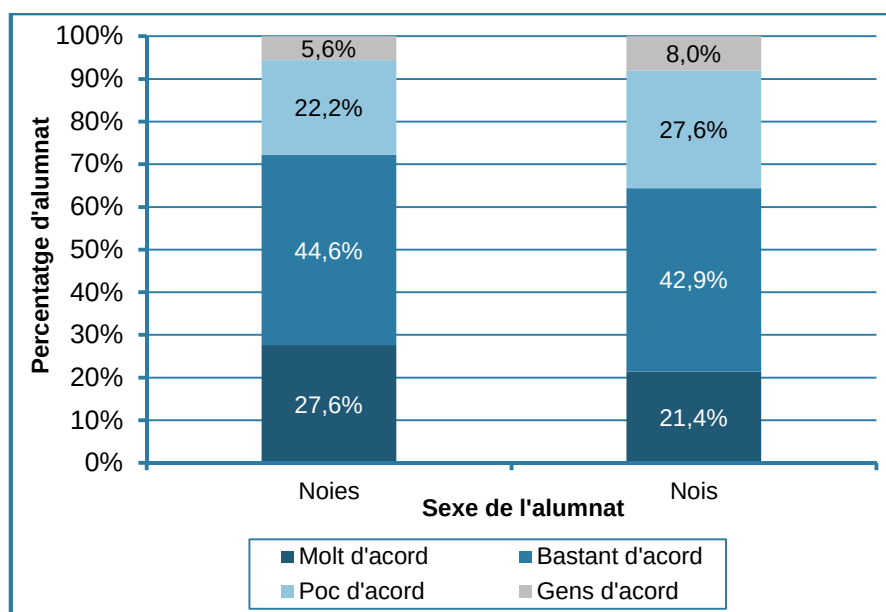
Prop del 70% dels alumnes pensen que la família els considera bons estudiants, enfront d'un 30% que són contraris a aquesta afirmació. De tots els col·lectius analitzats, les famílies són el grup més optimista sobre el rendiment acadèmic de l'alumnat.

Gràfic 12.13. Fins a quin punt estàs d'acord amb la frase... la meva família em considera un/a bon estudiant? Percentatges (n=2.552)

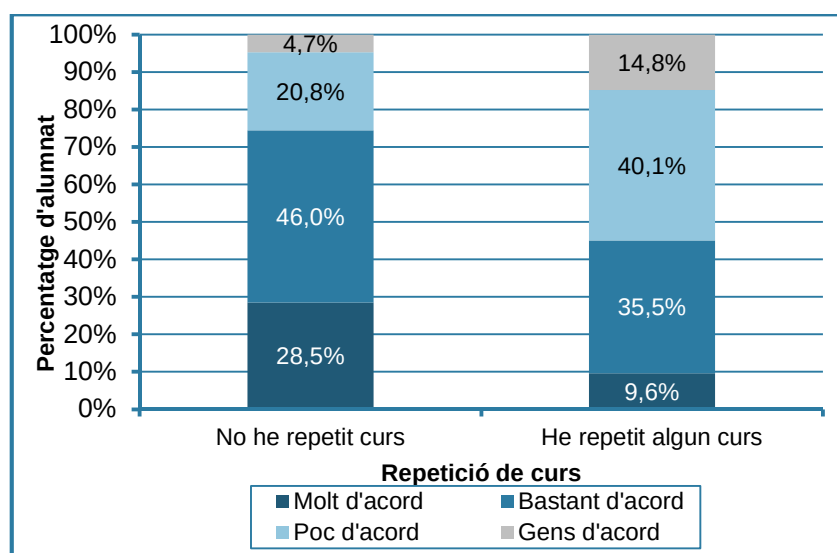
El 72% de les noies afirma que la família les considera bones estudiants, xifra que és superior a la dels nois (64,3%). Les diferències per sexe en aquesta pregunta són de 8 punts percentuals.

Gràfic 12.14. Concepte acadèmic que tenen les famílies segons el sexe de l'alumnat. Percentatges (n=2.552)

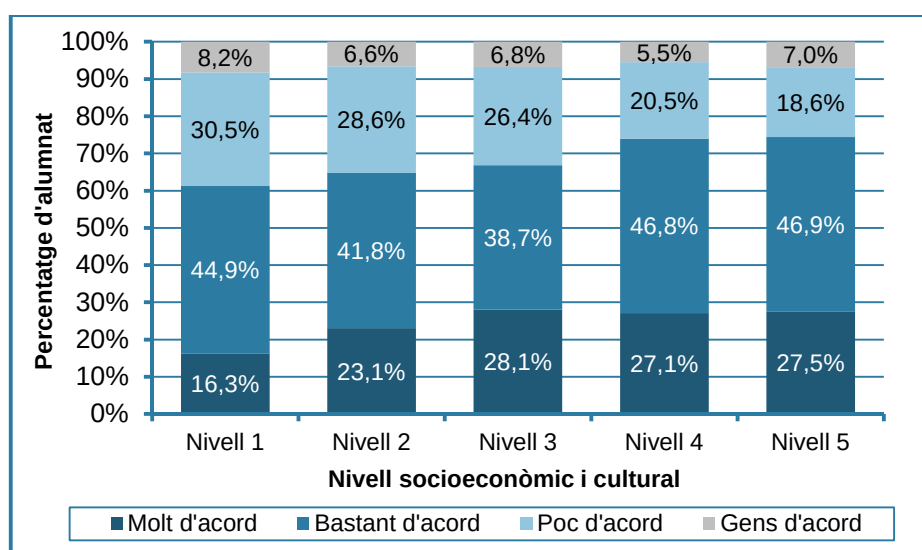
Encara que les famílies són més optimistes que els altres col·lectius sobre el rendiment acadèmic de l'alumnat, continuen havent-hi diferències estadísticament significatives entre la percepció dels alumnes que han repetit curs i els que no. Entre els que promocionen per la via de la idoneïtat, el grup més nombrós correspon a aquells que estan bastant convençuts que les seves famílies els consideren bons estudiants (46%). Fins i tot, prop d'un 30% hi està molt d'acord. Entre els repetidors, en canvi, les xifres són molt inferiors (35,5% i 9,6%).

Gràfic 12.15. Concepte acadèmic que tenen les famílies segons si l'alumne/a ha repetit curs. Percentatges (n=2.552)

Els alumnes d'entorns socioeconòmics i culturals més favorables pensen en major mesura que les seves famílies tenen una millor concepció del seu rendiment acadèmic, encara que l'efecte d'aquesta variable és molt lleu: entre les famílies d'estatus social inferior, aproximadament 2 de cada 3 alumnes pensen que els progenitors els consideren bons estudiants. La proporció és de 3 alumnes sobre 4 en les famílies de més nivell socioeconòmic i cultural (nivells 4 i 5).

Gràfic 12.16. Concepte acadèmic que tenen les famílies segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar. Percentatges (n=2.552)

12.5. Expectatives acadèmiques de l'alumnat

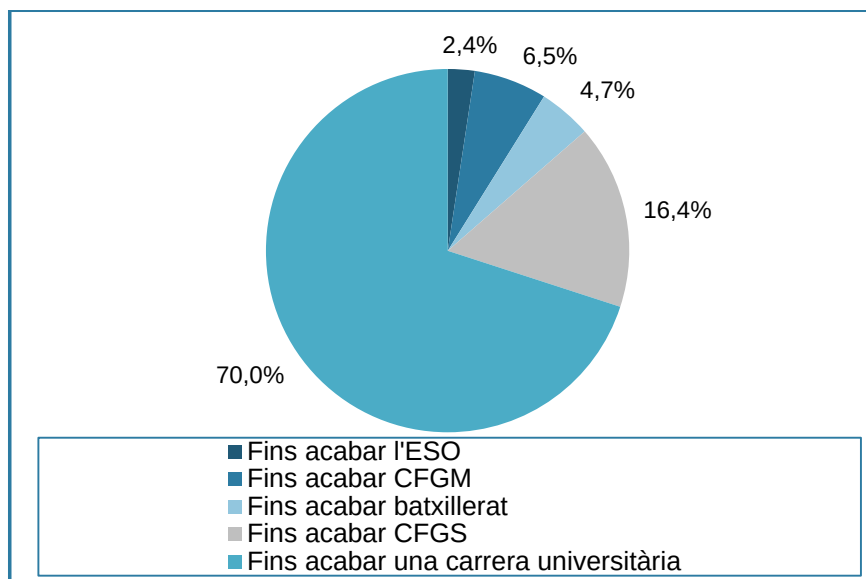
A continuació es dedica un bloc de preguntes a les expectatives acadèmiques de l'alumnat i de les seves famílies, és a dir, a l'itinerari formatiu que esperen uns i altres quan l'alumne/a acabi l'educació secundària obligatòria. Es vol analitzar el grau de correspondència entre les opinions dels alumnes i les dels seus progenitors, així com si hi ha pautes diferenciades entre diversos grups sociodemogràfics. S'ha de puntualitzar, però, que les expectatives acadèmiques de les famílies s'han mesurat a partir de les manifestacions dels alumnes i que, per tant, la pregunta s'ha d'interpretar com la percepció dels alumnes sobre les expectatives dels seus progenitors.

Al qüestionari de 2006, a l'alumne/a se li preguntava per la trajectòria de cara al curs vinent. En aquest qüestionari, l'ítem es formula de manera més àmplia, sense restringir l'abast temporal al curs acadèmic posterior a la finalització de la secundària obligatòria. Es permet que l'alumne/a pugui indicar que vol cursar estudis de formació professional o universitaris, encara que sigui a mitjà termini. Si bé aquesta redacció podria contemplar més fidelment les expectatives reals d'alumnes i progenitors (poden revelar la seva preferència última), té com a contrapartida que moltes persones encara no han pensat què volen fer en el futur. Prop del 12% dels alumnes de quart d'ESO encara no té clar l'itinerari acadèmic i el 15,5% no sap quines són les expectatives de les seves famílies. Tenint present que un gruix d'individus encara no té una opinió formada, doncs, als gràfics següents es presenta la informació dels qui revelen les seves expectatives.

El 70% dels alumnes que ja han decidit la trajectòria acadèmica vol cursar estudis universitaris. La formació professional, en canvi, atrau el 23% dels alumnes que han respost (el 6,5% ha triat els cicles formatius de grau mitjà i el 16,4% els cicles formatius de grau superior). Prop d'un 5% vol cursar com a màxim estudis de batxillerat i un baixíssim 2,4% vol acabar amb els estudis obligatoris.

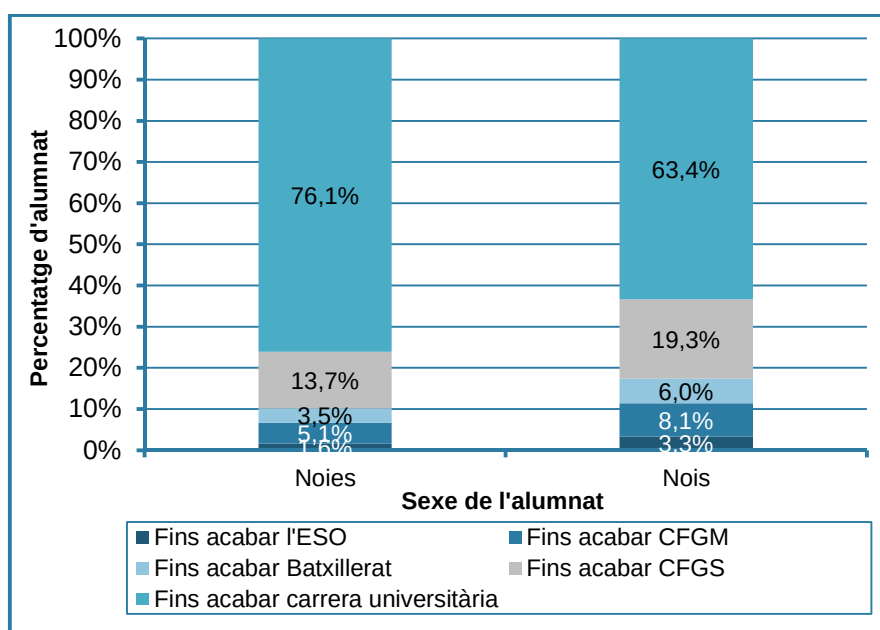
L'àmplia majoria dels alumnes que han respost aquesta pregunta tenen unes expectatives acadèmiques elevades (els cicles formatius de grau superior i els estudis universitaris apleguen més del 86% de les respostes) i pràcticament cap alumne/a no vol abandonar el sistema educatiu un cop acabada l'ESO. El batxillerat obté resultats molt modestos, fruit que l'alumnat no percep aquests estudis de manera finalista, sinó com a part d'una trajectòria acadèmica més extensa cap a la formació professional de grau superior i/o cap a la universitat.

Gràfic 12.17. Fins a quina etapa penses seguir estudiant? (alumnat amb opinió formada)
Percentatges (n=2.250)

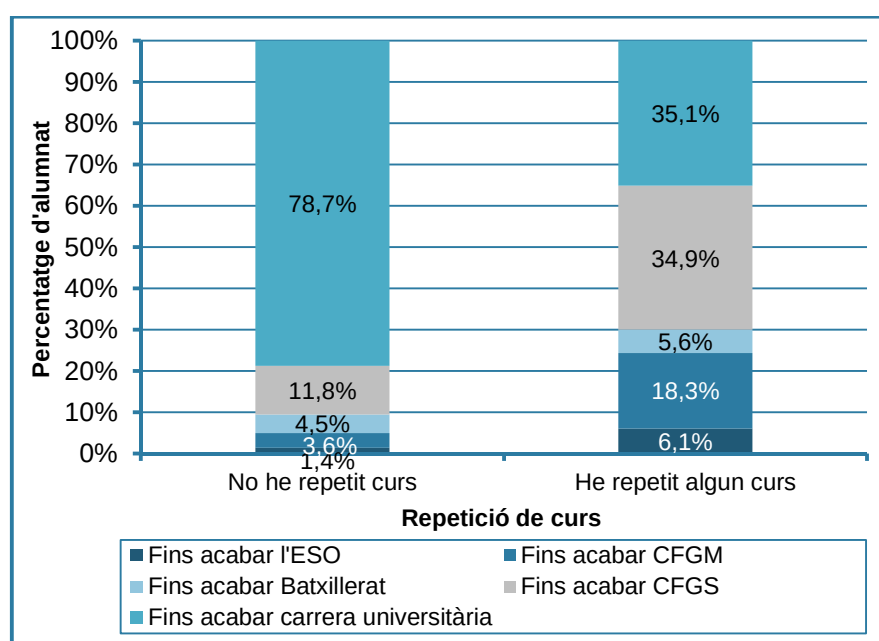
Les expectatives de les noies són més altes que les dels nois, encara que tant els uns com els altres tenen aspiracions acadèmiques elevades (la suma dels qui volen cursar un cicle formatiu de grau superior i/o estudis universitaris és del 90% en el cas de les noies i del 83% entre els nois). Amb tot, hi ha diferències remarcables en l'itinerari formatiu escollit segons el sexe de l'alumne/a: les noies opten més per la universitat (+12,7 punts) i els nois ho fan per cursar cicles formatius de grau superior (+5,6 punts).

Gràfic 12.18. Expectatives acadèmiques de l'alumnat (alumnat amb opinió formada) segons el sexe. Percentatges (n=2.249)

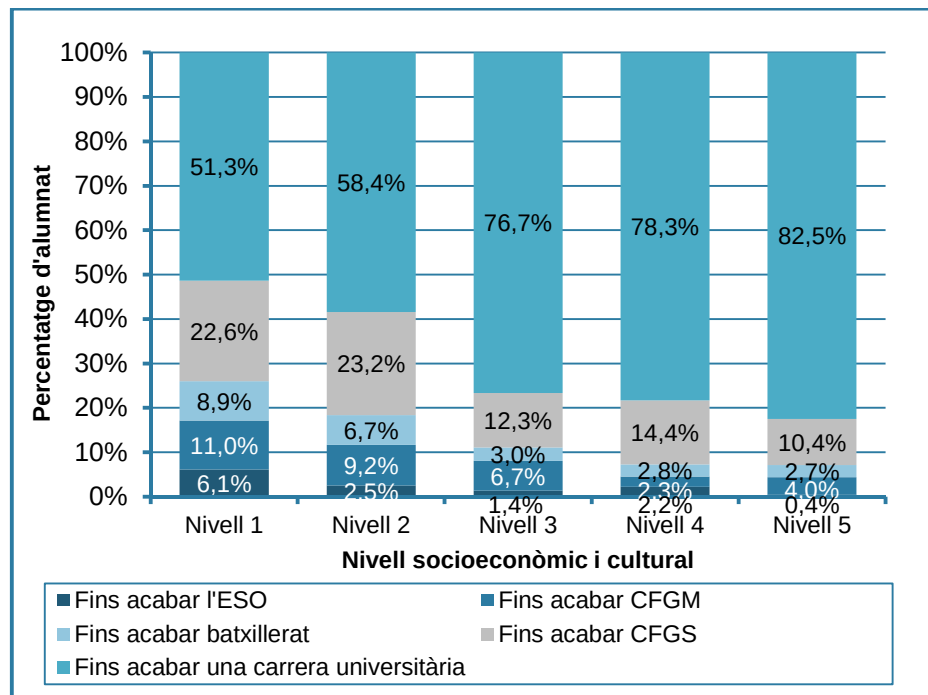
Hi ha diferències estadísticament significatives en les expectatives acadèmiques dels alumnes segons si han repetit algun curs durant l'escolarització obligatòria o no ho han fet. Entre els qui promocionen per la via de la idoneïtat, la gran majoria vol cursar en el futur estudis universitaris (78,7%). Per a aquests alumnes, la formació professional de grau superior no és prou atractiva, ja que tan sols el 12% es decantaria per aquest tipus d'estudis. En canvi, el pes dels cicles formatius és molt més destacat entre els repetidors: apleguen més de la meitat dels alumnes (53,2%), repartits entre els CFGM (18,3%) i els CFGS (34,9%). Només entre l'alumnat repetidor hi ha equilibri en el percentatge d'alumnes que voldrien cursar formació professional i estudis universitaris, encara que aquesta última continua sent l'opció preferida (35,1%). Aquestes dades posen de manifest que per a la major part dels alumnes la universitat és l'opció més atractiva.

Gràfic 12.19. Expectatives acadèmiques de l'alumnat (alumnat amb opinió formada) segons si l'alumne/a ha repetit curs. Percentatges (n=2.248)

Els estudis universitaris són l'opció preferida per tot tipus d'alumnat amb independència de l'estatus social de les seves famílies. Tot i això, és possible afirmar que les expectatives acadèmiques dels alumnes estan fortament associades al nivell socioeconòmic i cultural familiar. Poc més del 50% dels alumnes d'origen menys benestant (nivell 1) volen anar a la universitat. Aquest percentatge creix a mesura que ho fa l'estatus social de les famílies, fins arribar al 82,5% entre els alumnes més benestants (nivell 5) (+31,2 punts). La formació professional segueix la tendència oposada: perd pes entre els alumnes amb un estatus social més alt (20 punts de diferència entre els nivells 1 i el 2).

Gràfic 12.20. Expectatives acadèmiques de l'alumnat (alumnat amb opinió formada) segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar. Percentatges (n=2.247)

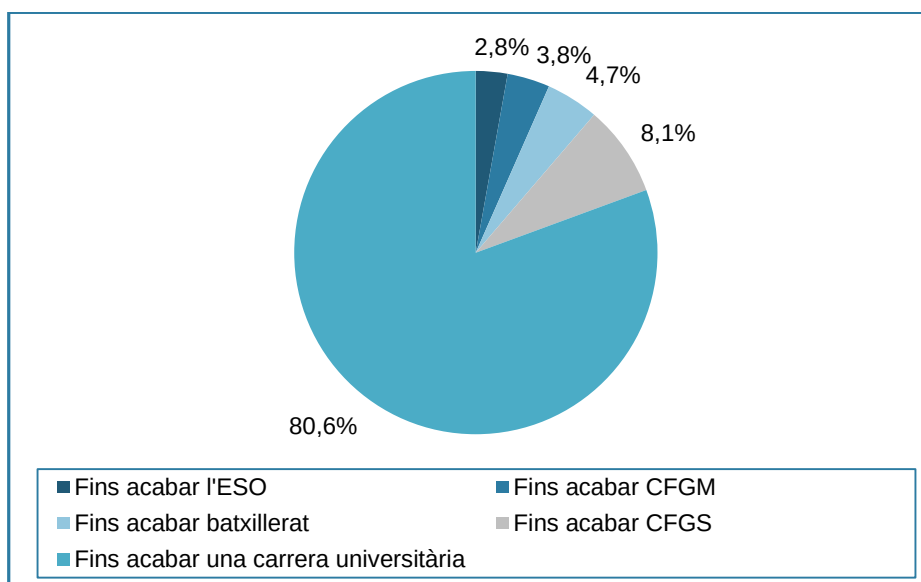

12.6. Expectatives acadèmiques de les famílies

8 de cada 10 alumnes manifesten que les seves famílies volen que vagin a la universitat. Les altres opcions són minoritàries. Per exemple, només el 12% dels pares i les mares esperen que els seus fills cursin un cicle formatiu. Aquestes dades posen de manifest que per a molts progenitors, la trajectòria acadèmica “natural” del conjunt dels alumnes hauria de ser la universitària.

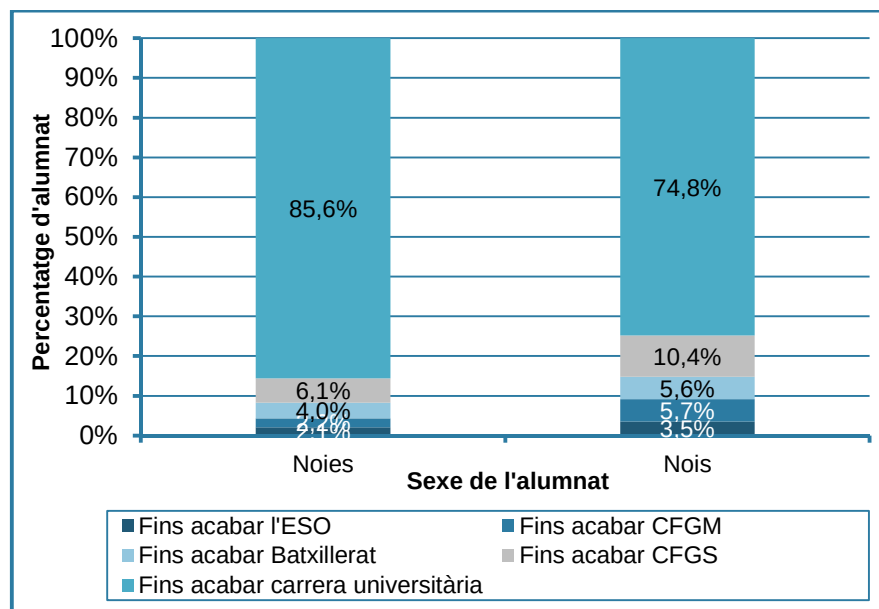
Comparades amb les expectatives acadèmiques dels alumnes, les dades mostren que un nombre més alt de famílies opten pels estudis universitaris (+10,6 punts). L'FP, en canvi, té més capacitat d'atracció entre els alumnes (+9 punts), encara que és minoritària per a ambdós col·lectius. Destaca especialment l'escassa penetració dels cicles formatius de grau superior entre els pares i les mares (8,1%, percentatge que és la meitat del que es dona entre els alumnes).

Gràfic 12.21. Fins a quina etapa vol la teva família que estudiïs? (famílies amb opinió formada)
Percentatges (n=2.155)

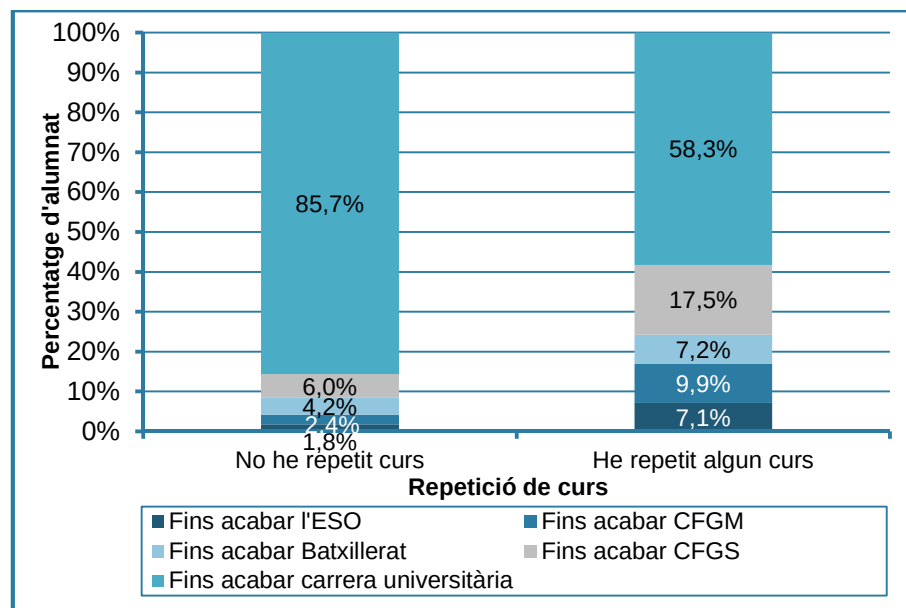
L'àmplia majoria dels nois i les noies revela que la seva família es decanta pels estudis universitaris. Aquesta xifra és especialment alta en el cas de les noies (85,6%). La formació professional, en canvi, guanya pes entre els nois (fins a un 16% dels progenitors voldrien aquests estudis per als seus fills, enfront del 8,3% que ho voldrien per a les seves filles).

Gràfic 12.22. Expectatives acadèmiques de les famílies (amb opinió formada) segons el sexe de l'alumnat. Percentatges (n=2.156)

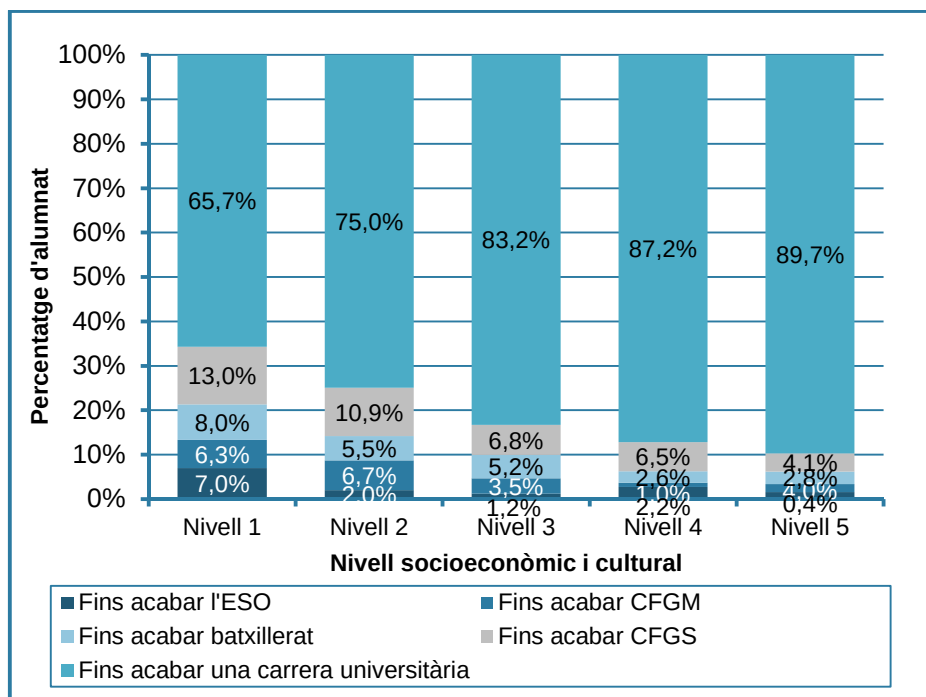
Més del 85% de les famílies d'alumnes que promocionen per la via de la idoneïtat volen que els seus fills vagin a la universitat, mentre que tan sols el 8,4% dels pares i mares opten pels estudis de formació professional. La repetició de curss introdueix diferències significatives en les expectatives acadèmiques de les famílies respecte dels seus fills. Així, el percentatge de pares i mares d'alumnes repetidors que voldrien que aquests anessin a la universitat cau 27 punts, però es manté com a categoria majoritària (58,3%). L'FP aplega tan sols el 27,4% de les respostes. Amb aquestes dades, es constata novament que la universitat és l'opció prioritària per a tots els progenitors, al marge del rendiment acadèmic dels seus fills.

Gràfic 12.23. Expectatives acadèmiques de les famílies (amb opinió formada) segons si l'alumne/a ha repetit curss. Percentatges (n=2.156)

El percentatge de pares i mares que volen que els seus fills vagin a la universitat s'associa directament amb el nivell socioeconòmic i cultural: el 66% dels progenitors de baix estatus social aspiren que els seus fills cursis estudis terciaris. Aquesta xifra s'aproxima al 90% entre les famílies més benestants. Paral·lelament, el pes de la formació professional retrocedeix a mesura que l'estatus social és més alt (passa del 20% entre les famílies de nivell socioeconòmic i cultural més baix a poc més del 8% entre els col·lectius més afavorits).

Gràfic 12.24. Expectatives acadèmiques de les famílies (amb opinió formada) segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar. Percentatges (n=2.156)

12.7. Síntesi

Poc més de la meitat dels alumnes que han contestat el qüestionari pensen que porten bé la majoria de matèries que fan al centre o que destaquen com a bons estudiants (56%). El seu autoconcepte acadèmic és inferior a la percepció que en tenen els companys de classe (62,1%), el professorat (65,9%) i la família (68,4%), que és el col·lectiu més optimista sobre el rendiment acadèmic de l'alumnat.

L'única pregunta en què no hi ha diferències estadísticament significatives entre els nois i les noies correspon a l'autoconcepte acadèmic, és a dir, quan són els mateixos alumnes els que valoren el seu rendiment. En canvi, entre les famílies, els/les companys/es de classe i, especialment el professorat, la percepció que les noies són millors estudiants que els nois està més estesa. Convé apuntar que la visió dels nois sobre el seu rendiment és molt similar al que opinen els seus companys de classe.

Pocs alumnes repetidors valoren positivament el seu rendiment acadèmic (32,3%). La majoria creu que tant els companys de classe, com els professors com fins i tot la seva família, no els veuen com a bons estudiants.

Com més alt és el nivell socioeconòmic i cultural familiar, més positiva és la imatge de l'alumne/a com a estudiant i millor és la percepció de les famílies sobre el rendiment acadèmic dels fills. En canvi, la imatge que tenen els professors i els companys de classe no s'associa linealment amb l'estatus social de les famílies dels alumnes.

La universitat és l'opció acadèmica preferida per la major part dels alumnes i les famílies, encara que entre els progenitors aquesta alternativa està més estesa (70% i 80,6%, respectivament). Tan sols el 23% dels alumnes i el 12% de les famílies escollirien els estudis de formació professional (sobretot cicles formatius de grau superior). La gran majoria dels alumnes i dels progenitors són partidaris de cursar estudis secundaris postobligatoris després de l'ESO.

La voluntat de cursar estudis universitaris és majoritària en tots els col·lectius sociodemogràfics analitzats (nois, noies, no repetidors i alumnes de diferent extracció social). L'excepció correspon als alumnes repetidors, per als quals el percentatge que apostaria per la universitat és molt similar als que escollirien un cicle formatiu de grau superior.

Tot i no ser l'opció preferida per a cap col·lectiu sociodemogràfic, la formació professional destaca entre els nois, els repetidors i l'alumnat procedent de famílies amb el nivell socioeconòmic i cultural més baix.

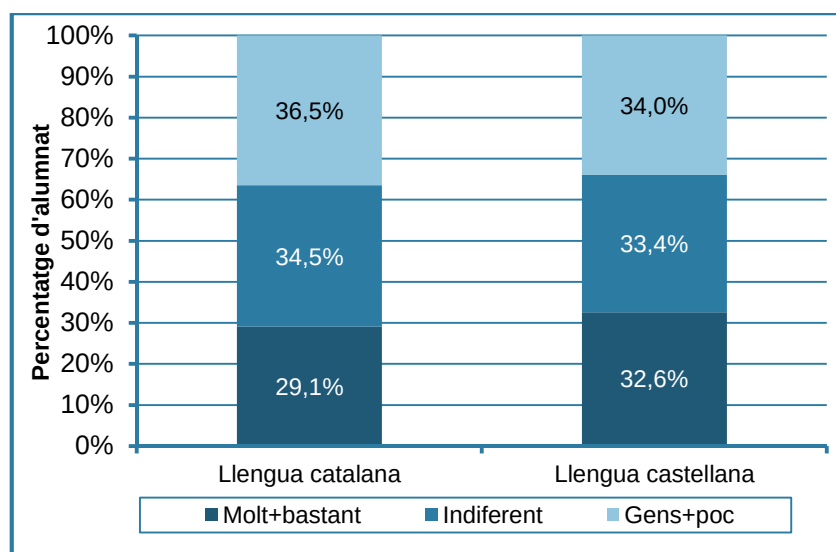
13. TREBALL DE LA COMPETÈNCIA LINGÜÍSTICA A L'AULA

A més d'analitzar el perfil sociodemogràfic i aspectes relacionats amb la llengua parlada per l'alumnat, en el qüestionari s'ha volgut donar un tractament específic a l'estudi de la competència lingüística, atesa la seva importància en l'adquisició d'altres habilitats i el paper central que té en la pràctica pedagògica dels centres. En aquest sentit, s'han formulat preguntes sobre l'interès de l'alumnat per les matèries de llengua, l'ambient de treball a classe, el desenvolupament de les classes, el tipus d'activitats i els recursos que se solen utilitzar a les classes, així com els procediments d'avaluació i les estratègies d'aprenentatge de l'alumnat.

13.1. Interès de l'alumnat per les matèries de llengua

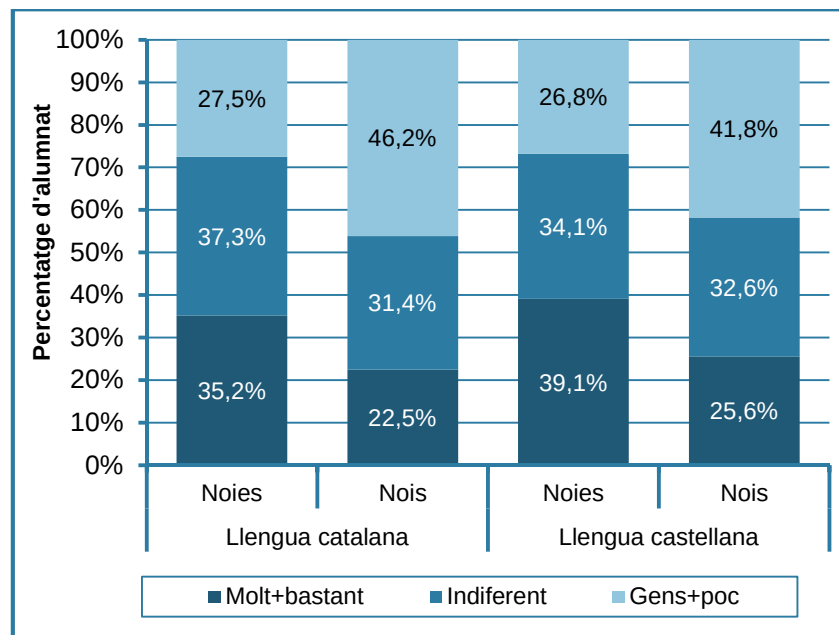
En l'interès manifestat per les matèries de llengua, l'alumnat de quart d'ESO es distribueix de manera equilibrada en tres grups: al 30% de l'alumnat li agraden bastant o molt, entre el 33% i el 34% es mostra indiferent i una proporció lleugerament superior manifesta que li agraden poc o gens. L'alumnat mostra un grau d'interès molt similar per les matèries de llengua catalana i de llengua castellana, malgrat que aquesta última presenta resultats lleugerament millors. El 32,6% dels enquestats declara que els agrada bastant o molt la classe de llengua castellana, 3,5 punts més que el percentatge que ho declara en llengua catalana, alhora que l'alumnat reticent és més nombrós en llengua catalana que en llengua castellana.

Gràfic 13.1. T'agraden les matèries de... llengua catalana?/llengua castellana? Percentatges (n=2.552)

Per sexe, les noies mostren una actitud més favorable que els nois envers les matèries de llengua. Deixant de banda l'opció "indiferent", a les altres categories s'observen diferències superiors a 10 punts entre ambdós col·lectius. El percentatge de noies a qui agrada bastant o molt la matèria és 12,7 punts superior en llengua catalana i 13,5 en llengua castellana. En el cas de l'alumnat reticent, les diferències s'amplien fins als 18,7 i els 15 punts, ara a favor dels nois.

Gràfic 13.2. Interès de l'alumnat per les matèries de llengua. Resultats segons el sexe de l'alumnat (n=2.552)

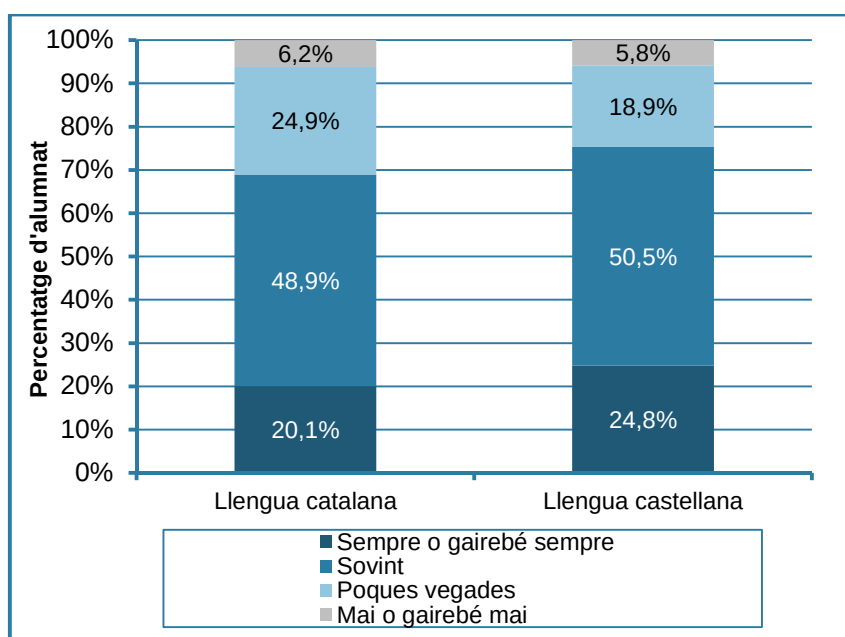

13.2. Ambient de treball a les classes de llengua

L'alumnat de quart d'ESO està raonablement satisfet amb l'ambient de treball que sol haver-hi a les classes de llengua al centre on estudia. 7 de cada 10 alumnes perceben que hi ha un clima adequat per dur a terme les classes (suma de les opcions "sovint" i "sempre o gairebé sempre"). La resta s'ubica majoritàriament a l'opció "poques vegades", mentre que són molt pocs els qui reconeixen que aquesta premissa no es dona "mai o gairebé mai".

Com es pot observar al gràfic 13.3, l'alumnat valora de manera més favorable l'ambient a les classes de castellà que a les classes de català. En el primer cas, gairebé una quarta part assegura que sempre o gairebé sempre hi ha bon ambient, mentre que a llengua catalana la xifra és del 20,1%.

Gràfic 13.3. Generalment, a la teva aula hi ha un ambient adequat per al desenvolupament de les classes de... llengua catalana?/llengua castellana? Percentatges (n=2.552)

13.3. Desenvolupament de les classes de llengua

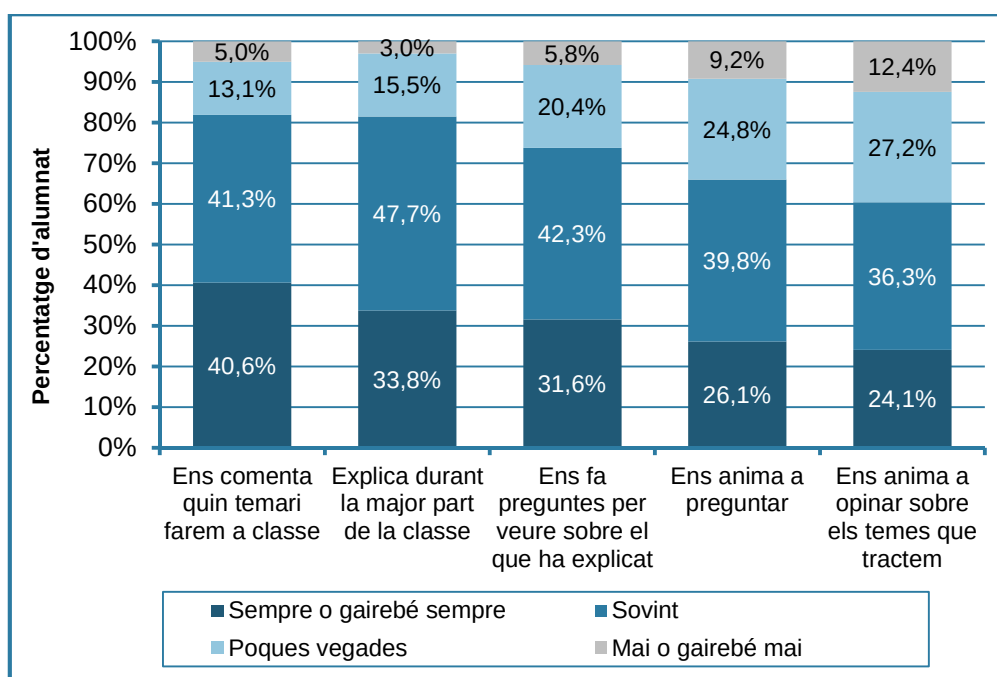
En aquest apartat, s'aprofundeix en el desenvolupament del procés d'ensenyament-aprenentatge, amb especial interès en la manera com el professorat condueix les classes de llengua.

A les classes de llengua catalana, la pràctica més habitual de totes les que es plantegen és que el professorat comenta als alumnes el temari que es farà a classe. El 81,9% asseguren que el/la professor/a els n'informa sovint, sempre o gairebé sempre.

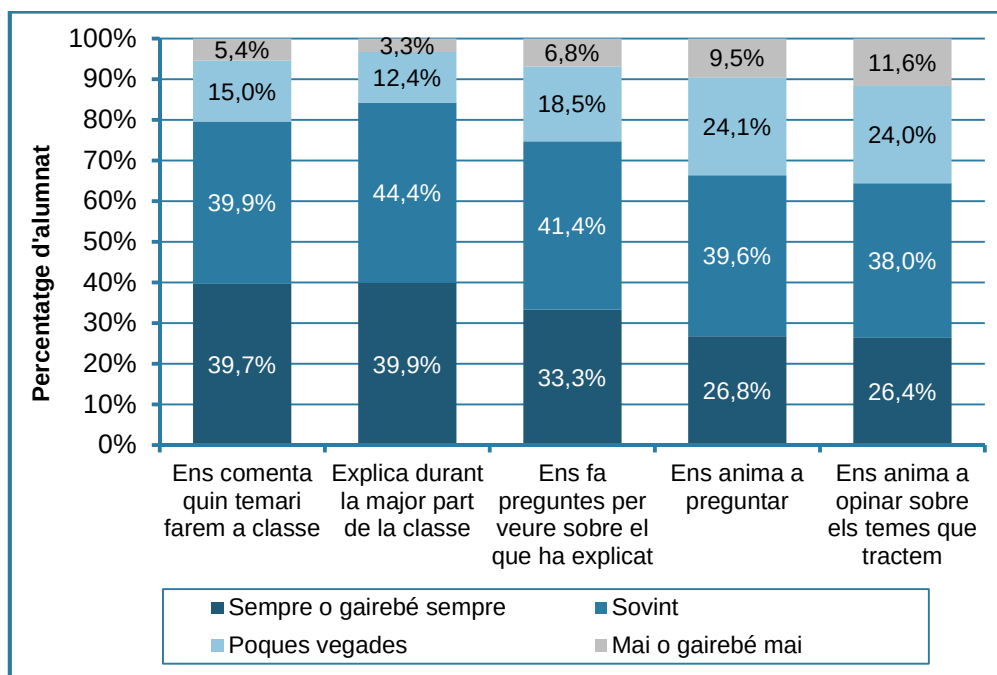
Segons les respostes dels enquestats, els docents acostumen a invertir la major part del temps a explicar la matèria, però també solen fer preguntes als alumnes per comprovar si han entès el tema que s'ha tractat. Un percentatge sensiblement menor (65,9%) afirma que el/la professor/a anima els alumnes a plantejar dubtes i, finalment, el 60,4% sosté que els docents els conviden a expressar l'opinió sobre allò que s'ha explicat a classe.

Les classes de llengua castellana es desenvolupen de manera molt similar a les de llengua catalana. En ambdues matèries hi ha una proporció gairebé idèntica d'alumnes que afirmen que el/la professor/a els comenta prèviament el temari que es tractarà, els fa preguntes per veure si han entès les explicacions i els anima a fer preguntes sobre els temes tractats. En canvi, sembla que els docents de llengua castellana tenen més costum d'explicar durant la major part de la classe i que també animen els alumnes a expressar la seva opinió amb més freqüència del que ho solen fer els docents de llengua catalana.

Gràfic 13.4. El/la professor/a de llengua catalana i literatura... Percentatges (n=2.552)

Gràfic 13.5. El/la professor/a de llengua castellana i literatura... Percentatges (n=2.552)

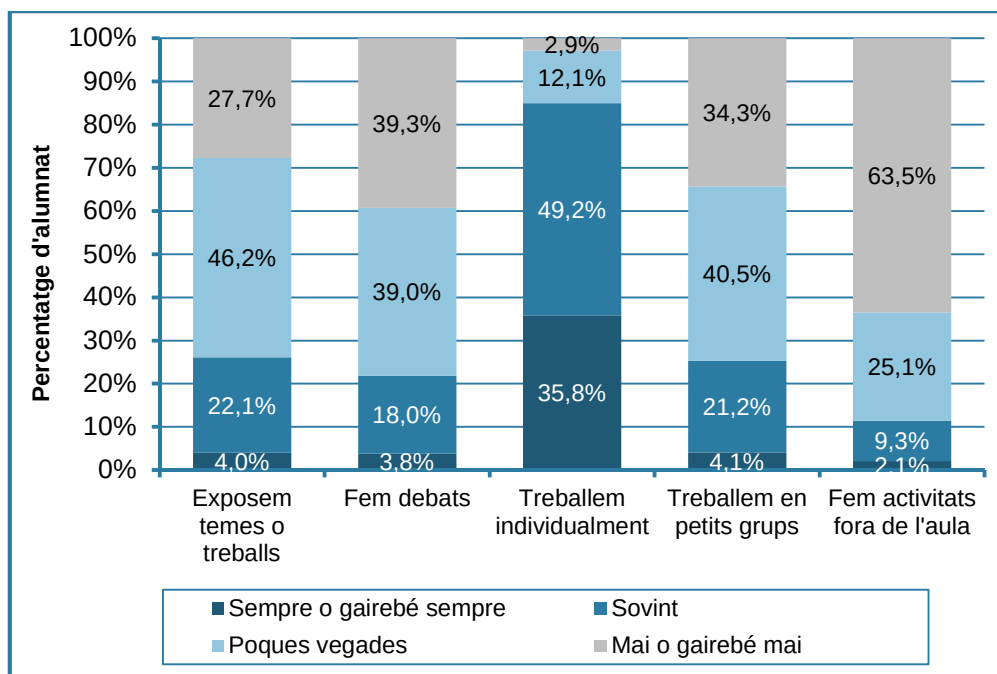

13.4. Activitats didàctiques a les classes de llengua

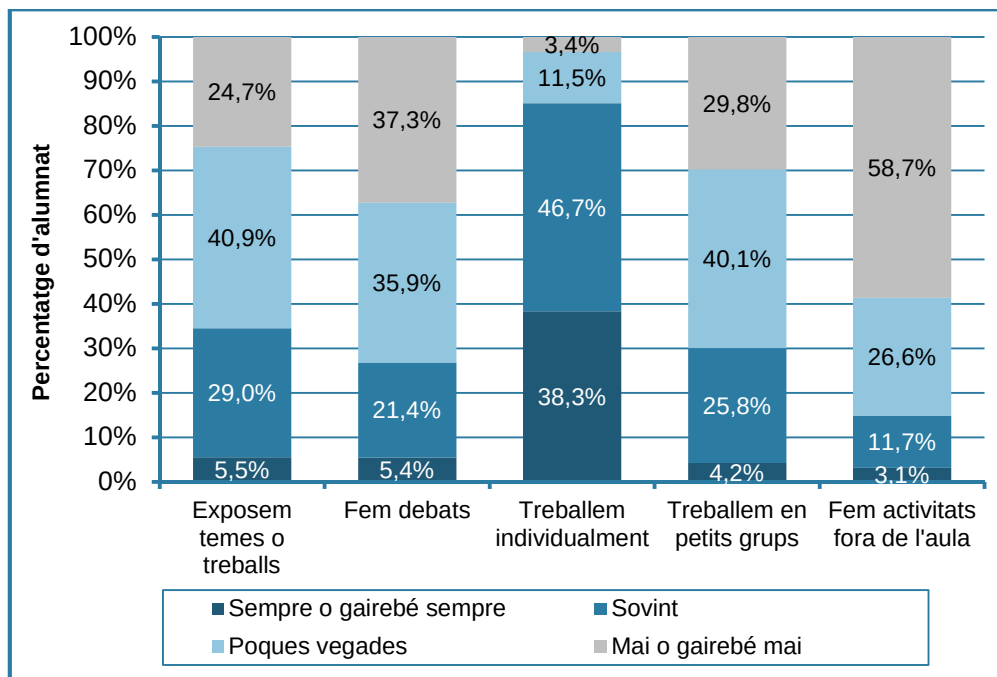
A l'hora de fer activitats sobre els temes que es tracten a classe de llengua, el 85% dels alumnes coincideixen que es treballa individualment. Addicionalment i per ordre de freqüència, es fan exposicions orals, treballs en grup, debats i activitats fora de l'aula, encara que cap d'elles no se sol practicar de manera assídua, segons les opinions manifestades per l'alumnat.

Les matèries de llengua catalana i llengua castellana mostren pautes similars en el tipus d'activitats didàctiques plantejades. Amb tot, més enllà del treball individual i de les activitats fora de l'aula, que es duen a terme amb la mateixa proporció en ambdues matèries, a la classe de llengua castellana sembla haver-hi més diversificació. El 34,5% de l'alumnat declara fer exposicions de manera habitual (+8,4 punts que a la classe de llengua catalana) i fer activitats en grup i debats més freqüentment.

Gràfic 13.6. A la classe de llengua i literatura catalana, en quina mesura feu les activitats següents? Percentatges (n=2.552)

Gràfic 13.7. A la classe de llengua i literatura castellana, en quina mesura feu les activitats següents? Percentatges (n=2.552)

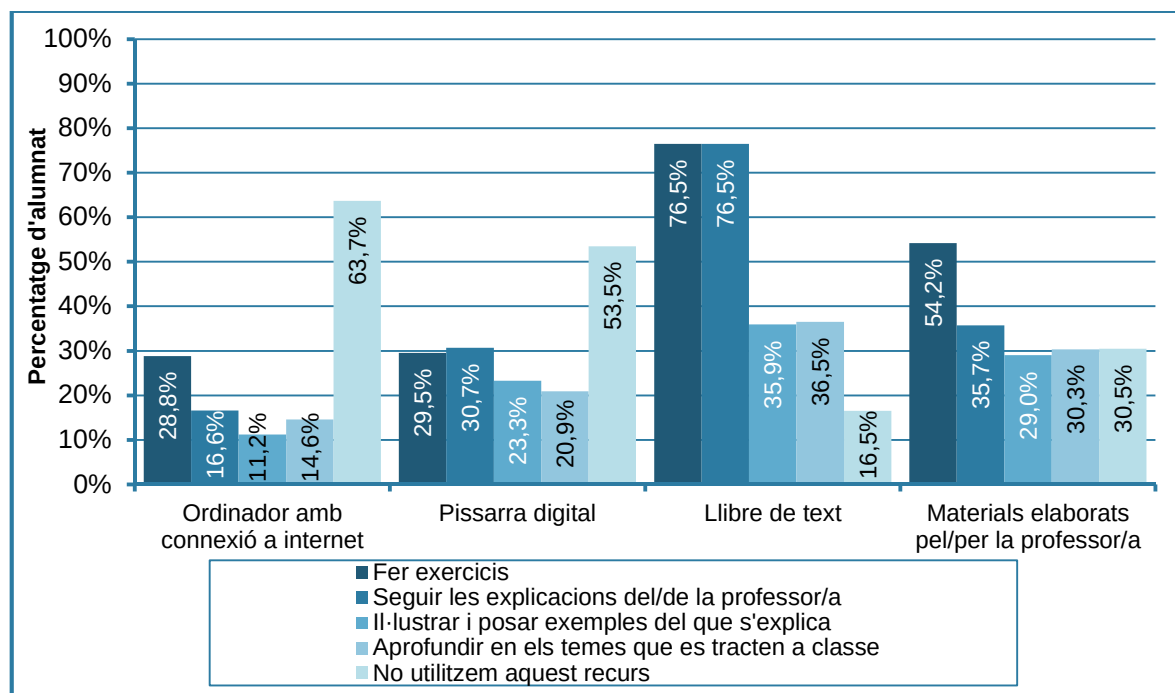
13.5. Recursos per a l'aprenentatge

Per aprofundir en el treball de la competència lingüística, es va creure convenient preguntar a l'alumnat sobre l'ús que es fa de diversos recursos didàctics a la classe de llengua i literatura. Concretament, es demanava als enquestats amb quina freqüència i amb quines finalitats se sol emprar l'ordinador amb connexió a internet, la pissarra digital, els llibres de text i els materials elaborats pel professorat. D'aquesta manera, es volia conèixer en quina mesura els centres han incorporat els recursos esmentats i, en cas que ho hagin fet, si en fan un ús limitat o bé l'aprofiten per dur a terme diferents activitats.

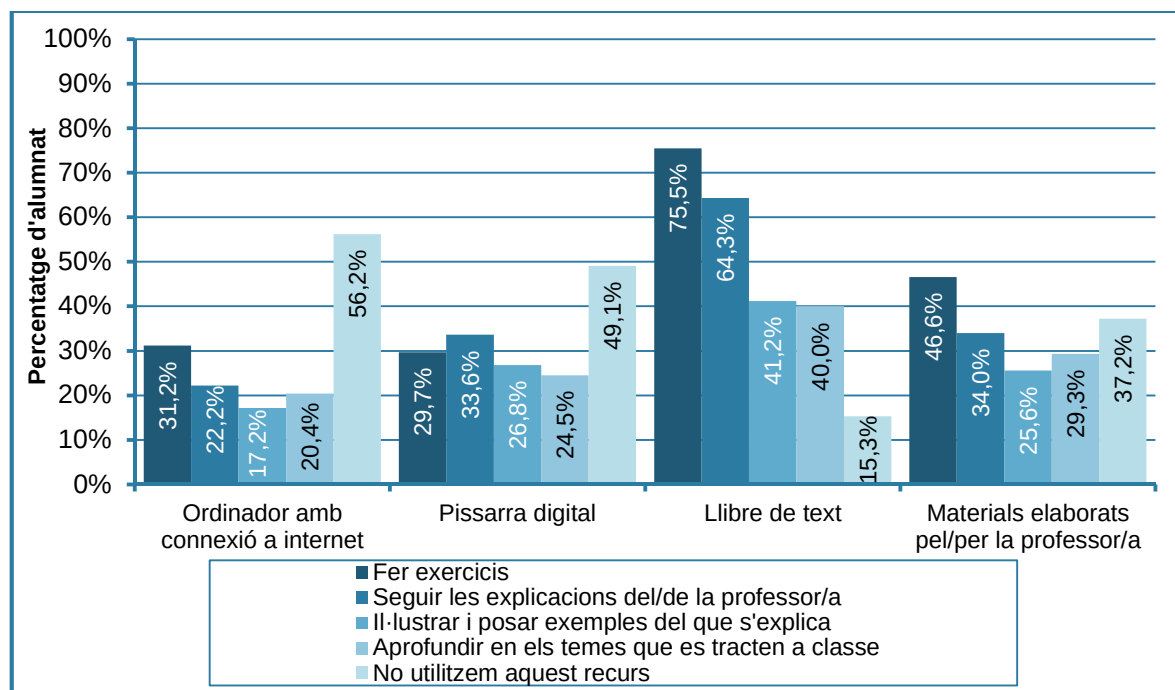
D'acord amb les respostes dels enquestats, la presència dels diferents recursos didàctics a les classes de llengua és la següent:

- *Ordinador amb connexió a internet*: s'utilitza en el 40% dels centres, aproximadament. Es fa servir sobretot per fer exercicis (28,8% i 31,2%) i en menor mesura per seguir les explicacions del/de la professor/a, per aprofundir en els temes tractats a classe i per posar exemples, per aquest ordre. Les pautes d'ús de l'ordinador són força similars a les classes de llengua catalana i de llengua castellana, malgrat que en aquest últim cas les freqüències sempre són lleugerament més altes.
- *Pissarra digital*: entorn del 50% dels alumnes afirmen que s'utilitza habitualment a les classes de llengua. Es fa servir, fonamentalment, per seguir les explicacions del/de la professor/a i per fer exercicis. Com succeïa amb l'ordinador, els percentatges d'ús tendeixen a ser més alts a les classes de llengua castellana.
- *Llibre de text*: és, sens dubte, el recurs didàctic més habitual. Només el 15% d'alumnes afirmen que els llibres de text no estan presents a les classes de llengua i literatura. Fer exercicis i seguir les explicacions del/de la professor/a en són les funcions principals, a gran distància de la resta. La presència del llibre de text és molt similar a les matèries de llengua catalana i de llengua castellana, però els usos varien sensiblement: a classe de llengua castellana el llibre no s'utilitza tant per seguir les explicacions i, en canvi, és més habitual a l'hora de posar exemples i aprofundir en els temes treballats.
- *Materials elaborats pel professorat*: aproximadament dos terços de l'alumnat assegura que les classes de llengua es nodreixen de materials elaborats pel professorat, que consisteixen bàsicament en exercicis. En segon terme, al voltant del 35% utilitza el material per seguir les explicacions del professorat. Si bé els altres recursos mostraven una presència equilibrada en ambdues matèries, els documents elaborats pel professorat tendeixen a utilitzar-se més a la classe de llengua catalana (el 69,5%, enfront del 62,5% de llengua castellana). Aquest avantatge es concentra sobretot en l'ítem "fer exercicis" (54,2% i 46,6%, respectivament).

Gràfic 13.8. A la classe de llengua i literatura catalana, habitualment utilitzeu els recursos següents per...? (n=2.552)

Gràfic 13.9. A la classe de llengua i literatura castellana, habitualment utilitzeu els recursos següents per...? (n=2.552)

13.6. Procediments d'avaluació

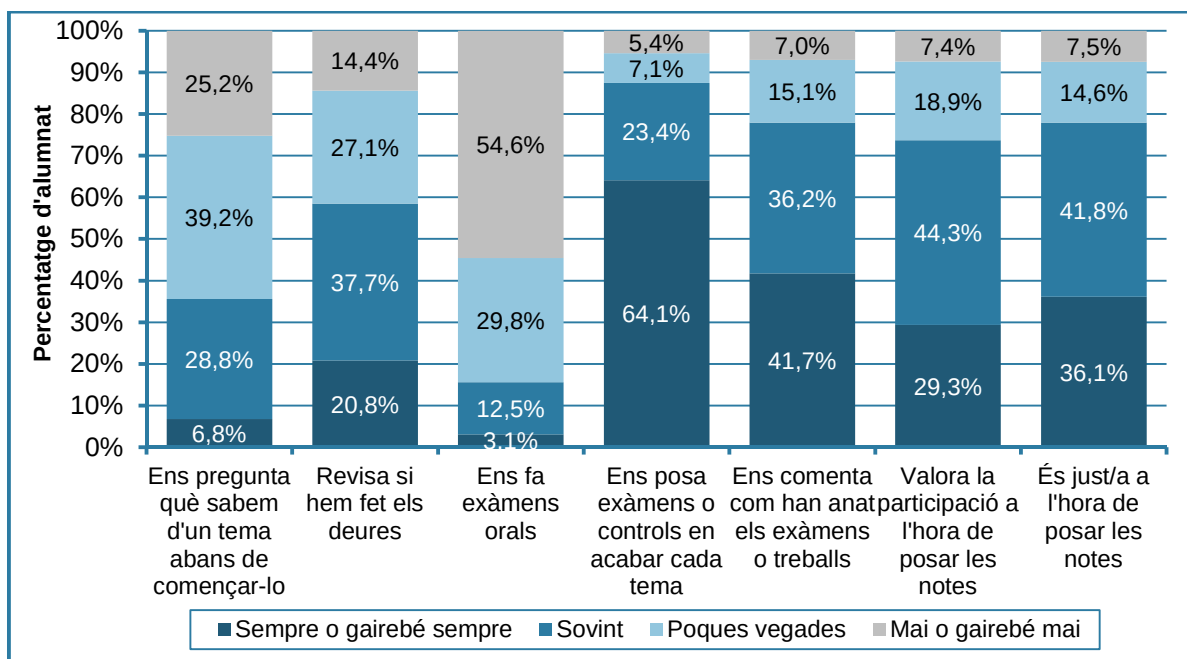
Al qüestionari es va incloure un apartat destinat a conèixer la percepció que tenen els alumnes de la manera com s'avaluen les matèries de llengua. En aquest sentit, es van plantejar set ítems on es demanava a l'alumnat fins a quin punt els/les professors/es tenen en compte diferents aspectes a l'hora de puntuar-los i si consideren que aquesta avaluació és justa.

Més del 85% de l'alumnat de quart d'ESO afirma que els/les professors/es de llengua i literatura posen controls en acabar cada tema i que en la majoria dels casos els comenten com han anat els exàmens i els treballs que han fet. A banda d'això, també està força estesa la percepció que els docents tenen en compte la participació dels alumnes a la classe a l'hora de posar les notes. Amb tot, l'opinió dels alumnes ja no és tan contundent, ja que "sempre o gairebé sempre" deixa de ser la categoria majoritària a favor de l'opció "sovint". Amb un nivell d'implantació inferior, 6 de cada 10 alumnes asseguren que el/la professor/a revisa si han fet els deures i en el 35% dels casos el professorat pregunta als alumnes què saben d'un tema abans de començar-lo. Els exàmens orals són una pràctica habitual només per al 15,6% de la mostra.

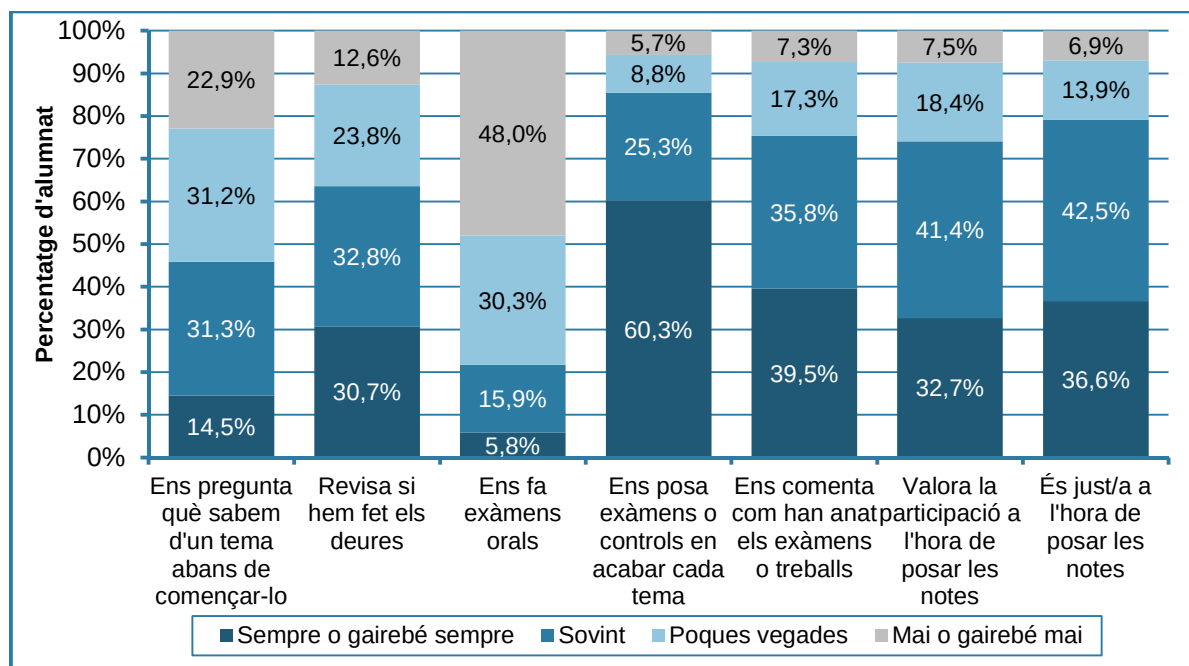
En termes globals, l'alumnat de quart d'ESO es mostra raonablement satisfet amb la manera com se l'avalua. El 36% reconeix que el professorat "sempre o gairebé sempre" és just a l'hora de posar les notes, xifra que s'eleva fins al 77,9% en considerar també l'opció "sovint".

Entre les matèries de llengua catalana i llengua castellana, els procediments d'avaluació són força similars, amb alguns matisos. No hi ha diferències remarcables en els ítems que tenen una freqüència més alta: la percepció que es fan controls periòdics, que el professorat en comenta els resultats i que es valora la participació a classe a l'hora de posar les notes. En canvi, preguntar pels coneixements previs d'un tema, revisar els deures i fer exàmens orals són procediments més freqüents a les classes de llengua castellana que a les de llengua catalana.

Gràfic 13.10. El/la professor/a de llengua i literatura catalana...? Percentatges (n=2.552)

Gràfic 13.11. El/la professor/a de llengua i literatura castellana...? Percentatges (n=2.552)

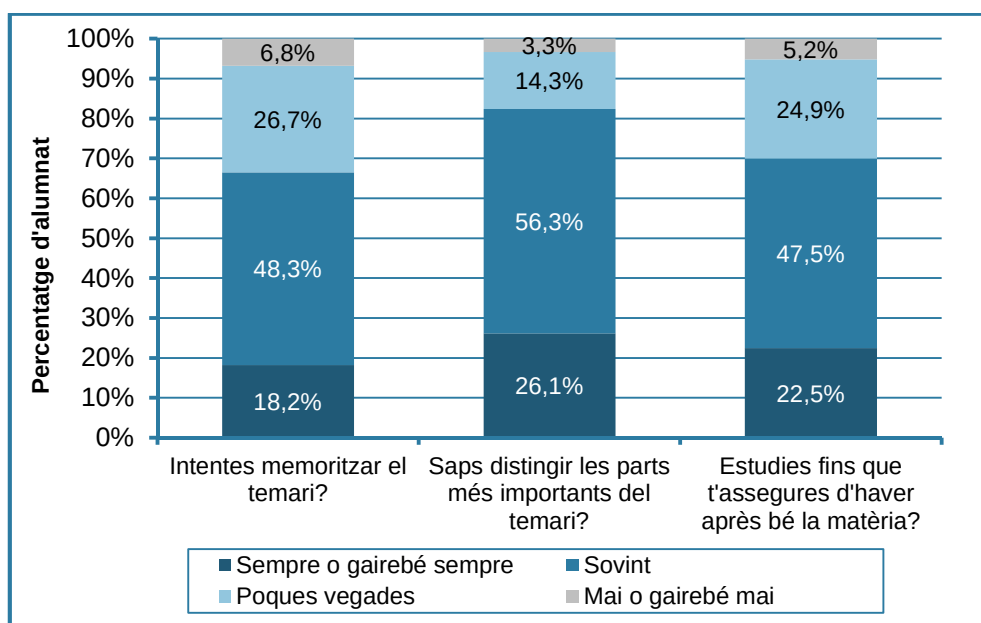

13.7. Estratègies d'aprenentatge de l'alumnat

El coneixement de com es treballa a l'aula s'ha de complementar amb informació sobre les estratègies usades per l'alumnat a l'hora d'estudiar. A continuació, es presenten els resultats de diverses preguntes referides a les tècniques d'aprenentatge, tant a l'hora d'estudiar com de llegir un text.

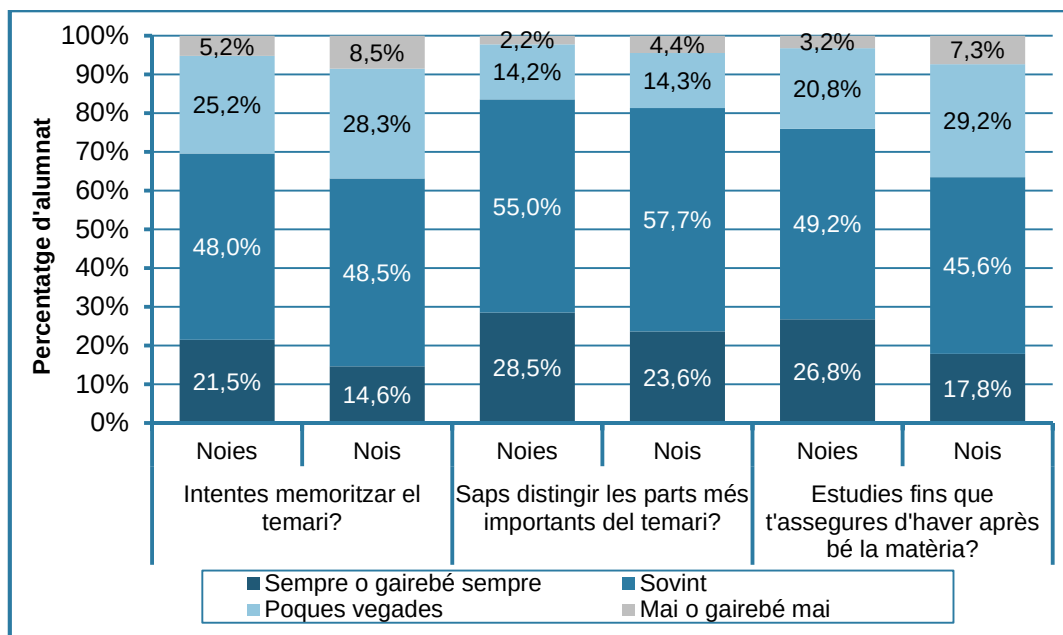
Dos terços dels enquestats reconeixen que, a l'hora d'estudiar llengua i literatura, intenten memoritzar el temari. Concretament, el 18,2% utilitza sempre o gairebé sempre aquesta tècnica. Els percentatges augmenten en els altres ítems: sumant les categories "sovint" i "sempre o gairebé sempre", s'obté que el 82,4% de l'alumnat distingeix les parts més importants del temari i un considerable 70% estudia fins estar segur d'haver après bé la matèria. Malgrat tot, els resultats es deuen a l'elevat pes de la categoria "sovint", ja que són pocs els alumnes que apliquen "sempre o gairebé sempre" aquestes tècniques d'estudi.

Gràfic 13.12. Estratègies d'estudi. Quan estudies llengua i literatura...? Percentatges (n=2.552)

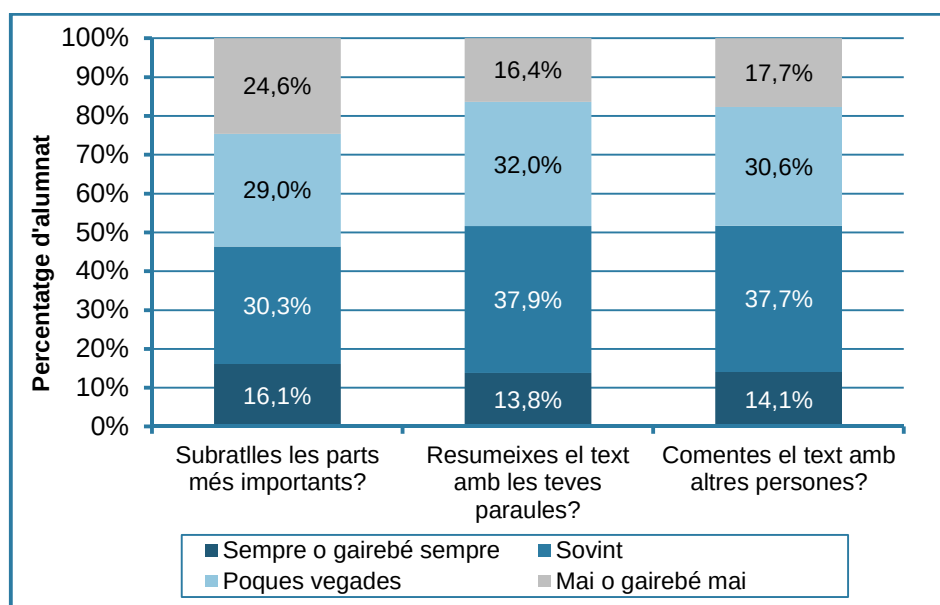
Les noies utilitzen més que els nois aquest tipus d'estratègies. Malgrat que el sexe presenta una associació estadísticament significativa en els tres ítems, les diferències són especialment notables a l'ítem "Estudies fins que t'assegures d'haver après bé la matèria?" (el 76,0% de les noies enfront del 63,4% dels nois). La variació entre nois i noies es redueix fins als 6,4 punts quan es tracta de memoritzar el temari i gairebé desapareix en preguntar als alumnes si distingeixen les parts més importants d'allò que estudien.

Gràfic 13.13. Estratègies d'estudi. Resultats segons el sexe de l'alumnat. Percentatges (n=2.552)

En comparació amb les estratègies d'estudi que s'acaben de presentar, que mostraven una implantació considerable, l'alumnat de quart d'ESO fa un ús menys habitual de les tècniques de comprensió lectora que es plantejaven al qüestionari. Menys de la meitat dels enquestats subratlla les parts més importants del text i les proporcions gairebé no varien en els altres ítems: el 51,7% resumeix el text amb les seves paraules i el 51,8% el comenta amb altres persones per veure si l'ha entès.

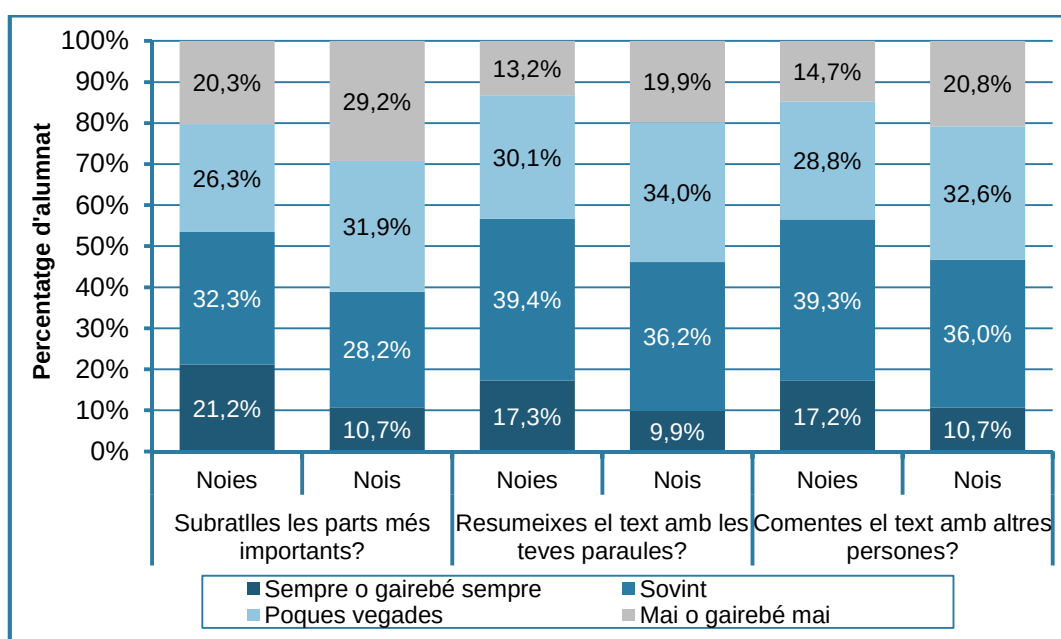
Gràfic 13.14. Quan llegeixes un text de llengua i literatura...? Percentatges (n=2.552)

Una vegada més, el sexe introdueix diferències significatives en tots els ítems plantejats. En aquest cas, a més, les variacions entre els nois i les noies són considerables: +14,6 punts a l'ítem "Subratlles les parts més importants?" i entorn de 10 punts als ítems "Resumeixes el text amb les teves paraules?" i "Comentes el text amb altres persones?".

Destaca també que entre els nois, els usuaris assidus de les diferents tècniques representen només un 10%, dada que es manté constant en els tres ítems. Si s'assumeix que el bon rendiment en competència lingüística requereix l'adquisició d'aquests hàbits, una xifra tan baixa podria contribuir a explicar per què els nois obtenen puntuacions més baixes que les noies a les proves de competència lingüística (vegeu l'apartat 14).

Gràfic 13.15. Estratègies de lectura de textos. Resultats segons el sexe de l'alumnat. Percentatges (n=2.552)

13.8. Síntesi

L'alumnat de quart d'ESO té un interès moderat per les matèries de llengua: al 30% li agraden bastant o molt les classes de català i castellà i una proporció lleugerament superior manifesta que li agraden poc o gens. En llengua castellana, les percepcions són sensiblement millors que en llengua catalana. Per sexes, les noies mostren una opinió més favorable que els nois envers aquestes matèries.

D'altra banda, l'alumnat està raonablement satisfet amb l'ambient de treball que hi ha a les classes de llengua al centre on estudia. Un cop més, les classes de llengua castellana obtenen valoracions més positives.

Quant al desenvolupament de les classes, l'alumnat opina que els docents dediquen la major part del temps a explicar la matèria, però també solen fer preguntes als alumnes per comprovar si han entès el tema que s'ha tractat. Dos terços afirmen que el professorat els anima a plantejar dubtes i una proporció lleugerament inferior assegura que els docents els conviden a expressar l'opinió sobre allò que s'ha explicat a la classe.

A l'hora de fer activitats, el 85% dels alumnes coincideixen que es treballa individualment. També es fan exposicions orals, treballs en grup, debats i activitats fora de l'aula, encara que cap d'elles no se sol practicar de manera assídua. En llengua castellana sembla haver-hi més diversificació: es fan exposicions orals, activitats en grups i debats més freqüentment que a les classes de llengua catalana.

El recurs més emprat a les classes de llengua és encara avui dia el llibre de text. Només el 15% dels alumnes afirmen no utilitzar-lo a l'aula. Amb tot, els materials elaborats pel professorat tenen també una important presència a les classes de llengua. Amb percentatges inferiors, el 50% dels alumnes declara utilitzar la pissarra digital i el 40% un ordinador amb connexió a internet. Mentre que el llibre de text és útil a l'hora de fer exercicis i seguir les explicacions, els materials del professorat contenen bàsicament activitats didàctiques. La pissarra digital es fa servir, a més de per a tot això, per posar exemples i aprofundir en els temes tractats i es recorre a l'ordinador a l'hora de plantejar exercicis, principalment.

Pel que fa a l'avaluació, el més habitual és fer controls al final de cada tema (87,5%). Un percentatge també elevat assegura que els alumnes obtenen un retorn de com han anat els exàmens i treballs que fan i també que la participació a la classe es té en compte a l'hora de posar les notes. La pràctica menys estesa són els exàmens orals (15,6%). En termes globals, la majoria dels alumnes considera que el professorat és just a l'hora de posar les qualificacions.

Quan es tracta d'estudiar per als exàmens, dos terços dels alumnes s'esforcen per memoritzar el temari. Més del 80% assegura que sap distingir les parts més importants d'allò que estudia i un considerable 70% estudia fins a tenir la seguretat d'haver après bé la matèria. Les noies apliquen aquestes estratègies amb més freqüència que els nois.

En la lectura de textos, els alumnes no són tan sistemàtics: entorn del 50% aplica estratègies com subratllar, resumir o comentar els textos, proporció substancialment inferior a la que emprava en les tècniques d'estudi exposades a l'apartat anterior. En aquest cas, les diferències entre nois i noies són especialment pronunciades.

14. VARIABLES ASSOCIADES AL RENDIMENT A L'AVALUACIÓ DE L'ESO 2013

Un dels objectius del qüestionari és aprofundir en el coneixement de l'associació d'algunes variables amb els resultats obtinguts per l'alumnat a les proves estandarditzades. En la mesura que tots els participants al qüestionari van fer l'avaluació de quart d'ESO, és possible analitzar conjuntament les respostes a l'enquesta i les puntuacions obtingudes en les diverses competències de la prova (llengua catalana, llengua castellana, matemàtiques i llengua anglesa).²³ En la majoria de casos, cada pregunta del qüestionari ha donat lloc a una variable simple, que s'encreua directament amb el rendiment de l'alumnat. En canvi, en els supòsits en què els fenòmens analitzats no eren directament observables (com ara el nivell socioeconòmic i cultural familiar), s'han elaborat índexs a partir de diversos ítems de l'enquesta. L'elecció de les variables que s'encreuen amb el rendiment és coherent amb la de nombrosos estudis d'àmbit internacional i estatal, però respon també a la voluntat d'aportar dades sobre la influència de variables menys estudiades o per a les quals l'evidència empírica no és concloent.

Els resultats obtinguts en cada competència s'obtenen a partir de l'aplicació de les anàlisis estadístiques acordades segons la ponderació per àmbits de les competències avaluades, ponderació que ve determinada pel pes que les competències bàsiques tenen en el currículum, pel judici dels experts i pel tractament que fan de les competències diferents estudis internacionals. Les puntuacions per competència avaluada es transformen en una escala de 0 a 100 punts. A partir d'aquestes puntuacions s'obtenen dades globals de Catalunya, de centre i de cada alumne o alumna (vegeu el núm. 25 dels *Quaderns d'Avaluació*).

Aquest capítol s'estructura de la manera següent: inicialment, es presenta la relació entre algunes característiques prèvies de l'alumnat i els resultats obtinguts a l'avaluació d'educació secundària obligatòria, així com la influència que tenen aquestes variables sobre la percepció de dificultat de la prova i l'interès de l'alumnat a l'hora de participar-hi. Després es consideren diverses variables de procés, tant a nivell d'alumne/a com d'aula. En aquest informe no s'inclouen indicadors a nivell de centre.

14.1. Característiques prèvies de l'alumnat

En la mesura que bona part de l'aprenentatge i del desenvolupament personal dels alumnes té lloc fora del centre educatiu, convé analitzar fins a quin punt les condicions d'accés al centre incideixen en els resultats, les percepcions i l'interès de l'alumnat. Encara que la capacitat dels centres educatius de modificar les característiques personals i l'entorn socioeconòmic i cultural dels alumnes és

²³ La mostra del qüestionari no inclou alumnes que van fer les proves de llengua francesa o d'aranès pel baix percentatge que representen aquests col·lectius sobre el total de participants a l'avaluació.

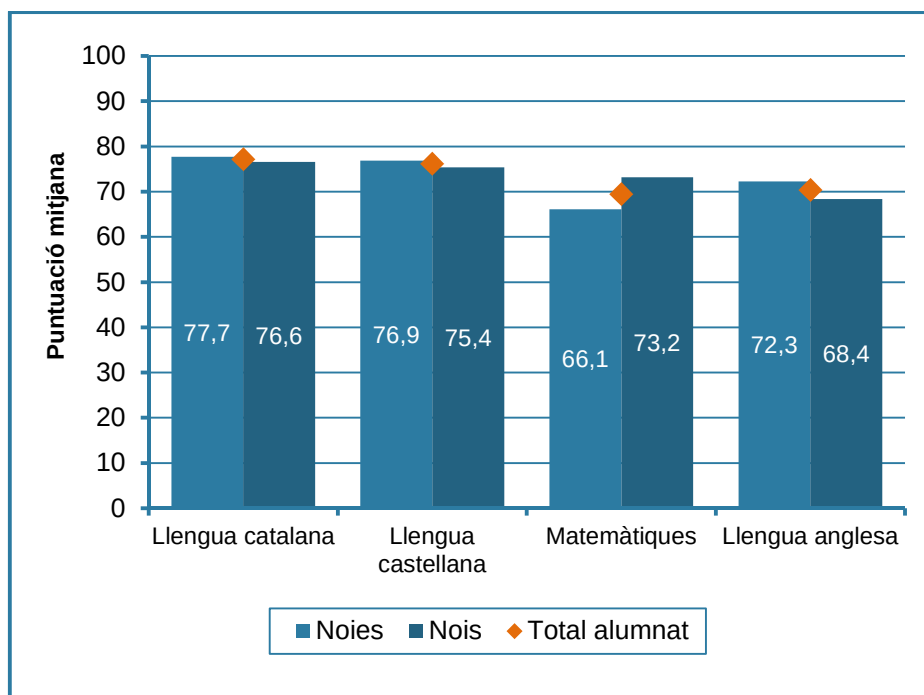
limitada, resulta imprescindible conèixer la influència d'aquestes variables a fi de valorar si el sistema educatiu contribueix a mitigar les desigualtats d'origen.

14.1.1. SEXE

La distribució per sexes a la mostra és força equilibrada, encara que les noies (52,0%) representen un percentatge sensiblement superior al dels nois (48,0%).

S'observen diferències estadísticament significatives en el rendiment dels nois i les noies, en concordança amb la majoria d'estudis d'àmbit internacional, estatal i d'altres comunitats autònomes. Les diferències són molt baixes en les competències lingüístiques en llengua catalana i llengua castellana (menys de 2 punts sobre 100), però sensiblement més altes en llengua anglesa (3,9) i en matemàtiques (uns 7 punts a la mostra del qüestionari). De la mateixa manera que en altres avaluacions, les noies obtenen millor rendiment en competència lingüística, mentre que els nois l'obtenen en competència matemàtica.

Gràfic 14.1. Resultats segons el sexe de l'alumnat

La majoria d'alumnes creu que les proves de competència lingüística van ser fàcils o molt fàcils, amb percentatges propers al 90% en llengua catalana i llengua castellana, i al voltant del 60% en llengua anglesa. La proporció de noies que ho afirma sempre és superior a la de nois (3,6 punts). En competència matemàtica, en canvi, 2 de cada 3 nois perceben que la prova va ser fàcil o molt fàcil, mentre que tan sols el 47,5% de noies es va manifestar en aquests termes. Al qüestionari es va incloure una pregunta per valorar la motivació de l'alumnat a l'hora de fer la prova. Tot i que les puntuacions són elevades per a ambdós sexes, les noies van mostrar més interès que els nois (+0,4 en una escala de 10 punts).

Taula 14.1. Percepció de la dificultat de la prova ("fàcil" i "molt fàcil") i interès per la prova segons el sexe de l'alumnat

		Sexe	
		Noies	Nois
Dificultat	Llengua catalana	95,0%	90,9%
	Llengua castellana	92,5%	89,5%
	Matemàtiques	47,5%	67,0%
	Llengua anglesa	63,9%	60,1%
Interès		8,1	7,7

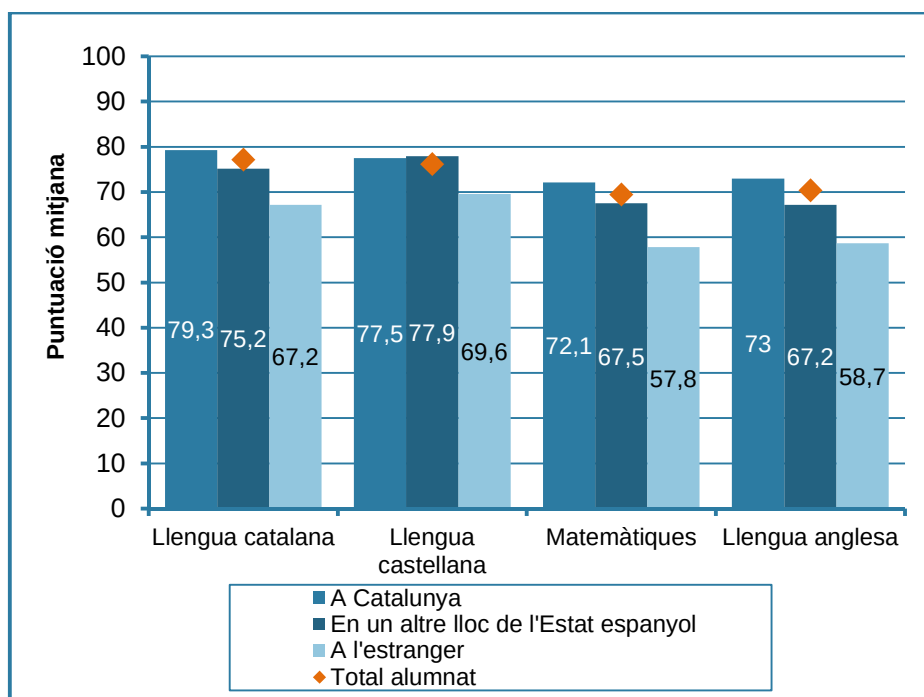
14.1.2. LLOC DE NAIXEMENT

Més del 80% de l'alumnat de la mostra ha nascut a Catalunya, poc més del 2% en un altre lloc de l'Estat espanyol i el 17,6%, a l'estranger. Cal prendre els resultats de l'alumnat provinent de la resta d'Espanya amb cautela a causa del baix nombre de casos que és present a la mostra.

L'alumnat nascut a Catalunya és qui obté una puntuació mitjana més elevada en llengua catalana, matemàtiques i llengua anglesa. En llengua castellana, no hi ha diferències estadísticament significatives entre el rendiment dels nascuts a Catalunya i els alumnes provinents de la resta d'Espanya. Els nascuts a Catalunya mostren resultats molt similars en català i castellà (79,3 i 77,5), puntuacions que són més elevades que en llengua anglesa (73) i matemàtiques (72,1). Els nascuts a la resta d'Espanya obtenen els millors resultats en llengua castellana (77,9), encara que el rendiment en català també és positiu (75,2). De nou, les matemàtiques i l'anglès són les matèries en què les puntuacions mitjanes són més baixes (al voltant dels 67 punts). Entre l'alumnat nascut a l'estranger, el castellà és la matèria amb un rendiment més alt (69,6), encara que el resultat de llengua catalana és proper (67,2). Per sota dels 60 punts hi ha la llengua anglesa (58,7) i les matemàtiques (57,8).

En considerar el rendiment dels alumnes nascuts a Catalunya i els provinents de fora de l'Estat, les diferències segons el lloc de naixement superen els 14 punts en matemàtiques i llengua anglesa, mentre que són menors en català (12,1) i castellà (8,3).

Gràfic 14.2. Resultats segons el lloc de naixement de l'alumnat

El percentatge d'alumnes que pensada que les proves van ser fàcils o molt fàcils sempre és més alt entre els alumnes nascuts a Catalunya que entre els provinents de l'estranger. Les diferències més destacades s'observen en llengua anglesa (11,6 punts), en coherència amb el rendiment real obtingut a l'avaluació. La predisposició a l'hora de fer la prova va ser molt similar amb independència del lloc de naixement dels alumnes.

Taula 14.2. Percepció de la dificultat de la prova ("fàcil" i "molt fàcil") i interès per la prova segons el lloc de naixement de l'alumnat

		Lloc de naixement		
		A Catalunya	En un altre lloc de l'Estat espanyol*	A l'estranger
Dificultat	Llengua catalana	94,1%	97,0%	87,6%
	Llengua castellana	91,6%	95,8%	87,7%
	Matemàtiques	57,2%	64,1%	53,7%
	Llengua anglesa	64,1%	62,2%	52,5%
Interès		7,9	7,7	7,7

* No s'analitza la distribució de l'alumnat nascut en un altre lloc de l'Estat espanyol a causa del baix nombre de casos que hi ha a les diverses categories de la pregunta.

14.1.3. ORIGEN GEOGRÀFIC DE L'ALUMNAT QUE HA NASCUT A L'ESTRANGER

A continuació s'analitzen més específicament els resultats de l'alumnat que va néixer a l'estranger (el 17,6% de la mostra), amb la voluntat de contrastar si hi ha diferències remarcables segons l'àrea geogràfica de procedència d'aquests alumnes. Convé recordar que l'àmplia majoria d'aquest col·lectiu prové de l'Amèrica Central o de l'Amèrica del Sud i que, a distància, hi ha els qui van néixer al Nord

d'Àfrica. En conseqüència, les dades per a la resta de procedències s'han de prendre amb cautela, ja que cadascuna d'elles aplega menys del 5% de la mostra.

Dels col·lectius considerats, els alumnes nascuts a la resta de la Unió Europea són els qui obtenen millor rendiment a l'avaluació de quart d'ESO (73 punts), alhora que mostren un rendiment més equilibrat entre competències. La diferència entre la competència amb millors i pitjors resultats (llengua castellana i matemàtiques) no arriba als 5 punts. El grup de nascuts a la resta de la Unió Europea assoleix uns resultats equiparables als del conjunt de la mostra del qüestionari, ja que la diferència mitjana és de 2 punts.

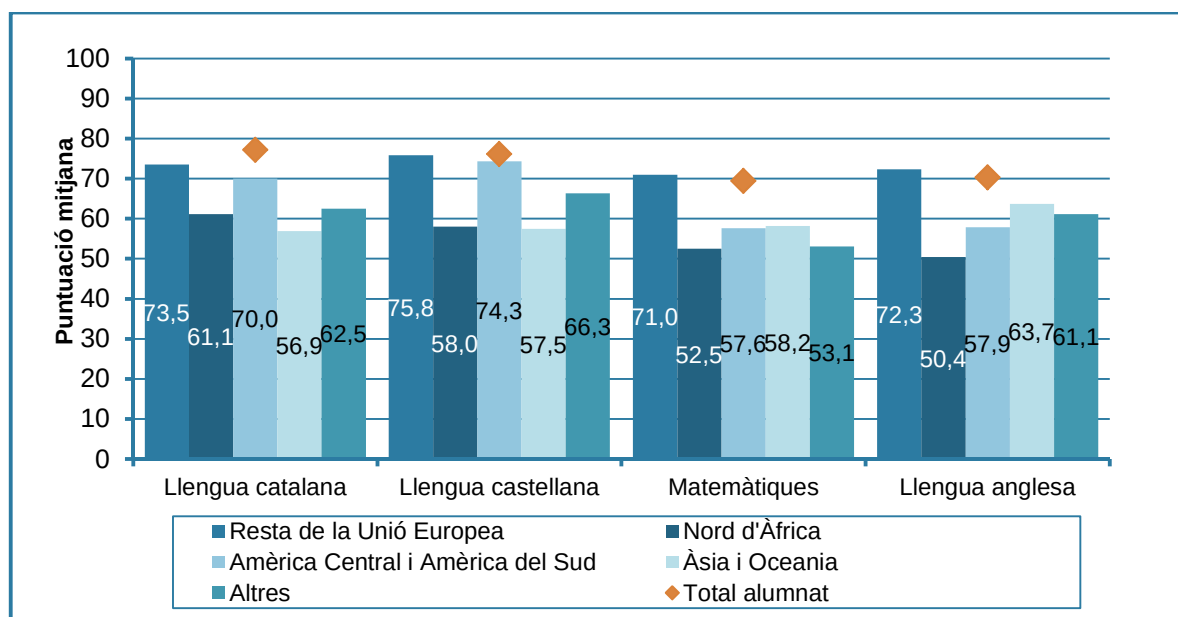
Els alumnes procedents de l'Amèrica Central i l'Amèrica del Sud obtenen una puntuació mitjana de 65 punts i mostren un rendiment més alt en llengua castellana (similar al del conjunt de Catalunya) i en llengua catalana. En canvi, en matemàtiques i llengua anglesa, els resultats d'aquest grup són 12 punts inferiors a la mitjana de la mostra.

Els nascuts a l'Àsia i Oceania mostren uns resultats considerablement més baixos que el conjunt d'alumnes participants al qüestionari en les diverses competències avaluades (59 punts). La puntuació més alta l'obtenen en llengua anglesa, en què freguen els 64 punts.

Finalment, els alumnes nascuts al Nord d'Àfrica són els qui assoleixen resultats inferiors a la prova de quart d'ESO (55 punts de mitjana). Les puntuacions són especialment baixes en matemàtiques i llengua anglesa.

En analitzar els resultats a la prova prenent en consideració l'origen geogràfic de l'alumnat que ha nascut a l'estranger, és possible afirmar que es tracta d'un col·lectiu divers, amb pautes acadèmiques diferenciades.

Gràfic 14.3. Resultats segons l'origen geogràfic de l'alumnat que ha nascut a l'estranger

La percepció de la dificultat de la prova és coherent amb el rendiment real dels alumnes a l'avaluació de quart d'ESO: els nascuts a la resta de la Unió Europea (73 punts) són els qui pensen en major mesura que la prova va ser fàcil o molt fàcil (79% de mitjana), mentre que els procedents del Nord d'Àfrica, que van obtenir els resultats més modestos (55 punts), van ser els menys proclius a afirmar que la prova era fàcil o molt fàcil (63,6% de mitjana). Pel que fa a l'interès dels alumnes a l'hora de fer l'avaluació, és remarcable la motivació del grup de nascuts a la resta de la Unió Europea (8,5 sobre 10), notablement per sobre del conjunt de participants al qüestionari (7,9).

Taula 14.3. Percepció de la dificultat de la prova ("fàcil" i "molt fàcil") i interès per la prova segons l'origen geogràfic de l'alumnat que ha nascut a l'estranger

		Origen geogràfic de l'alumnat que ha nascut a l'estranger				
		Resta UE*	Nord d'Àfrica	Amèrica Central i del Sud	Àsia i Oceania*	Altres*
Dificultat	Llengua catalana	90,7%	89,5%	88,4%	73,4%	91,8%
	Llengua castellana	90,3%	80,8%	94,4%	57,9%	86,4%
	Matemàtiques	57,8%	45,7%	50,0%	73,0%	69,3%
	Llengua anglesa	77,2%	38,5%	48,1%	72,8%	62,1%
	Interès	8,5	7,7	7,7	7,4	7,0

* Les dades de l'alumnat d'aquestes procedències s'han de prendre amb cautela a causa del baix nombre de casos que hi ha a la mostra.

14.1.4. NIVELL D'ESTUDIS DEL PARE I DE LA MARE

D'acord amb les respostes dels enquestats, una quart part dels progenitors dels alumnes de quart d'ESO té, com a màxim, estudis obligatoris (EGB o ESO), un altre 25% estudis secundaris postobligatoris i un 20% formació universitària. Aquells que no van assistir a l'escola o no van completar l'ensenyament primari no arriben al 7% de la mostra.²⁴ El nivell màxim d'estudis acabats pels progenitors s'associa fortament amb la puntuació mitjana dels alumnes a la prova de competències: com més alt és el nivell instructiu del pare o de la mare, més favorables són els resultats, sense que hi hagi diferències destacades segons si es considera la formació del pare o la de la mare. Els alumnes amb progenitors amb estudis secundaris postobligatoris i/o universitaris assoleixen resultats superiors al conjunt de la mostra en totes les competències analitzades, mentre que els fills de progenitors amb estudis primaris o obligatoris obtenen puntuacions més baixes que la mitjana.

Analitzades les dades per competències, s'observa que el resultat en llengua anglesa és el que més varia segons el nivell instructiu dels progenitors. Entre els alumnes amb pares universitaris i els alumnes amb pares del nivell formatiu més baix hi ha una diferència de 23 punts sobre 100. En matemàtiques, les diferències també són destacades (18 punts), mentre que el resultat en llengua catalana i llengua castellana no s'associa tan fortament amb aquesta variable (13 i 11 punts, respectivament).

Analitzades les dades per col·lectius, s'observa que els alumnes amb progenitors amb estudis primaris o que no van assistir a l'escola van obtenir una puntuació d'entre 58 i 69 punts, això és, que hi ha una diferència d'uns 11 punts entre les competències amb resultats més polaritzats. El rendiment d'aquest grup és poc equilibrat, ja que hi ha oscil·lacions notables entre les diverses matèries. El castellà i el català són les competències amb millor puntuació (69 punts), mentre que els resultats són més modestos en matemàtiques i anglès (59 punts).

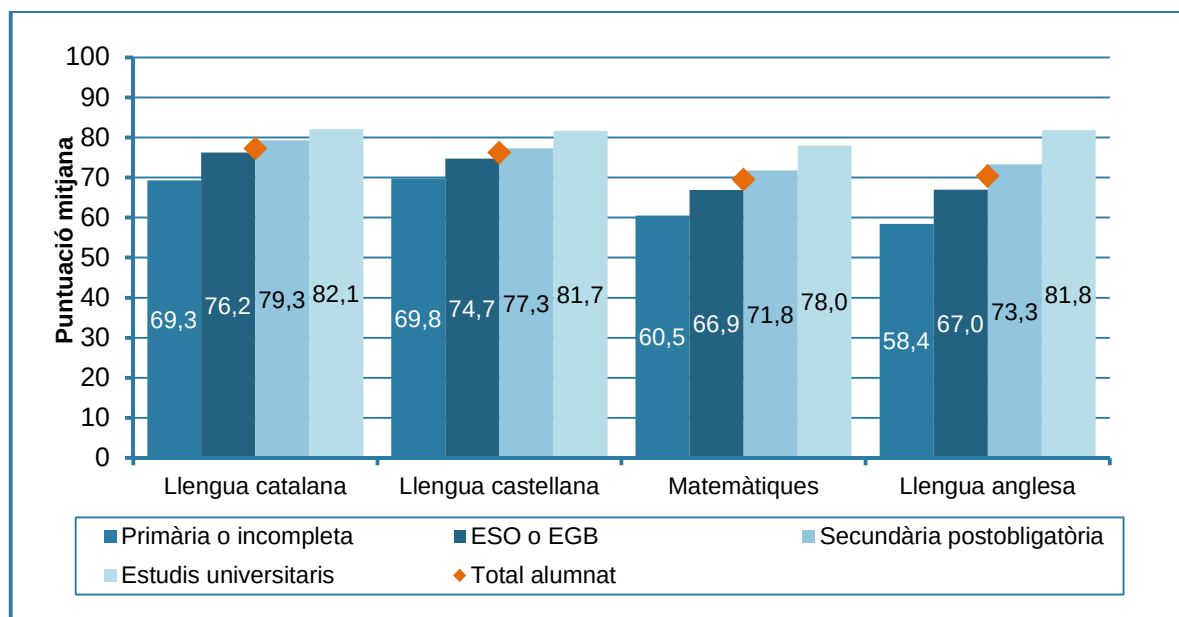
L'alumnat amb progenitors que com a màxim tenen estudis obligatoris es mou en un interval d'entre 67 i 76 punts, que dona lloc a una diferència propera als 9 punts entre les competències més polaritzades. Els resultats d'aquest grup encara són poc equilibrats, ja que el rendiment en les llengües oficials és considerablement més alt que en matemàtiques i en llengua anglesa. Aquests alumnes obtenen la puntuació més alta en català (75 punts), seguida del castellà (74 punts), l'anglès i les matemàtiques (ambdues amb 65 punts de mitjana).

El rendiment dels alumnes amb progenitors amb estudis secundaris postobligatoris oscil·la entre els 72 punts en matemàtiques i els 79 en llengua catalana, fet que comporta una diferència d'uns 7 punts. En aquest grup, destaca la millora de la posició relativa de la llengua anglesa, que es converteix en la tercera competència amb millor resultat (73 punts).

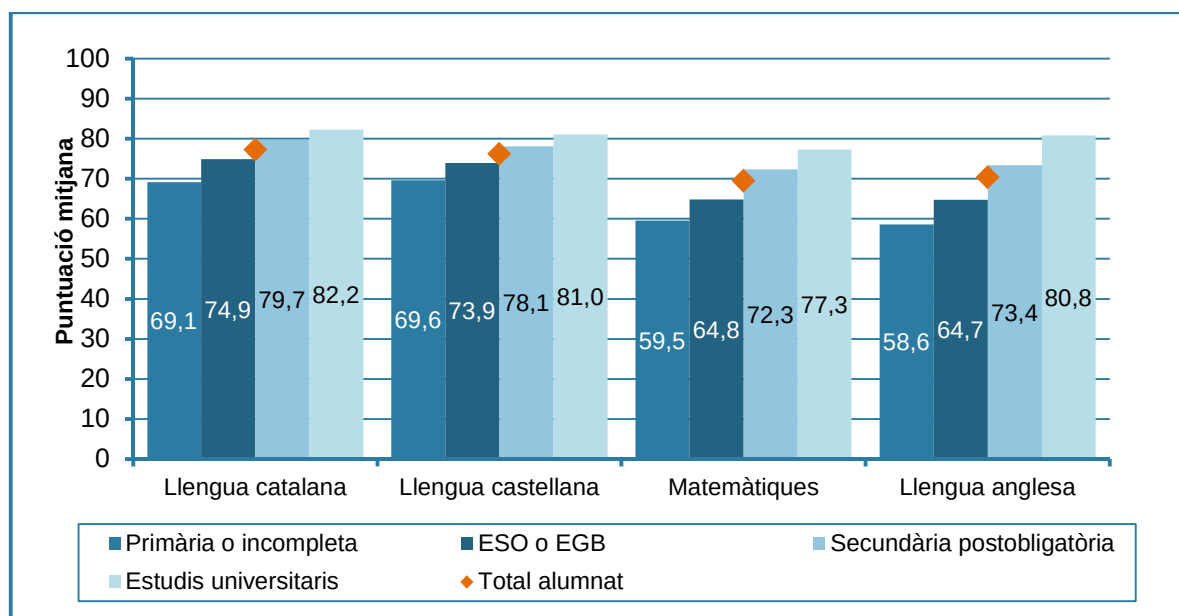
Finalment, en considerar els resultats dels fills amb pares i mares universitaris, s'observa que les puntuacions varien entre els 78 i els 82 punts. Aquest col·lectiu és el que assoleix un rendiment més similar en les diverses competències: la distància entre la puntuació en català i matemàtiques (les dues competències més polaritzades) no arriba als 5 punts. Es constata, per tant, que a mesura que el nivell formatiu dels progenitors és més alt s'incrementa la probabilitat que l'alumne/a obtingui un bon rendiment en totes les matèries avaluades. Convé apuntar també la millora de la posició relativa de la llengua anglesa, que es consolida com la segona competència amb resultats més favorables (molt a prop del castellà). En qualsevol cas, com més alt és el nivell d'estudis del pare i de la mare, millor és el rendiment dels alumnes en anglès amb relació a les altres competències.

²⁴ Convé recordar que el 21,6% dels participants desconeixen o no volen revelar el nivell màxim d'estudis acabats pels seus progenitors.

Gràfic 14.4. Resultats segons el nivell màxim d'estudis acabats pel pare

Gràfic 14.5. Resultats segons el nivell màxim d'estudis acabats per la mare

El percentatge d'alumnes que valoren la prova com a fàcil o molt fàcil és més alt entre els qui tenen progenitors universitaris. Amb relació als alumnes amb progenitors que tenen estudis primaris, les diferències en català i castellà són escasses (l'àmplia majoria creu que les proves són senzilles), però arriben als 22 punts en anglès. En aquest sentit, més del 80% dels fills d'universitaris creuen que la prova de llengua anglesa és fàcil o molt fàcil, mentre que entre els fills de progenitors amb baixos estudis, el percentatge no arriba al 60%. Convé apuntar, igualment, l'optimisme d'aquest darrer grup a l'hora de valorar la dificultat de les proves de matemàtiques i d'anglès.

Taula 14.4. Percepció de la dificultat de la prova ("fàcil" i "molt fàcil") i interès per la prova segons el nivell màxim d'estudis acabats pels progenitors

		Nivell màxim d'estudis acabats pels progenitors (suma pare i mare)			
		Primària o incompleta	ESO o EGB	Secundària postobligatòria	Estudis universitaris
Dificultat	Llengua catalana	91,2%	92,3%	94,7%	95,1%
	Llengua castellana	86,3%	91,1%	92,6%	92,7%
	Matemàtiques	59,3%	51,4%	57,1%	67,8%
	Llengua anglesa	57,8%	55,3%	62,8%	80,4%
Interès		7,9	7,8	8,0	7,7

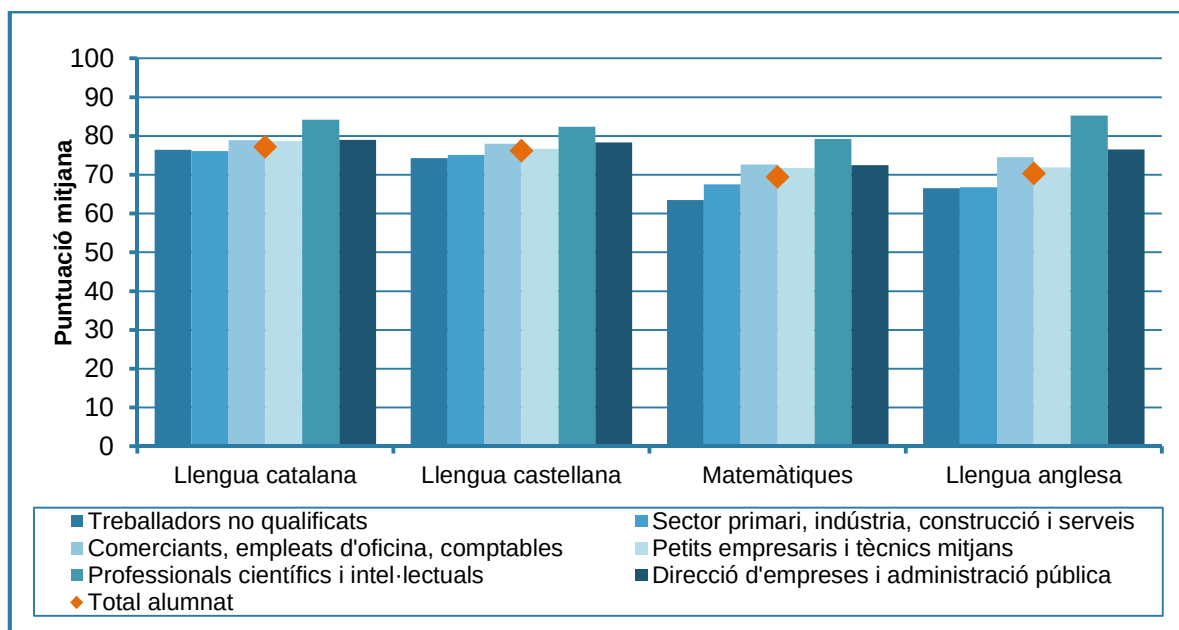
14.1.5. PROFESSIÓ DEL PARE I DE LA MARE

A diferència de l'efecte que introduïa el nivell d'estudis dels progenitors, no és possible afirmar que com més alt és el prestigi professional de l'ocupació del pare i de la mare, més alt és el rendiment de l'alumnat a la prova de competències. De fet, els alumnes que obtenen millors resultats són els fills de professionals científics i intel·lectuals, amb 82 punts de mitjana en les diverses competències avaluades.

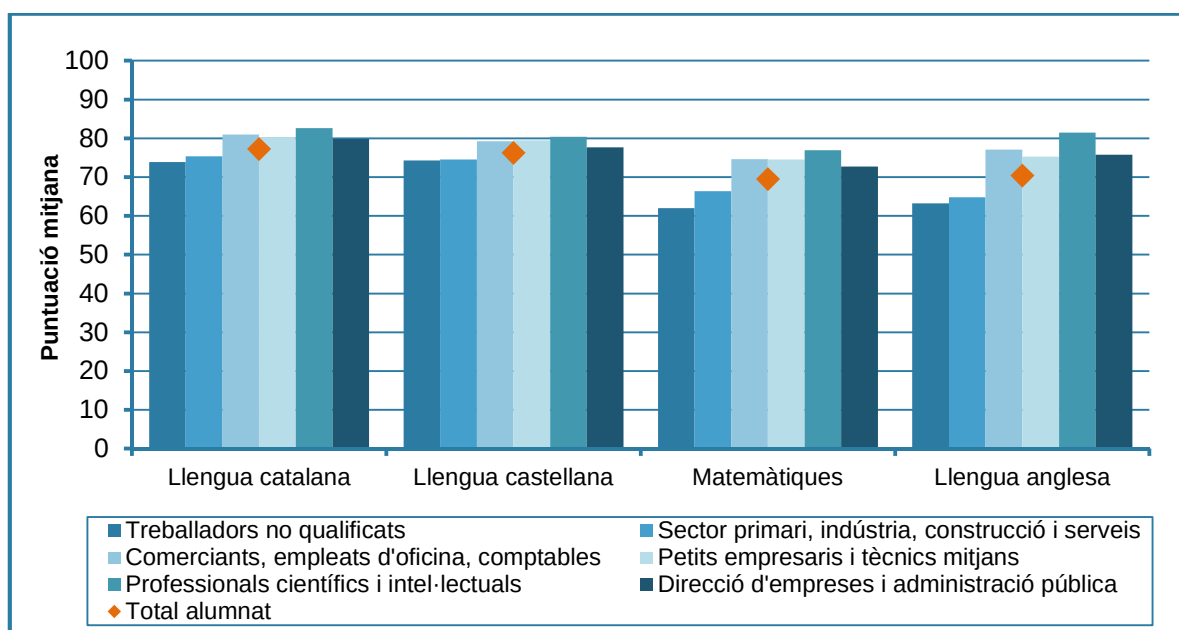
Els resultats en català i castellà són molt similars amb independència de la professió dels progenitors. A excepció dels fills de científics i intel·lectuals, les diferències entre les altres categories són baixes. Per exemple, la distància entre els alumnes amb progenitors directius d'empreses o de l'administració pública i els fills de treballadors no qualificats és tan sols de 4 punts de mitjana.

En canvi, en matemàtiques i llengua anglesa les diferències s'accentuen, especialment pels mals resultats dels alumnes amb progenitors que exerceixen feines de baixa qualificació (que obtenen 10 i 11 punts menys comparats amb els fills de personal directiu).

Gràfic 14.6. Resultats segons la professió del pare

Gràfic 14.7. Resultats segons la professió de la mare

Més del 90% dels alumnes que han respost al qüestionari pensa que les proves de català i castellà són fàcils o molt fàcils, sense que hi hagi diferències remarcables segons la professió dels progenitors. En matemàtiques i en llengua anglesa, les variacions són més pronunciades, encara que no és possible afirmar que com més alt és el prestigi professional del pare i de la mare, més senzilles es veuen les proves: el percentatge d'alumnes que afirmen que les proves són fàcils o molt fàcils és més alt entre els qui tenen progenitors científics i professionals intel·lectuals que entre els fills de directius/ves d'empreses o de l'administració pública.

Taula 14.5. Percepció de la dificultat de la prova ("fàcil" i "molt fàcil") i interès per la prova segons la professió dels progenitors

		Professió dels progenitors (suma pare i mare)					
		Treballadors no qualificats	Sector primari, indústria, construcció i serveis	Comerciants, empleats d'oficina i comptables	Petits empresaris i tècnics mitjans	Professionals científics i intel·lectuals	Direcció d'empreses i administració pública
Dificultat	Llengua catalana	94,9%	93,1%	93,2%	95,1%	96,3%	95,6%
	Llengua castellana	92,4%	90,3%	90,5%	92,4%	96,0%	95,4%
	Matemàtiques	46,4%	55,2%	62,6%	58,8%	63,1%	58,7%
	Llengua anglesa	54,9%	54,7%	67,6%	67,2%	79,8%	71,1%
Interès		8,1	8,1	8,1	8,0	7,7	7,6

14.1.6. NIVELL SOCIOECONÒMIC I CULTURAL FAMILIAR

L'estatus familiar dels alumnes que han respost al qüestionari s'ha mesurat amb un índex que sintetitza les respostes dels individus en diverses preguntes de l'enquesta, referides al nivell socioeconòmic i al capital cultural de les famílies (vegeu l'apartat 4). Segons el valor obtingut en aquest índex, els alumnes van ser assignats a un dels cinc nivells d'estatus socioeconòmic i cultural que s'han definit. El 20% dels alumnes amb un valor inferior a l'índex formen part del nivell 1, el 20% següent s'ubica al nivell 2, i així fins arribar al nivell 5, que aplega el 20% dels participants amb un nivell socioeconòmic i cultural més alt.

Abans d'analitzar la relació que hi ha entre el rendiment a la prova de quart d'ESO i l'estatus familiar, és interessant conèixer algunes característiques sociodemogràfiques i lingüístiques dels alumnes que formen part dels diversos nivells. Els grups es descriuen a partir de les categories que tenen un pes relatiu més alt en el tram que els correspon amb relació al conjunt de la mostra. Això no vol dir que les categories destacades siguin majoritàries dins del grup, sinó que en termes relatius suposen un percentatge més alt que en els altres nivells.

Nivell 1: valors (9,3 - 45,1]

Entre els alumnes amb un nivell socioeconòmic i cultural inferior destaca el percentatge de nascuts a l'estranger, així com el nombre de famílies monoparentals i reconstituïdes. Alhora, el pes dels alumnes que, com a mínim, han repetit algun curs durant l'escolarització obligatòria també és elevat. Pel que fa a la llengua inicial dels alumnes, la proporció dels qui van tenir el castellà o bé una llengua no oficial a Catalunya és superior que per al conjunt de la mostra. En aquest nivell destaca el percentatge de progenitors que desenvolupen tasques que no requereixen qualificació, així com el nombre de treballadors del sector primari, la indústria, la construcció o els serveis. Els pares i mares dels alumnes ubicats en aquest tram compten amb un nivell formatiu baix (educació primària incompleta o no van assistir a l'escola) o bé amb estudis obligatoris. Entre els progenitors d'aquests alumnes, la taxa d'ocupació és baixa (una elevada proporció està a l'atur). El nombre de jubilats o de pensionistes, així com els qui només desenvolupen tasques de la llar representen una proporció més elevada en aquest grup que en el conjunt de la mostra.

Nivell 2: valors (45,1 – 49,6]

En aquest grup destaca la proporció d'alumnes que han repetit algun curs i els qui quan eren petits van parlar per primera vegada només o sobretot en castellà. Els pares d'aquests alumnes són, en bona mesura, professionals del sector primari, la indústria o la construcció i els serveis, mentre que una proporció considerable de mares desenvolupa feines que no requereixen qualificació. El nivell màxim d'estudis acabats pels pares i mares d'aquests alumnes és l'EGB o l'ESO. Pel que fa a l'activitat principal dels progenitors, destaca la proporció dels qui exerceixen feines remunerades a temps parcial o que estan a l'atur. Entre les mares, a més, hi ha un percentatge considerable que només desenvolupen feines de la llar.

Nivell 3: valors (49,6 – 53,5]

Els alumnes d'aquest nivell van néixer majoritàriament a Catalunya, viuen en famílies nuclears, no han repetit cap curs al llarg de l'escolarització obligatòria i, quan eren petits, van parlar català i castellà en proporcions similars. Els progenitors d'aquest grup són comerciants, empleats d'oficina, comptables o administratius i tenen estudis obligatoris o secundaris postobligatoris. Entre els pares, destaquen els qui compten amb una feina remunerada a jornada completa i, entre les mares, les qui treballen a temps parcial, estan a l'atur o només desenvolupen feines de la llar.

Nivell 4: valors (53,5 – 58,2]

La majoria d'alumnes ubicats en aquest nivell va néixer a Catalunya, viu en famílies nuclears, no ha repetit cap curs al llarg de la trajectòria acadèmica i la llengua que va parlar primer de petits va ser el català. El ventall de professions dels progenitors és ampli, però hi destaquen els petits i mitjans empresaris, els tècnics de suport, els professionals científics i intel·lectuals i els qui exerceixen funcions directives en empreses privades o a l'administració pública. Pel que fa al nivell formatiu dels progenitors, els qui compten amb estudis secundaris postobligatoris o universitaris representen un percentatge més alt en aquest grup que en el conjunt de la mostra. Un gran nombre de pares i mares treballen fora de casa a jornada completa.

Nivell 5: valors (58,2 – 74,3]

La majoria d'alumnes d'aquest grup va néixer a Catalunya, no ha repetit cap curs acadèmic, viu en famílies nuclears, va parlar primer en català de petits i té progenitors amb estudis universitaris que exerceixen com a professionals científics o intel·lectuals, o que són directius d'empresa o de l'administració pública. Treballen a jornada completa.

Després de caracteritzar breument els diversos nivells, a continuació s'estudia l'associació entre l'estatus socioeconòmic i cultural de les famílies dels alumnes i el rendiment obtingut a l'avaluació de quart d'ESO. En línies generals, és possible afirmar que com més alt és el nivell socioeconòmic i cultural familiar, més positiva és la puntuació obtinguda a la prova. Així, mentre que els alumnes ubicats als nivells 1 i 2 obtenen resultats inferiors a la mitjana en les diverses competències, els qui formen part dels nivells 3, 4 i 5 tenen un rendiment més alt que el conjunt de participants.

Analitzades les dades per competències, s'observa que el resultat en llengua anglesa és el que varia més segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar (hi ha uns 20 punts de diferència entre les categories extremes), seguit del de les matemàtiques (19 punts). La diferència en les puntuacions de català i castellà són menors, de 13 i 10 punts, respectivament. Ara bé, la claredat de l'associació lineal entre l'estatus social i els resultats en matemàtiques i llengua anglesa es matisa en considerar la puntuació mitjana de català i castellà. En aquest sentit, si bé els alumnes de nivell 1 obtenen uns

resultats significativament més baixos que els del nivell 2, entre els enquestats de nivell socioeconòmic intermedi i superior les diferències no són tan pronunciades. En altres paraules, arribats un punt, l'efecte de l'estatus familiar no sembla rellevant per explicar les diferències en el rendiment en les dues llengües oficials.

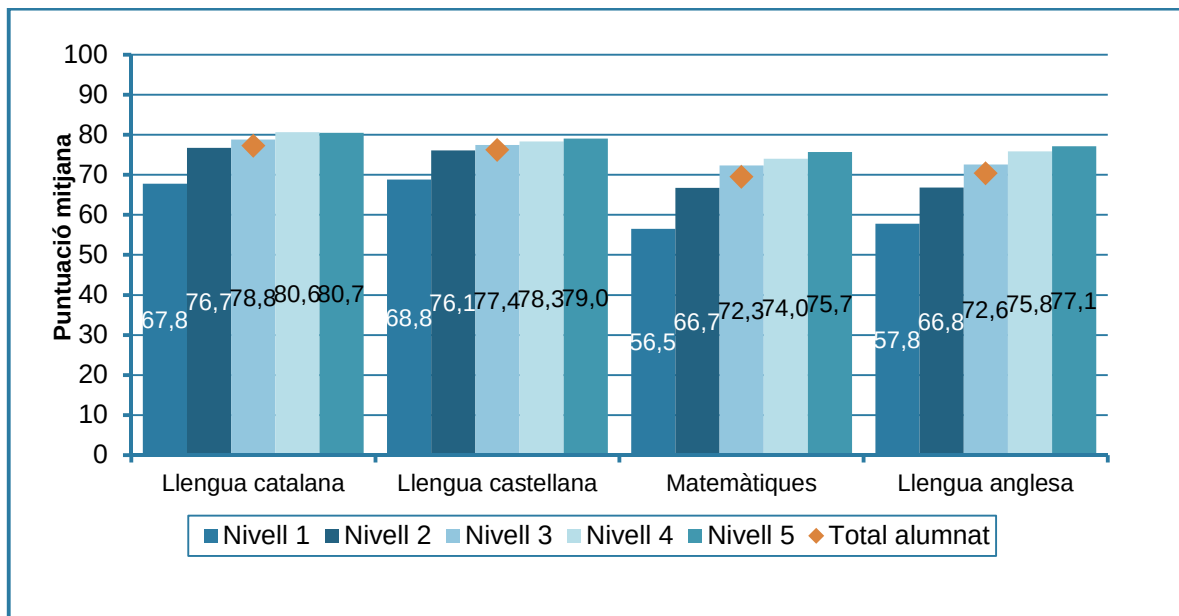
Analitzades les dades per col·lectius, s'observa que els alumnes de nivell socioeconòmic i cultural inferior van obtenir entre 56,5 punts (corresponents a les matemàtiques) i 68 punts (llengua castellana), valors que representen una diferència d'11 punts. El rendiment d'aquests alumnes a les diverses competències no és equilibrat, ja que les puntuacions en català i castellà són substancialment més altes que en matemàtiques i anglès.

Els alumnes ubicats al nivell 2 compten amb una puntuació que oscil·la entre els 67 punts en matemàtiques i anglès i els 76 punts en català i castellà. Novament, hi ha un desequilibri destacat entre el rendiment en les llengües oficials i les puntuacions en matemàtiques i llengua estrangera.

L'alumnat amb un nivell socioeconòmic i cultural intermedi obté valors propers als 72 punts en matemàtiques i anglès i de 79 punts en llengua catalana. Per a aquest col·lectiu, la distància entre les competències més polaritzades és de 6,5 punts. Com més alt és l'estatus familiar, més probable és que el resultat dels alumnes en les diverses matèries sigui més proper.

Finalment, els alumnes amb un estatus social més benestant assoleixen resultats superiors als 75 punts en totes les competències, que fins i tot superen els 80 punts en llengua catalana. De nou, es constata que entre els alumnes de nivell socioeconòmic i cultural més alt, el rendiment en les diverses matèries s'equilibra.

Gràfic 14.8. Resultats segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar

La percepció de la dificultat de la prova complementa l'anàlisi de la relació establerta entre el nivell socioeconòmic i cultural familiar i el rendiment obtingut.

Amb independència de l'estatus familiar, l'àmplia majoria dels alumnes pensa que les proves de català i castellà són fàcils o molt fàcils (els percentatges són sempre superiors al 85%). Entre els

alumnes d'estatus social més alt, la proporció dels qui valoren la prova com a fàcil o molt fàcil és més alta que entre els alumnes de nivell 1. Amb tot, les diferències són escasses (al voltant de 6 punts) i no és possible afirmar amb claredat que a mesura que s'incrementa el nivell socioeconòmic i cultural familiar es redueix la percepció de dificultat de les proves.

En matemàtiques i en anglès, en canvi, l'estatus social sí que introdueix diferències en les valoracions dels alumnes. Entre els enquestats d'estatus inferior (nivells 1 i 2) només la meitat pensa que les proves són fàcils o molt fàcils, mentre que per als enquestats de nivell 5, la xifra supera el 60%. En aquestes competències sí que hi ha una associació lineal entre la percepció de dificultat i el nivell socioeconòmic i cultural familiar.

Taula 14.6. Percepció de la dificultat de la prova ("fàcil" i "molt fàcil") i interès per la prova segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar

		Nivell socioeconòmic i cultural familiar				
		Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	Nivell 4	Nivell 5
Dificultat	Llengua catalana	88,9%	94,4%	92,3%	94,7%	94,4%
	Llengua castellana	86,1%	94,8%	89,0%	92,7%	92,0%
	Matemàtiques	49,8%	50,8%	59,8%	60,8%	61,3%
	Llengua anglesa	48,5%	56,8%	62,7%	69,1%	70,9%
	Interès	7,6	8,0	7,9	8,0	7,8

14.2. Actituds envers l'estudi i hàbits de treball personal

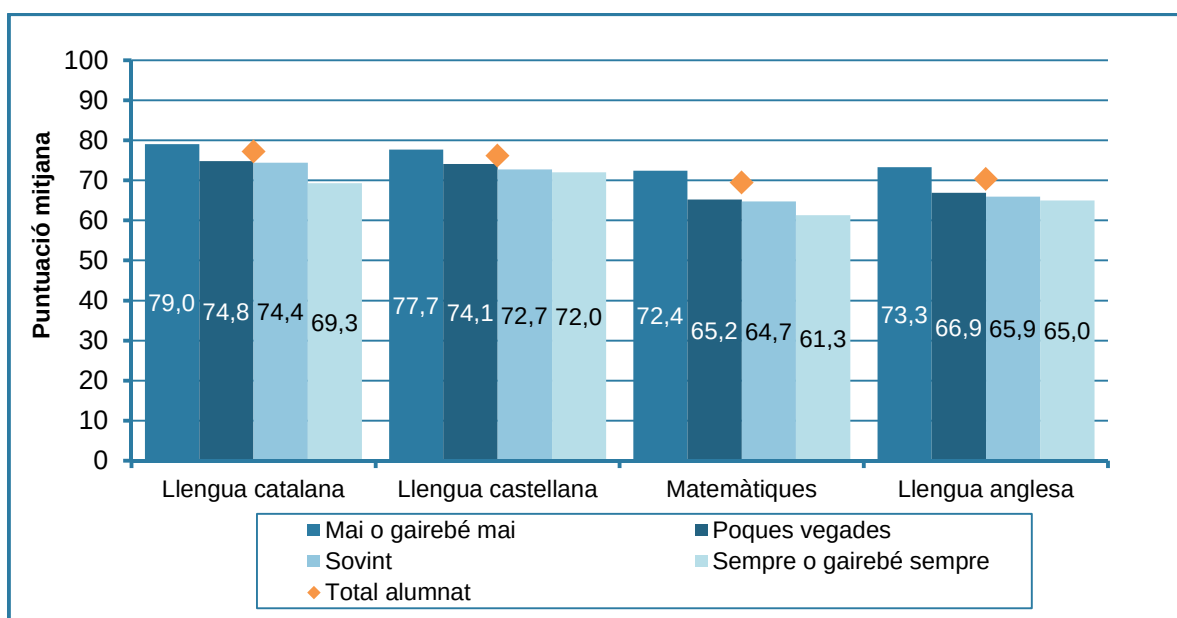
A més de l'impacte que tenen el perfil sociodemogràfic i l'històric acadèmic, és interessant conèixer en quina mesura les actituds i els hàbits de treball influeixen en els resultats, les percepcions i l'interès dels alumnes a l'hora de fer la prova de competències de quart d'ESO. En aquest apartat les actituds i els hàbits de treball es relacionen directament amb les puntuacions que obtenen els alumnes a l'avaluació. Amb tot, no s'ha de perdre de vista que la manera com treballen els alumnes pot estar condicionada també per altres variables, principalment de caràcter sociodemogràfic.

14.2.1. PUNTUALITAT A L'HORA D'ENTRAR A CLASSE

La majoria dels alumnes asseguren que no arriben tard a classe mai o gairebé mai (61,1%), mentre que una quarta part ho fa poques vegades (25,7%). Tan sols el 13,3% arriba tard de manera habitual (el 10,5% ho fa sovint i el 2,8% sempre o gairebé sempre).

La puntualitat en arribar a classe presenta una associació estadísticament significativa amb els resultats de l'alumnat a les proves d'avaluació, de manera que com més puntual és un alumne, millor és el seu rendiment. Les diferències en les puntuacions d'uns i altres alumnes se situen en un interval d'entre els 5,7 i els 11,1 punts percentuals, segons la competència analitzada. La llengua castellana és la matèria en què la puntualitat sembla tenir menys incidència, ja que els resultats varien 5,7 punts entre el grup que no arriba mai tard i el que tendeix a fer-ho sempre o gairebé sempre. En llengua catalana i en llengua anglesa les diferències s'apropen als 10 punts (9,7 i 8,3), però és a matemàtiques on sembla haver-hi una vinculació més estreta entre els hàbits i la puntuació (11,1 punts).

Gràfic 14.9. Fins a quin punt has arribat tard a classe durant l'últim mes?

Prop del 90% dels alumnes pensa que les proves de llengua catalana i llengua castellana van ser fàcils o molt fàcils, mentre que les de llengua anglesa (61,0%) i sobretot les de matemàtiques (54,6%) es consideren més difícils. L'alumnat que no arriba mai tard a classe és el que veu més fàcils les proves i el nivell de dificultat percebuda augmenta a mesura que l'alumnat és menys puntual. Aquesta

pauta s'observa especialment a les proves de llengua catalana i llengua castellana. En canvi a matemàtiques i anglès la relació no és lineal. Amb tot, els resultats corresponents a la categoria “sempre o gairebé sempre” s'han de prendre amb cautela, atès el baix nombre d'alumnes que hi ha.

L'interès de l'alumnat a l'hora de fer la prova presenta una associació clara amb la puntualitat. La diferència en la motivació dels més i dels menys puntuals és de 0,8 punts sobre 10, una variació considerable que és coherent amb el fet que les dues variables analitzades mesuren aspectes relatius a un mateix concepte: l'actitud de l'alumnat envers l'estudi.

Taula 14.7. Percepció de dificultat de la prova (“fàcil” i “molt fàcil”) i interès segons la puntualitat a l'hora d'entrar a classe

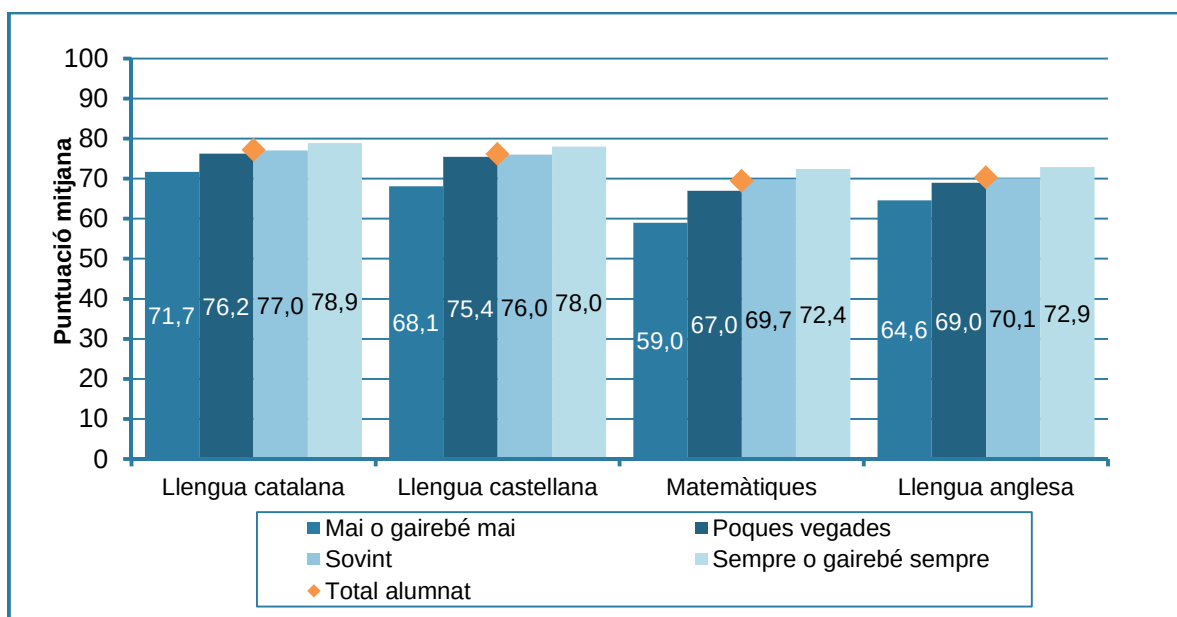
		<i>Fins a quin punt has arribat tard a classe durant l'últim mes?</i>			
		Mai o gairebé mai	Poques vegades	Sovint	Sempre o gairebé sempre
Dificultat	Llengua catalana	90,7%	87,4%	86,2%	83,8%
	Llengua castellana	88,6%	85,1%	85,1%	83,8%
	Matemàtiques	57,9%	49,1%	49,0%	57,4%
	Llengua anglesa	65,1%	54,8%	56,7%	47,1%
	Interès	7,9	7,6	7,3	7,1

14.2.2. PARTICIPACIÓ A CLASSE

El 73,4% dels alumnes de quart d'ESO sol participar activament a classe (sovint, sempre o gairebé sempre), mentre que el 22,8% ho fa poques vegades i només el 3,7% reconeix que no participa mai o gairebé mai a classe.

Com la puntualitat, el fet de participar activament a classe introdueix diferències en els resultats a l'avaluació de quart d'ESO. En termes generals, com més alta és la freqüència amb què els alumnes participen a classe, millors són les seves puntuacions, tot i que la magnitud de l'associació és desigual. Si bé en llengua catalana i en llengua anglesa els més participatius obtenen entre 7 i 8 punts més a la prova, en castellà la diferència és de 10 punts i en matemàtiques arriba fins als 13,4. En aquesta darrera competència, el resultat de l'alumnat menys participatiu no arriba als 60 punts sobre 100. En canvi, un alumne que sol implicar-se sempre o gairebé sempre obté 72,4 punts.

Gràfic 14.10. Fins a quin punt has participat activament en les classes durant l'últim mes?

En el conjunt de la mostra, la majoria dels alumnes pensa que les proves de llengua catalana i de llengua castellana van ser fàcils o molt fàcils (89,2% i 87,2%, respectivament). En llengua anglesa, la proporció baixa fins al 61% i en matemàtiques és del 54,6%.

A diferència del que s'observa en analitzar el rendiment real a les proves, no es pot afirmar que més participació a classe es tradueixi en una percepció més o menys positiva de la dificultat de les proves. Únicament en llengua catalana el percentatge que troba fàcil o molt fàcil la prova s'incrementa progressivament a mesura que els alumnes són més participatius, tot i que, en qualsevol cas, les diferències entre grups no són remarcables. A les altres competències, l'associació entre participació i dificultat percebuda no és estadísticament significativa.

Per contra, l'alumnat més actiu a classe sí que mostra més interès a l'hora de fer les proves. En aquest cas, la relació entre ambdues variables és lineal i destacada: els alumnes implicats mostren fins a 1,5 punts més d'interès a l'hora de fer les proves que els companys més passius. Aquesta pauta tan clara podria explicar-se parcialment perquè ambdues variables, tant la participació a classe com l'interès en les proves, mesuren aspectes relacionats amb l'actitud dels alumnes envers l'aprenentatge.

Taula 14.8. Percepció de dificultat de la prova ("fàcil" i "molt fàcil") i interès segons la participació a classe

		Fins a quin punt has participat activament en les classes durant l'últim mes?			
		Mai o gairebé mai	Poques vegades	Sovint	Sempre o gairebé sempre
Dificultat	Llengua catalana	83,7%	88,6%	89,4%	90,1%
	Llengua castellana	79,3%	85,9%	88,2%	87,6%
	Matemàtiques	52,2%	50,8%	53,9%	59,6%
	Llengua anglesa	62,0%	58,3%	59,9%	65,0%
Interès		6,7	7,5	7,7	8,2

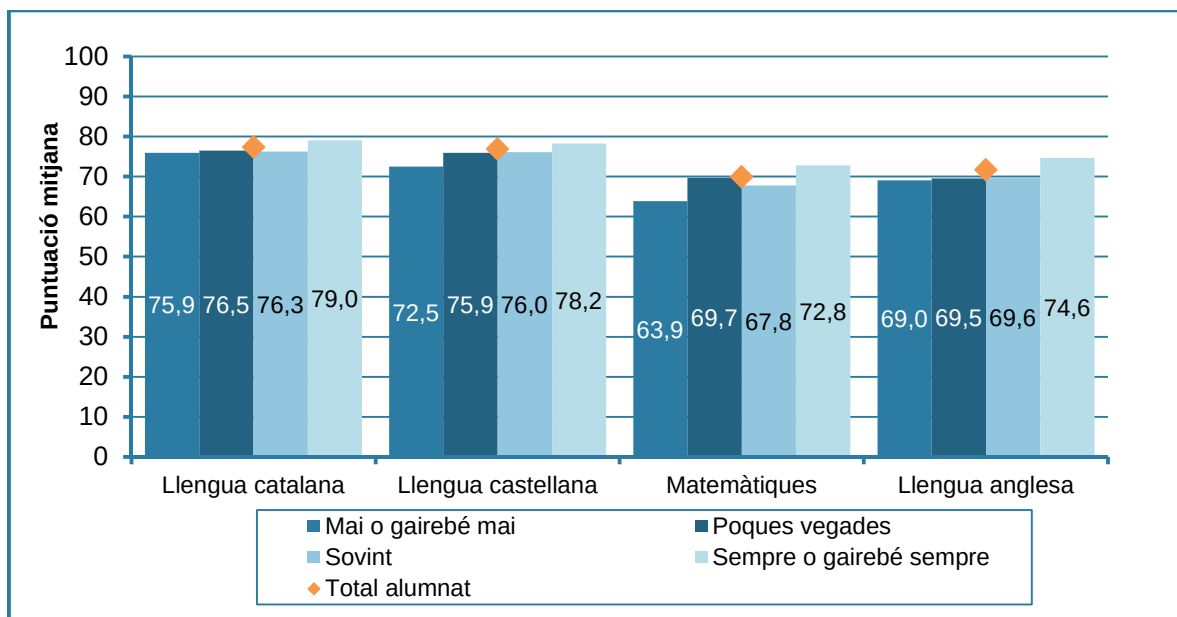
14.2.3. FREQUÈNCIA I TEMPS DEDICAT A FER ELS DEURES

El 46% dels alumnes de quart d'ESO declara fer els deures sempre o gairebé sempre, xifra que s'eleva fins al 87,1% en incloure també els que "sovint" acaben les tasques a temps. El 10,7% ho fa poques vegades i un baix 2,2% reconeix que no fa mai o gairebé mai els deures.

En analitzar conjuntament aquesta variable amb els resultats dels alumnes a la prova de quart d'ESO, s'evidencia que portar els deures al dia influeix en el grau d'assoliment de les competències. Tant en l'àmbit lingüístic com en les matemàtiques, els alumnes que fan els deures sempre o gairebé sempre obtenen una puntuació significativament més alta. Amb tot, les diferències entre col·lectius varien segons la competència analitzada. A matemàtiques hi ha una distància de 8,9 punts a favor dels alumnes que acostumen a fer sempre els deures. En canvi, en competència lingüística, el fet de treballar amb constància sembla tenir una incidència més limitada: a llengua catalana, llengua castellana i llengua anglesa la variació màxima no arriba als 6 punts.

Així mateix, convé remarcar que la relació no és lineal. Tan sols els alumnes ubicats a les categories extremes de la variable *Realització dels deures* mostren puntuacions significativament diferents de la mitjana global. En canvi, no es pot afirmar que els alumnes que "sovint" fan els deures superin la puntuació dels que els fan "poques vegades". Ambdós col·lectius obtenen els mateixos resultats en totes les competències excepte en matemàtiques, en què fins i tot els menys complidors obtenen resultats lleugerament més alts que els que dediquen més temps a la matèria.

Gràfic 14.11. Realització dels deures. Generalment, fas els deures?

Entre aquells que sempre o gairebé sempre fan els deures, hi ha un percentatge més alt d'alumnat que considera que les proves són fàcils o molt fàcils. Tot i això, la relació entre els deures i el rendiment a les proves no és lineal, ja que no es pot afirmar que els alumnes consideren més fàcil la prova a mesura que són més complidors amb els deures.

L'absència d'una pauta clara en la percepció de dificultat contrasta amb els resultats d'encreuar l'hàbit de fer els deures amb l'interès a l'hora de fer les proves. Més de 2 punts (d'una escala de 0 a 10) separen els alumnes que porten els treballs al dia d'aquells que no els fan mai o gairebé mai. Els

primers puntuen amb un elevat 8,2 sobre 10 el grau d'esforç que van dedicar a fer les proves, xifra que baixa fins al 6,1 entre els que no acostumen a fer els deures.

Taula 14.9. Percepció de la dificultat de la prova ("fàcil" i "molt fàcil") i interès per la prova segons la realització dels deures

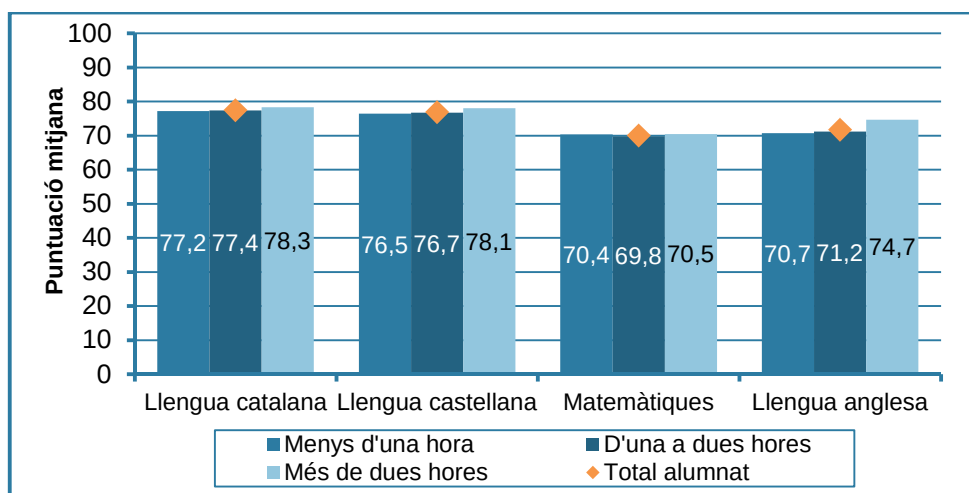
		Generalment, fas els deures?			
Dificultat		Mai o gairebé mai	Poques vegades	Sovint	Sempre o gairebé sempre
	Llengua catalana	81,0%	90,3%	87,9%	90,7%
	Llengua castellana	82,5%	84,2%	86,1%	89,2%
	Matemàtiques	52,4%	53,4%	50,4%	59,4%
	Llengua anglesa	60,3%	55,2%	58,1%	65,5%
Interès		6,1	7,0	7,5	8,2

La majoria dels alumnes de quart d'ESO dediquen entre una i dues hores diàries a fer els deures (54,1%). El 26,3% hi inverteix menys d'una hora i només el 19,7% passa més de dues hores fent les tasques que li encomana el professorat.

A diferència del que succeïa amb la resta d'ítems d'aquest capítol, no hi ha associació estadísticament significativa entre els temps que dediquen els alumnes a fer els deures i la puntuació que obtenen a la prova d'avaluació, excepte en llengua anglesa. És només en aquesta competència on s'observa un avantatge clar (+4,0 punts) dels alumnes que dediquen més de dues hores al treball personal per sobre dels que hi inverteixen menys temps. En llengua catalana, llengua castellana o matemàtiques, per contra, una major dedicació a l'estudi no assegura millors resultats, sinó que les puntuacions dels diferents grups són pràcticament idèntiques.

Així doncs, pel que fa a la relació entre deures i rendiment acadèmic es pot afirmar que més deures no sempre són sinònim de millors resultats. Les anàlisis realitzades evidencien que portar els deures al dia està associat amb puntuacions més elevades a les proves de competències, però que, per contra, dedicar-hi molt de temps no és garantia d'obtenir millors resultats.

Gràfic 14.12. Quant temps dediques cada dia a fer les tasques que et posen els/les professors/es? (deures, treballs, estudiar)

El temps que dediquen els alumnes a fer els deures tampoc no sembla incidir en la percepció de la dificultat de les proves. Així, no es pot afirmar que els alumnes que passen més estona treballant afrontin l'avaluació amb més facilitat. Si bé en llengua castellana i en llengua anglesa els percentatges de “fàcil” i “molt fàcil” segueixen un ordre creixent a mesura que augmenta el temps de treball personal, la relació no és estadísticament significativa.

En canvi, l'interès a l'hora de fer les proves mostra novament una associació clara amb els hàbits de treball: els alumnes que passen més de dues hores diàries treballant superen en un punt el grup que hi inverteix menys d'una hora.

Taula 14.10. Percepció de la dificultat de la prova (“fàcil” i “molt fàcil”) i interès per la prova segons el temps dedicat a fer els deures

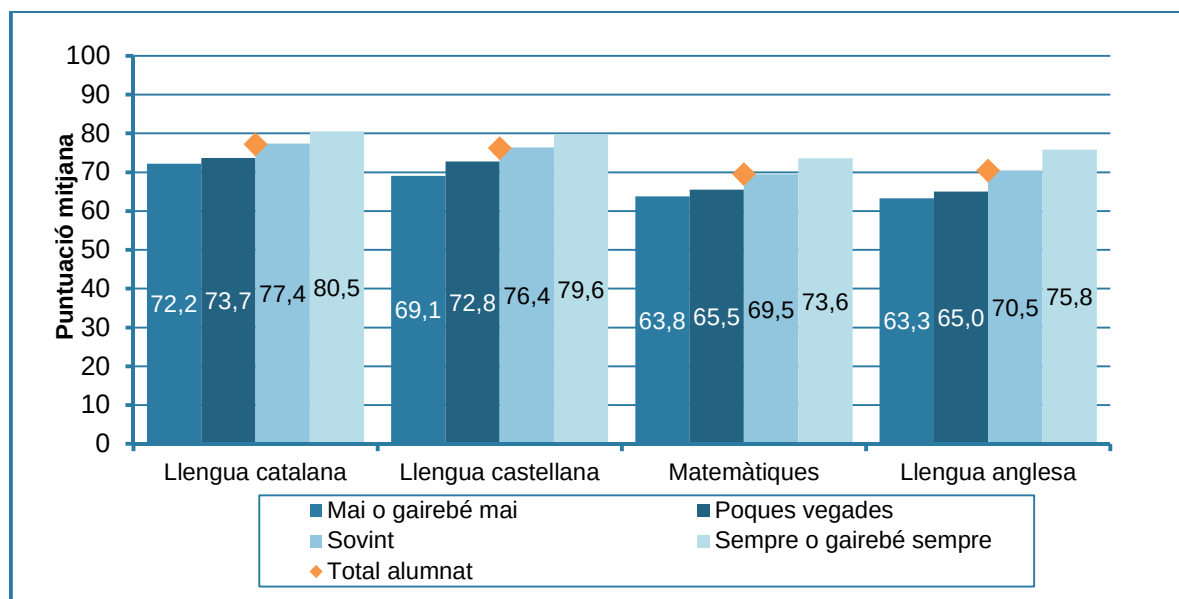
		<i>Quant temps dediques cada dia a fer les tasques que et posen els/les professors/es?</i>		
		Menys d'una hora	D'una a dues hores	Més de dues hores
Dificultat	Llengua catalana	87,1%	90,1%	89,4%
	Llengua castellana	85,0%	87,4%	89,4%
	Matemàtiques	56,0%	53,7%	55,6%
	Llengua anglesa	56,3%	61,4%	66,4%
	Interès	7,2	7,9	8,2

14.2.4. ESFORÇ A L'HORA DE FER ELS DEURES I ELS TREBALLS

En ser preguntats pel grau d'esforç que dediquen a les tasques escolars, 3 de cada 4 alumnes asseguren treballar fins que la feina està ben feta (suma de les categories “sovint” i “sempre o gairebé sempre”). El 21% ho fa “poques vegades” i un baix 4,1% reconeix que no sol esforçar-se mai o gairebé mai per fer bé els deures.

Tal i com es pot observar al gràfic 14.13, esforçar-se per fer bé la feina es tradueix en millors resultats a l'avaluació de quart d'ESO. La relació entre ambdues variables és lineal, de manera que com major és la dedicació, millor és la puntuació que obtenen els alumnes a les diferents competències. A més a més, la magnitud de l'associació és elevada, tal i com es constata en comparar les puntuacions corresponents a les categories extremes de la variable *Esforç a l'hora de fer els deures i treballs*. En llengua catalana, llengua castellana i matemàtiques aquestes variacions són d'entre 8 i 10 punts i en llengua anglesa arriben fins als 12,5 punts.

Gràfic 14.13. Esforç a l'hora de fer els deures i treballs. Quan els/les professors/es et posen deures o treballs... treballa fins que la feina està ben feta

Els alumnes que s'esforcen per fer bé els deures acostumen a trobar més fàcils les proves de l'avaluació de quart d'ESO. Aquesta pauta es dona en les quatre competències analitzades, amb excepcions en matemàtiques i llengua anglesa, en què l'associació no té forma lineal.

Com a la resta d'ítems d'aquest capítol, l'interès mostrat a fer les proves augmenta progressivament a mesura que ho fa el compromís dels alumnes amb el resultat del seu treball: d'un modest 6,2 es passa a un 8,3 entre el col·lectiu que s'autodefineix com a més perseverant. Aquest diferencial és molt rellevant si es té en compte que representa més de dos punts d'una escala de 0 a 10.

Taula 14.11. Percepció de la dificultat de la prova ("fàcil" i "molt fàcil") i interès per la prova segons l'esforç a l'hora de fer els deures i treballs

		Quan els/les professors/es et posen deures i treballs...treballes fins que la feina està ben feta?			
		Mai o gairebé mai	Poques vegades	Sovint	Sempre o gairebé sempre
Dificultat	Llengua catalana	81,4%	87,0%	89,2%	92,2%
	Llengua castellana	80,4%	83,9%	87,2%	91,0%
	Matemàtiques	54,9%	47,7%	55,1%	59,7%
	Llengua anglesa	52,9%	52,7%	60,6%	70,2%
	Interès	6,2	7,1	7,8	8,3

14.2.5. SÍNTESI

De les anàlisis realitzades es desprèn que, com més puntual és un alumne, millor és el seu rendiment a l'avaluació de quart d'ESO, especialment en matemàtiques. De manera similar, els alumnes que participen més a classe tendeixen a obtenir resultats més favorables a les proves. Aquells que fan els deures sempre o gairebé sempre assolixen un rendiment més elevat que la resta. Novament, les variacions més remarcables es donen en competència matemàtica (+8,9). A l'hora de fer les tasques encomanades pel professorat, treballar fins que la feina està ben feta augmenta considerablement la probabilitat d'obtenir bons resultats a l'avaluació de quart d'ESO. En canvi, invertir molt de temps en el treball personal no garanteix un major assoliment de les competències, excepte en llengua anglesa, on sí que es constata una associació lleu entre ambdues variables.

Els alumnes que entren puntuals a classe tendeixen a veure les proves més fàcils que els seus companys, especialment les proves de llengua catalana i llengua castellana. De manera similar, aquells que acostumen a fer els deures sempre o gairebé sempre i, sobretot, els que s'esforcen per fer-los bé, troben més senzills els exercicis proposats. En canvi, el fet de participar més a classe i el temps invertit diàriament a fer els deures no es tradueixen necessàriament en una visió més o menys positiva de la dificultat de les proves, amb algunes excepcions.

Els alumnes més puntuals, així com els que solen participar activament a classe, mostren més interès que els seus companys a l'hora de fer les proves. Els hàbits de treball tenen també una forta incidència en la motivació: l'interès a l'hora de fer les proves és més gran entre els alumnes que solen fer sempre els deures i també entre aquells que hi dediquen més de dues hores diàries, en comparació amb els alumnes menys complidors. Finalment, esforçar-se per aconseguir que la feina estigui ben feta també és garantia d'una elevada motivació a l'hora de participar en l'avaluació.

14.3. Suport a l'aprenentatge

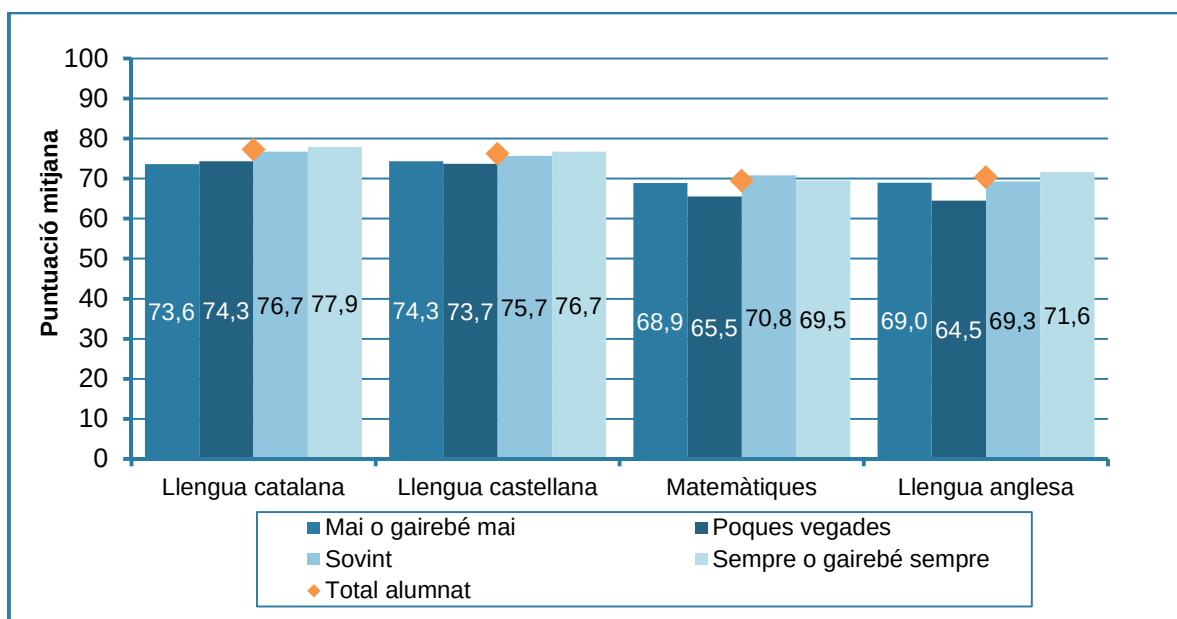
A continuació, s'analitza la incidència que tenen determinats aspectes en els resultats, les percepcions i l'interès dels alumnes a l'hora de participar en l'avaluació de competències de quart d'ESO. Els aspectes analitzats són diversos indicadors de suport a l'aprenentatge, com la implicació familiar, l'ajuda a l'hora de fer els deures i les classes de suport fora de l'horari lectiu.

14.3.1. IMPLICACIÓ FAMILIAR

Dos terços dels enquestats asseguren que la família sempre o gairebé sempre els anima a estudiar. Si s'afegeixen al còmput els alumnes que "sovint" perceben aquest suport, el col·lectiu satisfet amb la implicació familiar representa prop del 90% de la mostra.

El fet que un alumne percebi que la família l'anima a estudiar no mostra una incidència directa en el grau d'assoliment de les competències. Tan sols en llengua catalana s'observa una lleu relació entre la implicació familiar i els resultats, malgrat que les diferències tot just superen els 4 punts. A la resta de competències avaluades, el rendiment gairebé no varia amb independència del suport que perceben els alumnes del seu entorn.

Gràfic 14.14. Motivació de la família per a l'estudi. La teva família t'anima perquè estudiis?

Una percepció favorable tampoc no és garantia que l'alumne/a hagi d'afrontar les proves amb més facilitat que la resta. Així, no es pot afirmar que a mesura que creix la implicació familiar hi ha més alumnes que veuen fàcils les proves. A l'hora de valorar la motivació, s'observa una pauta similar.

Tant en la dificultat percebuda com en l'interès per la prova, les variacions més remarcables es donen entre "mai o gairebé mai" i les altres opcions, però s'ha d'anar amb cautela a l'hora d'interpretar les dades d'aquest col·lectiu a causa del baix nombre d'alumnes situats en aquesta categoria.

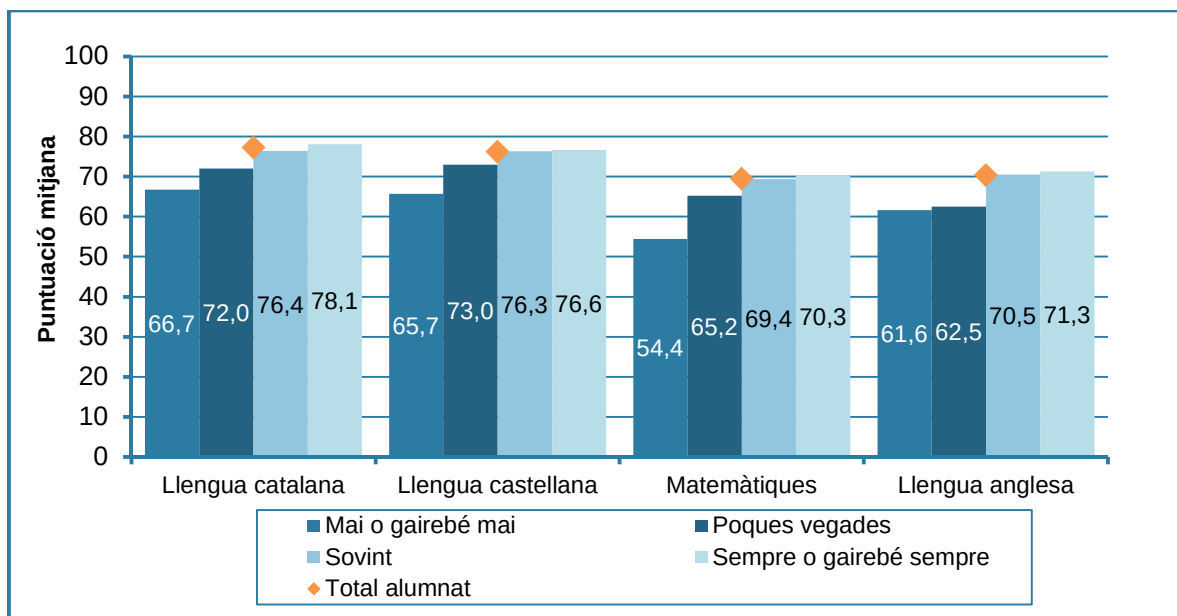
Taula 14.12. Percepció de la dificultat de la prova (“fàcil” i “molt fàcil”) i interès per la prova segons la motivació de la família per a l'estudi

		La teva família t'anima perquè estudiïs?			
		Mai o gairebé mai	Poques vegades	Sovint	Sempre o gairebé sempre
Dificultat	Llengua catalana	75,0%	86,7%	88,5%	90,4%
	Llengua castellana	80,0%	86,2%	88,0%	87,3%
	Matemàtiques	46,0%	55,6%	55,3%	54,7%
	Llengua anglesa	59,2%	54,1%	60,2%	62,2%
	Interès	7,3	7,2	7,4	7,9

En l'ítem següent, 9 de cada 10 alumnes perceben que la seva família s'interessa per les notes que treu en els exàmens i treballs que fa. Les opinions desfavorables representen un percentatge clarament minoritari.

A diferència de l'ítem anterior, el fet de percebre que la família s'interessa per les notes introdueix diferències estadísticament significatives en el rendiment obtingut per l'alumnat a la prova de competències. Malgrat que, un cop més, les xifres corresponents a l'opció “mai o gairebé mai” s'han d'analitzar amb prudència pel baix nombre de casos, s'evidencia que les puntuacions augmenten de manera lineal a mesura que la percepció és millor. Els alumnes més satisfets amb el suport familiar arriben a superar en més de 10 punts els companys que tenen una visió més pessimista.

Gràfic 14.15. Interès de la família per les qualificacions de l'alumnat. La teva família s'interessa per les notes que treus en els exàmens i treballs?

Els alumnes més satisfets amb la implicació familiar no coincideixen necessàriament amb aquells que veuen les proves més senzilles. En les quatre competències analitzades, el col·lectiu que fa els exercicis amb més facilitat és el que “sovint” percep que la família s'interessa per les seves qualificacions.

En analitzar l'interès dels alumnes a l'hora de fer la prova, en canvi, sí que s'observa una millora progressiva dels resultats a mesura que la implicació familiar és més elevada. D'aquestes dades es desprèn que, si bé el suport de l'entorn no sembla incidir en els aspectes relacionats amb el contingut de les proves, sí que podria tenir un efecte positiu en l'actitud amb què els alumnes encaren l'avaluació.

Taula 14.13. Percepció de la dificultat de la prova ("fàcil" i "molt fàcil") i interès per la prova segons la motivació de la família per a l'estudi

		<i>La teva família s'interessa per les notes que treus en els exàmens i treballs?</i>			
		Mai o gairebé mai	Poques vegades	Sovint	Sempre o gairebé sempre
Dificultat	Llengua catalana	85,6%	87,4%	90,7%	89,1%
	Llengua castellana	85,6%	85,2%	88,4%	87,2%
	Matemàtiques	56,2%	57,8%	54,1%	53,5%
	Llengua anglesa	54,8%	56,1%	63,5%	61,8%
	Interès	7,0	7,5	7,7	8,0

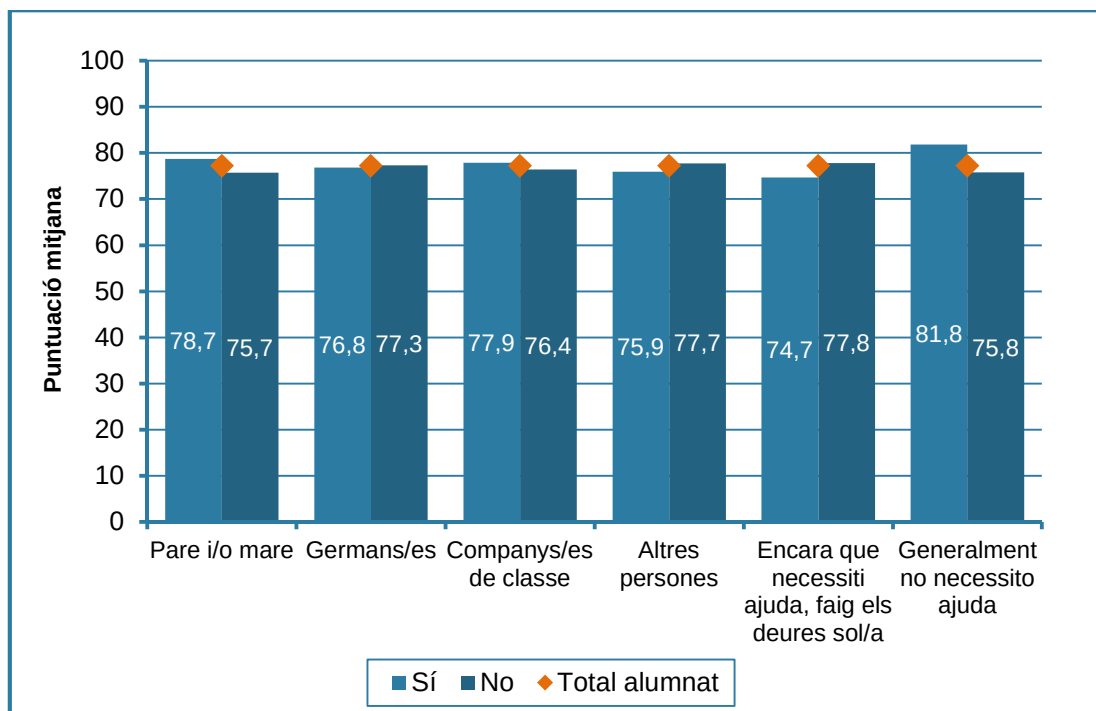
Més de la meitat dels alumnes de quart d'ESO reben ajuda dels/de les companys/es de classe per fer els deures. A escassa distància, el 48,9% compta amb el suport del pare i/o la mare. Entorn del 26% consulta dubtes als germans i/o a altres persones i prop del 25% no necessita ajuda per fer les tasques. A més, hi ha un notable 20,3% que fa els deures sol/a, encara que tingui dificultats.

El suport a l'hora de fer els deures té una incidència molt diversa en el rendiment acadèmic, en funció de les necessitats de l'alumne/a i de qui ofereix l'ajuda. Els alumnes que reben el suport del pare o de la mare obtenen resultats significativament millors que els seus companys, amb una diferència mitjana de 2,8 punts, que augmenta fins a 4,1 en llengua anglesa.

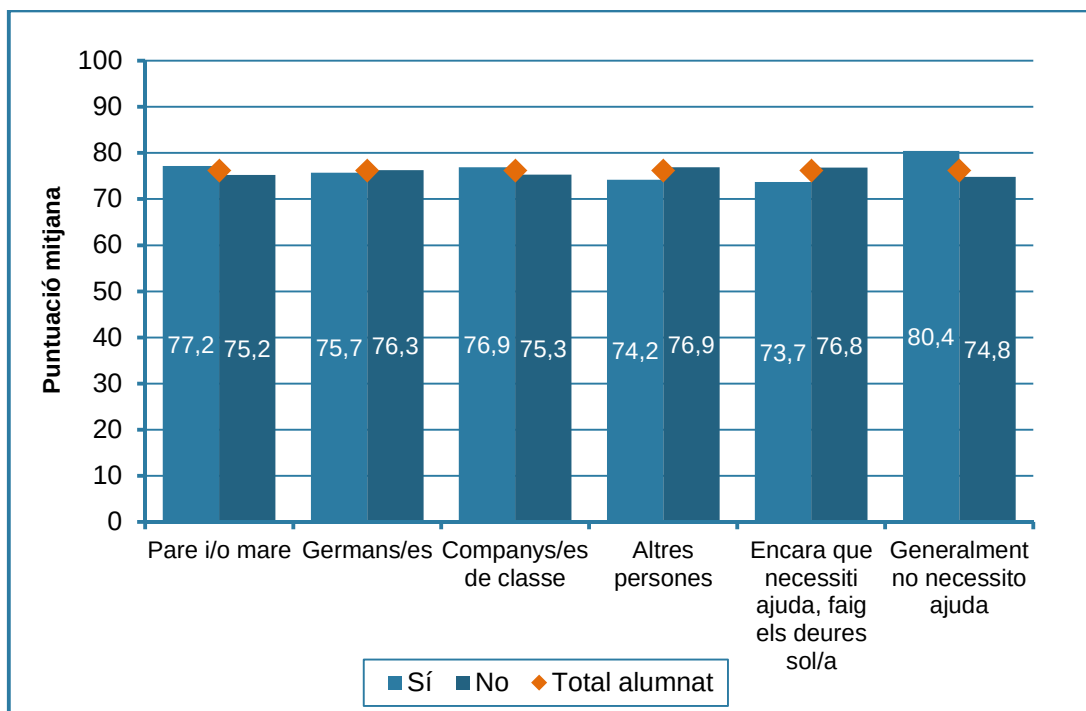
Per contra, no semblen tenir impacte positiu el suport dels companys, germans i altres persones. Al contrari, els alumnes que consulten dubtes amb "altres persones" presenten resultats més baixos que la resta, especialment en matemàtiques i llengua anglesa, on la puntuació és 5 punts inferior a la resta d'alumnes.

Per últim, destaquen els resultats de dos col·lectius ben diferents: els alumnes que no necessiten ajuda per fer els deures i els que, tot i tenir dubtes, acostumen a treballar sols. Els primers destaquen per assolir uns resultats millors que els seus companys, resultats que arriben a ser molt millors en matemàtiques i llengua anglesa (+12,6 i +9,5, respectivament). Ben diferent és la situació dels alumnes que necessitarien ajuda però que no en tenen: obtenen pitjors resultats en totes les competències analitzades, amb un desavantatge d'entre -0,9 (matemàtiques) i -5 punts (llengua anglesa). Les dades que s'acaben de presentar evidencien la situació d'especial vulnerabilitat d'aquest col·lectiu i posen de manifest l'impacte crucial que té l'entorn familiar en el rendiment acadèmic dels alumnes al llarg de l'escolarització obligatòria.

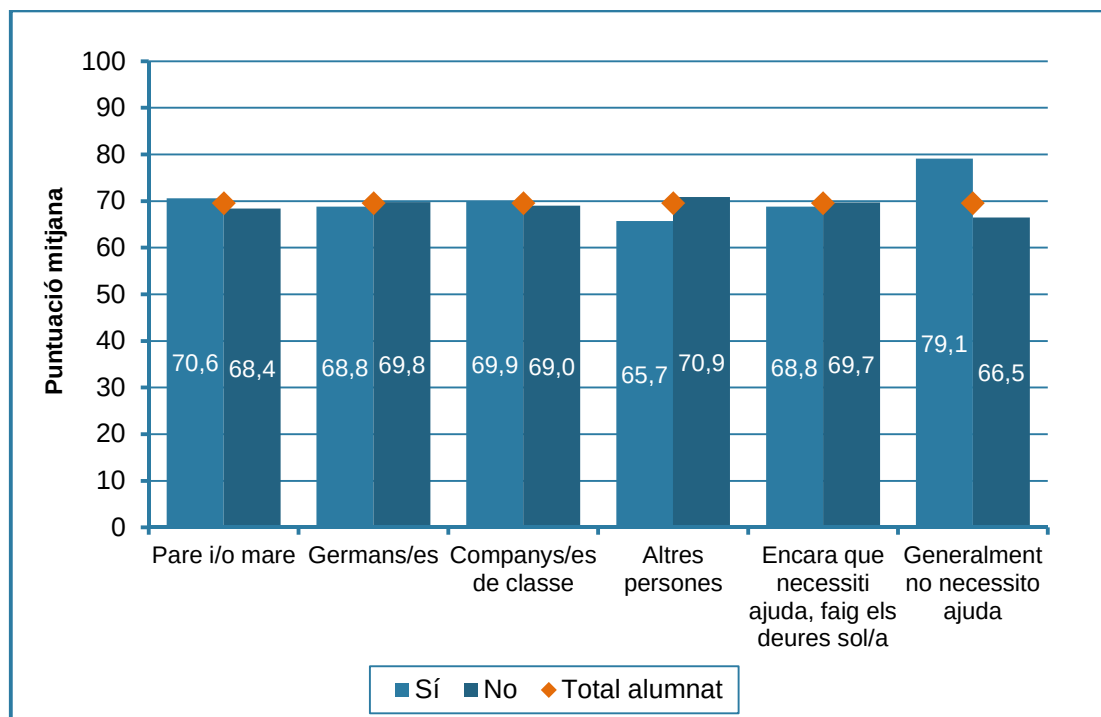
Gràfic 14.16. Ajuda a l'hora de fer els deures i resultats en llengua catalana. Si ho necessites, a qui demanes ajuda per fer els deures?

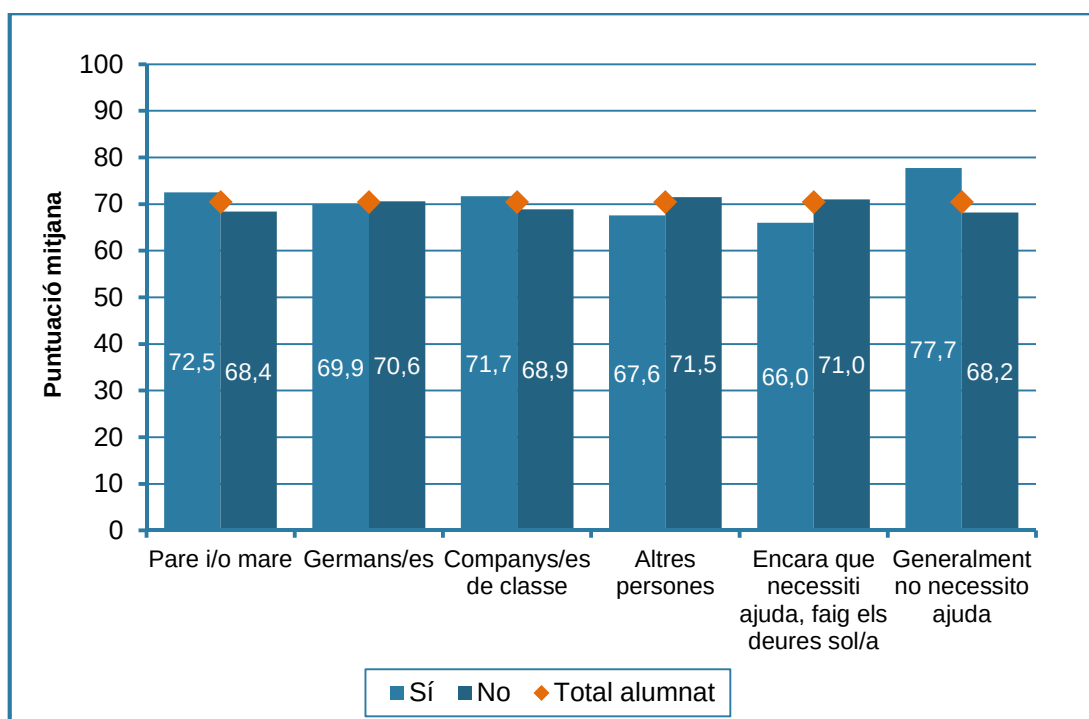
Gràfic 14.17. Ajuda a l'hora de fer els deures i resultats en llengua castellana. Si ho necessites, a qui demanes ajuda per fer els deures?

Gràfic 14.18. Ajuda a l'hora de fer els deures i resultats en matemàtiques. Si ho necessites, a qui demanes ajuda per fer els deures?

Gràfic 14.19. Ajuda a l'hora de fer els deures i resultats en llengua anglesa. Si ho necessites, a qui demanes ajuda per fer els deures?

En concordança amb les diferències observades en el rendiment obtingut en les diferents competències avaluades, els alumnes que no necessiten ajuda per fer els deures són els que veuen més fàcils les proves, juntament amb els que reben ajuda dels progenitors. A l'altre extrem, el col·lectiu que no rep ajuda de ningú tot i necessitar-ne i els alumnes que fan els deures amb altres persones tendeixen a percebre que les proves són més difícils.

No hi ha diferències significatives en l'interès mostrat a l'hora de fer els exercicis, amb independència del suport rebut.

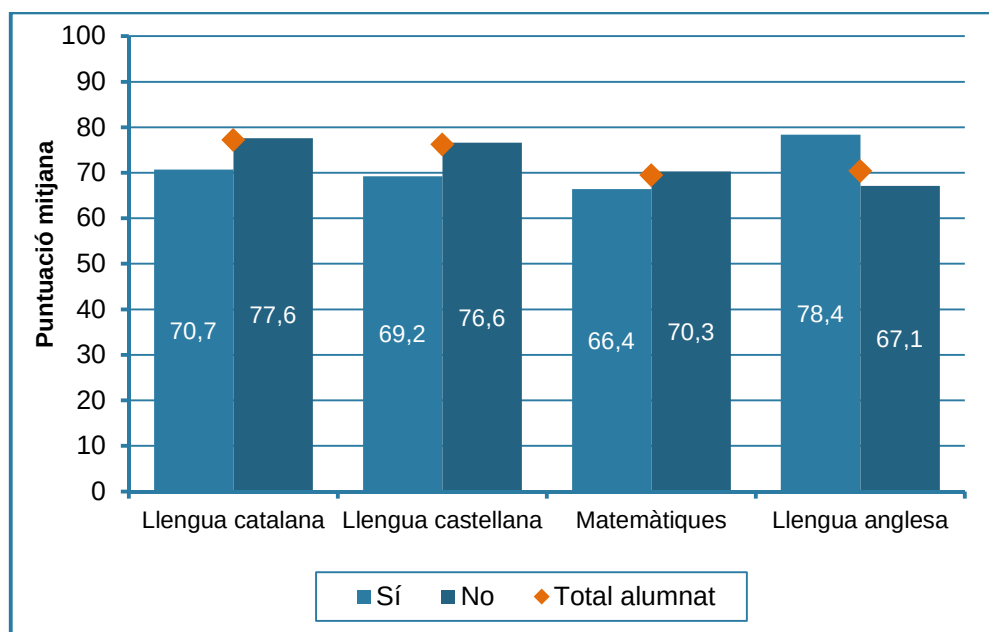
Taula 14.14. Percepció de la dificultat de la prova ("fàcil" i "molt fàcil") i interès per la prova segons el suport a l'hora de fer els deures

		Si ho necessites, a qui demanes ajuda per fer els deures?					
		Pare i/o mare	Germanos o germanes	Companyes o companyes de classe	Altres persones	Encara que necessiti ajuda, faig els deures sol/a	Generalment, no necessito ajuda
Dificultat	Llengua catalana	91,7%	90,0%	90,4%	88,2%	87,3%	90,7%
	Llengua castellana	89,1%	87,4%	88,0%	86,9%	86,7%	89,9%
	Matemàtiques	55,1%	53,8%	54,6%	46,6%	54,0%	71,5%
	Llengua anglesa	66,1%	57,6%	63,6%	57,4%	52,2%	71,3%
Interès		7,9	7,8	7,9	7,8	7,7	7,7

El fet d'assistir a classes extraescolars de les diferents competències avaluades té una incidència molt destacada en el rendiment obtingut a la prova. Fins a 11,3 punts separen els alumnes que compten amb aquest suport dels que no el tenen, malgrat que les diferències no es donen sempre en el mateix sentit. En llengua anglesa, es confirma la hipòtesi que assistir a classes fora de l'horari lectiu dóna lloc a una millora substancial del rendiment (+11,3 punts). En llengua catalana, llengua castellana i matemàtiques la situació és la contrària: sembla que els alumnes que fan classes de suport són els que tenen més problemes d'aprenentatge, ja que el seu resultat és inferior al dels companys, en un interval que va entre els 3,9 i els 7,4 punts (matemàtiques i llengua castellana).

La disparitat de resultats posa de manifest que el tipus de classes de suport pot variar segons la competència analitzada. A jutjar pel rendiment de la prova de competències, en termes generals sembla que l'alumnat assisteix majoritàriament a classes d'ampliació de llengua anglesa. En llengua catalana, llengua castellana i matemàtiques, per contra, el desavantatge en les puntuacions podria indicar que molts alumnes assisteixen a classes extraescolars perquè necessiten reforçar aquestes matèries.

Gràfic 14.20. Classes de suport de les diferents matèries. Fora de l'horari escolar, fas alguna d'aquestes activitats?

La percepció que tenen els alumnes de la dificultat de les proves vindria a reforçar la hipòtesi que els alumnes amb classes de suport responen a perfils diferents en funció de les matèries que complementen fora de l'horari lectiu. Així, els alumnes que reben classes de llengua catalana, llengua castellana i matemàtiques veuen la prova més difícil que la resta: 6,3 punts percentuals en llengua catalana, 8,7 en llengua castellana i 11,8 en matemàtiques. A la inversa, els que fan classes extraescolars d'anglès tendeixen a creure que la prova d'aquesta llengua és senzilla, a una distància de 13,4 punts respecte dels seus companys.

No sembla haver-hi una relació clara entre assistir a classes extraescolars i mostrar més o menys interès a l'hora de fer les proves: l'alumnat que rep suport en llengua catalana i llengua castellana es troba per sota de la mitjana en motivació (7,4 enfront de 7,7). En canvi, els que fan classes de matemàtiques i llengua anglesa mostren resultats molt propers a la xifra global (7,8 enfront de 7,7).

Taula 14.15. Percepció de la dificultat de la prova ("fàcil" i "molt fàcil") i interès per la prova segons si els alumnes assisteixen a classes de suport

		Fora de l'horari escolar, fas alguna d'aquestes activitats?			
		Classes de llengua catalana	Classes de llengua castellana	Classes de matemàtiques	Classes de llengua anglesa
Dificultat	Llengua catalana	82,9%	-	-	-
	Llengua castellana	-	75,4%	-	-
	Matemàtiques	-	-	45,9%	-
	Llengua anglesa	-	-	-	74,4%
Interès		7,4	7,4	7,8	7,8

14.3.2. SÍNTESI

El vincle entre implicació familiar i rendiment acadèmic no mostra una pauta constant, sinó que es matisa segons el grau de compromís que implica cada ítem. El fet que un alumne percebi que a casa seva l'animen a estudiar no es tradueix necessàriament en una millora dels resultats. En canvi, que la família s'interessi per les notes que treu en els exàmens i treballs sí que introdueix diferències estadísticament significatives en la puntuació obtinguda en les competències avaluades.

Els alumnes que tenen l'ajuda del pare o de la mare a l'hora de fer els deures obtenen resultats més favorables que la resta, mentre que consultar dubtes amb companys, germans i altres persones no té un efecte positiu en el rendiment. D'altra banda, el fet de no rebre ajuda de ningú malgrat necessitar-ne té un impacte negatiu en les puntuacions i a la inversa, el col·lectiu que no té dubtes a l'hora de fer les tasques és el més ben posicionat en els resultats.

Assistir a classes de suport incideix notablement en els resultats de l'avaluació de quart d'ESO. Els que reben sessions complementàries de llengua catalana, llengua castellana i matemàtiques mostren puntuacions significativament menors; al contrari dels que reben classes d'anglès, que superen àmpliament els seus companys en aquesta competència.

Quant a la percepció de la dificultat de les proves, es constata que més suport familiar no implica necessàriament que els alumnes vegin més fàcils les proves. D'altra banda, els alumnes que no necessiten ajuda per fer els deures veuen més fàcil l'avaluació, juntament amb els que consulten dubtes als pares. Per contra, aquells que no reben ajuda de ningú tot i necessitar-ne afronten els exercicis amb més dificultats. Finalment, rebre classes de suport té un impacte desigual en la dificultat percebuda: els enquestats que reforcen la llengua catalana, la llengua castellana i/o les matemàtiques creuen que les proves són més difícils que els seus companys. Ben diferent és la percepció dels que reben classes d'anglès, ja que veuen els exercicis realment fàcils en comparació amb la resta dels enquestats.

Es constata també que com més implicació familiar hi ha, major és la motivació dels alumnes. Altres aspectes, com el suport a l'hora de fer els deures i les classes extraescolars de suport, no contribueixen necessàriament a afavorir l'interès dels alumnes en l'avaluació.

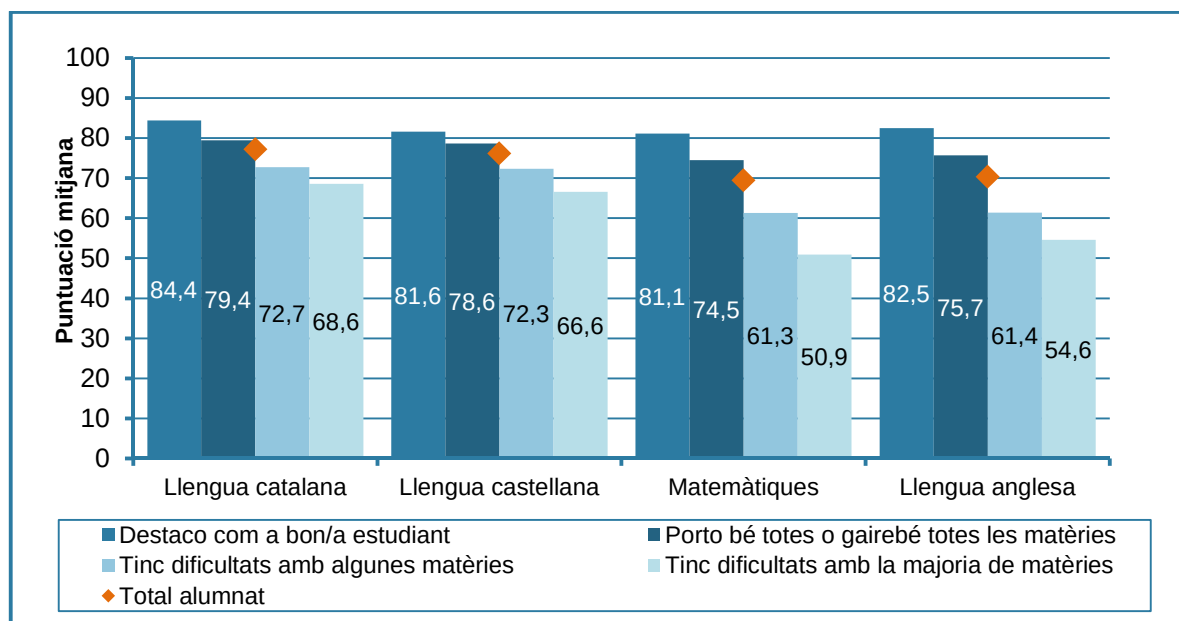
14.4. Concepte acadèmic de l'alumnat

La percepció dels alumnes sobre el seu rendiment i els resultats que obtenen realment a la prova estan fortament correlacionats. Els qui creuen que destaquen com a bons estudiants o que porten bé totes o gairebé totes les matèries assolixen resultats superiors als del conjunt de la mostra, especialment en matemàtiques i llengua anglesa. Contràriament, els qui revelen tenir dificultats amb algunes o amb la majoria de matèries obtenen un rendiment molt inferior a la puntuació mitjana.

Analitzades les dades per competències, s'observa que la diferència entre la puntuació dels alumnes que creuen que destaquen com a bons estudiants i els que tenen problemes amb la majoria de matèries és de 30 punts en matemàtiques i de 28 en llengua anglesa. En llengua catalana i castellana, el marge també és notable (proper als 15 punts).

Analitzades les dades per col·lectius, s'observa que els alumnes que s'autoqualifiquen com a bons estudiants obtenen una mitjana superior als 80 punts en totes les competències. Destaquen els resultats en llengua catalana (84,4) i en llengua anglesa (82,5), que esdevé la segona matèria amb millor puntuació en aquest grup d'alumnes. Els que afirmen que porten bé totes o gairebé totes les matèries mostren un bon rendiment en les llengües oficials (uns 80 punts), i un resultat sensiblement inferior en matemàtiques i en llengua anglesa (al voltant de 75 punts). En analitzar la puntuació dels qui reconeixen dificultats amb algunes matèries, s'observa que sempre es troben per sota de la mitjana, però la distància és especialment destacada en anglès (-8,2 punts) i matemàtiques (-9 punts). L'alumnat que revela problemes amb la majoria de matèries obté una puntuació inferior als 70 punts en les diverses competències, però l'acompliment és molt baix en anglès (54,6) i, sobretot, en matemàtiques (50,9).

Gràfic 14.21. Resultats segons el concepte acadèmic de l'alumnat

L'alumnat que creu que destaca com a bon/a estudiant tendeix a valorar les proves com a fàcils o molt fàcils. En concret, 3 de cada 4 ho afirmen per a les matemàtiques, el 80% per a la llengua anglesa, i més del 90% per a la llengua catalana i castellana. Novament, com millor és el concepte acadèmic de l'alumnat, més alta és la probabilitat d'afirmar que les proves són senzilles. En català i castellà, però, les diferències entre els diversos grups no són tan accentuades com en matemàtiques i

en anglès. En aquest sentit, el percentatge d'alumnes que valora la prova de matemàtiques i anglès com a fàcil o molt fàcil cau per sota del 50% entre l'alumnat que reconeix dificultats amb algunes matèries.

Els enquestats que se senten bons estudiants són també els qui van estar més motivats mentre feien la prova (8,1 sobre 10). A mesura que la percepció del rendiment acadèmic empitjora, l'interès en l'avaluació decau. L'alumnat que reconeix dificultats amb la majoria de matèries va mostrar tan sols un interès de 6,7 punts, la xifra més baixa dels diversos grups analitzats.

Taula 14.16. Percepció de la dificultat de la prova ("fàcil" i "molt fàcil") i interès per la prova segons el concepte acadèmic de l'alumnat

		Concepte acadèmic de l'alumnat			
		Destaco com a bon/a estudiant	Porto bé totes o gairebé totes les matèries	Tinc dificultats amb algunes matèries	Tinc dificultats amb la majoria de matèries
Dificultat	Llengua catalana	94,6%	93,9%	92,0%	87,8%
	Llengua castellana	91,4%	90,9%	89,9%	81,1%
	Matemàtiques	75,9%	64,7%	42,6%	37,6%
	Llengua anglesa	80,6%	69,4%	49,2%	35,9%
Interès		8,1	8,0	7,7	6,7

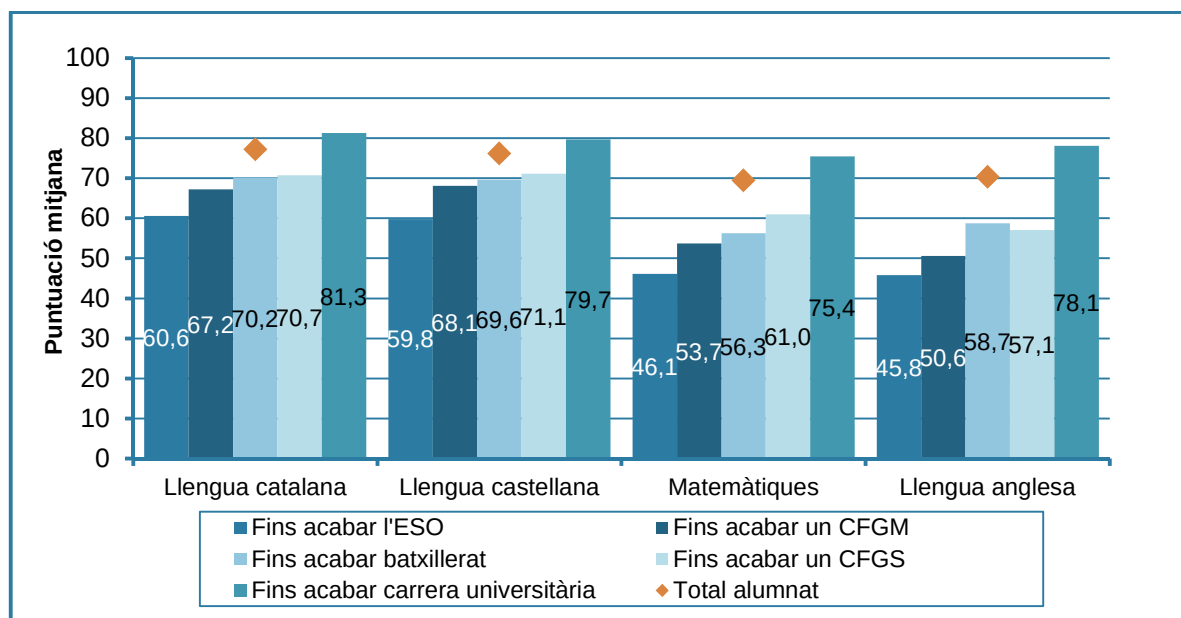
14.5. Expectatives acadèmiques de l'alumnat

7 de cada 10 alumnes de quart d'ESO que ja han decidit la trajectòria acadèmica volen cursar estudis universitaris, mentre que el 23% se sent atret per la formació professional (sobretot pels cicles formatius de grau superior). Els alumnes que aspiren a acabar una carrera universitària són els únics que assoleixen un rendiment superior a la mitjana en les diverses competències. En matemàtiques i llengua anglesa, les diferències són destacades (+6 punts i +7,7 punts, respectivament). Els enquestats amb expectatives diferents a la trajectòria universitària obtenen resultats notablement inferiors als del conjunt de la mostra.

El fet d'optar per uns estudis o per uns altres s'associa fortament als resultats dels alumnes a la prova, especialment en matemàtiques i en llengua estrangera. Excepte el grup dels qui volen anar a la universitat, cap altre col·lectiu no obté un rendiment superior als 61 punts (quan la mitjana en matemàtiques i en llengua anglesa s'aproxima a 70). No en va, les diferències de puntuació entre els qui aspiren a acabar una carrera universitària i els qui no volen continuar estudiant després de l'ESO són properes als 30 punts en aquestes competències. En català i castellà, les diferències són de 20 punts.

Si bé els alumnes amb expectatives acadèmiques inferiors són els qui obtenen un rendiment més baix a la prova i els qui volen anar a la universitat són els qui assoleixen els resultats més favorables, en considerar els alumnes que volen fer un CFGM, un CFGS o batxillerat, la pauta no és tan clara. És cert que els qui opten per cursar formació professional de grau mitjà obtenen resultats baixos en les diverses competències, però són molt similars a la puntuació en matemàtiques dels qui volen estudiar batxillerat. A més, els resultats dels alumnes que escullen els cicles formatius de grau superior no són significativament més alts que els dels estudiants de batxillerat (en llengua anglesa, fins i tot obtenen un resultat inferior).

Gràfic 14.22. Resultats segons les expectatives acadèmiques de l'alumnat

L'àmplia majoria dels alumnes creuen que la prova de llengua catalana és senzilla, al marge de les expectatives acadèmiques. El percentatge supera el 90% entre els diferents col·lectius, excepte per als qui aspiren a cursar formació professional de grau mitjà, que és més baix (88,0%). En

matemàtiques i llengua anglesa, en canvi, només entre els alumnes universitaris són majoria els qui creuen que les proves són fàcils o molt fàcils. Convé assenyalar que en tres de les quatre competències analitzades, l'alumnat que vol cursar un cicle formatiu de grau mitjà és qui percep que les proves han estat més difícils.

Taula 14.17. Percepció de la dificultat de la prova (“fàcil” i “molt fàcil”) i interès per la prova segons les expectatives acadèmiques de l'alumnat

		Expectatives acadèmiques de l'alumnat				
		Fins acabar l'ESO	Fins acabar un CFGM	Fins acabar batxillerat	Fins acabar un CFGS	Fins acabar una carrera universitària
Dificultat	Llengua catalana	90,4%	88,0%	92,6%	93,6%	94,3%
	Llengua castellana	76,7%	86,5%	88,2%	92,8%	94,0%
	Matemàtiques	48,3%	39,7%	37,1%	48,6%	64,0%
	Llengua anglesa	39,1%	38,5%	47,4%	40,1%	72,5%
	Interès	6,8	7,6	7,4	7,7	8,0

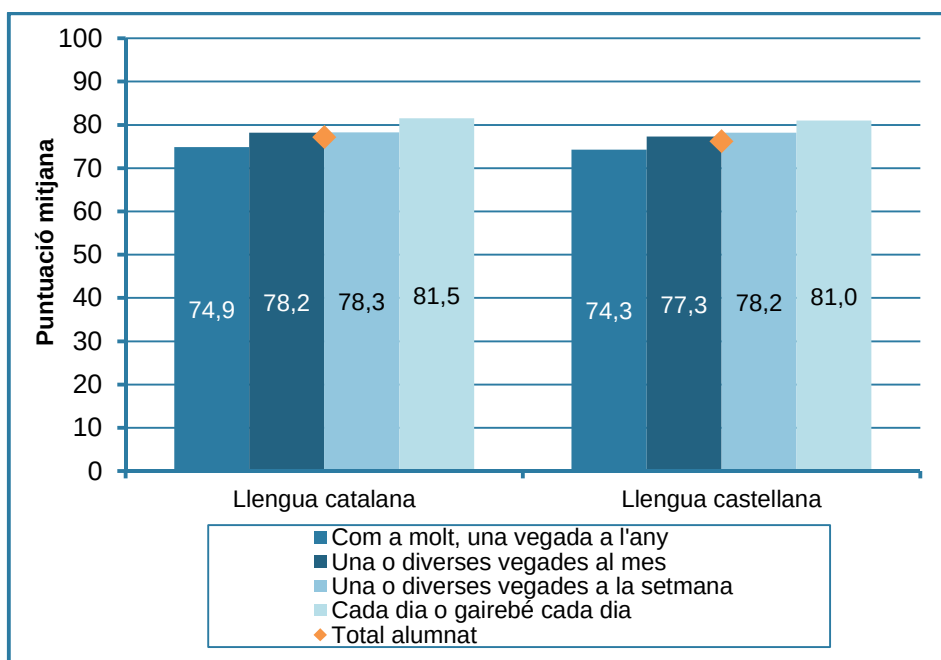
14.6. Freqüència de lectura

Nombrosos estudis han plantejat la hipòtesi que l'hàbit de llegir per plaer incideix positivament en l'aprenentatge de l'alumnat i més concretament, en els resultats de les proves de competència lingüística. A través del qüestionari de l'alumnat de quart d'ESO, s'ha volgut conèixer si aquells alumnes que llegeixen habitualment en el temps lliure mostren un major domini de la llengua catalana i de la llengua castellana a les proves. En el redactat de les preguntes, s'ha optat per considerar diferents suports de lectura (revistes, còmics, llibres i diaris d'informació general), amb l'objectiu de reflectir els hàbits lectors de la manera més realista possible.

Doncs bé, únicament la lectura assídua de llibres està relacionada amb un major rendiment a les proves. Llegir revistes, còmics o diaris d'informació general freqüentment no contribueix per si mateix a incrementar les puntuacions.

Com es pot observar al gràfic 14.23, hi ha diferències estadísticament significatives en les puntuacions de l'alumnat a les proves de llengua catalana i de llengua castellana segons la freqüència de lectura de llibres. En ambdós casos, els lectors assidus obtenen més de 80 punts sobre 100 i arriben a superar en gairebé 7 punts aquells que no acostumen a llegir llibres.

Gràfic 14.23. Freqüència de lectura de llibres. A part de les lectures obligatòries del centre, amb quina freqüència llegeixes llibres?

La percepció sobre el grau de dificultat de les proves no varia significativament si els alumnes llegeixen revistes, còmics i diaris amb més o menys assiduitat. Llegir llibres per plaer, en canvi, augmenta la probabilitat de creure que els exercicis són fàcils o molt fàcils, especialment en llengua castellana.

D'altra banda, la lectura en els diferents formats no sembla influir de manera clara en l'interès que mostren els alumnes a l'hora de participar en l'avaluació.

Taula 14.18. Percepció de la dificultat de la prova (“fàcil” i “molt fàcil”) i interès per la prova segons la freqüència de lectura de llibres

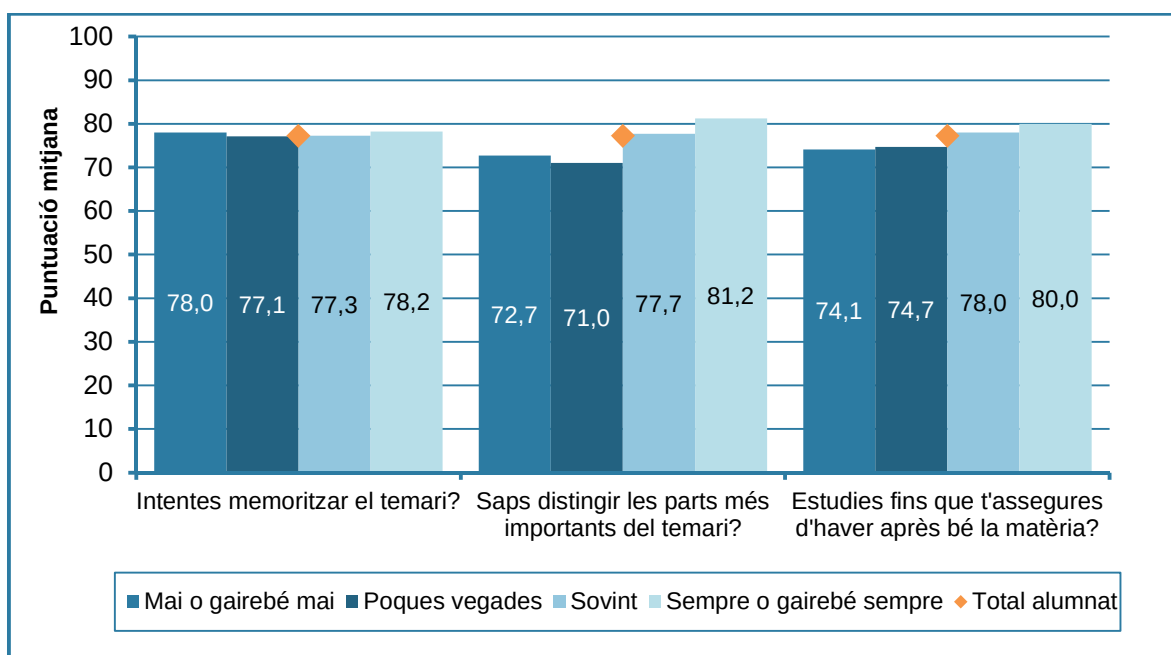
		<i>A part de les lectures obligatòries del centre, amb quina freqüència llegeixes llibres?</i>			
		Com a molt, una vegada a l'any	Una o diverses vegades al mes	Una o diverses vegades a la setmana	Cada dia o gairebé cada dia
Dificultat	Llengua catalana	87,7%	88,8%	91,3%	91,7%
	Llengua castellana	84,5%	87,3%	88,9%	92,0%
Interès		7,6	7,8	7,7	7,9

14.7. Estratègies d'aprenentatge de l'alumnat

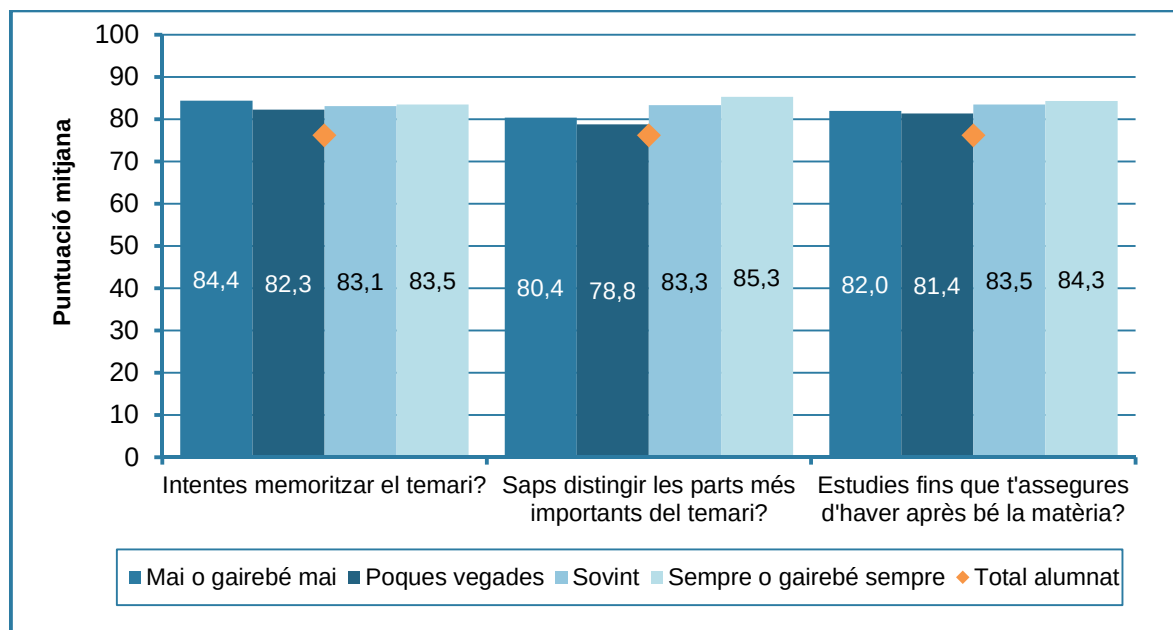
A continuació, se segmenten els resultats a les proves de llengua catalana i llengua castellana en funció de l'ús que fan els alumnes d'algunes tècniques d'estudi. A través d'aquesta anàlisi, es pretén aportar informació sobre l'efectivitat de les diferents estratègies plantejades a l'hora d'assolir un bon rendiment en competència lingüística.

En primer lloc, memoritzar el temari no sembla traduir-se necessàriament en millors resultats, ja que les puntuacions dels alumnes són gairebé idèntiques tant si utilitzen aquesta estratègia com si no ho fan. En canvi, les altres tècniques sí que aportarien valor afegit a l'hora d'enfrontar-se a l'avaluació: els alumnes que saben distingir les parts més importants del temari i també aquells que estudien fins estar segurs d'haver après bé la matèria assolixen una nota més alta en les dues llengües cooficials. En aquest cas, les diferències són estadísticament significatives i de caràcter lineal. És a dir, a mesura que els alumnes estan més familiaritzats amb la tècnica, els resultats obtinguts són més alts. La influència dels hàbits en el rendiment acadèmic segueix una pauta molt similar en llengua catalana i llengua castellana, tot i que en aquesta última la magnitud de l'associació és lleugerament menor.

Gràfic 14.24. Estratègies d'estudi i resultats en llengua catalana. *Quan estudies llengua i literatura...?*

Gràfic 14.25. Estratègies d'estudi i resultats en llengua castellana. Quan estudies llengua i literatura...?

En analitzar conjuntament les tècniques d'estudi i la dificultat percebuda de les proves, s'observen pautes diferenciades. D'una banda, no es pot afirmar que els alumnes que memoritzen el temari trobin la prova més fàcil o més difícil, ja que la relació entre ambdues variables no és estadísticament significativa. En canvi, aquells que saben distingir les parts més importants del temari i els que estudien fins a assegurar-se d'haver après bé la matèria sí que fan les proves amb més facilitat.

El fet de practicar les tècniques d'estudi plantejades sembla estar relacionat amb la motivació dels alumnes. Tant els alumnes que memoritzen el temari, com els que diferencien allò essencial i els que s'esforcen per aprendre bé la matèria mostren més interès que la resta d'alumnes a l'hora de fer la prova de competències bàsiques.

Taula 14.19. Percepció de la dificultat de la prova ("fàcil" i "molt fàcil") i interès per la prova segons l'ús de diferents tècniques d'estudi

			Com a molt, una vegada a l'any	Una o diverses vegades al mes	Una o diverses vegades a la setmana	Cada dia o gairebé cada dia
Intentes memoritzar el temari?	Dificultat	Llengua catalana	83,1%	89,1%	89,0%	91,6%
		Llengua castellana	83,1%	86,2%	87,1%	90,3%
	Interès		7,4	7,5	7,8	8,0
Saps distingir les parts més importantes del temari?	Dificultat	Llengua catalana	75,0%	84,0%	89,6%	93,1%
		Llengua castellana	72,6%	80,1%	87,5%	92,2%
	Interès		7,3	7,3	7,7	8,0
Estudies fins estar segur/a d'haver après bé la matèria?	Dificultat	Llengua catalana	82,3%	86,5%	90,6%	90,9%
		Llengua castellana	82,3%	83,4%	88,2%	90,4%
	Interès		6,9	7,3	7,8	8,3

15. SÍNTESI FINAL

Dades descriptives de l'alumnat

La mostra d'alumnat de quart curs d'educació secundària obligatòria que ha participat en l'estudi, formada per uns 2.500 individus procedents de 50 centres educatius de Catalunya, està distribuïda equilibradament per sexes. La major part de l'alumnat viu en municipis de dimensió intermèdia, d'entre 10.000 i 100.000 habitants. El percentatge d'alumnat nascut fora de l'Estat espanyol constitueix el 17,6% de la mostra i procedeix majoritàriament de l'Amèrica Central i l'Amèrica del Sud. El 85% de l'alumnat nascut a l'estranger fa cinc anys o més que va arribar a Catalunya. 8 de cada 10 alumnes que integren la mostra no han repetit cap curs durant la seva escolarització.

Amb relació a l'any 2006, hi ha un fort increment del percentatge d'alumnes d'origen estranger que formen part de la mostra del qüestionari. A més, entre aquest col·lectiu guanya pes l'alumnat que ha passat bona part de l'escolarització obligatòria a Catalunya: la proporció dels qui fa cinc anys o més que són a Catalunya ha crescut 26 punts.

Dades descriptives de la família

Gairebé el 70% dels alumnes de quart d'ESO tenen, com a mínim, un progenitor nascut a Catalunya. Prop de la meitat té el pare i la mare d'origen català. Per a una quarta part de l'alumnat, el pare o la mare van néixer fora de l'Estat espanyol. La meitat dels alumnes tenen el pare o la mare amb estudis secundaris postobligatoris (49,7%), mentre que el percentatge d'alumnes amb el pare o la mare amb estudis universitaris és del 35,4%. El nombre de progenitors sense estudis primaris o que no va assistir a l'escola és inferior al 7,0%, tant en el cas dels pares com de les mares. Globalment, les dones ocupen llocs de treball de menor qualificació que els homes, però representen un percentatge més alt entre els professionals científics i intel·lectuals. Tres quartes parts dels alumnes viuen en famílies nuclears, mentre que prop d'un 15% ho fa en famílies monoparentals i la resta, en famílies extenses i reconstituïdes.

En comparació amb el 2006, hi ha un fort creixement del percentatge de progenitors nascuts a l'estranger. A diferència de la primera edició, les mares tenen un nivell formatiu superior al dels pares. En l'àmbit laboral, el percentatge d'alumnes amb ambdós progenitors treballant fora de casa a jornada completa experimenta un fort retrocés (ha arribat al 40%), tot i el creixement del percentatge de dones que s'incorporen al mercat de treball.

Nivell socioeconòmic i cultural familiar

La majoria d'alumnes que han respost el qüestionari tenen un nivell socioeconòmic i cultural intermedi. A la mostra no hi ha alumnes amb un índex molt elevat, però la distribució sí que presenta una destacada cua a l'esquerra. Hi ha una elevada dispersió en les franges inferiors, fet que evidencia la presència d'alguns alumnes de nivell socioeconòmic i cultural familiar molt baix en

comparació amb els seus companys. L'edat amb què l'alumnat estranger va arribar a Catalunya és la variable que introdueix més diferències entre grups sociodemogràfics: els alumnes que van venir quan tenien entre 0 i 5 anys compten amb un estatus familiar proper al del conjunt de Catalunya. En canvi, com menys temps fa que l'alumne/a és aquí, el nivell socioeconòmic i cultural de les famílies és més baix. De mitjana, l'alumnat nascut a l'estranger té un estatus socioeconòmic i cultural més baix que el dels companys nascuts a la resta d'Espanya i a Catalunya. Els alumnes matriculats en centres concertats tenen un nivell socioeconòmic i cultural familiar superior al dels alumnes matriculats en centres públics. Els alumnes repetidors tenen un estatus social més baix que el dels companys que promocionen per la via de la idoneïtat.

Dades sociolingüístiques familiars

La major part dels alumnes afirmen que quan eren petits van parlar primer en castellà (40,8%), mentre que el 34,9% ho va fer en català. Respecte l'any 2006, hi ha un fort creixement en la proporció d'alumnes amb una llengua inicial diferent del català i el castellà (+6,1 punts).

El percentatge d'alumnes que afirmen que el català és la llengua que senten més propera és del 31,5%, molt similar a la proporció dels qui responen que és el castellà (32,8%). Respecte del 2006, hi ha una major proporció d'alumnes que senten més propera una llengua diferent del català i el castellà (+5,5 punts).

El percentatge d'alumnes que s'identifica només amb el castellà (32,8%) disminueix considerablement si es compara amb el percentatge de castellanoparlants inicials. Aquest fet s'explica perquè alguns dels alumnes que van parlar inicialment en castellà quan són grans també se senten propers al català.

El castellà era la llengua més parlada entre els progenitors quan l'alumne/a era petit/a, és la llengua inicial del grup més nombrós d'alumnes i és l'idioma més parlat pels alumnes amb les persones amb qui conviuen. Tot i això, continua la tendència manifestada el 2006 de la capacitat d'atracció manifestada pel català en comparar la llengua que parlen els pares entre ells i la llengua inicial que declara l'alumnat, ja que amb independència de quina sigui la llengua parlada entre els progenitors, molts d'ells opten pel català en dirigir-se per primera vegada als seus fills i filles.

Llengua i context escolar

La situació en què el professorat s'adreça al conjunt del grup és aquella en què el català es troba més consolidat (80%). Quan és l'alumne qui es dirigeix al professorat, la freqüència d'ús és lleugerament menor, però es manté en proporcions elevades (3 de cada 4 alumnes parlen regularment en català en aquesta situació). Fora de l'horari lectiu, l'ús del català per parlar amb el professorat mostra un alt grau de consolidació, tot i que és lleugerament inferior a l'observat entre l'alumnat i el professorat dins de l'aula. Els usos lingüístics de l'alumnat varien a l'hora de fer activitats en grup amb altres companys, ja que prop del 40% afirma que hi parla poques vegades, mai o gairebé mai en català. La comunicació entre els alumnes fora de classe és l'àmbit amb una menor presència del català, ja que només el 35% de l'alumnat l'utilitza de manera habitual.

En comparació amb l'any 2006, s'observa un avenç considerable en el percentatge de professorat que utilitza sempre o sovint el català per dirigir-se al grup. A més, decau el percentatge d'alumnes que no utilitzen mai el català amb els docents, fet que permet descartar la presència de diferents comunitats lingüístiques en el context de l'aula. L'ús del català dins i fora de l'aula no ha seguit una evolució paral·lela: ha avançat en el context de l'aula, però s'ha mantingut estable en la comunicació fora de classe.

Activitats i llengua fora del context escolar

Més enllà de les lectures obligatòries del centre, l'alumnat de quart d'ESO no acostuma a llegir assíduament. Quan llegeix per plaer, sol combinar lectures en català i en castellà indistintament o bé es decanta pel castellà.

La televisió i les xarxes socials estan molt presents al dia a dia de l'alumnat de quart d'ESO. El temps dedicat a les xarxes socials ja supera el nombre d'hores que els alumnes miren la televisió. L'auge de les xarxes socials és comú en tots els estrats de nivell socioeconòmic i cultural. A l'hora de mirar la televisió, la presència del castellà està molt estesa (50,4%). A l'hora d'interactuar a les xarxes socials, la presència del català augmenta lleugerament.

Un elevat 63,8% de l'alumnat participa en activitats esportives fora de l'horari lectiu, mentre que les classes de música, dansa o teatre i la col·laboració en alguna associació atrauen un percentatge menor d'enquestats (per sota del 25%). Al voltant del 40% de l'alumnat utilitza el català per comunicar-se en les activitats fora de l'horari lectiu, excepte en les activitats esportives, en què el percentatge és lleugerament menor.

En les amistats de fora del centre s'evidencia novament la convivència del català amb altres llengües, fonamentalment el castellà. Un terç de l'alumnat utilitza preferentment el català per dirigir-se a les amistats de fora del centre, mentre que el 52% no ho fa mai o gairebé mai.

Usos lingüístics generals

El català i el castellà conviuen amb normalitat en els diferents contextos comunicatius: més de la meitat dels alumnes fan un ús freqüent del català, i la xifra arriba als dos terços en el cas del castellà. El baix pes de les categories de resposta "poques vegades" i "mai o gairebé mai" demostra que l'àmplia majoria de l'alumnat té un contacte habitual amb les dues llengües.

El lloc de naixement condiona en bona mesura els hàbits lingüístics generals de l'alumnat: els nascuts a Catalunya tendeixen a utilitzar més el català i parlen en castellà amb menor freqüència del que ho fa el conjunt de l'alumnat.

La llengua inicial de l'alumnat també té una gran influència en l'ús que es fa del català i del castellà en termes globals. Un percentatge molt alt dels alumnes que van parlar primer en català utilitzen habitualment aquesta llengua, mentre que la freqüència decau entre els qui van parlar inicialment en català i en castellà, o sobretot en castellà.

Hàbits de treball personal

Un elevat percentatge de l'alumnat assegura que fa els deures sovint o sempre, i la majoria hi dedica d'una a dues hores diàries. Aquests resultats mostren una pauta d'estabilitat en comparació amb l'onada de l'any 2006. Les noies hi inverteixen més temps que els nois, tal i com es constata ja l'any 2006. El nombre d'hores de treball autònom també varia entre els repetidors i els no repetidors, tot i que aquesta variable és menys rellevant que el sexe. El nivell socioeconòmic i cultural familiar no introdueix diferències significatives en el temps dedicat a les tasques escolars.

El més habitual és que els alumnes de quart d'ESO facin altres activitats (connectar-se a internet per oci, mirar el mòbil o escoltar música) mentre estan fent els deures. Tan sols el 18,8% s'absté de fer aquestes activitats durant el temps dedicat a l'estudi.

En termes generals, l'alumnat es mostra satisfet amb l'esforç que dedica a la realització de deures i treballs. El 75% afirma que sovint o sempre treballa fins que la feina està ben feta, xifra que s'incrementa fins al 79,6% en el cas de les noies.

Actituds davant l'estudi

La puntualitat a l'hora d'arribar a classe és l'actitud majoritària entre els alumnes enquestats. La manca de puntualitat s'associa sobretot amb la repetició de curs. El nivell socioeconòmic i familiar també la condiciona, encara que la relació no és lineal. La participació activa de l'alumnat a classe es dona sovint de manera majoritària, especialment entre les noies i els qui no han repetit curs.

Suport a l'aprenentatge

La percepció que els progenitors s'interessen per les notes dels fills i filles està àmpliament generalitzada. L'alumnat procedent d'entorns de classe mitjana és el que es mostra més satisfet amb l'actitud del seu nucli familiar més proper, fins i tot per sobre de l'alumnat més benestant.

A l'hora de fer els deures, els col·lectius que proporcionen més ajuda a l'alumnat són els companys i companyes de classe i els pares i mares. Rebre ajuda del pare i/o de la mare està directament vinculat al nivell socioeconòmic i cultural familiar: a major estatus de la família, més elevada és la probabilitat que els alumnes siguin autònoms a l'hora de fer els deures. A més, convé destacar que hi ha un 20,3% d'alumnes que necessitarien ajuda però que no en tenen.

El 40% de l'alumnat rep classes de suport d'alguna de les matèries avaluades a la prova de quart d'ESO. El fet d'anar o no a classes de llengua estrangera està fortament condicionat pel nivell socioeconòmic i cultural de la família.

Concepte acadèmic i expectatives

Poc més de la meitat dels alumnes (56%) pensen que porten bé la majoria de matèries i que destaquen com a bons estudiants. La família (68,4%) és el col·lectiu més optimista sobre el rendiment acadèmic de l'alumnat. Pocs alumnes repetidors (32,3%) valoren positivament el seu rendiment acadèmic. Com més alt és el nivell socioeconòmic i cultural familiar, més positiva és la imatge de l'alumne/a com a estudiant i millor és la percepció de les famílies sobre el rendiment acadèmic dels fills i filles. En canvi, la imatge que tenen els professors i els companys de classe no s'associa linealment amb l'estatus social de les famílies dels alumnes.

Tot i que els resultats dels nois són més baixos que els de les noies en la majoria de competències avaluades, la percepció que tenen uns i altres del seu propi rendiment no presenta diferències estadísticament significatives. Aquest fet vindria a mostrar que les noies tenen una autoestima més baixa que els nois.

La universitat és l'opció acadèmica preferida per la major part dels alumnes i les famílies, encara que entre els progenitors aquesta alternativa està més estesa (70% i 80,6%, respectivament). La voluntat de cursar estudis universitaris és àmpliament majoritària en tots els col·lectius sociodemogràfics analitzats (nois, noies, no repetidors i alumnes de diferent extracció social). L'excepció correspon als alumnes repetidors, en què el pes dels cicles formatius és similar a l'opció universitària.

Treball de la competència lingüística a l'aula

L'alumnat de quart d'ESO té un interès moderat per les matèries de llengua. Les noies mostren una opinió més favorable que els nois envers aquestes matèries. L'alumnat està raonablement satisfet amb l'ambient de treball que hi ha a les classes de llengua al centre on estudia.

L'alumnat opina que els docents dediquen la major part del temps a explicar la matèria. El treball a l'aula és majoritàriament (85%) individual. En canvi, les altres activitats pedagògiques (exposicions orals, treball en grup, debats, activitats fora de l'aula) no es practiquen de manera assídua. El llibre de text és el recurs més habitual (85%), tot i que els materials elaborats pel professorat també hi tenen una presència important. Amb percentatges inferiors, el 50% declara que utilitza la pissarra digital i el 40%, un ordinador amb connexió a internet.

El tipus d'avaluació més habitual són els controls al final de cada tema (87,5%). A l'hora d'estudiar, la pràctica més usada és memoritzar el temari: s'hi esforcen dos terços de l'alumnat. Més del 80% assegura que sap distingir les parts més importants d'allò que estudia i un considerable 70% estudia fins a tenir la seguretat d'haver après bé la matèria. Les noies apliquen aquestes estratègies amb més freqüència que els nois.

Variables associades al rendiment a l'avaluació de l'ESO 2013

En concordança amb la majoria d'estudis d'àmbit internacional, estatal i d'altres comunitats autònomes, s'observen diferències estadísticament significatives en el rendiment segons el sexe de l'alumne/a. Les noies obtenen resultats més alts en competència lingüística i els nois, en matemàtiques. L'alumnat repetidor té especials dificultats per assolir un rendiment equiparable al dels seus companys en matemàtiques i en llengua estrangera, mentre que les diferències en les llengües oficials són menors. En termes generals, l'alumnat nascut a Catalunya obté millors resultats en llengües i matemàtiques. Amb tot, el domini del català i del castellà és molt similar tant entre els nascuts a Catalunya, com entre els qui provenen de la resta de l'Estat. Pel que fa a l'alumnat d'origen estranger, el seu rendiment és especialment baix en la competència matemàtica i en llengua anglesa. El nivell formatiu dels progenitors s'associa fortament amb els resultats dels alumnes a la prova: els qui tenen progenitors amb estudis secundaris postobligatoris i/o universitaris assolixen puntuacions superiors al conjunt de la mostra (especialment, en llengua anglesa). Paral·lelament, els alumnes amb millors resultats són els fills de professionals científics i intel·lectuals, fins i tot per sobre dels fills de personal directiu d'empreses i d'administració pública (encara que aquesta relació és menor en el cas de les llengües catalana i castellana).

En línies generals, és possible afirmar que com més alt és el nivell socioeconòmic i cultural familiar, més positiva és la puntuació en la prova. Per competències, el resultat en llengua anglesa és el que varia més segons el nivell socioeconòmic i cultural familiar, seguit de les matemàtiques. En considerar la puntuació mitjana en llengua catalana i llengua castellana, la claredat de l'associació lineal es matisa: arribats a un punt, l'efecte de l'estatus familiar és menor, i es constata que no hi ha diferències estadísticament significatives entre l'alumnat de classe mitjana i l'alumnat provinent d'un entorn més benestant.

Els alumnes més puntuals i els qui participen activament a classe tendeixen a obtenir resultats més favorables que els seus companys. De manera similar, aquells que fan els deures sempre o gairebé sempre assolixen un rendiment més elevat que la resta. A l'hora de fer les tasques encomanades pel professorat, treballar fins que la feina està ben feta augmenta considerablement la probabilitat d'obtenir bons resultats. En canvi, invertir molt de temps en el treball personal no garanteix un major assoliment de les competències, excepte en llengua anglesa.

El fet que la família s'interessi per les notes de l'alumnat en els exàmens i treballs introdueix diferències significatives en la puntuació obtinguda en les competències avaluades. Els alumnes que tenen l'ajuda del pare o de la mare a l'hora de fer els deures obtenen resultats més favorables que la resta, mentre que consultar dubtes amb companys, germans i altres persones no té un efecte positiu en el rendiment. El fet de no rebre ajuda de ningú malgrat necessitar-ne s'associa negativament amb les puntuacions i a la inversa, el col·lectiu que no té dubtes a l'hora de fer les tasques és el més ben posicionat en els resultats.

Assistir a classes de suport incideix notablement en els resultats de l'avaluació de quart d'ESO. Els qui reben sessions complementàries de llengua catalana, llengua castellana i matemàtiques mostren puntuacions significativament menors; al contrari dels que reben classes de llengua anglesa, que superen àmpliament els seus companys en aquesta competència.

L'alumnat és realista a l'hora de valorar el seu rendiment acadèmic, ja que hi ha una correspondència notable entre la percepció i els resultats objectius obtinguts a la prova: els qui creuen que destaquen com a bons estudiants o que porten bé totes o gairebé totes les matèries assoleixen resultats superiors als del conjunt de la mostra, especialment en matemàtiques i llengua anglesa. El fet d'optar per uns estudis o uns altres s'associa fortament als resultats dels alumnes a la prova, especialment en matemàtiques i en llengua estrangera. Les diferències de puntuació entre els qui aspiren a acabar una carrera universitària i els qui no volen continuar estudiant després de l'ESO són properes als 30 punts en aquestes competències. En considerar els alumnes que volen fer un cicle formatiu de grau superior o el batxillerat, la pauta no és tan clara: els resultats dels alumnes que escullen els cicles formatius de grau superior no són significativament més alts que els que opten pel batxillerat.

16. ANNEXOS

16.1. El qüestionari

avaluació educació secundària obligatòria

curs 2012-2013

Qüestionari de l'alumnat

de quart d'educació secundària obligatòria 2012-2013

Et presentem el qüestionari de l'alumnat de quart d'educació secundària obligatòria. Hi trobaràs preguntes sobre tu mateix/a, sobre la teva família, sobre les coses que fas al centre i fora del centre, sobre la llengua que parles a casa teva i amb les teves amistats, entre d'altres aspectes.

Llegeix atentament les preguntes, així com totes les opcions de resposta. Quan ho tinguis clar, fes clic a l'opció que prefereixis. Si t'equivoques o canvies d'opinió, pots modificar la resposta clicant el botó enrere. Assegura't de respondre totes les preguntes d'una pantalla. En cas contrari, l'aplicació no et deixarà fer les preguntes següents.

Recorda que no és un examen. No hi ha respostes correctes ni incorrectes. Et demanem que contestis amb sinceritat cada pregunta. Totes les respostes s'analitzaran de manera confidencial. **Ningú no s'assabentarà del que has contestat perquè el qüestionari és anònim.**

Si tens dubtes sobre alguna pregunta o una opció de resposta, o sobre el funcionament de l'aplicació informàtica, consulta el/la professor/a.

Necessitaràs aproximadament 30 minuts per emplenar el qüestionari. Et demanem que pensis bé les teves respostes, ja que tindràs prou temps per completar-lo. La teva opinió és molt important per conèixer la realitat sociocultural i educativa de Catalunya.

Moltes gràcies per la teva col·laboració!

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

Consell Superior
d'AVALUACIÓ
del Sistema Educatiu

Introdueix el codi de centre (8 dígits): _____

Introdueix el codi d'alumne/a (3 dígits): ____

Fa uns dies es va realitzar l'avaluació d'educació secundària obligatòria del 2013; una prova que fa l'alumnat de quart d'ESO de Catalunya.

A. Has participat en l'avaluació d'educació secundària obligatòria del curs 2012-2013?

Sí, vaig fer alguna o totes les proves	1
No, no vaig fer cap prova	2

B. Abans de participar en l'avaluació, quina dificultat creies que tindria la prova de cadascuna de les matèries?

	Molt fàcil	Fàcil	Difícil	Molt difícil	No vaig fer la prova d'aquesta matèria
Llengua catalana	1	2	3	4	8
Llengua castellana	1	2	3	4	8
Llengua estrangera	1	2	3	4	8
Matemàtiques	1	2	3	4	8

C. Després de participar en l'avaluació, com valores la dificultat de la prova de cadascuna de les matèries?

	Molt fàcil	Fàcil	Difícil	Molt difícil	No vaig fer la prova d'aquesta matèria
Llengua catalana	1	2	3	4	9
Llengua castellana	1	2	3	4	9
Llengua estrangera	1	2	3	4	9
Matemàtiques	1	2	3	4	9

D. Quin interès vas posar-hi quan feies la prova?

(situa't en un punt entre 0-10, on 0="Gens" i 10="Molt")

Gens											Molt
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

A continuació, et demanem que responguis algunes preguntes sobre tu mateix/a, sobre la teva família, les coses que fas al centre i fora del centre i la llengua que parles a casa teva i amb les teves amistats, entre d'altres aspectes.

Dades personals

P1. Ets noi o noia?

Noi	1
Noia	2

P2. Quin any vas néixer? *(llista desplegable)*

P3. On vas néixer?

A Catalunya	1
A la Comunitat Valenciana	2
A les Illes Balears	3
A una altra comunitat autònoma de l'Estat espanyol	4
A l'estranger	5

P3a. Concretament, vas néixer a ... *(filtre de P3)*

Resta de la Unió Europea	1
Andorra	2
Resta d'Europa	3
Àfrica del Nord	4
Resta d'Àfrica	5
Amèrica del Nord	6
Amèrica Central o Amèrica del Sud	7
Àsia	8
Oceania	9

P3b. Quants anys tenies quan vas arribar a Catalunya? *(filtre de P3)*

0-2 anys	1
3-5 anys	2
6-7 anys	3
8-9 anys	4
10-11 anys	5
12-13 anys	6
14-16 anys	7

P4. On va néixer el teu pare?

A Catalunya	1
A la Comunitat Valenciana	2
A les Illes Balears	3
A una altra comunitat autònoma de l'Estat espanyol	4
A l'estranger	5

(passa a P4a)

P5. On va néixer la teva mare?

A Catalunya	1
A la Comunitat Valenciana	2
A les Illes Balears	3
A una altra comunitat autònoma de l'Estat espanyol	4
A l'estranger	5

(passa a P5a.)

P4a. Concretament, va néixer a ...
(filtre de P4)

Resta de la Unió Europea	1
Andorra	2
Resta d'Europa	3
Àfrica del Nord	4
Resta d'Àfrica	5
Amèrica del Nord	6
Amèrica Central o Amèrica del Sud	7
Àsia	8
Oceania	9

P5a. Concretament, va néixer a ...
(filtre de P5)

Resta de la Unió Europea	1
Andorra	2
Resta d'Europa	3
Àfrica del Nord	4
Resta d'Àfrica	5
Amèrica del Nord	6
Amèrica Central o del Sud	7
Àsia	8
Oceania	9

P6. Amb qui vius? (pots marcar més d'una opció)

Pare o tutor legal	1
Mare o tutora legal	2
Germà/ana o germans/es	3
Avi/àvia	4
Parella del pare	5
Parella de la mare	6
Altres familiars	7
Altres situacions	8

P7. Comptant-te a tu, quantes persones viviu a casa teva? (desplegable)

Context familiar

P8. A casa teva, teniu... (pots marcar més d'una opció)

Una habitació per a tu sol/a	1
Segona residència	2
Ordinador amb connexió a internet	3
Tauleta (iPad o similar)	4
Una persona externa que us ajuda a fer les feines de la llar	5
Cotxe	6

P9. Quants banys hi ha a casa teva?

Un bany	1
Dos banys	2
Més de dos banys	3

P10. Acostumes a viatjar a l'estranger amb la teva família?

Mai o gairebé mai	1
Algunes vegades hi hem anat	2
Un cop cada any o gairebé cada any	3
Més d'un cop cada any	4

P11. Tens telèfon mòbil amb connexió a internet?

Sí	1
No	2

P12. Actualment, l'activitat principal del teu pare/tutor i mare/tutora és...

	Pare	Mare
Treball remunerat a jornada completa	1	1
Treball remunerat a temps parcial	2	2
Està a l'atur	3	3
Jubilat/da o pensionista	4	4
Només feines de la llar	5	5
Altres situacions	6	6
No ho sé	7	7

(passa a P12a.)

➔ **P12a. A què es dediquen (o s'han dedicat, si en aquest moment no treballen) el teu pare/tutor legal i la teva mare/tutora legal?** (filtre de P12)
(Llegeix amb atenció totes les opcions de resposta)

	Pare	Mare
Direcció d'empreses i administració pública <i>Empresari/ària –més de 10 treballadors-, director o gerent d'empresa o d'administració pública, directiu/va d'empresa, o similar</i>	1	1
Professionals científics/ques i intel·lectuals <i>Professor/a, tècnic/a superior en Enginyeria, Dret, Medicina, Química, Matemàtiques, Farmàcia, Arquitectura, Informàtica, Ciències Socials, Periodisme, professionals de la cultura i l'espectacle, o similar</i>	2	2
Petits/les empresaris/làries, tècnics/ques mitjans/les i de suport <i>Petit/a empresari/ària (menys de 10 treballadors/es), analista o programador/a informàtic/a, enginyer/a tècnic/a, arquitecte/a tècnic/a, mestre/a, infermer/a, agent comercial, empleat/da públic/a de cossos de seguretat, supervisors/es d'indústria o de la construcció, o similar</i>	3	3
Comerciants, empleats/des d'oficina, comptables i administratius/ves <i>Comerciant propietari de botiga, empleat/da d'oficina, comptable, administratiu/va, empleat/da de biblioteca, servei de correus o similar, recepcionista, telefonista, empleat/da d'atenció al públic, o similar</i>	4	4
Treballadors/les de serveis de restauració, personals i de comerç <i>Dependent/a de comerç, caixer/a, cambrer/a, cuiner/a, treballadors/es que tenen cura de les persones en serveis de salut o assistencials, treballador/a de seguretat privada, lampista, conductor/a de vehicles, mecànic/a de vehicles, o similar</i>	5	5
Treballadors/les del sector primari, d'indústria i de la construcció <i>Treballador/a qualificat/da de l'agricultura, ramaderia, pesca o forestal; treballador/a de la indústria, operador/a de maquinària, operador/a de cadenes de muntatge, mecànic/a de maquinària, soldador/a o planxista; treballador de la indústria de l'alimentació, treballador/a de la construcció, fuster/a, pintor/a, artesà/ana, jardiner/a, o similar</i>	6	6
Treballadors/les no qualificats/des <i>Empleat/da domèstic/a, personal de neteja, conserge, peó agrari, forestal o pesquer; peó de la construcció, peó d'indústria, recollidor/a de residus urbans, venedor/a de carrer o similar</i>	7	7
No ho sé	9	9

P13. Quin és el nivell d'estudis màxim acabat pel teu pare/tutor legal i la teva mare/tutora legal? (resposta única)

	Pare	Mare
Educació primària incompleta o no va assistir a l'escola	1	1
Estudis obligatoris (EGB o ESO)	2	2
Formació professional de primer grau (FP1), cicle formatiu de grau mitjà	3	3
Batxillerat, BUP, COU	4	4
Formació professional de segon grau (FP2), cicle formatiu de grau superior	5	5
Estudis universitaris	6	6
No ho sé	9	9

P14. A casa teva, amb quina freqüència es llegeix la premsa (P14a) i en quina llengua (P14b)? En la teva resposta no incloguis la premsa esportiva.

	Mai o gairebé mai	Una o diverses vegades a la setmana	Cada dia o gairebé cada dia (més de quatre dies a la setmana)	Llengua en què es llegeix la premsa			
				Només o sobretot en català	Igual en català que en castellà	Només o sobretot en castellà	En una altra llengua
Diaris en paper d'informació general	1	2	3	1	2	3	4
Diaris per internet	1	2	3	1	2	3	4

P15. A casa teva ...

	Com a molt, alguna vegada a l'any	Una o diverses vegades al mes	Una o diverses vegades a la setmana	Cada dia o gairebé cada dia (més de quatre dies a la setmana)
S'acostuma a llegir llibres?	1	2	3	4
Es llegeixen revistes especialitzades? (com per exemple, de geografia, història, ciència o art)	1	2	3	4

P16. A casa teva es parla habitualment de temes d'actualitat? (com per exemple, de notícies de política, economia o societat)

Mai o gairebé mai	Només quan hi ha notícies molt destacades	Diverses vegades a la setmana	Cada dia o gairebé cada dia (més de quatre dies a la setmana)
1	2	3	4

Hàbits lingüístics

P17. Quina és la teva llengua?

català	castellà	Tant català com castellà	Una altra llengua
1	2	3	4

P18. A casa...

	Només o sobretot en català	Igual en català que en castellà	Només o sobretot en castellà	Només o sobretot en una altra llengua
En quina llengua parles, amb les persones amb qui vius?	1	2	3	4
Recordes quina llengua vas parlar primer quan eres petit/a?	1	2	3	4
Quan eres petit/a, quina llengua parlaven el teu pare i la teva mare entre ells?	1	2	3	4

P19. Fins a quin punt s'utilitza el català al teu entorn, en aquestes situacions?

(situa't en un punt entre 1-5, on 1="Mai o gairebé mai" i 5="Sempre o gairebé sempre")

	Mai o gairebé mai				Sempre o gairebé sempre
	1	2	3	4	5
Quan el professorat parla a tot el grup					
Quan parles amb el professorat dins la classe	1	2	3	4	5
Quan fas activitats en grup amb altres companys dins la classe	1	2	3	4	5
Quan parles amb el professorat fora de la classe	1	2	3	4	5
Quan parles amb companys fora de la classe	1	2	3	4	5
Quan parles amb els teus amics i amigues de fora del centre	1	2	3	4	5

P20. Si participes en alguna d'aquestes activitats fora de l'horari de classe (P20a), marca-la i indica la llengua en què hi parles més (P20b):

	Hi participo	No hi participo	Llengua d'ús a les diferents activitats			
			Només o sobretot català	Igual català que castellà	Només o sobretot castellà	Només o sobretot una altra llengua
Classes de música o dansa	1	2	1	2	3	4
Teatre	1	2	1	2	3	4
Esports	1	2	1	2	3	4
Participar en alguna associació	1	2	1	2	3	4

P21. A part de les lectures obligatòries del centre, amb quina freqüència llegeixes (P21a) i en quina llengua ho fas (P21b)?

	Com a molt, alguna vegada a l'any	Una o diverses vegades al mes	Una o diverses vegades a la setmana	Cada dia o gairebé cada dia	Llengua en què llegeixes			
					Només o sobretot en català	Igual en català que en castellà	Només o sobretot en castellà	Només o sobretot una altra llengua
Revistes	1	2	3	4	1	2	3	4
Còmics	1	2	3	4	1	2	3	4
Llibres (novel·les, ciència-ficció, llibres de no-ficció)	1	2	3	4	1	2	3	4

P22. Amb quina freqüència llegeixes diaris d'informació general (no premsa esportiva) (P22a) i en quina llengua ho fas (P22b)?

Diaris	Mai o gairebé mai	Algunes vegades a la setmana	Cada dia o gairebé cada dia (més de quatre dies a la setmana)	Llengua en què llegeixes			
				Només o sobretot en català	Igual en català que en castellà	Només o sobretot en castellà	Només o sobretot una altra llengua
	1	2	3	1	2	3	4

P23. Quan llegeixes (sense comptar les lectures obligatòries del centre), a través de quin suport ho fas?

Majoritàriament en paper	1
Tant en paper com en línia (llibre electrònic, ordinador...)	2
Majoritàriament en línia (llibre electrònic, ordinador...)	3

P24. Quant de temps dediques cada dia a mirar la televisió (P24a) i en quina llengua ho fas? (P24b)

No miro la televisió	Menys d'una hora	Entre una i tres hores	Més de tres hores	Llengua en què mires la televisió			
				Només o sobretot en català	Igual en català que en castellà	Només o sobretot en castellà	Només o sobretot una altra llengua
9	1	2	3	1	2	3	4

P25. Quant de temps dediques cada dia a les xarxes socials (Facebook, Tuenti, Twitter...) (P25a) i en quina llengua t'hi comuniques (P25b)?

No utilitzo les xarxes socials	Menys d'una hora	Entre una i tres hores	Més de tres hores	Llengua en què et comuniques a les xarxes socials			
				Només o sobretot en català	Igual en català que en castellà	Només o sobretot en castellà	Una altra llengua
9	1	2	3	1	2	3	4

P26. Globalment amb quina mesura utilitzes...?

(situa't en un punt entre 1-5, on 1="Mai o gairebé mai" i 5="Sempre o gairebé sempre")

	Mai				Sempre
La llengua catalana	1	2	3	4	5
La llengua castellana	1	2	3	4	5

Actituds envers l'estudi i hàbits de treball personal

P27. Has repetit algun curs? (pots marcar més d'una opció)

No he repetit cap curs	1
Sí, a l'educació primària	2
Sí, a l'educació secundària obligatòria (ESO)	3

P28. Fins a quin punt...

	Mai o gairebé mai	Poques vegades	Sovint	Sempre o gairebé sempre
Has arribat tard a classe durant l'últim mes? (no consideris els retards justificats)	1	2	3	4
Has participat activament en les classes durant l'últim mes?	1	2	3	4
Parles amb els companys i companyes de classe mentre el professorat explica?	1	2	3	4

P29. Generalment, fas els deures?

Mai o gairebé mai	Poques vegades	Sovint	Sempre o gairebé sempre
1	2	3	4

P30. Quant temps dediques cada dia a fer les tasques que et posen els/les professors/es? (deures, treball, estudiar)

Menys d'una hora	D'una a dues hores	Més de dues hores
1	2	3

P31. Amb quina d'aquestes frases t'identifiques més?

Quan faig els deures, gairebé no em connecto a internet per oci (xarxes socials, correu...), ni em poso música ni miro el mòbil	1
Quan faig els deures, de vegades em connecto a internet per oci (xarxes socials, correu...), em poso música o miro el mòbil	2
Quan faig els deures, sovint em connecto a internet per oci (xarxes socials, correu...), em poso música o miro el mòbil	3

P32. Quan els/les professors/es et posen deures o treballs...

	Mai o gairebé mai	Poques vegades	Sovint	Sempre o gairebé sempre
Treballa fins que la feina està ben feta	1	2	3	4
Faig més del que se'm demana	1	2	3	4

Suport a l'aprenentatge

P33. La teva família...

	Mai o gairebé mai	Poques vegades	Sovint	Sempre o gairebé sempre
S'interessa pels deures o treballs que tens?	1	2	3	4
T'anima perquè estudiïs?	1	2	3	4
S'interessa per les notes que treus en els exàmens i treballs?	1	2	3	4

P34. Si ho necessites, a qui demanes ajuda per fer els deures?

(pots marcar més d'una opció)

Pare i/o mare	1
Germans/es	2
Company/s de classe	3
Altres persones	4
Encara que necessiti ajuda, faig els deures sol/a	5
Generalment, no necessito ajuda	6

P35. Fora de l'horari escolar, fas alguna d'aquestes activitats?

(pots marcar més d'una opció)

Classes de llengua catalana	1
Classes de llengua castellana	2
Classes de llengua estrangera	3
Classes de matemàtiques	4
No faig cap d'aquestes activitats	5

A la classe de llengua i literatura

P36. T'agraden les matèries de... (situa't en un punt entre 1-5, on 1="Gens" i 5="Molt")

	Gens				Molt
Llengua catalana i literatura?	1	2	3	4	5
Llengua castellana i literatura?	1	2	3	4	5

P37. Generalment, a la teva aula hi ha un ambient adequat per al desenvolupament de les classes de...

	Mai o gairebé mai	Poques vegades	Sovint	Sempre o gairebé sempre
Llengua catalana i literatura?	1	2	3	4
Llengua castellana i literatura?	1	2	3	4

P38. El/la professor/a de llengua i literatura...

	Llengua catalana i literatura				Llengua castellana i literatura			
	Mai o gairebé mai	Poques vegades	Sovint	Sempre o gairebé sempre	Mai o gairebé mai	Poques vegades	Sovint	Sempre o gairebé sempre
Ens comenta quin temari farem a classe	1	2	3	4	1	2	3	4
Explica durant la major part de la classe	1	2	3	4	1	2	3	4
Ens fa preguntes per veure si hem entès el que ha explicat	1	2	3	4	1	2	3	4
Ens anima a preguntar	1	2	3	4	1	2	3	4
Ens anima a expressar les nostres opinions sobre els temes que es tracten a classe	1	2	3	4	1	2	3	4

P39. A la classe de llengua i literatura, en quina mesura feu les activitats següents?

	Llengua catalana i literatura				Llengua castellana i literatura			
	Mai o gairebé mai	Poques vegades	Sovint	Sempre o gairebé sempre	Mai o gairebé mai	Poques vegades	Sovint	Sempre o gairebé sempre
Els alumnes exposem temes o treballs	1	2	3	4	1	2	3	4
Fem debats	1	2	3	4	1	2	3	4
Treballem individualment	1	2	3	4	1	2	3	4
Treballem en petits grups	1	2	3	4	1	2	3	4
Fem activitats fora de l'aula relacionades amb les classes de llengua i literatura (teatre, exposicions, cinefòrum...)	1	2	3	4	1	2	3	4

P40. A la classe de llengua i literatura, habitualment utilitzeu els recursos següents per... (pots marcar més d'una opció)

	Llengua catalana i literatura					
	Fer exercicis	Seguir les explicacions del/ de la professor/a	Il·lustrar i posar exemples del que s'explica	Resoldre dubtes que sorgeixen durant la classe	Aprofundir en els temes que es tracten a classe	No utilitzem aquest recurs
Ordinador amb connexió a internet	1	2	3	4	5	9
Pissarra digital	1	2	3	4	5	9
Llibre de text	1	2	3	4	5	9
Materials elaborats pel/ per la professor/a	1	2	3	4	5	9

Llengua castellana i literatura					
Fer exercicis	Seguir les explicacions del/ de la professor/a	Il·lustrar i posar exemples del que s'explica	Resoldre dubtes que sorgeixen durant la classe	Aprofundir en els temes que es tracten a classe	No utilitzem aquest recurs
1	2	3	4	5	9
1	2	3	4	5	9
1	2	3	4	5	9
1	2	3	4	5	9

P41. El/la professor/a de llengua i literatura...

	Llengua catalana i literatura				Llengua castellana i literatura			
	Mai o gairebé mai	Poques vegades	Sovint	Sempre o gairebé sempre	Mai o gairebé mai	Poques vegades	Sovint	Sempre o gairebé sempre
Ens pregunta el que sabem d'un tema abans de començar-lo	1	2	3	4	1	2	3	4
Revisa si hem fet els deures	1	2	3	4	1	2	3	4
Ens fa exàmens orals	1	2	3	4	1	2	3	4
Ens posa exàmens o controls en acabar cada tema	1	2	3	4	1	2	3	4
Ens comenta com han anat els exàmens o treballs un cop els ha corregit (ens diu què hem fet bé, què es podria millorar...)	1	2	3	4	1	2	3	4
Té en compte la participació dels alumnes a la classe a l'hora de posar les notes	1	2	3	4	1	2	3	4
És just/a a l'hora de posar les notes	1	2	3	4	1	2	3	4

P42. Quin és el teu grau d'acord amb la frase...

	Gens d'acord	Poc d'acord	Bastant d'acord	Molt d'acord
Entre les assignatures de "llengua catalana i literatura" i "llengua castellana i literatura" es repeteix bona part del temari tractat	1	2	3	4

P43. Quan estudies llengua i literatura...

	Mai o gairebé mai	Poques vegades	Sovint	Sempre o gairebé sempre
Intentes memoritzar el temari?	1	2	3	4
Saps distingir les parts més importants del temari?	1	2	3	4
Estudies fins que t'assegures que has après bé la matèria?	1	2	3	4

P44. Quan llegeixes un text de llengua i literatura...

	Mai o gairebé mai	Poques vegades	Sovint	Sempre o gairebé sempre
Subratlles les parts més importants?	1	2	3	4
Resumeixes el text amb les teves paraules?	1	2	3	4
Comentes el text amb altres persones per assegurar-te que l'has entès bé?	1	2	3	4

Autoconcepte i expectatives acadèmiques

P45. Amb quina d'aquestes frases t'identifiques més?

Destaco com a bon estudiant	1
Porto bé totes o gairebé totes les matèries	2
Tinc dificultats amb algunes matèries	3
Tinc dificultats amb la majoria de matèries	4

P46. Quin és el teu grau d'acord amb les frases següents?

	Gens d'acord	Poc d'acord	Bastant d'acord	Molt d'acord
En general, el meus professors/es em consideren un bon estudiant	1	2	3	4
En general, els meus companys/es de classe em consideren un bon estudiant	1	2	3	4
En general, la meva família em considera un bon estudiant	1	2	3	4

P47. Fins a quina etapa penses seguir estudiant?

Fins acabar l'educació secundària obligatòria (ESO)	1
Fins acabar el batxillerat	2
Fins acabar un cicle formatiu de grau mitjà	3
Fins acabar un cicle formatiu de grau superior	4
Fins acabar una carrera universitària	5
Encara no he pensat	9

P48. Fins a quina etapa vol la teva família que estudiïs?

Fins acabar l'educació secundària obligatòria (ESO)	1
Fins acabar el batxillerat	2
Fins acabar un cicle formatiu de grau mitjà	3
Fins acabar un cicle formatiu de grau superior	4
Fins acabar una carrera universitària	5
No ho sé	9

Moltes gràcies per la teva col·laboració!

16.2. Taula comparativa de l'estudi del 2006 i del 2013

		2006	20013
Sexe	Nois	44,0%	48,0%
	Noies	56,0%	52,0%
Tipus d'hàbitat on hi ha el centre educatiu	Més de 100.000 habitants	45,7%	41,6%
	De 10.000 a 100.000 habitants	37,4%	45,0%
	Fins a 10.000 habitants	16,9%	13,4%
Lloc de naixement de l'alumnat	A Catalunya	91,8%	80,1%
	En un altre lloc de l'Estat espanyol	2,7%	2,3%
	A l'estranger	5,5%	17,6%
Arribada a Catalunya	Fa més de 10 anys	40,9%	36,5%
	Entre 5 i 10 anys	19,1%	49,1%
	Fa menys de 5 anys	40,0%	14,3%
Lloc de naixement del pare	A Catalunya	56,7%	55,8%
	En un altre lloc de l'Estat espanyol	35,8%	20,9%
	A l'estranger	7,5%	23,3%
Lloc de naixement de la mare	A Catalunya	61,4%	59,0%
	En un altre lloc de l'Estat espanyol	30,1%	18,4%
	A l'estranger	8,5%	22,6%
Activitat principal del pare	Treball remunerat a jornada completa	79,7%	68,4%
	Treball remunerat a temps parcial	12,9%	9,1%
	Està a l'atur	1,2%	11,8%
	Jubilat o pensionista	2,2%	2,6%
	Només feines de la llar	0,2%	0,5%
	Altres situacions	3,8%	7,6%
Activitat principal de la mare	Treball remunerat a jornada completa	45,4%	50,6%
	Treball remunerat a temps parcial	26,6%	18,2%
	Està a l'atur	3,3%	10,0%
	Jubilat o pensionista	0,5%	1,0%
	Només feines de la llar	19,8%	13,6%
	Altres situacions	4,4%	6,6%
Llengua inicial de l'alumnat	Només o sobretot en català	39,9%	34,9%
	Igual en català que en castellà	14,1%	15,0%
	Només o sobretot en castellà	42,8%	40,8%
	Només o sobretot en una altra llengua	3,2%	9,3%
Llengua d'identificació de l'alumnat	Català	36,6%	31,5%
	Tant català com castellà	27,5%	27,9%
	Castellà	33,6%	32,8%
	Una altra llengua	2,3%	7,8%
Llengua amb el pare i la mare	Només o sobretot en català	34,4%	31,0%
	Igual en català que en castellà	17,9%	16,2%
	Només o sobretot en castellà	44,6%	44,8%
	Només o sobretot en una altra llengua	3,1%	8,0%
Llengua entre els progenitors	Només o sobretot en català	32,4%	27,1%
	Igual en català que en castellà	7,5%	8,5%
	Només o sobretot en castellà	56,6%	53,5%
	Altres llengües	3,5%	10,9%
Llengua del professorat amb el grup d'alumnes (ús del català)	Sempre o gairebé sempre	63,6%	61,1%
	Sovint	10,2%	19,7%
	Mitjanament	13,8%	11,9%
	Poques vegades	1,9%	4,6%
Llengua de l'alumnat amb el professorat a l'aula (ús del català)	Mai o gairebé mai	10,5%	2,8%
	Sempre o gairebé sempre	55,9%	53,9%
	Sovint	8,6%	21,4%
	Mitjanament	11,4%	13,8%
Llengua de l'alumnat amb el professorat fora de l'aula (ús del català)	Poques vegades	9,7%	6,6%
	Mai o gairebé mai	14,4%	4,2%
	Sempre o gairebé sempre	47,9%	46,9%
	Sovint	16,2%	18,4%
Llengua de l'alumnat amb els companys fora de classe (ús del català)	Mitjanament	13,9%	14,5%
	Poques vegades	16,6%	9,7%
	Mai o gairebé mai	11,4%	10,6%
	Sempre o gairebé sempre	32,9%	23,1%
Llengua de l'alumnat amb els companys de fora del centre (ús del català)	Sovint	3,6%	11,9%
	Mitjanament	10,2%	13,4%
	Poques vegades	4,2%	14,0%
	Mai o gairebé mai	49,2%	37,6%
Temps dedicat cada dia a fer les tasques	Sempre o gairebé sempre	30,90%	20,40%
	Sovint	3,70%	12,80%
	Mitjanament	10,10%	14,70%
	Poques vegades	5,20%	12,90%
Temps dedicat cada dia a fer les tasques	Mai o gairebé mai	50,10%	39,10%
	Menys d'una hora	22,0%	19,70%
	D'una a dues hores	51,9%	54,10%
	Més de dues hores	26,1%	26,30%

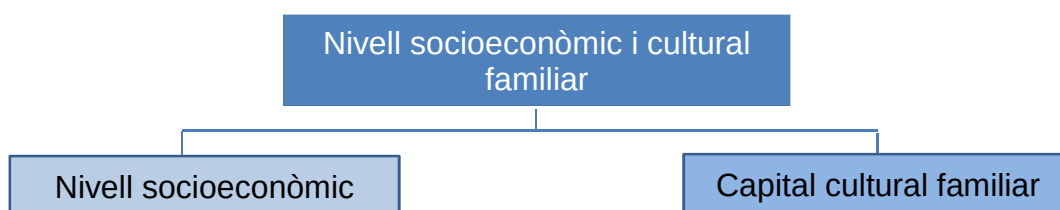
16.3. Construcció de l'índex de nivell socioeconòmic i cultural familiar

En la mesura que una part important del desenvolupament i l'aprenentatge de l'alumnat de quart d'ESO té lloc fora del centre educatiu, en la valoració del rendiment acadèmic a les proves externes de competències convé analitzar si l'entorn socioeconòmic i cultural familiar de l'alumne/a incideix d'alguna manera en els resultats obtinguts. En altres paraules, l'estudi del context familiar ha de permetre identificar fins a quin punt la situació de partida de l'alumnat en condiona el rendiment acadèmic.

Per valorar l'efecte de l'entorn social en l'assoliment de les competències, el Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu utilitza el nivell de complexitat dels centres, una mesura elaborada per la Inspecció d'Educació que agrupa els centres en tres nivells: A (corresponent als centres amb complexitat baixa), B (complexitat mitjana) i C (complexitat alta).

Prenent com a referència l'indicador elaborat per la Inspecció d'Educació, en l'edició del 2013 de l'*Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO de Catalunya* s'ha volgut elaborar un índex que mesuri el context socioeconòmic i cultural a **nivell d'alumne/a**. La informació per construir aquest índex s'ha obtingut a partir de diverses preguntes incloses al qüestionari de l'alumnat de quart d'ESO. Juntament amb el nivell de complexitat dels centres, aquest índex serà útil per matisar els resultats de l'alumnat a les proves de competències.

L'índex que es planteja compta amb dos blocs: un corresponent al nivell socioeconòmic familiar i un altre corresponent al capital cultural.

Per tal de seleccionar els ítems més rellevants per construir el subíndex de nivell socioeconòmic, al qüestionari es van incloure preguntes referides a les possessions a la llar (disponibilitat d'una habitació pròpia, de segona residència, el fet de tenir un ordinador amb connexió a internet, de disposar de tauleta, de comptar amb una persona externa que ajuda en les feines de la llar, de disposar de cotxe o quin és el nombre de banys que hi ha a casa) i altres qüestions com ara la freqüència amb què l'alumne/a va de vacances amb la família, si té telèfon mòbil amb connexió a internet, quina és l'activitat principal del pare i de la mare i quina és la categoria professional d'ambdós.

Pel que fa al subíndex de capital cultural familiar, els ítems inclosos al qüestionari eren el nivell d'estudis màxim del pare i la mare, la freqüència de lectura de premsa a casa, la freqüència de lectura de llibres i revistes especialitzades i el fet de parlar a casa habitualment de temes d'actualitat (notícies sobre política, economia o societat).

Per mitjà de procediments estadístics (Anàlisi factorial de Components Principals), es van seleccionar les variables més rellevants per construir l'índex de nivell socioeconòmic i cultural familiar i, posteriorment, es va atorgar a cada alumne/a un valor en aquest índex.²⁵ Per facilitar-ne la

²⁵ En el model definitiu, no tots els ítems inclosos al qüestionari van emprar-se per construir l'índex. Es van descartar aquells que estaven menys correlacionats amb els constructes que es volien mesurar.

interpretació, aquests valors (coneguts com a puntuacions originals o factorials) es van transformar en una escala amb números positius, amb una mitjana fixada en 50 per al conjunt de Catalunya i una desviació típica de 10.²⁶

Per exemple, donades aquestes puntuacions originals, les puntuacions transformades quedarien de la manera següent:

Alumne/a	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
P.O.	1,2	3,4	-1,2	0,2	5,6	6	4,1	-1,4	-2	0,4
P.E.	-0,5	0,1	-1,2	-0,8	0,7	0,8	0,3	-1,2	-1,4	-0,7
P.T.	45	51	38	42	57	58	53	38	36	43

Alumne/a	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	Mitjana	Desv.
P.O.	0,9	6,1	9,8	4,1	1	6,7	8,2	-3,1	4,6	5	2,9	3,6
P.E.	-0,6	0,9	1,9	0,3	-0,5	1,0	1,4	-1,7	0,4	0,6	0,0	1,0
P.T.	44	59	69	53	45	60	64	33	54	56	50	10

P.O = puntuació original; P.E. = puntuació estandarditzada; P.T. = puntuació tipificada

A continuació, es va ordenar l'alumnat que va respondre el qüestionari en funció de la puntuació tipificada (P.T.):

Alumne/a	18	9	3	8	4	10	11	1	15	2
P.T.	33	36	38	38	42	43	44	45	45	51

Alumne/a	2	7	14	19	20	5	6	12	16	17	13	Mitjana	Desv.
P.T.	51	53	53	54	56	57	58	59	60	64	69	50	10

Posteriorment, es van establir 5 trams en el nivell socioeconòmic i cultural dels alumnes, en què l'1 correspon als valors més baixos i el 5 als valors més alts. Per facilitar la comparació entre nivells, a cada grup es va assignar el mateix nombre d'alumnes. En cas contrari, hi hauria el risc de comparar grups de grandària molt diferent (els nivells més extrems haurien agrupat molts menys alumnes que la resta de trams). Per aquest motiu, es va optar per dividir la distribució en 5 nivells amb un 20% de l'alumnat situat en cadascun.

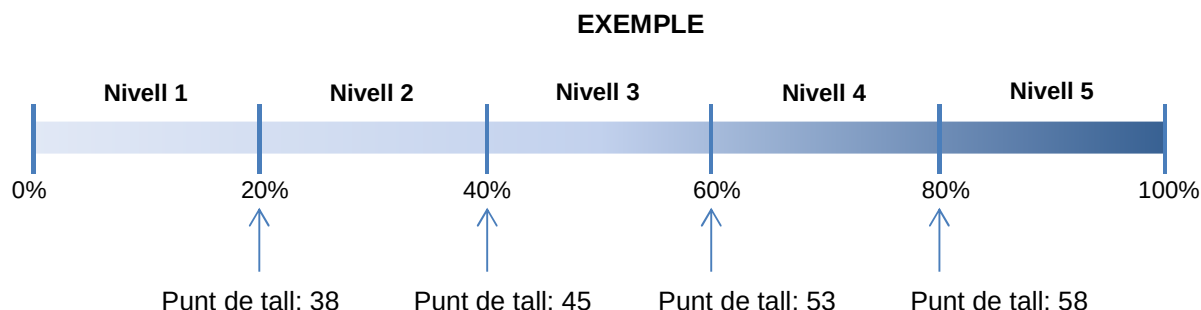
La ubicació de cada alumne/a en un dels 5 nivells es fa de la manera següent:

- L'alumnat comprès entre el qui obté una puntuació tipificada més baixa i el qui representa el 20% de la distribució s'assigna al nivell 1. En l'exemple anterior, els alumnes 18, 9, 3 i 8.
- L'alumnat amb un valor comprès entre el qui representa el 20% de la distribució i el qui marca el 40% s'assigna al nivell 2. En l'exemple anterior, els alumnes 4, 10, 11 i 1.
- L'alumnat amb un valor comprès entre el qui representa el 40% de la distribució i el qui marca el 60% s'assigna al nivell 3. En l'exemple anterior, els alumnes 15, 2, 7 i 14.
- L'alumnat amb un valor comprès entre el qui representa el 60% de la distribució i el qui marca el 80% s'assigna al nivell 4. En l'exemple anterior, els alumnes 19, 20, 5 i 6.

²⁶ Les dades es van transformar a través d'una tipificació. És a dir, els valors corresponents a cada alumne/a es van estandarditzar (mitjana 0 i desviació típica 1). Posteriorment, es van multiplicar per 10 i se'ls hi va sumar 50; valors que seran la desviació típica i la mitjana de l'índex, respectivament.

- L'alumnat amb un valor comprès entre el qui representa el 80% de la distribució i el valor més alt s'assigna al nivell 5. En l'exemple anterior, els alumnes 12, 16, 17 i 13.

Els punts de tall de cada nivell vénen definits pel valor de l'índex dels alumnes que representen el 20%, el 40%, el 60% i el 80% de la distribució. D'acord amb l'exemple, els llindars serien:

La ubicació de cada alumne/a en un dels nivells es va establir en funció de la posició que ocupava amb relació al conjunt de l'alumnat de quart d'ESO que va respondre el qüestionari. Per tant, l'índex de nivell socioeconòmic i cultural familiar és una mesura expressada en termes relatius. El nivell 1 (inferior) no representa necessàriament un mínim absolut, sinó que tan sols reflecteix que el nivell socioeconòmic i cultural d'aquell alumne és més baix que el dels seus companys. El mateix raonament es pot aplicar a l'alumnat ubicat al nivell 5 (superior).

A continuació es detalla el procediment de càlcul de l'índex de nivell socioeconòmic i cultural familiar obtingut a partir del qüestionari de l'alumnat de quart d'ESO.

Per a l'obtenció de l'índex es va aplicar una Anàlisi Factorial de Components Principals.²⁷ Un dels objectius de les tècniques factorials és estructurar i reduir un elevat nombre d'ítems en un conjunt més baix de factors que conserven la informació essencial de les variables originals. Darrere d'aquestes tècniques hi ha la idea que diverses variables aporten la mateixa informació (poden estar mesurant el mateix fenomen) i, per tant, considerar-les aïlladament podria ser redundant. Per exemple, la freqüència de lectura de llibres a casa i la freqüència de lectura de revistes especialitzades són indicadors referits al capital cultural familiar. Sembla més adient, per tant, construir una mesura nova, capaç de sintetitzar en un únic valor totes aquelles preguntes que són indicadors parcials d'un mateix constructe teòric.

Dels ítems inclosos al qüestionari, es van seleccionar els 12 amb major potencialitat estadística i, posteriorment, es van agrupar en 4 grans factors/components que conserven prop del 60% de la informació de les variables originals.

A continuació es descriuen els 4 factors seleccionats, a partir de les variables originals que s'hi associen més (marcades de color blau). El fet que una variable s'associï clarament a un factor (quan la correlació s'apropa o supera el $\pm 0,5$) equival a dir que aquell ítem contribueix a definir-ne el contingut. Quan un ítem no s'associa clarament a cap factor, la informació d'aquella variable no contribueix a definir el constructe latent.

²⁷ L'Anàlisi Factorial de Components Principals **requereix que totes les variables estiguin operativitzades en una escala numèrica** i es relacionin de manera lineal. En aquest cas, però, les preguntes referides al context familiar de l'alumnat s'expressen de manera categòrica (nominals i ordinals), fet que impedeix aplicar la tècnica amb garantia de validesa i fiabilitat. En canvi, és adequat emprar una variant d'aquest procediment: l'**Anàlisi Factorial de Components Principals Categòrica**, que permet aplicar l'ACP amb variables categòriques, fins i tot si estan operativitzades en diferents nivells de mesura (nominals, ordinals i numèriques).

Factor 1: d'acord amb els ítems que s'hi associen més, es pot afirmar que el primer factor està mesurant un nivell socioeconòmic mitjà-alt. Així, les variables originals més correlacionades amb aquest primer factor són “comptar amb una persona externa que us ajuda en les feines de la llar” (+0,59), “el nombre de banys a casa” (+0,57), la “professió de la mare” (+0,54) i la “professió del pare” (+0,52).

Factor 2: el segon component mesura clarament el nivell d'estudis dels progenitors, ja que “els estudis màxims acabats per la mare/tutora legal” i “els estudis màxims acabats pel pare/tutor legal” mostren correlacions superiors a +0,8 i la resta d'ítems presenten associacions molt menors.

Factor 3: el tercer component mesura un nivell socioeconòmic mitjà, integrat per “tenir ordinador portàtil a casa amb connexió a internet” (+0,62), “no tenir costum de llegir revistes especialitzades a casa” (-0,60) i “tenir cotxe” (+0,58).

Factor 4: finalment, el quart component mesura una altra dimensió del capital cultural familiar, ja que les variables que més s'hi associen són “si a casa es parla habitualment de temes d'actualitat” (+0,61), “si s'acostuma a llegir llibres” (+0,44) i, encara que amb una correlació menor, “si s'acostuma a llegir revistes especialitzades” (+0,35).

	Factors			
	1-Nivell socioecon. mitjà-alt	2-Nivell d'estudis	3-Nivell socioecon. mitjà	4-Capital cultural
Nivell d'estudis màxim acabat per la teva mare/tutora legal?	-0,273	0,852	-0,030	0,272
A casa teva teniu cotxe?	0,519	0,059	0,586	0,258
A casa teva s'acostuma a llegir revistes especialitzades?	0,258	-0,116	-0,608	0,355
Teniu segona residència?	0,483	0,182	0,070	-0,139
Quina és la professió del teu pare/tutor legal?	0,527	0,245	-0,254	-0,240
A casa teva es parla habitualment de temes d'actualitat?	0,412	-0,221	-0,110	0,611
A casa teva compteu amb alguna persona externa que us ajuda en les feines de la llar?	0,595	0,260	-0,037	-0,347
A casa teva s'acostuma a llegir llibres?	0,454	-0,087	-0,414	0,446
Nivell d'estudis màxim acabat pel teu pare/tutor legal?	-0,335	0,820	-0,026	0,300
Quants banys hi ha a casa teva?	0,575	0,180	0,042	-0,255
Tens ordinador amb connexió a internet?	0,443	-0,006	0,622	0,321
Quina és la professió de la teva mare/tutora legal?	0,543	0,299	-0,210	-0,200

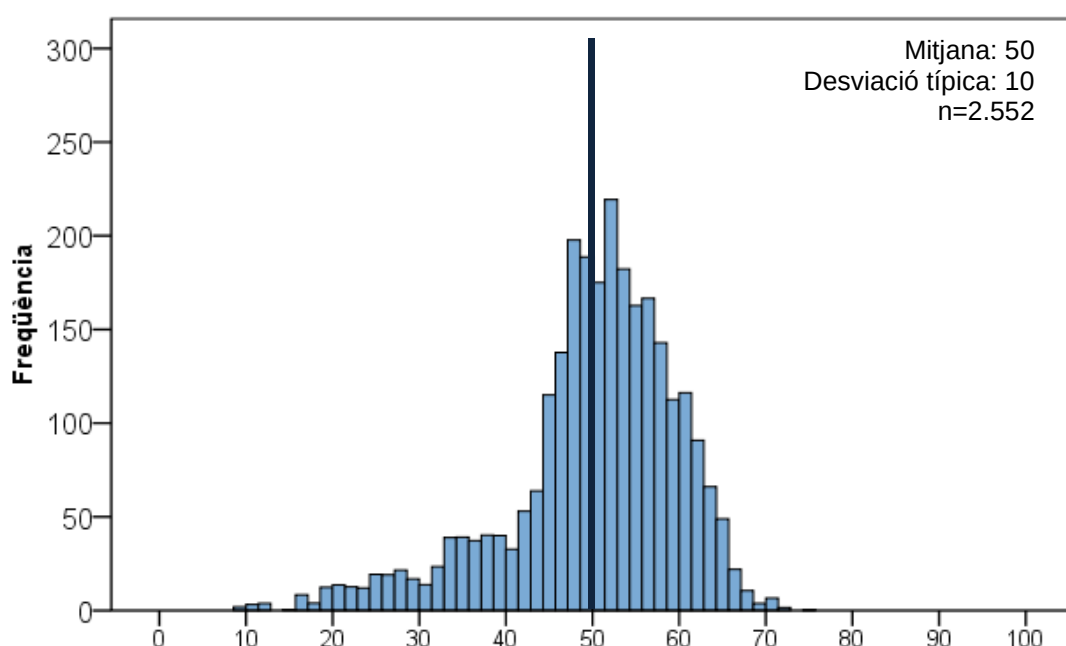
El subíndex de “nivell socioeconòmic” quedaria representat pels factors 1 i 3 i el subíndex de “capital cultural familiar”, pels factors 2 i 4.

Un cop la informació de les 12 variables originals va quedar reduïda en 4 components, a partir de les puntuacions factorials (o valors de cada alumne/a en aquestes noves variables), es va calcular l'índex per a cada alumne/a, considerant la importància relativa de cada factor en la mesura del nivell socioeconòmic i cultural (valor propi). El factor 1 té un pes del 37,8%, el factor 2, del 24,2%, el factor 3, del 19,6% i el factor 4, del 18,4%.

Com s'ha exposat anteriorment, per tal de facilitar la interpretació de les dades, les puntuacions factorials de cada alumne/a es van transformar en una escala amb números positius, amb una mitjana fixada en 50 per al conjunt de Catalunya i una desviació típica de 10.

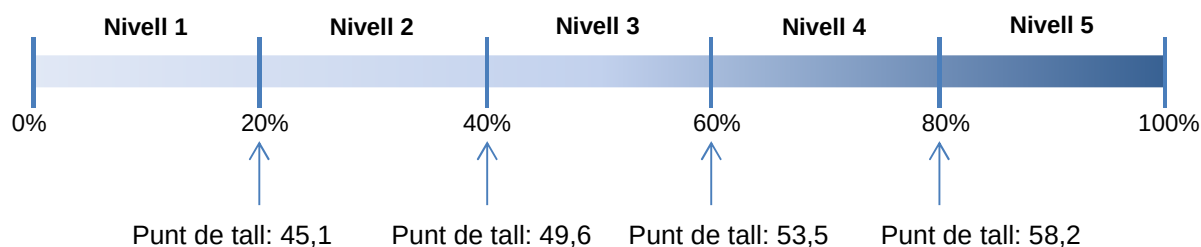
La distribució de l'alumnat en el nivell socioeconòmic i cultural familiar es mostra en l'histograma següent:

Nivell socioeconòmic i cultural familiar de l'alumnat

Després d'ordenar l'alumnat que ha contestat el qüestionari en funció del valor de l'índex, s'estableixen 5 trams amb un 20% de l'alumnat en cadascun. Els punts de tall de cada nivell vénen definits pel valor de l'índex dels alumnes que representen el 20%, el 40%, el 60% i el 80% de la distribució. Els líndars són:

PUNTS DE TALL DE L'ÍNDEX

17. BIBLIOGRAFIA

Alvira Martín, F. (2004). *La encuesta. Una perspectiva general metodológica*. Madrid, Centro de Investigaciones Sociológicas.

Azofra Márquez, MJ. (1999). *Cuestionarios*. Madrid, Centro de Investigaciones Sociológicas.

Cea d'Ancona, M.A. (2010). *Métodos de encuesta. Teoría y práctica, errores y mejora*. Madrid, Editorial Síntesis.

Cea d'Ancona, M.A. (2002). *Análisis multivariable. Teoría y práctica en la investigación social*. Madrid, Editorial Síntesis.

Cea d'Ancona, M.A. (2002). *Metodología cuantitativa: estrategias y técnicas de investigación social*. Madrid, Editorial Síntesis.

Domínguez Amorós, M. i Simó Solsona, M. (2003). *Tècniques d'investigació social quantitatives*. Barcelona, Universitat de Barcelona.

Lazarsfeld, P. (1979). «De los conceptos a los índices empíricos», dins Boudon, R. i Lazarsfeld, P., *Metodología de las Ciencias Sociales, I. Conceptos e índices*. Barcelona, Laia, p.. 35-46.

Morales Vallejo, P. (2007). *La fiabilidad de los tests y escalas*. Madrid, Universidad Pontificia de Comillas.

Morales Vallejo, P. (2007). «La fiabilidad de los tests y escalas», dins *Estadística aplicada a las Ciencias Sociales*, Madrid, Universidad Pontificia de Comillas, p.. 3-36.

Morales Vallejo, P. (2011). *El Análisis Factorial en la construcción e interpretación de tests, escalas y cuestionarios*. Madrid, Universidad Pontificia de Comillas.

Rodríguez Osuna, J. (1993). *Métodos de muestreo*. Madrid, Centro de Investigaciones Sociológicas.

Rodríguez Osuna, J. (1993) *Métodos de muestreo. Casos prácticos*. Madrid, Centro de Investigaciones Sociológicas.

Informes d'avaluació:

PISA 2009 Technical Report. OECD Publishing.

Evaluación de diagnóstico. Curso 2011-2012. Consejería de Educación, Cultura y Deporte. Gobierno de Cantabria.

Evaluación diagnóstica 2011. Instituto Vasco de Evaluación e Investigación Educativa (ISEI-IVEI). Departamento de Educación, Universidades e Investigación. Gobierno Vasco.

Evaluación de diagnóstico 2008-2009. Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu de les Illes Balears (IAQSE). Conselleria d'Educació i Cultura. Govern de les Illes Balears.

Evaluación de diagnóstico 2011. Consejería de Educación, Cultura y Deporte. Gobierno del Principado de Asturias.

Evaluación diagnóstica 2009. Departamento de Educación. Gobierno de Navarra.

Evaluación de diagnóstico 2011-2012. Agencia Andaluza de Evaluación Educativa (AGAEVE). Consejería de Educación. Junta de Andalucía.

Informe Nacional de Resultados SIMCE 2011. Agencia de Calidad de la Educación. Gobierno de Chile.